

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programı

İLKOKUL BAHÇELERİNİN MEVZUATA UYGUNLUĞU VE EĞİTİM
PAYDAŞLARININ OKUL BAHÇESİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Hamiyet ERÖZEREN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye ... En İyiyeye ...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programı

İLKOKUL BAHÇELERİNİN MEVZUATA UYGUNLUĞU VE EĞİTİM
PAYDAŞLARININ OKUL BAHÇESİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

PRIMARY SCHOOLYARDS' APPROPRIATENESS TO THE LEGISLATION AND
STAKEHOLDERS' OPINIONS CONCERNING SCHOOLYARDS' USAGE

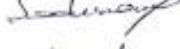

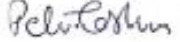
Hamiyet ERÖZEREN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,
Hamiyet ERÖZEREN'in hazırladığı "İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğu ve
Eğitim Paydaşlarının Okul Bahçesinin Kullanımına İlişkin Görüşleri" başlıklı bu
çalışma j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi,
Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

J¼ri Başkanı	Prof. Dr. şaduman Kapusuzoğlu	İmza
J¼ri Üyesi (Danışman)	Doç. Dr. Nihan Demirkasımoğlu	İmza
J¼ri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Pelin Taşkın	İmza

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından 24 / 06 / 2019 tarihinde uygun gör¼lmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca / /tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali Ekber şAHİN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

Öz

Bu araştırmada, ilkokul bahçelerinin mevzuata uygunluğunun ve eğitim paydaşlarının okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, okul bahçelerine ilişkin mevzuat incelenerek; okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı olarak ilkokul bahçelerinin ilgili mevzuata uygunluğu değerlendirilmiştir. Ayrıca ilkokul ğretmenlerinin görüşleri yoluyla da ilkokul bahçelerinin kullanımına ilişkin mevcut durumu ve ideallerindeki okul bahçelerine ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Araştırmanın evrenini Ankara ili ankaya iliesi ilkokullarının okul yöneticileri ve öğretmenleri, örneklemini 2017-2018 örneklemini 2017-2018 akademik yılında ankaya ilkokullarında çalışan 352 ilkokul ğretmeni ve 59 okul yöneticisi oluşturmuştur. Araştırmada nicel araştırma yöntemi ve tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak iki farklı anket formu kullanılmıştır. Okul yöneticilerinin mevzuata ve ilkokul ğretmenlerinin okul bahçelerine ilişkin görüşleri araştırmacı tarafından geliştirilen anket formları ile belirlenmiştir. Ayrıca araştırmacı ziyaret ettiği okulların bahçelerini incelemiş ve okul yöneticilerinden izin alarak bahçelerin fotoğraflarını çekmiştir. Çekilen fotoğraflar ilgili başlıklar altına yerleştirilerek bulguların desteklenmesi amaçlanmıştır. Verilerin analizinde Sosyal Bilimleri için İstatistik Paket Programı 20 (IBM SPSS Statistics 20) kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde yüzde, frekans, aritmetik ortalama gibi teknikleri içeren betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Çalışma sonucunda, ankaya iliesindeki okul bahçelerinin mevcut durumları ile mevzuatta yer alan okul bahçeleri arasında bazı uyumsuzlukların olduğu, okul bahçelerinin öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: okul bahçesi, okul bahçesi ekipmanları, eğitim paydaşları, okul bahçesi standartları, ilkokul

Abstract

The purpose of this study is to identify the appropriateness of primary schoolyards' to the legislation and the stakeholders' opinions concerning the schoolyard usage. After analyzing the schoolyard regulations, schoolyards' appropriateness to the legislation was evaluated via the school managements opinions, and also primary schoolyards' current situation and the primary school teachers opinions for the ideal schoolyard was identified, studied via the primary school teachers opinions. The universe of the study are teachers and school managements working at the public primary schools in Ankara, and 352 teachers and 59 school managements working at the public primary schools during 2017-2018 academic year in Ankara constitute the sample. The quantitative research method and survey model were used. Two different survey forms were used as data collection tools. The school managements opinions on legislation and the primary school teachers' opinions on schoolyards were identified with the survey forms developed by the researcher. Also, the researcher studied the schoolyards she visited and took schoolyard photos after getting permission from school managements. Photos are placed under the suitable titles and they contributed to the enrichment of the thesis. While analyzing the data, Statistical Package Program for Social Sciences 20 (IBM SPSS Statistics 20), descriptive statistics (percentage, frequency, arithmetic mean) were used. At the end of the research, it is obtained that there is disharmony between the current schoolyards' situation and the schoolyards defined at the legislation in Çankaya district, and the schoolyards fail to satisfy teachers' and students' necessities.

Keywords: schoolyard, playground equipments, stakeholders, schoolyard standards, primary school.

Teşekkür

Çoğu zaman birlikte geçireceğimiz vakitlerden aldığım veya mutlu zamanlarımızı ertelemek zorunda kaldığım can parçam, kızım Beril'ime, göstermiş olduğu yaşından büyük sabrı için, desteğini ve varlığını her zaman hissettiğim, daha iyisi için bana her zaman cesaret veren değerli eşim İsmail'e, bana olan güven, inanç ve destekleri için en değerlilerim olan annem Şerife, kardeşim Mehmet, babam Mahmut AYKON'a, yeğenim Emre'ye, benim için çok değerli olan Hatice ERÖZEREN'e ve ikinci annem diyebileceğim tek kişi olan ablam Hayriye AYKON'a teşekkür kelimeleri ile selamlamam yetersiz kalacaktır. Tüm kalbimle aileme "İyi ki benimsiniz, benimlesiniz" demek istiyorum.

Ayrıca tez konumun belirlenmesinden itibaren tez yazma sürecinde beni zorluklarla yalnız bırakmayan ve akademik anlamda bana her zaman yol gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU'na, veri toplama araçlarını geliştirmemde bana vakit ayırarak; çalışmama katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Şaduman KAPUSUZUOĞLU, Doç. Dr. Sait AKBAŞLI, Doç. Dr. Murat ÖZDEMİR, Doç. Dr. Didem KOŞAR, Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN, Dr. Öğretim Üyesi Yusuf BADAVAN, Dr. Öğretim Üyesi Sevda ÇETİN'e, yüksek lisans döneminde çalışmakta olduğum Ankara-Altındağ Yıldırım Beyazıt İlkokulu ve Mardin-Kızıltepe Mehmet Akif İnan Ortaokulu okul yöneticileri ve öğretmenlerine fikir paylaşımları için, çalışmama vakit ayırarak katılan tüm okul yöneticilerine ve öğretmenlere, zaman zaman ilerleyemediğim dönemlerde bana her yönden destek olan, isimlerini buraya sığdıramayacağım arkadaş ve akrabalarım, samimiyetlerini ve yardımlarını her zaman hissettiğim değerli arkadaşlarım Gamze KAYA, Fevziye SARI, Çağrı AYDIN GÜLBAHAR ve Mehmet Ata DÜZGÜNOĞLU'na teşekkür ederim.

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	i
Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	xi
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xii
Bölüm 1 Giriş.....	2
Problem Durumu.....	2
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	7
Araştırma Problemi.....	9
Sayıtlılar.....	11
Sınırlılıklar.....	11
Tanımlar.....	11
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	14
Okul Bahçelerine İlişkin Hukuki Düzenlemeler.....	14
Okul Bahçesi Tasarımının Tarihi.....	35
Oyun ve Oyunun Çocukların Hayatındaki Önemi.....	38
Oyuna İlişkin Hukuki Düzenlemeler.....	39
Gelişim ve Gelişim Dönemleri.....	42
Oyunun Gelişime Olan Etkileri ve Katkıları.....	47
Oyun Kuramları.....	48
Oyun Çeşitleri.....	49
Oyun Alanları.....	52
Oyun Alanı Çeşitleri.....	53
Oyun Alanı Olarak Okul Bahçeleri.....	58

Engelli Bireyler, Oyun ve Okul Bahçeleri.....	59
İlgili Araştırmalar	62
Bölüm 3 Yöntem.....	79
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	80
Veri Toplama Süreci.....	86
Veri Toplama Araçları	87
Verilerin Analizi	94
Araştırmanın İç ve Dış Geçerliği	94
Bölüm 4 Bulgular ve Yorumlar.....	96
Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğuna İlişkin Bulgular	96
İlkokul Öğretmenlerinin Okul Bahçelerinin Kullanımına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....	118
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler	149
Sonuçlar.....	149
Öneriler	156
Kaynaklar	158
EK-A: Okul Yöneticileri Anket Formunun Geliştirilmesi	170
EK-B: Okul Yöneticileri Anket Formunda Uzman Görüşü Sonrası Yapılan Değişiklikler	178
EK-C: İlkokul Öğretmenleri Anket Formunda Uzman Görüşü Sonrası Yapılan Değişiklikler	184
EK-Ç: Okul Yöneticileri Anketi Ön Uygulama Formu.....	187
EK-D: Okul Yöneticileri Anket Formunda Ön Uygulama Sonrası Yapılan Değişiklikler	193
EK-E: İlkokul Öğretmenleri Anketi Ön Uygulama Formu	195
EK-F: İlkokul Öğretmenleri Anket Formunda Ön Uygulama Sonrası Yapılan Değişiklikler	201

EK-G: Okul Yöneticileri Anket Formu (Ana Uygulama Formu)	204
EK-H: İlkokul Öğretmenleri Anket Formu (Ana Uygulama Formu)	209
EK-I: Çankaya İlkokulları Listesi	216
K-İ: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	218
EK-J: Ankara İl MEM'den Alınan İzin.....	219
EK-K: Etik Beyanı.....	220
EK-L: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu	221
EK-M: Thesis Originality Report	222
EK-N: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	223

Tablolar Dizini

Tablo 1 Okul Bahçelerine İlişkin Uluslararası Düzenlemeler	15
Tablo 2 Okul Bahçelerine İlişkin Ulusal Hukuki Düzenlemeler	18
Tablo 3 İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik- Ek- 1	23
Tablo 4 İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik- Ek- 1a	24
Tablo 5 Merkez Dokuz İlçenin Nüfus Verileri (31 Aralık 2016 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları)	80
Tablo 6 Çankaya Kamu İlkokullarında Çalışan Öğretmen Sayısı ve Kamu İlkokulu Sayısı	81
Tablo 7 Örnekleme Alınan Kamu İlkokulları ve Kamu İlkokullarında Çalışan Öğretmen Sayıları	82
Tablo 8 Anketlerin Uygulandığı Okullar ve Okullardan Elde Edilen Anket Sayıları	82
Tablo 9 Okul Yöneticileri için Demografik Bulgular	84
Tablo 10 İlkokul Öğretmenleri için Demografik Bulgular	85
Tablo 11 Okul Yöneticilerine İlişkin Araştırma Soruları ve Veri Toplama Aracı	88
Tablo 12 İlkokul Öğretmenlerine İlişkin Araştırma Soruları ve Veri Toplama Aracı	90
Tablo 13 Okul Yöneticisi ve Öğretmen Anketlerinin Uzman Görüşü Öncesi ve Sonrası Madde Sayıları	91
Tablo 14 Okul Yöneticileri ve Öğretmen Anketlerinin Ön Uygulama Öncesi ve Sonrası Madde Sayıları	93
Tablo 15 Okullara Ait Öğretmen, Öğrenci ve Bahçe Bilgileri	96
Tablo 16 Okul Bahçesinin Ortamı ile İlgili Önlemler	99
Tablo 17 Okul Bahçesinin Ortamına İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular	101
Tablo 18 Okul Bahçesinin Donanımı ile İlgili Önlemler	102
Tablo 19 Okul Bahçesinin Giriş-Çıkış ve Araç Park Yeri Önlemleri	104
Tablo 20 Okul Bahçesinde Altyapı Tesisatı ile İlgili Önlemler	105
Tablo 21 Bazı Okul Bahçeleri için Geçerli olan Önlem Maddeleri	106
Tablo 22 Her Okulda Gözlenemeyen Önlem Maddelerine İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular	107

Tablo 23 Okul Bahçesine İlişkin TS 9518 Standartları	108
Tablo 24 Okul Bahçesine İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular	109
Tablo 25 Okul Arsası-Binası-Sahasına İlişkin TS 9518 Standartları.....	110
Tablo 26 Okul Arsası-Binası-Sahasına İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular	113
Tablo 27 Okul Otoparkına İlişkin TS 9518 Standartları	114
Tablo 28 Okul Otoparkına İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular	115
Tablo 29 Okul Bahçesinde Engelli Bireylere İlişkin TS 9518 Standartları.....	116
Tablo 30 Engelli Bireylere İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular	117
Tablo 31 Her Okulda Gözlenemeyen TS 9518 Standardı	117
Tablo 32 Okul Bahçelerini Kullananlar	118
Tablo 33 Okul Bahçelerini Kullananlara İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları	119
Tablo 34 Okul Bahçesinin Okul Saatleri Dışında Kullanımı.....	120
Tablo 35 Okul Bahçesinin Okul Ders Saatleri Dışında Kullanımına İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları.....	121
Tablo 36 Okul Bahçelerinin Mevcut Çevreleme Elemanı	122
Tablo 37 Okul Bahçelerinin Mevcut Çevreleme Elemanına İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları.....	123
Tablo 38 Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Bahçelerinin Sahip Olması Gerektiği Çevreleme Elemanı.....	124
Tablo 39 Okul Bahçelerinin Mevcut Zemini.....	125
Tablo 40 Okul Bahçelerinin Mevcut Zeminine İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları	127
Tablo 41 Öğretmenlerin İstedikleri Okul Bahçesi Zemini.....	127
Tablo 42 Okul Bahçelerinin Mevcut Durumu.....	128
Tablo 43 Okul Bahçelerinin Mevcut Durumuna İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları	129
Tablo 44 Okul Bahçesi Ekipmanları	130
Tablo 45 Okul Bahçesi Ekipmanlarına İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları .	133
Tablo 46 Öğretmenlerin Okul Bahçesi Ekipmanlarını Gerekli / Gereksiz Görme Durumu	135

Tablo 47 <i>Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar</i>	138
Tablo 48 <i>Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlara İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları</i>	141
Tablo 49 <i>Öğretmenlerin Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanları Gerekli / Gereksiz Görme Durumu</i>	142
Tablo 50 <i>Okul Bahçesi Sorunları</i>	144

Şekiller Dizini

Şekil 1. Çankaya ilçesindeki bir ilkokuldan geleneksel oyun alanı görünümü	54
Şekil 2. Çankaya ilçesindeki bir ilkokuldan geleneksel oyun alanı görünümü	55
Şekil 3. Melbourne'daki St. Kilda macera oyun alanından bir görünüm.....	55
Şekil 4. Melbourne'daki St. Kilda macera oyun alanından bir görünüm.....	56
Şekil 5. Çağdaş bir oyun alanı görünümü.....	57
Şekil 6. Çağdaş bir oyun alanı "Sidney-The Blaxland Riverside Park" by JMD Design (Avustralya)	57
Şekil 7: Çankaya ilçesindeki bir ilkokul bahçesinde engelliler için rampa	61
Şekil 8: Çankaya ilçesindeki bir ilkokul bahçesinde engelliler için rampa	62

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

ADA: Americans with Disabilities Act

f: Frekans

IPA: International Play Association

İSG: İş Sağlığı ve Güvenliği

km: Kilometre

km²: Kilometrekare

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEM: Milli Eğitim Müdürlüğü

m²: Metrekare

N: Evren Büyüklüğü

n: Örneklem Büyüklüğü

R.G: Resmi Gazete

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TDK: Türk Dil Kurumu

TSE: Türk Standartları Enstitüsü

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund

Vb. : Ve Benzerleri

Vd. : Ve Diğerleri

Yibo: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

%: Yüzde

Canım kızım, kalbim Beril'e ve aileme...

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde çalışmanın problem durumu, amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar ve araştırmanın kuramsal temeli yer almaktadır.

Problem Durumu

Çocukların gelişiminde oyunların önemli bir yeri vardır. Çocuklar açık havada oyun ihtiyaçlarını evlerinin bahçelerinde, oyun parklarında ve okul bahçelerinde gidermektedirler. Okul çağındaki çocukların vakitlerinin çoğunu okulda geçirdikleri düşünülürse de okul bahçelerinin önemi çok büyüktür (Kuş, 2001). Bir çocuğun mevcut düzenlemelere göre yaklaşık altı saatini okulda geçirdiği düşünüldüğünde ve bu süre yıllık hesaplandığında; çocukluk yaşantısının önemli bölümünün okullarda geçirildiği ifade edilebilir.

Çocukların oyun oynadıkları ortamların imkanları ve kalitesi oyunların kalitesini de etkilemektedir (Aktaran, Tandoğan, 2016). Oyunlar sadece zevkli etkinlikler değildir. Çocuklar oyun oynadıkları süreçlerde hem bir şeyler öğrenirler hem de gelişirler. Oyunlar problem çözme ve iletişim kurma becerileri, yaratıcılık, işbirliği ve kişisel sorumluluk gibi konularda çocuklara katkı sağlarlar (Aktaran, Tandoğan, 2016).

Oyunun çocuklar için çok önemli olduğu birçok kaynakta yer aldığına ve çocuklar vakitlerinin çoğunu okulda geçirdiklerine göre; okul bahçelerinin önemi de inkar edilemez. Okul bahçelerinde yer alan elemanlar, bahçenin düzenleniş şekli, bahçenin konumu, öğrencilerin ve öğretmenlerin okul bahçesinde bulunmasını istedikleri donanımlar, düzenlemeler gibi konular araştırmaların temelini oluşturmuştur. Okul bahçelerinin eğitimi tamamlayıcı ve destekleyici yönü düşünüldüğünde okul binalarının planlanması ve tasarlanması kadar okul bahçeleri de önem kazanmaktadır. Örneğin; her ilkokulun anasınıfı bölümü olmasına karşın, her ilkokulun bahçesinde farklı yaş gruplarına hitap edecek düzenlemeler veya bahçe elemanları yer almamaktadır (Arslan-Muhacir ve Yavuz-Özalp, 2011). Okul bahçeleri ve açık hava oyun alanları toplumun sağlık göstergesi ve çocukların sosyalleşme ortamları olarak da görülebilir. Ayrıca; bu alanlar sağlıklı gelişimi ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir araç görevi görmektedir. Yapılan

araştırmalara göre okul bahçelerinin düzenlenmesinde doğru adımlar atıldığı zaman, bahçede “*oyun, spor, eğitim ve sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik olanaklar*” oluşmaktadır ve böylece çocuklar birden fazla alanda desteklenmiş olurlar (Algan, 2008).

Okul bahçelerinin önemli olduğu gerçeği okul binalarının niteliklerini arttırmayı, binanın dışındaki alanların da hesaba katılmasını ve bahçede düzenlemeler yapılmasını gerektirmiştir. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği’ne (2017) göre yapılan uygulamalarda eğitim alanları ve düzenlemeleri ülke genelinde tüm kentleri kapsayacak şekilde geneldir. Fakat her kentin coğrafi, sosyal yapısı gibi özellikleri aynı olamayacağından dolayı yapılan düzenlemeler her kentte olması gerektiği gibi uygulanamamaktadır veya okul bahçelerinde istenilen düzenlemeler görülememektedir. Bu konuda Arslan-Muhacir ve Yavuz-zalp (2011), “Artvin Kenti İlkretim Okul Bahçelerinin Nitelik ve Niceliksel Durumunun Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanılarak Belirlenmesi” konulu çalışmalarında Artvin kenti il merkezindeki sekiz ilkokul okulunun bahçesini nicelik ve nitelik yönünden değerlendirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, Artvin gibi düz bir araziye sahip olmayan ve çarpık yerleşimlerin, kentleşmenin görüldüğü şehirde mevzuatla belirlenen bazı standartların uygulanmadığı sonucuna varmışlardır (Arslan-Muhacir ve Yavuz-zalp, 2011).

Okul bahçelerinde yer alan farklı öğelerin öğrencilere katkısı fazladır. Örneğin; yeşil alanın yoğun olduğu okul bahçeleri, çocukların aktivitelerini desteklemekte ve obezite riskini azaltabilmektedir (Aktaran, Arslan-Muhacir ve Yavuz-zalp, 2011). Ayrıca zdemir ve Yılmaz (2009), doğal özellikleri ağır basan ve peyzaj değerleri yüksek olan okul bahçelerinde yetişen çocukların yaratıcılığı, öğrenme ve algılama biçimleri diğerlerine göre farklı olabildiğini belirtmişlerdir. Okul bahçelerinin çocuklara sağlamış olduğu yararlardan dolayı ülkeler okul bahçeleri için standartlar geliştirmişlerdir ve tasarım ilkeleri belirlemişlerdir. Örneğin; ğrenci başına düşen bahçe alanı farklı ülkelerde şu şekildedir (Aktaran, zyaba, 1998 ve zaktan, 2014):

- Bulgaristan’da 40 m²,
- Almanya’da 30 m²,
- İngiltere’de 25 m²,

- ABD'de 20 m² ,
- Polonya'da 16 m²,
- Fransa ve Çin'de 15 m²'dir

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, Türkiye'deki okulların bahçeleri fiziksel açıdan ve peyzaj özellikleri bakımından okul yöneticileri ve okul bahçesini kullananlar tarafından yeterli görülmemektedir (zaktan, 2014; Malkoç, 2014; Huz, 2015; Vural, 2016; Ata, 2016). zdemir ve Yılmaz (2009), okul binalarının dışında doğal ortam elemanlarının görülme sıklığının çok fazla olmadığını belirtmişlerdir. Arslan-Muhacir ve Yavuz-zalp (2011), araştırmaya dayalı çalışmalarında Türkiye'deki okul bahçelerinin çocukların gelişimini istenen düzeyde destekleyecek şartlara sahip olmadığını ve okul bahçelerinde plansız, yetersiz uygulamaların olduğu sonucuna varmışlardır.

Okul bahçeleri, önemli oyun alanlarından biridir. Okul bahçeleri çocukların gelişimlerini desteklerken onların akademik başarılarını da arttırmaktadır. Bunlardan dolayı Türkiye'deki okul bahçelerinin mevcut durumunun anlaşılması ve düzenlenmesi ile planlanmasında hangi hususların dikkate alınması gerektiğine ilişkin kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır. Okul bahçeleri üzerinde çalışılırken öğretmenler, ocuk gelişim uzmanları, psikologlar, sosyologlar ve peyzaj mimarlarından da görüşler alınmalıdır. Okul bahçeleri, mevzuattaki hükümlere uygun düzenlenmelidir (Karadağ, Mutlu ve Sayın, 2012). Okul bahçelerinin günümüzde öğrenciler tarafından kullanılması haricinde topluma da daha fazla hizmet edebilmesi için bahçelerin yeterlilikleri artırılması yerinde olacaktır.

Dünya genelinde yetişkin bireylerin almış oldukları eğitim süresi ile Türkiye'deki yetişkinlerin almış oldukları eğitim süreleri karşılaştırıldığında yarı yarıya bir farklılık olduğu görülmektedir. Türkiye'de yetişkinler yaklaşık 6-6,1 yıl eğitim almaktadırlar. Bu süreyi arttırmak, eğitim kademeleri arasında esnekliği sağlamak, farklı kademelerin aynı bahçeleri, okul binasını ve fiziksel olanaklarını kullanmalarını önlemek amacıyla 2012-2013 eğitim-ğretim yılında toplamda 12 yıl zorunlu eğitimin yer aldığı eğitim sistemine geçilmiştir [Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 12 Yıl Zorunlu Eğitim Sorular ve Cevaplar, 2012]. Yapılan değişikliklerle ilköğretim çağındaki çocukların yaş aralığı 6-13 yaş olarak belirlenmiştir (MEB İlköğretim ve Eğitim Kanunu, m.3). İlkokul süreci 6-10 yaş aralığıdır. Anaokulları ve anasınıfları

için ise yaş aralığı şu şekilde belirlenmiştir: 36-66 ay yaş aralığındaki çocuklar anaokulu ve uygulama sınıflarına başlayabilirler. 48-66 ay arası çocuklar anasınıflarına başlayabilirler, ilkokula hazır olmayan 71 aylık çocuklar da okul öncesi eğitime devam edebilirler (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, m.11). İlkokullarda anasınıflarının da bulunması sebebiyle farklı yaş gruplarının (36 ay-13 yaş) aynı bahçeyi kullanmaları söz konusudur. Aynı bahçenin farklı yaş grupları tarafından kullanılması bahçe düzenlemelerinin, donanımların, önlemlerin farklı olması anlamına gelmektedir. İlkokul bahçelerinin araştırıldığı ve gözlemlendiği bu araştırmada da okul bahçelerinin yaş gruplarına uygun olması önemlidir.

Çocuklar okul bahçesinde eğitim, sosyal-kültürel ve oyun faaliyetleri ile kendilerini geliştirirler ve bahçede farklı alanlara ihtiyaç duyarlar. Bu nedenlerle öğrencilerin okul yaşamlarının önemli bir kısmını geçirdikleri okul bahçelerinin onların gereksinimlerine uygunluğunun araştırılması ve çocukların okul bahçelerinde kaliteli vakit geçirmelerini sağlamak için bahçelerin nasıl düzenlenmesi gerektiğini çalışmak önemli görünmektedir.

Okul bahçelerindeki alanlar fiziksel aktivite, tören, sanat, müzik, gösteri ve kutlama, dinlenme, sessiz, doğal, özel ve aktivite cepleri olmak üzere sekiz başlık altında incelenebilir (Algan, 2008). Yılmaz (2012) ilköğretim okullarında, okul binası dışında oyun bahçesi, uygulama bahçesi, yeşil alanlar, spor salonu, kantin, çevirme, ihata duvarı, okul girişi, okul dış kapıları, okul zili, çeşme, su deposu, dinlenme yerleri, yemekhane gibi yerlerin bulunması gerektiğini belirtmiştir. Bu alanlar ve özellikleri ile ilgili ifadeler bazı mevzuatlarda da yer almaktadır. MEB Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi'nde (2012), oyun bahçesi ve çeşme/su deposuna ait ifadeler, Okullar Hayat Olsun Projesi'nde (2012) oyun bahçesi ve uygulama bahçesinin düzenlenmesine ilişkin açıklamalar ve ifadeler, MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde (2014) oyun bahçesi, spor salonu ve kantine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Okullarda yapılan gözlemlere göre, okul bahçelerinde birçok amaç için aynı mekanların kullanıldığı belirlenmiştir. Okul bahçelerinde bulunan futbol sahaları vb. alanlar, gerektiğinde tören alanı veya fiziksel aktivite alanı olarak da kullanılmaktadır. Spor yapılabilecek alanlar fiziksel aktivite alanları içinde düşünülmektedir. Buna karşılık, spor yapmayan bireyler için de oyun alanları

oluşturulması ve çocukların oynadıkları farklı oyunlara uygun donanımların oyun alanında bulundurulması önemlidir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin gerek toplu halde gerekse tek başlarına oturabilecekleri dinlenme alanları okul bahçesinde eksikliği hissedilen alanlardandır. Bu alanlar spor etkinliklerine veya oyunlara katılmayan öğrencilerin zaman geçirebileceği yerlerdendir. Dinlenme alanları gibi bahçenin en sessiz bölgesinde satranç, bilmece gibi çok aktif olmayan oyunların oynanabileceği, öğrencilerin sakin bir şekilde oturabileceği, yapmak istedikleri aktiviteleri yapabilecekleri sessiz alanlar da okul bahçelerinde bulunmalıdır. Ayrıca, çocukların bireysel olarak yalnız vakit geçirebilecekleri, denetim altında olan alanların da olması gereklidir. Örneğin; çocuklar bu alanlarda dinlenebilir, kitap okuyabilir ve satranç oynayabilirler. Doğal alan olarak ağaç, çimen, çiçek, meyve ağaçları, bitkiler vb.'nin bulunduğu alanlar çocukların doğaya karşı daha duyarlı olmalarını sağlayabilir ve bazı derslerde öğrenme hızlarını etkileyebilir. Sanatsal faaliyetlere ayrılan alanlarla da eğitim faaliyetlerini desteklemek mümkündür. Amfityatro, sergi, gösteri alanı olarak kullanılacak alanlar sanatsal faaliyetler için kullanılabilir. Çocukların küçük gruplar halinde çalışabilecekleri küçük alanlar “aktivite cepleri” olarak tanımlanabilir (Algan, 2008).

Okul bahçelerinde tören alanlarına da ihtiyaç duyulmaktadır. Mevzuat incelendiğinde bahçelerde yer alan tören alanlarının özelliklerine ilişkin belirgin ifadeler yer almamaktadır ama MEB Bayrak Törenleri Yönergesi'nin (2007) bazı maddelerinde “tören alanı” ve “bayrak töreni” ifadeleri yer almaktadır. Yönergede bayrak töreni “*Ulusal ve Resmî bayram, genel tatil, yılbaşı tatili, Atatürk günleri, tarihî günler, mahallî kurtuluş günleri, hafta tatili başında ve bitişinde, ders yılının açılış ve kapanışı ile 10 Kasım'da okul/kurumlarda İstiklal Marşı ile yapılan tören*” olarak ifade edilmiştir ve bayrak direğinin ön cephedeki tören alanında yer aldığı, binanın yüksekliği ile orantılı olduğu (m.4), tören alanında törenlere katılanların kılık kıyafet yönetmeliğine uygun şekilde giyindikleri (m.5), törenlerin hava koşullarının uygun olduğu durumlarda sabit bayrak direğinin bulunduğu tören alanında, olumsuz hava koşullarında ise salon ve koridorlarda seyyar direkli bayrak ile yapılabileceği (m.8) belirtilmiştir. Bu ifadelerden de bahçelerde ayrı bir tören alanının var olması gerektiği sonucuna varılabilir (MEB Bayrak Törenleri Yönergesi, 2007 ve Algan, 2008).

Okulların çoğunda görülen yaygın okul bahçesi düzenlemeleri, donanımları, yeterlilikleri öğrencilerin her yönden gelişmesi ve desteklenmesi için yeterli

gelmemektedir, bu yüzden okul bahçelerine olan bakış açısı zamanla değişmeye başlamıştır. Yurtdışında 1980'lerin sonlarına doğru okul bahçelerine olan ilgi artmıştır ve "Learning Through Landscapes (1986)" isimli İngiliz projesi çalışmalarından biridir. Projede okulların zeminlerinin doğallaştırılması ve okul bahçesinden daha fazla alanda yararlanmak amaçlanmıştır (Miller, 2005 ve Adams, 1993).

Türkiye'de de son yıllarda okul bahçeleri üzerine yapılan araştırmalar yaygınlaşmıştır; örneğin Öztürk (2016), İstanbul'da mimari özellikleri farklı ilkokul ve ortaokulların öğrenciler üzerindeki etkilerini ve Vural (2016), Erzurum'da fiziki yeterliliği artırılan okul bahçelerinin öğrenciler üzerindeki etkisini ve eğitime katkısını araştırmışlardır. Araştırmalarda okul bahçelerinin itina ile düzenlenmediği, engelli bireylere yönelik düzenlemelerin çoğu okul bahçesinde görülmediği tespit edilmiştir. Ayrıca "Okullar Hayat Olsun Projesi" (2011) aracılığıyla da okul bahçelerinden sadece öğrencilerin değil, velilerin ve toplumun da yararlanması, okul bahçelerinin hayat boyu öğrenmenin gerçekleştirilmesi için gerekli şekilde düzenlenmesi amaçlanmıştır (<http://okullarhayatolsun.meb.gov.tr/>).

Eğitimde farklı bakış açıları yakalandıkça ve eğitimde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması yaygınlaştıkça okul bahçelerinden de daha fazla ve farklı şekillerde yararlanılmaya başlanmıştır. Çocukları her yönden desteklemek için okul bahçelerinin donanımları ve düzenlemeleri incelendiğinde donanım ve düzenleme eksikliklerinin yaygın olduğu göze çarpmaktadır. Okullarda farklı yaş gruplarının bir arada bulunmasına rağmen gerek donanım gerekse de düzenleme eksiklikleri çocuklar için olumsuz deneyimlere sebep olabilmektedir. Ayrıca tüm kurumlarda olduğu gibi okullarda da iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması gerekmektedir, bunun için de mevcut mevzuat ve düzenlemelere uygun uygulamaların okullarda bulunması gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Okul bahçelerinin düzenlenmesi ve belli başlı özelliklere sahip olması gerektiği eğitim araştırmalarında (Yılmaz, 2010; Algan, 2008; Başbay, 2012) belirtilmiştir. Bu araştırmanın amacı; ilkokul okul bahçelerinin mevzuata uygunluğunun ve eğitim paydaşlarının okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda, ulusal mevzuatta okul bahçelerine ilişkin

düzenlemeler incelenerek mevcut ilkokul bahçelerinin durumu incelenmiştir. Ayrıca araştırmada, okul bahçelerinin kullanımına ilişkin eğitim paydaşlarının (okul yöneticisi, öğretmen) görüşleri alınarak, okul bahçelerinin mevcut durumda nasıl kullanıldığı ve ideal okul bahçelerine ilişkin görüşleri araştırılmıştır.

Araştırma ile ulaşılan sonuçların, okul bahçelerinin düzenlenmesinde ve planlanmasında politika belirleyicilere ve uygulamacılara yardım etmesi beklenmektedir. Okul bahçelerinde görülen eksiklikler veya hatalı düzenlemeler fark edilerek; bu konulara ilişkin önlemler ve hukuki düzenlemeler oluşturulabilir. Okullarda farklı yaş gruplarının ve bazı engelli öğrencilerin bir arada olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu kişilere uygun donanımların ve düzenlemelerin okul bahçelerinde görülebilme olasılığı artacaktır. Okul bahçelerinde olan alanların çeşitliliğine, doğal peyzaj alanlarına, bahçenin fiziksel özelliklerine, öğrencilerin oyun alanlarına ve oyun elemanlarına farklı açılardan bakmak bu araştırmanın hedeflenen amaçları arasındadır. Ayrıca bu araştırmanın okullarda iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasındaki eksik uygulamaların tamamlanabilmesi konusunda okul yöneticilerine, il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma, öğrencilerin okul yaşamlarının önemli bir kısmını geçirdikleri okul bahçelerinin onların gereksinimlerine uygunluğunun araştırılması ve çocukların okul bahçelerinde kaliteli vakit geçirmelerini sağlamak için bahçelerin nasıl düzenlenmesi gerektiğine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi açısından önemli görünmektedir. Bir öğrencinin okul bahçesinde geçirdiği azami süre hesaplandığında ortalama olarak bir ilkokul öğrencisi bir günde okul bahçesini derse başlamadan önce 10-15 dakika ve teneffüs sürecine denk gelen elli dakika olmak üzere yaklaşık bir saatini okul bahçesinde geçirmektedir. Bu süreler, dört yıl üzerinden hesaplandığında bir öğrenci bir yılın yedi buçuk gününü, dört yılının ise 30 gününü (%8) okul bahçesinde geçirdiği ifade edilebilir. Bu yüzden, okul bahçelerinin mevzuata uygunluğu ve kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri araştırılmaya değer bir konu olarak görülebilir. Çocukların bahçede geçirmiş oldukları bu süreler eğitim ve gelişim için bir fırsata dönüştürülerek okul bahçelerinin etkin ve verimli zamanların geçirilebileceği alanlar olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Alanyazın taramasında anlaşılmıştır ki, çocuklarla oyun alanlarının ve okul bahçelerinin ilişkisini inceleyen araştırmaların sayısı (Zengin, 2001; Kuş, 2001; Yılmaz, 2010; Olgan ve Kahrıman-Öztürk, 2011), çocuk gelişimi ile oyun ve oyun alanlarının ilişkisini inceleyenlerin sayısından daha azdır. Bundan dolayı eğitim yöneticileri, araştırmaların bulguları sonucunda okul bahçelerinde eğitim paydaşları tarafından gerekli görülen ve görülmeyen donanımları, bahçenin koşulları sebebiyle oluşan sorunları anlayabilecek ve bu sorunlar ve görüşlere yönelik önlemler alabileceklerdir. Bunun dışında, Ankara'nın Çankaya ilçesindeki okullarda mevzuatta yer alan hükümlerin ne ölçüde uygulamada var olduğunu saptama ve değerlendirme imkanı doğacaktır. Çankaya ilçesinden elde edilen bulgular diğer ilçeler ve okullardaki bahçelerin geliştirilmesinde ve değerlendirilmesinde yararlı olabilir. Ayrıca mevzuatta yer alan hükümlerin 21. yüzyılın eğitim öğretim ortamlarına uygunluğu açısından değerlendirilmesi, okulun toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmesi kapasitesini değerlendirmede yardımcı olabilir. Geçmiş çalışmaların Okul Öncesi ve Peyzaj Mimarlığı bilim dallarında genellikle oyun alanı, ekipmanları ve tasarlanması (Vural, 2016; Kılıç, 2013; Gülay, 2013; Başbay, 2012; Akgül-Gök, 2012) üzerinde olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, okul bahçelerinin mevzuata uygunluğunu ve öğretmen görüşlerini değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın eğitim yönetimi alanında okul bahçelerinin mevzuata uygunluğunu (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve TS 9518 numaralı "İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar" standardı) ve okul bahçelerinin kullanımını öğretmen görüşlerine göre irdeleyen ilk çalışması olacağı düşünülmektedir. Bu nedenlerle araştırmaların bu boşluğu dolduracağı ve eğitim yönetimi alanına özgün bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Problemi

Bu araştırmada 'İlkokul bahçelerinin mevzuata uygunluğu ve eğitim paydaşlarının okul bahçesinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?' sorusunun cevabı aranmaktadır.

Alt problemler. Bu araştırmanın problemi doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre; okul bahçelerinin kullanım alanları 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na uygun olarak düzenlenmiş midir?

- 1.1 Okul bahçesinin ortamı için gerekli önlemler alınmış mıdır?
- 1.2 Okul bahçesinin donanımı için gerekli önlemler alınmış mıdır?
- 1.3 Okul bahçesinin giriş-çıkış ve araç park yeri için gerekli önlemler alınmış mıdır?
- 1.4 Okul bahçesinde alt yapı tesisatı için gerekli önlemler alınmış mıdır?
- 1.5 Bazı okulların bahçeleri için geçerli olan önlemler kaç okulda alınmıştır?

2. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre; okul bahçelerinin kullanım alanları “İlköğretim Okullarının Fiziki Yeterlilik Standartları (TS 9518) ”na uygun olarak düzenlenmiş midir?

- 2.1 Okul bahçesi TSE Standartlarına uygun mudur?
- 2.2 Okul arsası-binası-sahası TSE Standartlarına uygun mudur?
- 2.3 Okul otoparkı TSE Standartlarına uygun mudur?
- 2.4 Okul bahçesinde engelli bireyler için yapılan düzenlemeler TSE Standartlarına uygun mudur?
- 2.5 Her okul bahçesinde gözlenmeme ihtimali bulunan durumlar TSE Standartlarına uygun mudur?

3. Öğretmen görüşlerine göre;

- 3.1 Okul bahçelerini kim / ler kullanmaktadır?
- 3.2 Okul bahçeleri okul saatleri dışında kullanılmakta mıdır?
- 3.3 Okul bahçelerinin mevcut çevreleme elemanları nelerdir?
- 3.4 Okul bahçelerinin çevreleme elemanları ne olmalıdır?
- 3.5 Okul bahçelerinin mevcut zemini nasıldır?
- 3.6 Okul bahçelerinin zeminleri nasıl olmalıdır?
- 3.7 Okul bahçelerinin mevcut durumu nasıldır?
- 3.8 Okul bahçelerinin oyun alanında hangi ekipmanlar vardır?
- 3.9 Okul bahçelerinde hangi ekipmanlar yer almalıdır?

3.10 Okul bahçelerinde oyun, doğal yaşam alanı vb. gibi ayrılmış alanlarından hangisi / leri vardır?

3.11 Okul bahçesinde oyun, doğal yaşam alanı vb. gibi ayrılmış alanlardan hangisi / leri yer almalıdır?

3.12 Okul bahçelerinin kullanımında karşılaşılan sorunlar / riskler nelerdir?

Sayıtlılar

1. Her katılımcının veri toplama aracına vermiş olduğu cevapların samimi ve doğru olduğu varsayılmıştır.

2. Veri toplama aracının geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

3. Çalışılan örneklemin evreni iyi derecede temsil edebildiği varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında-Ankara iline bağlı nüfusu en fazla olan Çankaya ilçesinin-ilkokullarında görev yapan okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

2. Problem durumunda yer alan sorunun/sorunların belirlenmesi için sahada yeteri kadar vakit geçirilmiştir.

Tanımlar

İlkokul: İlköğretimin (6-13 yaş) sekiz yıllık zorunlu eğitim sürecinin ilk dört yıllık sürecidir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, m. 3 ve m. 7).

İlköğretim: Bütün Türklerin milli amaçlara uygun olarak, ruhi, bedeni ve ahlaki yönden gelişmelerini sağlamak için dört yıl süreli temel eğitim ve dört yıl ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim kurumudur (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, madde 1 ve 7).

Okul bahçesi: Öğrencilerin oynayabileceği ve diğer aktiviteleri gerçekleştirebilecekleri, okul binasının dışında ve geniş sağlam zeminli açık alanlardır (Aktaran, Vicente, 2013). Ayrıca okul için ayrılan arsanın içinde yer alan ve okul binası dışında kalan her yerdir (Schaefer, 2003).

Oyun: Öğrencilerin okul bahçesinde, teneffüslerde ve derslerde eğlenerek; iyi vakit geçirerek, bireysel veya gruplarla gerçekleştirdikleri aktivitelerdir.

Oyun Alanı: Okul bahçelerinde yer alan oyun oynamak için belirlenmiş alandır.

Uygulama Bahçesi: Toprak, bitkiler ve bazı hayvanlarla ilgili bazı çalışmaların ve uygulamaların yapıldığı alanlardır. (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, m.91).

Mevzuat: “Bir ülkede yürürlükte olan yasa, tüzük, yönetmelik vb.nin bütünü” (TDK, 2019)

Okul bahçelerine ilişkin yasal düzenlemelerin tümüdür. Bu kapsama giren yasal düzenlemeler şunlardır:

- 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu,
- 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu,
- Çocuk Trafik Eğitim Parkları Yönetmeliği,
- İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik,
- TS 9518 numaralı “ İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar,
- 5378 sayılı “ Engelliler Hakkında Kanun,
- 68520429-2831 sayı ve 01/08/2013 tarihli “Engellilere ait düzenlemeler,
- 6331 numaralı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu,
- İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik,
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun Uygulanmasına Yönelik Genelge,
- İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönergeler,
- Okul /kurum Bina ve Eklentilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatına Uygun Hale Getirilmesi Çalışmaları,
- 24301423-918.99-E.8310247 sayı ve 26.04.2018 tarihli “Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması” konulu genelgesi,
- MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği,
- Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi,

- MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği,
- “Okullar Hayat Olsun” projesi,
- 10. Kalkınma Planı,
- 19/10/2016 tarih ve 38473911-756.99-E.11634245 sayılı “Okul Bahçelerinin Kullanımı Hakkında” konulu resmi yazısı.

Okul yöneticisi: Okul müdürü ve okul müdür yardımcısı.

Eğitim Paydaşı: Okul müdürü, okul müdür yardımcısı veya ilkokulda çalışan öğretmenler.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde okul bahçelerine ilişkin düzenlemeler ve mevzuat, oyunun önemi, gelişim dönemleri, oyun kuramları ve çeşitleri, okul bahçelerinin oyun alanı olarak kullanılması ve ilgili araştırmalar yer almıştır. Yapılan düzenlemeler ve mevzuat öncelikle uluslararası alanda sonra ulusal alanda kronolojik sıraya göre; geçmişten günümüze doğru tartışılmıştır.

Okul Bahçelerine İlişkin Hukuki Düzenlemeler

Okul bahçelerinin çocuklar ve eğitim için öneminden dolayı hem uluslararası hem de ulusal alanda düzenlemeler yer almaktadır. Yapılan düzenlemeler genellikle mevzuat niteliğinde olsa da bazen de sivil toplum kuruluşlarının hazırlamış oldukları öneri niteliğindeki belgelerdir.

Okul bahçelerine ilişkin uluslararası düzenlemeler. Yurtdışında okul bahçelerine ilişkin yapılan düzenlemeler ve standartlar incelendiğinde farklı kaynaklarla karşılaşılmaktadır; bazı kaynaklar okul bahçelerinde bulunması gereken veya bulunmaması gereken özellikler ve donanımlar üzerinde yoğunlaşırken bazı kaynaklar da rehber niteliğinde olup; okul bahçelerinin düzenlenmesi ile ilgili detaylı bilgilere sahiptir. Ayrıca okul bahçelerinin sahip olması gereken alandan ziyade okul bahçelerinin emniyet, güvenlik ve öğrenmenin merkezi olması üzerinde daha çok durulmuştur. Bu başlık altında farklı ülkelerde okul bahçelerinde yapılabilecek veya yapılması gereken düzenlemeleri içeren belgeler anlatılmıştır. Ayrıca engelli bireylere yönelik düzenlemelerin de yer aldığı belge mevcuttur.

Aşağıdaki tablo 1’de, yapılan tarama ile ulaşılabilen uluslararası alandaki düzenlemeler araştırmacı tarafından düzenlenerek kronolojik sıraya göre hazırlanmıştır.

Tablo 1

Okul Bahçelerine İlişkin Uluslararası Düzenlemeler

Düzenleme/ Mevzuat İsmi	Tarih	Açıklama
Planning the Neighborhood; Standards for Healthful Housing (Mahalle Planlaması; Sağlıklı Konut için olan Standartlar)	1948	American Public Health Association tarafından hazırlanmıştır, mahallelerdeki ilkokulların alan standartlarından bahsetmiştir.
Public Playground Safety Handbook (A.B.D) (Kamu Oyunalanlarının Güvenlik El Kitabı)	1981	Kamu oyun alanlarındaki düzenlemeleri kapsar, 2015 yılında güncellenmiştir.
AS/NZS 4486.1 Standardı	1997	Avustralya oyun alanlarına ve donanımlarına ilişkindir.
Building Quality Standards Handbook (Kanada) (Binaların Kalite Standartları El Kitabı)	2006	Viktorya eyaleti devleti tarafından yayınlanmış el kitabıdır, 2018'de tekrar güncellenmiştir.
Child Friendly Schools Infrastructure Standards and Guidelines (Çocuk Dostu Okulların Altyapı Standartları ve Kuralları)	2008	Ruanda Cumhuriyeti MEB tarafından, UNICEF(United Nations International Children's Emergency Fund- Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu) katkılarıyla hazırlanmıştır, ülkenin tüm okullarında uygulanması gereken okul bahçesi standartları yer almıştır, 2009 yılında güncellenmiştir.
Americans with Disabilities Act (ADA) Standards for Accessible Design (Engelli Amerikalılar Yasa'sının Erişilebilir Tasarım Standartları)	2010	Tüm devlet kurumlarında engellilere yönelik düzenlemeler yer almaktadır.
Guidelines for School Playgrounds (Kanada) (Okul Oyun Parkları için Rehber)	2012	Viktorya eyaleti devletinin eğitim bölümünün hazırladığı kaynakta okul bahçelerinde öneri

niteliğindeki düzenlemelerin uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Not: Tablo araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 1’de uluslararası alanda okul bahçelerine ilişkin hukuki düzenlemeler yer almaktadır. Tabloda yer alan hukuki düzenlemelerde “okul bahçesi standartları, engellilere yönelik düzenlemeler, iş yeri sağlığı ve güvenliği” gibi ifadeleri içeren düzenlemeler mevcuttur. Aşağıdaki başlıklar altında tablodakiler kronolojik sıraya göre; geçmişten günümüze doğru açıklanmıştır.

Planning the neighborhood; standards for healthful housing (mahalle planlaması; sağlıklı konut için olan standartlar). Amerikan Halk Sağlığı Birliği (American Public Health Association) tarafından (1948), mahallelerdeki ilkokulların alan standartlarından bahsedilmiştir. Belirtilen standartların temelinde ise mahallede yaşayan aile sayısı ve mahallenin nüfusu yer almıştır. Mahallede yaşayan kişi sayısına göre kişi başına düşen açık alan m²’si değişmektedir. Kişi sayısı arttıkça kişi başına düşen açık alan büyüklüğü düşmektedir. Ayrıca 2000’ den daha az kişinin yaşadığı mahalleler için ilkokul yapılması önerilmemiştir, standart tablosunda yer alan sayısal değerlerin yerel yöneticiler tarafından değiştirilebileceği de belirtilmiştir. Mahallenin oyun sahasının okul sahası ile birleştirilemediği durumlarda da okulun oyun sahasına her öğrenci için 9 m² alan ilave edileceği ifade edilmiştir (American Public Health Association Committee on the Hygiene of Housing, 1948).

AS/NZS 4486.1 standardı. Avustralya oyun alanlarına ve donanımlarına ilişkin AS/NZS 4486.1 standardında (1997), oyun alanlarının planlanması, düzenlenmesi, denetimi ve işletmesi gibi ana başlıklara ait ifadeler yer almaktadır. Bu standartta yer alan düzenlemelerin temel amacı çocukların maruz kalabileceği yaralanma ve zarar görme gibi farklı problemlerin en aza indirilmesidir. Standartın detaylarına internet üzerinden ulaşılamamaktadır.

Child friendly schools infrastructure standards and guidelines (çocuk dostu okulların altyapı standartları ve kuralları). Ruanda Cumhuriyeti MEB’i tarafından, UNICEF katkılarıyla hazırlanan “Child Friendly Schools Infrastructure Standards and Guidelines” (2009), kaynağında ülkenin tüm okullarında uygulanması gereken okul bahçesi standartları yer almıştır. Kaynağın ilk hazırlanış

tarihi 2008 yılıdır. Kaynakta yer alan dört standardın üçü okul bahçelerine, biri de okul binalarına ilişkindir. Standart A-B ve C olarak isimlendirilen standartlarda öncelikle okul bahçesinin temiz, güvenli ve her öğrenciye hitap edebilecek şekilde olması, engelli, göçmen veya farklı dine mensup öğrenciler gibi diğer öğrencilerden farklılıklara sahip olan öğrencilere de uygun olan, dış mekanlarda eğitimin sürdürülmesini sağlayan yeterli donanım ve uygun ekipmanlara sahip bahçe düzenlemeleri için olan standartlar yer almaktadır. Tüm standartlar için okul bahçelerinde yapılması gereken çalışmalar ve örnekleri kaynakta yer almaktadır.

ADA standards for accessible design (engelli amerikalılar yasa'sının erişilebilir tasarım standartları). Amerika Birleşik Devletleri'nde Adalet Bakanlığı (Department of Justice) tarafından hazırlanan standartlarda (2010), yerel yönetimler de dahil olmak üzere tüm devlet kurumlarının çevre düzenlemelerinde engelli bireylere yönelik düzenlemelerin bu standartlara uygun olarak yapılması yer almıştır. Okul bahçelerinde engelli bireylere de uygun olabilecek şekilde düzenleme standartlarına yer verilmiştir. Oyun alanlarında ve bahçede engelli çocuklara sosyalleşmeyi ve etkileşimi teşvik edecek oyun bileşenlerinin onların erişimine uygun olarak yerleştirilmesi gerekmektedir.

Guidelines for school playgrounds (okul oyun parkları için rehber). Kanada'nın Viktorya eyaleti devletinin eğitim bölümünün hazırladığı "Guidelines for School Playgrounds-Okul Oyun alanları Kılavuzu" (2012), kaynağında okul bahçelerinde öneri niteliğindeki farklı kaynaklarda bulunan yeterliliklerin yanında Avustralya oyun alanlarına ve donanımlarına ilişkin AS/NZS 4486.1 standardında yer alan standartların ve "Building Quality Standards Handbook- Binaların Kalite Standartları El Kitabı"da yer alan düzenlemelerin uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca okul bahçelerinde öğrencilerin yaralanmalarına sebep olabilecek salıncak, tahterevallı vb. gibi donanımların bulunmaması ve oyun alanındaki donanımların her yıl kontrolünün, denetiminin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Okul bahçelerinde yer alan oyun alanlarının planlanması, düzenlenmesi, alanda yer alması önerilen ve önerilmeyen ekipmanlar, oluşabilecek riskler, risklerin önlenmesi ve yaralanma durumlarında yapılması gerekenler gibi detaylı konularda öneri niteliğinde geniş açıklamalar yer almaktadır. Okullarda okul yöneticilerinin belirlediği bir koordinatör tarafından oyun alanının donatımının ve denetiminin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Public playground safety handbook (kamu oyun alanlarının güvenlik el kitabı). ABD Tüketici Ürün Güvenliği Komisyonu (U.S.A Consumer Product Safety Commission) tarafından hazırlanan el kitabı (2015), kamu oyun alanlarında Amerikan Test ve Malzeme Derneği (American Society for Testing and Material) F1292 (ASTM) standartlarının uyulması gerektiği üzerinde durmuştur ve oyun alanlarının hem donanımlarında hem de düzenlemelerinde yaşlara göre ergonomik ölçülere dair detaylı bilgiler içermektedir.

Building quality standards handbook (binaların kalite standartları el kitabı). Viktorya eyaleti devleti tarafından yayınlanmış olan el kitabında (2018), tüm eğitim-öğretim kurumlarında, projelerde, yeni yapılarda, eski yapıların yenilenmesi ve onarımında mimarlar ve tasarımcılara okul aktivitelerinin gerçekleştirilebilmesi ve daha yüksek kalitede tasarımların ortaya çıkabilmesi için yardım etmek amaçlanmıştır. Viktorya devlet okulları öğrencinin ve öğrenmenin merkeze alındığı, toplumun merkezi sayılabilen, çeşitliliklerin bir arada yer aldığı ve hoş, etkileyici bir çevrenin bireyi karşıladığı yerler olarak görülmektedir. Kaynakta okul bahçeleri tasarımlarında Çocuk Güvenliği Standartlarına, İş Sağlığı ve Güvenliği Hareketi'ne ve bazı düzenlemelerde (sert zeminli alanlar, oyun alanı, oyun alanı zemini ve gölgelik alanlar) mutlaka Avustralya standartlarına uyulması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Okul bahçelerine ilişkin ulusal hukuki düzenlemeler. Farklı şehirlerde ve semtlerde bulunan okulların bahçeleri için belirli standartları uygulamak zordur fakat okulların bahçelerinde bazı temel özellikleri sağlayabilmek için kanunlarda, MEB'in ve diğer bakanlık birimlerinin yayımladığı kılavuzlarda, genelgelerde, yönergelerde okul bahçelerinin özellikleri ve standartları yer almaktadır. Aşağıda, Türkiye'deki okullarda okul bahçelerine ilişkin mevzuatın kabul ediliş, yürürlüğe giriş vb. gibi detaylarını gösteren ve araştırmacı tarafından hazırlanan tablo yer almaktadır. Tablo 2 kronolojik sıraya göre hazırlanmış olup, geçmişten günümüze doğru olacak şekilde sıralanmıştır.

Tablo 2

Okul Bahçelerine İlişkin Ulusal Hukuki Düzenlemeler

Mevzuat Türü	Mevzuat İsmi	Kabul Tarihi	Yürürlüğe Giriş (Resmi Gazete)	İfade- Madde No
Kanun	MEB 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	05/01/1961	12/01/1961 10705 sayılı R. G.	"Uygulama bahçesi" Madde 64-68
Kanun	2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu	13/10/1983	18/10/1983 18195 sayılı R. G.	"Çocuk trafik eğitim parkları" Madde 124
Yönetmelik	Karayolları Trafik Yönetmeliği	x	16.06.1985 tarih 18786 mükerrer sayısında	"Çocuk trafik eğitim parkları" Madde 194
Uluslararası Sözleşme	Çocuk Hakları Sözleşmesi (Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulunca 20 Kasım 1959 onaylandı, 14 Eylül 1990 da Türkiye imzaladı)	11/12/1994 4058 sayılı kanunla TBMM tarafından onaylandı (22138 sayılı R. G de)	27/01/1995 22184 sayılı R. G.	"Oyun-eğlence hakkı"
Yönetmelik	MEB Çocuk Trafik Eğitim Parkları Yönetmeliği Not: Bu yönetmelikle Resmi Gazete'nin 16.06.1985 tarih ve 18786 mükerrer sayısında yayınlanan "Çocuk Trafik Eğitim Parkları Yönetmeliği" yürürlükten kaldırılmıştır	x	24.10.1998 23503 sayılı R. G.	"Seyyar çocuk trafik eğitim parkı" Madde 20
Yönetmelik	İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik	x	02/09/1999 23804 sayılı R. G.	İlköğretim okullarının alan büyüklükleri
TSE Standardı	TS 9518 numaralı "İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar" adlı standardında	14/04/2000	x	Okul bahçesi standartları
Kanun	5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun	01/07/2005	07/07/2005	Engellilerin alanlara erişimi Geçici madde 2

				25868 sayılı R. G.	
Kanun	6331 numaralı "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu"	20/06/2012	30/06/2012	28339 sayılı R. G.	İş yeri sağlığı ve güvenliği önlemleri
Yönetmelik	Planlı Alanlar Tip İmar x Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik		01.06.2013	208664 sayılı R. G	Engelliler için uygulanacak standartlar
Kalkınma Planı	10. Kalkınma Planı (Bakanlar Kurulu'nun 10/06/2013 tarihli ve 2013/4908 sayılı kararıyla kabul edildi)		13/06/2013		Okullardaki spor ve kültür faaliyetlerinin iyileştirilmesi
Yönetmelik	İş Yeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik		17/07/2013	28710 sayılı R. G	Binalarda sağlık ve güvenlik önlemleri
Genelge	"Engellilere ait düzenlemeler" konulu genelge (68520429 -2831 sayılı) (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü)	01/08/2013	x		Engellilerin alanlara erişimi için olan standartlar
Yönetmelik	MEB Ortaöğretim Kurumları x Yönetmeliği		07.09.2013	28758 sayılı R. G.	Spor salonları-oyun alanları Madde 95
Yönetmelik	MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	x	26.07.2014	29072 Sayılı R G	Oyun yeri-uygulama bahçesi Madde 90
Genelge	İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun Uygulanmasına Yönelik Genelge (48680469/10.06/3450084 sayılı) (Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü)	19/08/2014	x		İSG birimleri

Yönerge	MEB Özel Öğretim Kurumları Standartlar (Sayı:8163923)	18/08/2015	x	Oyun bahçesi-oyun alanları Madde 4/15-19
Genelge	Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması Genelgesi(MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 24301423-918.99-E.8310247 sayı)	26/04/2018	x	Okul bina, çevre ve bahçesindeki risklerin kaldırılması

Not: Tablo araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 2’de Türkiye’deki okul bahçeleri ve düzenlemelerine ilişkin mevzuat yer almaktadır. Tabloda yer alan mevzuatlarda “uygulama bahçesi, çocuk trafik eğitim parkları, oyun hakkı, seyyar çocuk trafik eğitim parkları, ilköğretim okullarının alan büyüklükleri, okul bahçesi standartları, engellilere yönelik düzenlemeler, iş yeri sağlığı ve güvenliği” gibi ifadeleri içeren düzenlemeler mevcuttur. Tablo 2’den görülebildiği üzere okul bahçelerinde bulunması gereken standartlar tek bir mevzuatta, belgede mevcut değildir, farklı mevzuatlarda okul bahçelerine ilişkin ifadeler yer almaktadır. Eğitim sisteminin önemli bir parçası olan okul bahçelerinin kapsamlı bir mevzuatının olmaması dikkat çekicidir. Aşağıdaki başlıklar altında tablodaki mevzuatlar kronolojik sıraya göre; geçmişten günümüze doğru açıklanmıştır.

222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanunu. Okul bahçeleri ile ilgili mevzuat incelendiğinde; mevzuatta “okul bahçeleri, uygulama bahçeleri, çocuk trafik eğitim parkları, seyyar çocuk trafik eğitim parkları” gibi ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Geçmişten günümüze doğru incelendiğinde ilk olarak 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda okul bahçesi ile ilgili madde vardır. Kanun’un 64. maddesi köy okullarındaki “uygulama bahçesi” ile ilgilidir. Köy okullarındaki uygulama bahçeleri okulun yakınında olmak kaydıyla 2 dekardan az ve 10 dekardan çok olmamalıdır. Yine aynı kanunun 68. maddesine göre; uygulama bahçesinde tarım derslerinin uygulaması yapılır ve uygulama bahçesinin işletilmesinde kullanılan tohum, fidan ve tarım araçları gibi gereksinimler köy bütçesinden ve okul arazisinin gelirinden sağlanmaktadır. Ayrıca; köy heyeti de uygulama bahçesinde kurulacak olan tesislerin neler olacağına karar vermektedir.

2918 sayılı karayolları trafik kanunu. 13/10/1983 yılında kabul edilen ve 18/10/1983 tarihinde yürürlüğe giren 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 124. maddesinde çocuk trafik eğitim parklarının ilköğretim öğrencilerine ve okul öncesi öğrencilere trafik bilgisi öğretmek ve onlara kurallara uyma alışkanlığı edindirmek için il özel idareler ve belediyeler tarafından ücretsiz yapılacağı ve ayrıca belediyelerin gerçek veya tüzel kişilere de park yapma izni verebileceği belirtilmiştir. Bu parklarla ilgili hususların İçişleri, Bayındırlık ve İskan Bakanlıklarının görüşleri alınarak Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği de eklenmiştir (Karayolları Trafik Kanunu, 1983). Sonrasında “Karayolları Trafik Yönetmeliği” Resmi Gazete'nin 16.06.1985 tarih ve 18786 mükerrer sayısında yayınlanmış ve çocuk trafik eğitim parkları ile ilgili ifade yönetmeliğin 194.maddesinde yer almıştır.

Çocuk trafik eğitim parkları yönetmeliği. Milli Eğitim Bakanlığı 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 4199 sayılı Kanun'la değiştirilen 124. maddesine dayanarak 24.10.1998 tarihinde 23503 sayılı “ Çocuk Trafik Eğitim Parkları Yönetmeliği”ni hazırlamıştır böylelikle önceki yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Yönetmelikte çocuk trafik eğitim parklarının amacı şu şekilde açıklanmıştır: Okul öncesi, ilk ve ortaöğretim öğrencilerine derslerde öğrendikleri bilgileri uygulama olanağı sunarak; onlarda trafik kültürü oluşturmak ve trafik kazalarını en aza indirmek” (m.5). Yönetmelikte “Seyyar Çocuk Trafik Eğitim Parkı” okul öncesi ve okul çağı çocuklarına trafik kurallarını öğretmek amacıyla ihtiyaç duyulan yerlerde örneğin; okul bahçesi, spor salonu, panayır vb. gibi açık ve kapalı alanlara kurulabilecek eğitim parkı olarak tanımlanmıştır (m.4). Ayrıca yönetmeliğin 20. maddesinde “Seyyar çocuk trafik eğitim parkları, iklim ve mahalli özellikler de dikkate alınmak kaydıyla okul bahçeleri, açık ve kapalı spor tesisleri, boş alanlar, mahalli idarelere ait park ve bahçelerin uygun kesimleri gibi yerlere kurulabilir ” ifadesi yer almaktadır (Madde 20).

İmar planı yapılması ve değişikliklerine ait esaslara dair yönetmelikte değişiklik yapılması hakkında yönetmelik. 02/09/1999 tarihli 23804 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan “ İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik”te ilköğretim, kreş, anaokullarının ve ortaöğretim kurumlarının alanları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Yönetmeliğin 10. maddesinde (Ek-1) ve (Ek-1a)- (Ek-1e)'nin değiştirildiği

belirtilmiştir. Aşağıda yer alan tablolarda yönetmeliğin eklerine yer verilmiştir. Okullarda eğer atölye ve uygulama birimleri varsa da “ilave alan ayrılır” ibaresine yer verilmiştir (Resmi Gazete, 1999). Aşağıda yer alan tablo 3’te Ek-1 görülmektedir.

Tablo 3

İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik- Ek- 1

EK- 1				
Kentsel, Sosyal ve Teknik Alt Yapı (I)				
Nüfus	0-15.000	15.000-45.000	45.000-100.000	100.000+
Kreş+ anaokulu	1 m ² / kişi	1 m ² / kişi	1 m ² / kişi	1 m ² / kişi
İlköğretim (2)	4 m ² / kişi	4 m ² / kişi	4,5 m ² / kişi	4,5 m ² / kişi
Ortaöğretim (2)	3 m ² / kişi	3 m ² / kişi	3 m ² / kişi	3 m ² / kişi

Not:(1) Alan hesabında, planlamaya esas olan projeksiyon nüfusu dikkate alınır.

(2) Özel sağlık ve özel eğitim tesisi alanları, (EK-1a) ve (EK-1c) de belirtilen alan büyüklüklerinin altına düşülmemek kaydıyla imar planı kararıyla ayrılabilir.

Kaynak: 02/09/1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazete, s. 33

Tablo 3’ten görüldüğü üzere, yönetmeliğin Ek-1’inde nüfusu 0-45.000 olan yerlerdeki ilköğretim okullarında kişi başına 4 m² alan düşünülürken; nüfusu daha fazla olan yerlerde ise kişi başına 4,5m² alan hesaplanmıştır. Kreş ve anaokulları için kişi başına 1 m² alan hesaplanırken; ortaöğretimde ise kişi başına 3 m² alan hesaplanmıştır. İsmi geçen mevzuatta kreş, anaokulları ve ortaöğretim okullarında kişi başına düşen alanın m² olarak hesaplanmasında nüfusun bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Kreş ve anaokulları için kişi başına 1 m² alan hesaplanırken; ortaöğretimde ise kişi başına 3 m² alan hesaplanmıştır.

Aşağıda yer alan tablo 4’te Ek-1a görülmektedir.

Tablo 4

İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik- Ek- 1a

EK-1a	
Eğitim Tesisleri	
Anaokulu	Alan Büyüklüğü (m2) 3000- 5 000
İlköğretim okulu	8 000- 15 000
Lise, Anadolu Lisesi, Ticaret Lisesi, Kız Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi	10 000 - 15 000
Endüstri Meslek Lisesi, Çok Programlı Lise (1)	20 000-30 000
Pratik sanat okulu	3000- 5 000
Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Otelcilik Meslek Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi	20 000 - 30 000
Halk Eğitim Merkezi	4000-8000

Kaynak:02/09/1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazete, s. 33

Tablo 4'ten görüldüğü üzere, Ek-1a'da ise ilköğretim okullarının alan büyüklüğü standardı 8.000-15.000 m² olarak yer almıştır.

TS 9518 numaralı “ ilköğretim okulları-fiziki yerleşim-genel kurallar ” . Türk Standartları Enstitüsü'nün (TSE) 14.04.2000 tarihli, TS 9518 numaralı “ İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar ” adlı standardında okullar ve okullarda yer alan bölümler ile ilgili toplamda beş ana başlık ve 73 maddeden oluşan standartlar yer almaktadır: genel yerleşime ait kurallar (14 madde) , idari hizmet birimlerine ait kurallar (8 madde) , eğitim-öğretim hizmet birimlerine ait kurallar (24 madde) , yardımcı hizmet birimlerine ait kurallar (18 madde) , destek hizmet birimlerine ait kurallar (9 madde). TS 9518 numaralı standart hazırlanırken “MEB Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi, 4306 sayılı kanun (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun İle 24.3.1988 tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun), 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu” temel alınmıştır ve ilköğretim okullarında incelemeler yapılmıştır. Standartta son şekli verilirken bilimsel kuruluşlar, üretici, imalatçı ve tüketici durumundaki ilgililerle iş birliği içinde çalışılmış ve görüşler alınarak çalışılmıştır. Okul bahçelerini ilgilendiren maddeler “ Genel Yerleşime Ait Kurallar, Yardımcı Hizmet Birimlerine Ait Kurallar, Destek Hizmet Birimlerine Ait Kurallar ” olmak üzere üç bölümde yer almıştır. İsmi geçen standartta farklı standartlara da atıfların yapıldığı maddeler yer almaktadır.

İçme suyu tesisatı için TS 828'e, kullanma suyu için TS 266'ya, otopark için TS 10551'e (Şehir İçi Yollar-Otolar İçin Otopark Tasarım Kuralları) , engelli bireyler için TS 9111'e (Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklere) ve servis araçları için TS 12257'e atıflar yapılmıştır (TS 9518, 2000).

5378 sayılı “engelliler hakkında kanun”. 01/07/2005 tarihinde kabul edilip 07/07/2005 tarih ve 25868 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren 5378 sayılı “ Engelliler Hakkında Kanun” da okul bahçelerini de ilgilendiren madde vardır. Kanunun geçici madde 2’sinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi yapıların, bütün kaldırım, yol, yaya geçitlerinin, açık ve yeşil alanların, spor alanlarının gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış olan ve halka hizmet veren tüm yapıların yedi yıl içinde özürülülerin erişimine uygun hale getirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Geçici Madde 2). Okullar ve okul bahçeleri de resmi yapılar olduğu için maddede belirtildiği gibi bu alanlarda engelli bireyler için düzenlemelerin yapılması gerektiği nettir.

68520429 -2831 sayı ve 01/08/2013 tarihli “engellilere ait düzenlemeler” genelgesi. Engelliler için ifade içeren bir diğer mevzuat da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü’nün 68520429 -2831 sayı ve 01/08/2013 tarihli “Engellilere ait düzenlemeler” konulu genelgesidir. Bu genelgede mevcut binalarda ve açık alanlarda değerlendirilme yapıldıktan sonra hazırlanacak olan tüm projelerin erişilebilir ve uygulanabilir olması için; 01.06.2013 tarih ve 28664 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik esaslarına bağlı kalınarak projelerde bazı standartlara uyulması gerektiği üzerinde durulmuştur. Türk Standartlarından bazılarında yer verilmiştir. Bu standartlar: TS 9111 (Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklere), TS 12576 (Şehir İçi Yollar- Kaldırım ve Yaya Geçitlerinde Ulaşılabilirlik İçin Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları), TS ISO 23599 (Görme Özürlü veya Az Görenler İçin Yardımcı Mamuller-Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşaretleri).

6331 numaralı “iş sağlığı ve güvenliği kanunu”. İş yerlerinin çalışma koşullarında sağlığın ve güvenliğin sağlanması için 6331 numaralı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 20/06/2012 tarihinde kabul edilip; 30/06/2012 tarih ve 28339 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak kabul edilmiştir. Kanunun 1. maddesinde

yayımlanma amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “*Bu Kanunun amacı; işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir.*” (6331 numaralı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu”).

İşyeri bina ve eklentilerinde alınacak sağlık ve güvenlik önlemlerine ilişkin yönetmelik. 17/07/2013 tarihinde 28710 sayılı Resmi Gazete’de, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 6331 numaralı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” na dayanarak; “İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik” i yayımlamıştır. Yönetmeliğin 4. maddesinde işyeri bina ve eklentileri olarak; işyerine bağlı alanlar, çalışanların kullandığı bina, tesis, mesleki eğitim yerleri ve bahçe gibi diğer eklentiler belirtilmiştir. Yönetmelikte “*Binaların yapısı ve dayanıklılığı, elektrik tesisatı, acil çıkış yolları ve kapıları, yangınla mücadele, kapalı işyerlerinin havalandırılması, ortam sıcaklığı, aydınlatma, işyeri tabanı, duvarları, tavanı ve çatısı, pencereler, kapılar ve girişler, ulaşım yolları - tehlikeli alanlar, merdivenler, yürüyen merdivenler ve bantlar için özel tedbirler, yükleme yerleri ve rampalar, çalışma yeri boyutları ve hava hacmi - çalışma yerinde hareket serbestliği, dinlenme yerleri, yemek yeme yeri, gebe ve emziren kadınlar, soyunma yeri ve elbise dolabı, duşlar ve lavabolar, tuvalet ve lavabolar, atık sulara drenaj kanalı, ilkyardım odaları, engelli çalışanlar, açık alanlardaki çalışmalarda özel önlemler, barınma yerleri, çalışan konutları*” başlıkları altında farklı önlemler yer almaktadır. Okul ve okul bahçesini ilgilendiren önlemler arasında şu önlemler sıralanabilir: elektrik tesisatının herhangi bir tehlike arz etmeyecek şekilde düzenlenmesi, raylı kapılarda devrilme ve raydan çıkma ihtimallerine karşı bir güvenlik sisteminin bulunması, kapıların ve girişlerin çalışanların rahatça girip çıkabilecekleri büyüklükte ve sayıda olması, araçlarla yayaların kullandıkları kapıların ayrı olması ve bu kapıların işaretlerle belirtilmesi, araç geçiş yolları, kapılar ve yaya yolları arasında güvenli mesafe bulunması, araç yollarının işaretlerle belirtilmesi, atık ve birikinti suların uygun şartlar altında kanalizasyona bağlanması, engelliler için yapılan düzenlemelerde TS 9111- TS 12460 standartları göz önünde bulundurulması, olumsuz hava şartlarında cisim düşmelerine, gürültü, toz ve dumana karşı önlemler alınması.

İş sağlığı ve güvenliği kanunu’nun uygulanmasına yönelik genelge. Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü 19/08/2014 tarihinde,

48680469/10.06/3450084 sayılı “Merkez ve Taşra Teşkilatı (Okul ve Kurumlar) Birimlerinde 6331 Sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun Uygulanmasına Yönelik Genelge” yi yayımlamıştır. Bu genelgede bakanlık merkez teşkilatında ve il milli eğitim müdürlüklerinde en az bir adet “İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi (İSGB)” oluşturulacağı yer almaktadır. Ayrıca 50 ve daha fazla çalışanın bulunduğu merkez ve taşra teşkilatında, okul ve kurumlarda İşyeri Sağlık ve Güvenlik Kurulları (İSGK) oluşturulacaktır. Bu kurulların okullardaki başkanının okul müdürünün olduğu, kurulun sekreteryasının da müdür başyardımcısı veya müdür yardımcıları tarafından yürütüleceği belirtilmiştir. Kurumlarda risk değerlendirilmesinin yapılacağı, okullarda da bu görevi kurum müdürünün veya İş Güvenliği Uzmanı tarafından yapılacağı, öğretmenlerin bazı eğitimlerden sonra İş Güvenliği Sertifikası alabileceği sonrasında da bazı şartlar doğrultusunda okullarda İş Güvenliği Uzmanı olarak çalışabilecekleri, öğrencilerin ve çalışanların iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi sahibi olabilmesi için Sivil Toplum Kuruluşları ile birlikte çalışmaların yapılacağı, okulların bina ve eklentilerinin fiziki koşullarının İSG mevzuatına uygun olup olmadığının valiliklerde bulunan teknik elemanlar tarafından kontrol edileceğine değinilmiştir (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun Uygulanmasına Yönelik Genelge)

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin uygulanmasına ilişkin yönergeler.

Kanunda, yönetmelik ve genelgede çok fazla detaylı açıklamalar yer almadığı için il milli eğitim müdürlükleri kendilerine bağlı okul ve kurumlar için “ İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönergeler ” yayınlarlar. Temel olarak benzer özelliklere sahip bu yönergelerde bazen iller arasında küçük detaylarla farklılıklar yer almaktadır. Hazırlanan yönergelerde meslekle alakalı riskler önlenmeye, sağlık ve güvenlik korunmaya, kaza ve risk faktörleri ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Kurumlarda oluşturulan kurullar okulun veya kurumun fiziki yapısının güvenli olması için iyileştirme çabası içindedirler. Yapılan bu iyileştirmelerde okul bahçesi için yapılabileceklerin sayısı oldukça fazladır: bahçeyi çevreleyen demir parmaklıkların veya tel örgülerin, bahçeye giriş ve çıkışları sağlayan kapıların tehlike arz etmeyecek şekilde düzenlenmesi, okul bahçesinin ve çevresinin aydınlatma yönünden yeterli olması ve kamera sistemlerinin okul bahçelerinde yer alması, okul bahçelerinde acil toplanma alanlarının belirlenmesi ve bahçede tehlike oluşturacak bütün engellerin ortadan kaldırılması gibi. Okulun giriş

merdivenlerine korkulukların yapılması ve standart kaymaz şeritlerin çekilmesi, kapıların dışarıya doğru açılması, engelliler için rampaların yapılması ve bu rampaların da standartlara uygun olması gerekmektedir. Okul bahçelerinde bulunan elektrik panoları için de bazı önlemler alınmalıdır. Örneğin; standart tehlike işaretleri konulmalıdır ve elektrik panoları yalıtımlı malzemelerle kaplanmalıdır. Okulların çatılarının depo olarak kullanılmaması gerektiği, olumsuz hava koşulları için çatıda gerekli önlemlerin alınması, kış aylarında buz ve sarkıtların temizlenmesinin, paratönerin yıllık bakımlarının yapılmasının gerekliliği belirtilen önlemler arasındadır (Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile Bağlı Okul ve Kurumlarda İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönerge).

Okul /kurum bina ve eklentilerinin iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun hale getirilmesi çalışmaları. Okul bahçelerinde iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak için Van-Muradiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yayınlamış olduğu "Okul /kurum Bina ve Eklentilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatına Uygun Hale Getirilmesi Çalışmaları" başlıklı yazısında farklı alanlarda alınabilecek önlemler yer almaktadır. İlk olarak acil çıkış ve kapılar için alınabilecek önlemler açıklanmıştır. Acil çıkış kapılarının döner kapılar veya raylı bir sistem şeklinde olmaması gerektiği belirtilmiştir. Okul bahçelerinde genellikle araç giriş çıkış kapıları raylı sistemlere sahiptir. Bu raylı sistemlerde kapının raydan çıkmasını ve devrilmesini önleyecek tedbirler alınmalıdır. Kumandası olan raylı sistemlerde de yine bireylerin sıkışmasını önleyecek tedbirler alınmalıdır. Personel araç-girişi yapılan kapılar periyodik bakım ve kontrolden geçmelidir.

Okul bahçesindeki merdivenler ve korkuluklar için alınabilecek önlemler de şunlardır: Okullarda bahçe kötü hava koşullarında kaygan hale geleceği için bazı tedbirler alınmalıdır, hasar görmüş merdiven basamağı varsa da bunlara tadilat yapılmalıdır. Okul bahçesinde yer alan merdivenlerdeki gereksiz malzemelerin kaldırılması ve kaymaz bantla kaplanması yapılması gereken diğer eylemlerdendir. Merdivenler için yapılacakların sayısı da oldukça fazladır. Örneğin; korkuluklar yerden en az 90 cm. yüksekte olmalı, dört basamak ve sonrası merdiven için korkuluk (tırabzan) yapılmalı, merdivenlerin ıslak veya buzlu olduğu dönemlerde uyarıcı levhalar kullanılmalıdır. Eğer okul bahçesinin zemininde seviye farkı varsa da korkuluklar kullanılmalıdır.

Okul bahçesinde risk/ tehlike oluşturabilecek durumlar için alınabilecek önlemler vardır. Bahçenin içinde ve duvarlarında sivri, delici, kesici her türlü malzeme bulunmamalıdır, bahçe içinde olumsuz olaylara sebep olacak malzemeler ve ekipmanlar uygun yerlerde saklanmalıdır, bahçede yer alan su pompaları gerekli malzemelerle korunaklı hale getirilmelidir. Bazı okul bahçelerinde süs havuzları da yer almaktadır, bu havuzlarda boğulma, elektrik çarpması, düşme gibi tehlikelere karşı önlem alınmalıdır. Okul bahçelerinin yeşillendirilmesi ve ağaçlandırılması istenilen durumlar arasındadır, fakat bahçedeki ağaçların yıkılma ihtimallerine karşı önlemler de alınmalıdır. Ayrıca ağaçlar sebebiyle oluşabilecek tehlikeler arasında, onlardan düşebilecek dal parçaları veya kozalaklar da yer almaktadır. Bahçeyi çevreleyen duvarların da periyodik olarak kontrol edilmesi gerekmektedir, çatlama ve eğilmelere karşı önlemler alınmalıdır. Okul bahçelerinde bulunması gereken materyaller arasında çöp kutuları da yer almaktadır, ayrıca bazı okulların bahçelerinde tuvaletler de yer almaktadır. Çöp kutularının düzenli aralıklarla boşaltılması ve tuvaletlerin hijyenik olması sağlık açısından çok önemlidir. Okul bahçelerinde yer alan Atatürk büstü ve yanındaki bayrak direği bazen tehlike arz edebilmektedir, bunlar için de tedbir alınmalıdır. Bahçede kullanılan bankların, masaların ve kamelyaların periyodik olarak bakımdan geçmesi okul bahçelerinde iş sağlığı ve güvenliği açısından alınabilecek tedbirler arasındadır. Bazı okul bahçelerinde mazgal, rögar kapağı, kuyu kapağı vb. gibi tehlikeli elemanlar yer almaktadır, bunların kapalı durumda bulundurulmaları gerekmektedir. Park edilen araçların park yerlerinin güvenliği de alınmalıdır. Bahçe içinde yer alan bitkilere çok dikkat edilmelidir, hiç kimsenin alerjik tepkiler göstermeyeceği bitkiler seçilmelidir ve bu bitkilerin de bakımlarının da düzenli ve sağlığa uygun şekilde yapılması gereklidir.

Okul bahçelerinde bazen tamiratlar ve düzenlemeler için merdiven vb. gibi araçlar kullanılmaktadır, bu araçların kullanımları bittikten sonra güvenlik sorunu oluşturmamaları için sadece ilgili kişilerin ulaşabilecekleri yerlerde saklanmaları gerekmektedir. Binanın onarımı veya tamirati için gelen çalışanlar gözetim altında bulundurulmalıdır ve tamirat sonrasında da ortamın güvenliği ve temizliği sağlanmalıdır. Cam kırığı gibi kesici ve delici maddeler eldiven, faraş, süpürge gibi elemanlar kullanılarak toplanmalıdır. İzinli yapılacak sosyal faaliyetler haricinde kedi, köpek gibi hayvanların okul bahçesinde yer alması engellenmelidir. Ayrıca

okullar bulaşıcı hastalık, deprem, heyelan, yoğun trafik vb. gibi sorunlar için tedbirler alınırken diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmalıdır. Okul bahçelerinde güvenlik sorunu oluşturabileceklerden biri de çatılardır. Çatıların birer depo olarak kullanılmaması, çatıyı kaplayan yapının da rüzgar vb. gibi doğal olaylardan etkilenmemesi ve periyodik bakımlarının da yapılması gerekmektedir. Kış aylarında görülen çatı sarkıtlarının ve buz kütlelerinin bireylere zarar vermemesi için tedbirler alınmalıdır.

Okul bahçeleri, sportif faaliyetleri gerçekleştirmede de önemli bir yere sahiptir. Çoğu okulda, bahçeden ayrı olarak spor alanı bulunmadığından; öğrencilerin sportif faaliyetler için kullandıkları alanlar okul bahçeleridir. Bahçede yer alan basketbol potası, futbol kale direkleri veya voleybol direkleri gibi sportif araç ve gereçlerin bakımlarının düzenli olarak yapılması gerekmektedir. Halı saha ve spor alanı gibi sınırlanan alanlarda yaralanma ihtimalleri düşünülerek kullanılan tellerin bakım ve kontrolleri yapılmış olmalıdır. Okul güvenliği için öğrencilere de görevler düşmektedir. Öğrencilerin yanlarında bulundurdukları veya taşıdıkları araç-gereçler okula uygun olmalıdır. Lastik, sapan veya kesici-delici aletler okula uygun değildir. Okula gelen ziyaretçilerin kayıt altına alınması da okul güvenliği için vazgeçilmezlerdendir. Bunu sağlamak için de okula gelen ziyaretçiler kayıt altına alınmalıdır.

24301423-918.99-E.8310247 sayı ve 26.04.2018 tarihli “okullarda güvenlik önlemlerinin alınması” konulu genelgesi. MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün “Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması” konulu, 24301423-918.99-E.8310247 sayı ve 26.04.2018 tarihli genelgesinde okul bina, çevresi, okul bahçesinde, eğitim ortamlarında olan ve oluşabilecek riskler ve tehlikelere karşı alınabilecek önlemler ve gereklilikler anlatılmıştır. Farklı kanun, ilgi ve emirler baz alınarak hazırlanan genelgede en çok okulların sağlık ve güvenlik yönünden eksiksiz olmasına önem verilmiştir ve okul bahçeleri ile de ilgili ifadeler yer almıştır. Örneğin; bahçeden sokak ve caddeye çıkışlar için gerekli tedbirlerin alınması, okul giriş-çıkış saatlerinde gerekirse güvenlik güçlerinden yardım alınması, okul bahçesinde bulunan her türlü spor ve oyun donanımlarının bakımlarının zamanında yapılarak tehlike arz etmemesi, okul bahçesinin ve çevresinin kameralarla gözetilmesi gibi.

MEB okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği.

Yönetmeliğin 90. maddesinde okul öncesi eğitim kurumlarında, “oyun yeri” başlığı altında, eğitim etkinliklerinin istenilen şekilde, en verimli ve uygun düzeyde gerçekleştirilebilmesi için oyun alanının ve bahçenin var olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu alanların amacına hizmet edecek şekilde, eğitimin olmadığı zamanlarda da düzenleneceği belirtilmiştir. Yapılan düzenlemelerin çocukların bilişsel gelişimlerini ve motor becerilerini destekleyecek nitelikte olması gerektiği açıklanmıştır. Bu alanlarda “trafik eğitim pisti, kum havuzu, bahçe oyun araçları” ve ağaçlar için yeterli toprak alan ayrılmalıdır. Çocukların, gezip oynamalarına imkan sağlaması ve çevre sevgisinin kazandırılmasına yardımcı olması da bahçeden beklenen yararlar arasındadır. Ayrıca oyun yeri ve araçlarının bakımı için şu ifadeler kullanılmıştır: “Oyun yeri ve araçlarının yılda en az bir defa periyodik bakım ve onarımı yaptırılır.” Bahçesi elverişli olan okullar için yönetmeliğin 91. maddesinde “uygulama bahçesi”nden bahsedilmiştir. Bu bahçelerde tarım çalışmalarının ve denemelerinin yapılacağı, süs bitkileri ve ağaçların dikileceği, çim alanlarının da düzenleneceği açıklanmıştır.

Özel öğretim kurumları standartlar yönergesi. Yönergede okul bahçesi ve oyun bahçesi için bazı standartlar yer almıştır ve bu alanlarda bulunması gereken özelliklere de yer verilmiştir. Yönergenin 4. ve 15. maddelerinde oyun bahçesine ilişkin ifadeler vardır. 4. maddesinde “oyun bahçesi” okul binasının alanının dışındaki, genişliğinin en az 4 m. olduğu ve okul binasını en azından bir tarafının bu bahçeye açıldığı zemin veya bahçe katı alanı olarak ifade edilmiştir. Aynı yönergenin 15. maddesinde anaokullarında bulunması gereken bölümler yer almıştır. Bu bölümler arasında “oyun bahçesi” de vardır. Maddede yer alan hükümlere göre okulların toplam öğrenci sayıları ile orantılı büyüklükte bir bahçe bulunmalıdır ve her bir öğrenci için en az 1,5 m² alan yer almalıdır. 18/08/2015 tarihinde, 8163923 oluruyla yapılan değişikliklerle 250 m² bahçesi bulunan okullarda her bir öğrenci için 1,5 m² alan şartı aranmayacağı ve okula 250 öğrenci kontenjanı sınırı getirileceği belirtilmiştir. Oyun bahçesi 250 m²den büyük okullarda ise her öğrenci için 1,5 m² alan sınırı gözetilir ve öğrenci kontenjanı da buna göre hesaplanır. Aynı yönergeye göre; özel ilkokul kurumlarında bulunması gereken yerler arasında “oyun bahçesi” de yer almaktadır. Yönergenin 16. maddesinde “oyun bahçesi” şu şekilde açıklanmıştır: okul binalarının dışında, tören yapmaya

uygun, en az 250 m² bahçe alanı yer almaktadır. Her bir öğrenci için de 2 m² oyun alanı ayrılmaktadır. Müstakil binası olup ve sadece ilkokulların var olduğu okullarda 250 m²'lik bahçe varsa, her bir öğrenci için geçerli olan 2 m² şartı aranmaz ve 250 öğrenciye kadar kontenjan verilir. Oyun bahçesi 250 m²'den büyük okullar için ise; her bir öğrenci için 2 m² hesaplanır ve öğrenci kontenjanı buna göre belirlenir.

Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi'nin 16. maddesinin 3. ve 5. bentlerinde ortaokulların ve liselerin oyun alanları ile ilgili hükümler yer almaktadır. Bu hükümlere göre; her bir öğrenci için ayrılan oyun alanı tıpkı ilkokullardaki gibi 2 m²'dir. Eğer okulun bahçesi 250 m² ise, öğrenci başına düşecek olan 2 m² hesabı gözetilmez ve öğrenci sayısı 250 ile sınırlıdır. Okul bahçesi 250 m² den fazla ise her öğrenci için 2 m² oyun alanı şartı gözetilir ve öğrenci sayısı da bu hesaplamalara göre belirlenir. Aynı maddenin 6. bendinde temel liselerin oyun bahçesi durumu biraz farklıdır. Bu bahçelerin büyüklüğü öğrencilerin ihtiyaçlarına göre ayarlanır ama oyun bahçesi isteğe bağlı olarak yer alır. Özel eğitim anaokulunda bulunması gereken bölümler yönergenin 18. maddesinde yer almıştır. Bu okullarda oyun bahçesi 25 m² den az olmamak koşuluyla, her bir öğrenci için 1,5 m² alan hesaplanarak düzenlenmektedir. Yönergenin 19. maddesinde özel eğitim ilkokulu, ortaokulu, lisesi ve özel eğitim uygulama merkezi (okulu), özel eğitim mesleki eğitim merkezi (okulu), özel eğitim iş uygulama merkezi (okulu) ile ilgili ifadeler yer almıştır. Bu okulların oyun bahçeleri de her bir öğrenci için 2 m² oyun alanı sağlanarak düzenlenmektedir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılması ve oyun bahçeleri ile ilgili hükümler 23. ve 24. maddelerde yer almaktadır. Bu merkezlerin müstakil binalarda açılabileceği ayrıca; bahçelerinin de bulunması gerektiği belirtilmiştir. Bu binaların oyun bahçelerinin büyüklüğü öğrenci kontenjanları ile orantılı olmalıdır ve her bir bireye en az 1,5 m² alan düşmelidir. İsteğe bağlı olarak da bu bahçelerde kum havuzu ve oyun parkı gibi alanlar da bulunabilmektedir. Yönergede yer alan önemli noktalardan biri şudur: 2018-2019 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar anaokulu, ilkokulu, ortaokul olarak faaliyet sürdürecektür kurumlarda yer alacak oyun bahçeleri isteğe bağlıdır. Bu bahçelerin sahip olması gereken özellikler, yukarıdaki paragraflarda açıklandığı gibi okul türüne göre değişmektedir, tek farklı yönü bu okullardaki bahçelerin var olmalarının isteğe bağlı olmasıdır.

MEB ortaöğretim kurumları yönetmeliği. Okul bahçeleri her yaştaki öğrenci için önemlidir. Okul bahçesinin ortaöğretim kurumları için olan önemi de

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 95. maddesinde vurgulanmıştır. Okullarda bulunan spor salonu, çok amaçlı salon, spor ve oyun alanları okulun amaçlarına göre düzenlenir, ayrıca sahip olunan bina ve eklentiler yeterli ise de ihtiyaç duyulan hobi alanı ve sosyal etkinlik ortamı oluşturulur. Oluşturulan bu alanlar teknolojik araçlarla da zenginleştirilir. Düzenlemelerle ve donanımlarla zenginleştirilen bu alanlar ve bahçeler, öğrencilere daha çok katkı sağlamış olurlar.

“Okullar hayat olsun” projesi. Öğrencilerin sağlıklı bireyler olarak yetişmelerinde, zararlı alışkanlıklardan uzak durmalarında sporun çok önemli bir yeri vardır. Okullar ve okul bahçeleri de bu bağlamda önemlidir. Bu yüzden de “Okullar Hayat Olsun” projesi 13 Aralık 2011 tarihinde MEB, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliği arasında imzalanıp; 2012 yılında yürürlüğe girmiştir. Okul bahçelerinin düzenlenmesi için planlamalar yapılmıştır ve okul bahçesinden sadece öğrencilerin değil çevre insanının da faydalanması düşünülmüştür. Ayrıca bu proje kapsamında “Okul Bahçeleri Düzenleme İlkeleri” de belirlenmiştir, okullar ve okulların sahip olduğu olanakların okul ders saatleri dışında bile öğrenciler, veliler ve mahalle sakinleri tarafından kullanılması amaçlanmıştır, böylelikle okullar hayat boyu öğrenmenin gerçekleştirilmeye çalışıldığı yerler olmuştur. Projenin yürütülmesinde belediyeler, il/ ilçe milli eğitim müdürlükleri, okullar, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları sorumludur. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü projenin koordinasyonunda görevlidir. Proje kapsamında okul bahçesinin ve oyun alanlarının, spor salonlarının, bilgi teknolojisi sınıflarının, konferans salonlarının, çok amaçlı salonların, dersliklerin okul saatleri dışında da hizmete sunulması sağlanmaya çalışılmıştır. Projenin yararlarının başında hayat boyu öğrenmenin yaygınlaştırılması yer almaktadır, ayrıca bu proje rehberliğinde düzenlenen ve yenilenen okul bina ve eklentileri ile okul bahçelerinden yeterince yararlanılması sağlanmaktadır (<http://okullarhayatolsun.meb.gov.tr/>).

10. kalkınma planı. Okul bahçelerinin düzenlenmesi sadece proje olarak kalmayıp; kalkınma planında ve stratejik planda da yer almıştır. Bakanlar Kurulu'nun 10/06/2013 tarihli ve 2013/4908 sayılı kararıyla kabul edilip 13/06/2013 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 10. Kalkınma Planı'nda (2014-2018) okul ve okul bahçelerini ilgilendiren ifadeler yer almaktadır. Planın “Temel ve Mesleki Becerileri Geliştirme Programı” bölümünde tüm okul türlerinde ve

kademelerinde okuldaki spor ve kültürel faaliyet ortamlarının iyileştirilmesi hedeflenmiştir ve bireysel farklılıkları dikkate alan, sınav odaklı olmayan, öğrencileri her yönden destekleyen okul programları öngörülmüştür. “Sağlıklı Yaşam ve Hareketlilik Programı”nda okullarda gerçekleştirilen spor aktivitelerinin çeşitlendirilmesi, “Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı”nda ise okul öncesi eğitim imkanlarının iyileştirilmesi ve okul öncesi eğitime erişmenin kolaylaştırılması hedeflenmiştir (10. Kalkınma Planı). MEB 2015-2019 Stratejik Planı’nda kalkınma planı çerçevesinde okul bahçelerinin öğrencileri her yönden destekleyecek ve onları farklı aktiviteleri yapmaya davet edecek şekilde düzenlenmesi, sportif alanların çeşitlendirilmesi amacı mevcuttur (MEB Stratejik Plan, s.58). MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’nün İl Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderdiği “Okul Bahçeleri” konulu 69543144/755/11821130 ve 18/11/2015 tarihli resmi yazısı mevcuttur. Bu yazıda okul yönetimlerinden okul bahçelerinde standartlar çerçevesinde spor alanlarının çevre imkanlarının (Özel İdare, STK, hayırseverler) da kullanılmasıyla çeşitlendirilmesi ve düzenlenmesi istenmektedir. Ayrıca “Okul Bahçeleri Düzenleme İlkeleri ve İhtiyaç Programları Açıklamaları” da yazıya eklenmiştir.

Bahçe düzenleme ilkelerinde öğrencilerin hem fiziki hem de sosyal yönden desteklenmelerinde ve eğitimi okul saatleri dışında da devam etmesinde okul bahçelerinin önemi büyük olduğundan dolayı bu alanlarda düzenlemelerin yapılması gerektiği ve hangi düzenlemelerin yapılabileceği anlatılmıştır. Belirtilen ilkelere okul bahçelerinde tören alanı, yeşil alanlar, tel örgüyle çevrelenmiş açık spor alanları, gezinti yolları, öğretmen ve öğrencilere uygun oturma ve dinlenme yerleri, geleneksel çocuk oyunlarında kullanılabilecek alanların bulunması gerektiği yer almıştır. Okul binasının olduğu arazide olabildiğince doğaya zarar vermeden düzenlemelerin yapılması, çok yüksek istinat duvarlarının ve dolgu malzemelerinin kullanılmaması, araç ve yayaların girişlerinin farklı kapılardan yapılması, acil durumlarda kurtarma araçlarının binaya ulaşımının kolay olmasının gerektiği üzerinde durulan konular arasındadır. Özetlemek gerekirse; bu ilkelere iyi tasarlanan ve donanımlı bir okul bahçesinde olması gereken özellikler açıklanmıştır (69543144/755/11821130 sayı, 18/11/2015 tarihli “Okul Bahçeleri” konulu resmi yazı).

38473911-756.99-E.11634245 sayılı ve 19/10/2016 tarihli “okul bahçelerinin kullanımı hakkında” konulu resmi yazı. MEB İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı “Okul Bahçelerinin Kullanımı Hakkında” konulu, 19/10/2016 tarih ve 38473911-756.99-E.11634245 sayılı resmi yazısı ile okul bahçelerinin otopark veya ticari amaçlı faaliyetlerde kullanılmaması kararlaştırılmıştır. Aynı resmi yazıda eğitim alanlarının uygun bölümlerinin amacına uygun şekilde kullanılması şartıyla büfe, kantin, çay ocağı, bankamatik vb. gibi ticari amaçlı kullanımlarına kiraya verilebileceği belirtilmiştir.

Okul bahçelerinin önemi ile ilişki kurulabilecek ilk mevzuat “çocuk trafik eğitim parkı” ifadesinin yer aldığı 16.06.1985 tarihli “Çocuk Trafik Eğitim Parkları Yönetmeliği” olmasına rağmen sonraki yıllarda yürürlükte olan mevzuat kapsamlı değildir ve mevzuatta okul bahçelerinden en verimli düzeyde yararlanabilmeyi sağlayacak şekilde düzenlemeler mevcut değildir. Ulusal mevzuatın incelenmesi sonucunda okul bahçelerinin büyüklüğü hakkında ve fiziki şartlarını ilgilendiren maddelere sahip detaylı ve kapsamlı bir mevzuatın bulunmadığı göze çarpmaktadır, okul bahçelerine ilişkin ifadeler birden fazla mevzuatta yer almaktadır. Ayrıca kamu okullarını ilgilendiren mevzuat özel kurumların mevzuatına nazaran kapsamlı ve detaylı değildir. Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, kamu okullarını ilgilendiren mevzuattan daha detaylıdır, kapsamlıdır. 2000’li yıllardan sonra okul bahçelerine olan ilgi daha da artmıştır ve engellilere yönelik düzenlemelerin okullarda da yapılması gerektiğinin önemine varılmıştır. Ayrıca diğer kurumlarda olduğu gibi okullarda da iş sağlığı ve güvenliğine önem verilmeye başlanmıştır. Tablo 2’de yer alan hukuki düzenlemelerde okul bahçelerinde iş yeri sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevzuatın bahçelerin fiziksel özelliklerini ve donanımlarını içeren mevzuattan daha detaylı ve kapsamlı olduğu fark edilmiştir.

Okul Bahçesi Tasarımının Tarihi

Almanya’ da ilk oyun alanları çocukların doğada vakit geçirdikleri basit açık hava alanlarıydı. Almanlar okul bahçeleri karakter gelişiminde fiziksel uygunluğun önemli bir rolü olduğunu düşünerek okul bahçelerini bu düşünce üzerinde tasarlamışlardır. Amerikalılar da Almanlar’dan sonra okul bahçelerinde değişiklikler yapmaya başlamışlardır (Aktaran, Schaefer, 2003). Büyük Britanya’da “Lady Marjory Allen of Hurtwood” okul bahçelerinin geliştirilmesini savunmuştur ve bu

düşünceyi savunan ilklerden biri olmuştur. 1900'lülerin önde gelen peyzaj mimarlarından olan Lady Allen, çocukluğun erken dönemlerinde açık alanda gerçekleşen öğrenmenin önemini savunmuştur. Allen "Learning Through Landscapes" adlı çalışmasında İngiliz oyun alanlarında görülen tasarımların evrimlerini açıklamıştır: (Aktaran, Schaefer, 2003).

- Asfalt ve betonun kullanıldığı oyun alanları "hapishane dönemi" olarak nitelendirilmiş ve yöneticinin cenneti, çocuğun cehennemi olarak görülmüştür.
- Hapishanelerde görülen demir parmaklıkların oyun alanlarında yaygınlaşması sonucu "demir atölyesi dönemi" benzetmesi yapılmıştır.
- Beton boruların kullanıldığı dönem özgünlüğün yansıtılmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir.
- Boyanmış silindirlerin ve yangın söndürme araçlarının görülmeye başlanması "yenilik dönemi" olarak görülmüş ve şehir yöneticisinin gururu olmuştur.
- Özenle düşünülerek düzgün bir şekilde hazırlanan oyun alanları mimarların gururu olmuştur ve "şaşkınlık dönemi" olarak nitelendirilmiştir.

Askeri bir modeli andıran, çocukların çoğunlukla disiplin altına alındığı ve örgütlendiği II. Dünya Savaşı öncesi okul bahçesi tasarımı ile endüstriyel bir model olan ve çocukların daha üretken olabilmeleri için yetiştirildiği II. Dünya Savaşı sonrası okul bahçesi tasarımları Sharon Stine tarafından "Landscapes for Learning" adlı çalışmasında açıklanmıştır. Açıklamış olduğu bu modeller okul bahçesi tasarımlarının temelini oluşturmuştur ve günümüzde de okul bahçesi tasarımları için bilgi kaynağıdır (Aktaran, Schaefer, 2003). Sonraki yıllarda da okul bahçeleri ağırlıklı olarak Beden Eğitimi dersleri, geniş alanda oynanabilen oyunlar ve diğer aktiviteler için kullanılmaya devam etmiştir (Aktaran, Schaefer, 2003).

1910'lardan itibaren okul bahçeleri materyalleri olarak demir, çelik ve ahşap oyun alanı araç gereçleri kullanılmaktadır, okul bahçeleri için en uygun hangi materyallerin uygun olduğu konusu ise halen tartışılmaktadır. 1950 ve 1960'lı yıllarda oyun alanları, çocuk gelişimi alanındaki yeni teorilerin ve sanatın etkisi altında kalarak; oyun alanı tasarımlarında denizcilik ve hayal gücü temaları

yaygınlaşmıştır. Oyun alanlarında kullanılan bu temalar ilk başlarda çocuklara özgün ve ilginç gelmiştir ama uzun dönem aralığında bu alanlar çekicilik yönünden yoksun kalmışlardır. 1960'lardan sonra oyun alanlarında çeşitlilik daha ön plana çıkmıştır çünkü "Junk (önemsiz)", "adventure (macera)" olarak isimlendirilen oyun alanları ortaya çıkmaya başlamıştır. "Macera" oyun alanları ortaya çıktığından itibaren yanlış anlaşılmalardan ve karmaşıklıklardan dolayı sorunlar yaşanmıştır. Fiziksel çaba gerektiren ve problemleri yaratıcı bir şekilde çözmek için eksik parça içeren bu alanlar uygun oyun alanı olarak düşünülmüştür ama tasarlanma sürecinin pahalı, zor ve tehlikeli olabileceğinden dolayı siyasi açıdan uygun görülmemiştir (Moore, 1990; aktaran, Schaefer, 2003, s. 18). Sonrasında yaratıcı ve çok amaçlı olabilecek oyun alanları tasarlanmıştır. Bu oyun alanlarında da çocuğun fiziksel, gelişimsel, yaratıcı, sosyal ihtiyaçları düşünülerek; oyun alanı tasarlama çeşitleri ve öncelikli materyaller üzerine odaklanılmıştır (Schaefer, 2003).

Geoffrey Hayward, Marilyn Rothenberg ve Robert Beasley 1974 yılında "Environment and Behavior (Çevre ve Davranış)" isimli dergide bir çalışma yayınlamışlardır ve çalışmalarında çocukların farklı ortamlarda nasıl oynadıklarını araştırmışlardır; geleneksel, çağdaş ve maceracı oyun alanları olarak adlandırılan üç oyun alanını karşılaştırmışlardır. Maceracı oyun alanlarının çocuklara daha fazla çeşitlilikte deneyim sunduğu sonucuna varmışlardır (Aktaran, Schaefer, 2003).

Lady Allen 20. yüzyılda okul bahçelerinin tek düzeliğini incelemiştir. Okul bahçelerinin çoğunun imkanları halen asfalt kullanılan bahçeler seviyesindedir, demirden yapılan sabitlenmiş araç gereçlerle donatılmıştır. Çimen, ağaç, çiçek, hayvan veya herhangi güzel başka özellik nadiren görülmüştür. Çocuklar zaman geçtikçe sert yüzeylerden oluşan boş alanlarda yaşamaya mahkum edilmektedirler. Var olan bu yaklaşım da oyunun kalitesini düşürmektedir (Aktaran, Schaefer, 2003).

1980'lerde boya ile kaplanmış çelik ekipmanlarla birlikte okul bahçesinde sabit ekipman seçeneği daha popüler olmuştur ve her oyun alanında oyun alanı ekipmanlarının düzenlenmesinde en popüler düzenleme seçeneği haline gelmiştir, hatta çoğunlukla önerilen tek düzenleme seçeneği olmuştur. Bu yapılar zamanla gelişmiştir ve oyun alanları ve alanların düzenlenmesindeki güvenlik konusunda, bakım-onarım sorunlarına bağlı zorlukların çözümünde çeşitlilik olarak teklif edilmektedirler. Oyun alanlarının yeterliliği ve güvenliği için olan düşünce şekli bugünkü okul bahçesi tasarımlarının da odak noktasıdır (Schaefer, 2003).

Oyun ve Oyunun Çocukların Hayatındaki Önemi

Oyunlar tarih boyunca bilim insanlarının araştırmalarına konu olmuştur. Piaget, Vygotsky, Rubin, Fein ve Vanderberg, Saracho, Pellegrini gibi birçok bilim insanı bu konuda çalışmalar yapmıştır (Aslan, 2013, s. 12). Alanyazın taramasında “oyun” un farklı tanımları yer almaktadır. Rubin, Fein ve Vanderberg’e göre (1983) “*Oyun; spontane, dışarıdan gelen yaptırımlardan uzak, kendi hedefleriyle gönüllük sağlayandır*” (Aktaran, Aslan, 2013).

Jean Piaget (1962), oyunu çocuk ve çevre etkileşiminin biyolojik bir modeli olarak tanımlamıştır ve oyunu tanımlayan beş özellikten bahsetmiştir (Aktaran, Pourshah Badinzadeh, 2012):

- 1) Diğer hareketler aktivitede yer almayan amaçları içerirken, oyun kendisi bir bitiş noktasıdır.
- 2) Oyun doğaldır, kendiliğinden gerçekleşir.
- 3) Oyun, zevk için yapılan bir aktivitedir.
- 4) Oyun, düzenlenmiş bir yapıdan yoksun olarak düşünülür.
- 5) Oyun, çekişmelerden, anlaşmazlıklardan muaftır.

IPA (International Play Association- Uluslararası Oyun Birliği) çocukların geleceğin dayanağı olduğunu ve tarih boyunca, bütün kültürlerde çocukların oyun oynadığını belirterek; çocuk hakları çerçevesinden oyunu şu şekilde tanımlamıştır: (<http://ipaworld.org/childs-right-to-play/the-childs-right-to-play/>):

- Oyun; beslenme, sağlık, eğitim, barınma gibi temel ihtiyaçlarla birlikte bütün çocukların güçlerini geliştirmek için çok önemlidir.
- Oyun düşünce ve hareketi birleştiren bir iletişim, bir ifade şeklidir; elde etme, başarı ve memnuniyet duyguları verir.
- Oyun iç güdüsel, isteyerek yapılır ve kendiliğinden gelişir.
- Oyun çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal olarak gelişimlerine yardımcı olur.
- Oyun sadece zamanın geçmesi değil, yaşamayı öğrenmektir.

Toplum olarak çocuklara karşı olan sorumluluk ve görevlerimizden biri de onlara oyun ve spor haklarını sağlamaktır (Aktaran, Aksoy, 2011, Çocuk Hakları Sözleşmesi, m.31). Oyunlar ve oyuncaklar çocukların hayatındaki vazgeçilmezlerdendir ve çocukların en doğal öğrenme ortamlarıdır (Egemen,

Yılmaz ve Akil, 2004) . Çocukların bilişsel, sosyal, duygusal gelişiminde oyunun önemli bir yeri vardır. Çocuklar gerek okul öncesi dönemde gerekse okul döneminde oyunlar aracılığıyla diğer bireylerle bir araya gelerek sosyalleşirler, böylece gelişimleri her yönden desteklenmiş olmaktadır (Aslan, 2013).

Oyun çocuklar için zevklidir ve keyif vericidir, kişilere olumlu hislerle katkıda bulunur ayrıca yetişkinler ve toplum tarafından her geçen gün artarak görmezden gelinen veya engellenen çocukluğun bilinen ve değer verilen bir parçasıdır. Çocukluğun engellenmesi de dünyanın her yerinden mutsuz çocuk raporlarıyla sonuçlanmaktadır. Oyun insan deneyimlerinin temel ve önemli parçasıdır, çocuklara yaşamlarından zevk almalarını sağladığından dolayı çocukların yaşamları için önemlidir. Doğmuş oldukları toplumun ve kültürün görevlerini tamamlayabilmek için çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde devam etmesinde oyun önemli bir yere sahiptir. Oyun her çocuğa zevk, memnuniyet ve eğlence gibi hisleri tattırır. Oyun; duygusal işleyişleri ayarlamayı amaçlar; temel duyguları (öfke, korku, iğrenmek, şaşırma, üzüntü ve sevinç) anlayıp ve onları daha ılımlı şekillere (üzüntü, zevk, memnuniyetsizlik, şefkat, hoşnutluk, kızgınlık, hüsrana) getirmede çocuklara yardım eder (Declaration on the Importance of Play, 2014).

Oyuna İlişkin Hukuki Düzenlemeler

Oyunun çocukların hayatındaki önemi gerçeği oyuna dair yapılan düzenlemelerde ve mevzuatta da yer almıştır. Yapılan düzenlemelerin bir kısmı mevzuat niteliğindedir, bir kısmı da sivil toplum kuruluşlarının öneri niteliğinde olan belgeleridir. Gerek uluslararası alanda gerekse ulusal alanda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Çocuklara gösterilen ilginin önemi mevzuat ve düzenlemelerde ilk 1924 tarihli “Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi” nde ve 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulunca kabul edilen “Çocuk Hakları Bildirisi-UN Declaration of the Rights of the Child” nde belirtilmiştir (Unicef, 2004). Kişilerin gelişim sürecinde önemli bir yeri olan çocukluk çağında “hareket” bir çocuğun temel ihtiyaçlarından biridir. Oyun oynamak ve spor yapmak çocukların haklarından biridir (Aktaran, Aksoy, 2011).

1977 yılında açıklanan “Çocuk Oyun Hakları Malta Deklarasyonu” nda ilk defa oyunun da eğitim ve beslenme kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. Türkiye 1990 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni imzalamış, 1994 yılında Türkiye Büyük

Millet Meclisi'nde bu sözleşme onaylanmış ve 27 Ocak 1995 yılında da Resmi Gazete'de yayınlanarak 4058 sayılı yasa ile yürürlüğe girmiştir (Milletler Arası Sözleşme, 1995 ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, 1994). Ayrıca 1982 yılında kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesinde yer alan "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir.*" ibaresine göre; ismi belirtilen sözleşmenin hukuki bağlayıcılığı oluşmuştur (TC. Anayasası, 1982). Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların daha huzurlu, rahat bir ortamda yetişmeleri ve yaşamaları için topluma, devlete ve ailelere yeni sorumluluklar yükleyerek onların sağlığını, gelişimini, eğitimini desteklemeyi temel hedefleri arasında almıştır (Aral ve Gürsoy, 2001). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde 18 yaşına kadar insanların çocuk sayılacağı, devletlerin çocuklara oyun oynama, dinlenme gibi etkinlikler için eşit fırsatlar sunacağı belirtilmiştir. Aşağıda Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan bazı maddeler vardır: (Unicef, 2004) .

- "*Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.*" (Madde 1)
- "*Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.*" (Madde 31).
- "*Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.*" (Madde 31) .

Uluslararası kuruluş olan UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund- Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu) ve IPA (International Play Association- Uluslararası Oyun Birliği) oyun hakkı ve oyun alanları ile de ilgilenmektedirler (Tekkaya, 2001). UNICEF 1946 yılında kurulmuş olup en zor şartlarda yaşayan ve dışlanmış durumda olan her çocuğun korunması ve gelişimi için çalışmaktadır (<https://www.unicefturk.org/yazi/tarihce>). UNICEF'in 190 ülkede çalışma birimi bulunmaktadır (156 Ülke Ofisi ve 34 Milli Komitesi). UNICEF ve etkinlikleri gönüllü birey ve kurumlar tarafından desteklenerek ve temelde yedi konuya öncelik vererek uluslararası alanda programlar yürütür, öncelik verdiği yedi alan şunlardır: "*çocuk sağlığı, eğitim, çocukların korunması, anneden*

çocuğa geçen HIV & AIDS, temiz suya erişim, beslenme ve çocukların yaşamlarını etkileyen kararlara katılmalarına olanak sağlamak. ” UNICEF’in görevleri arasında çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, gelişimlerini en iyi şekilde tamamlamaları için fırsatlar yaratmak, çocuk haklarının korunmasını sağlamak da yer almaktadır, eğer kısaca belirtmek gerekirse UNICEF “Çocuk Hakları Sözleşmesi” nde verilen sözlerin uygulanmasına yardım etmektedir (<https://www.unicefturk.org/yazi/ne-yapiyoruz>).

IPA, 1961’ de kurulan uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur ve amacı çocukların temel insan hakkı olan oyun hakkını korumak ve desteklemektir. Türkiye, ABD, İspanya, Rusya gibi toplamda 50 ülke de bu kuruluşa üyedir. Üyeler çocukların oyun haklarını desteklemek için seminer, araştırma, yayın, oyun alanı düzenleme gibi birçok proje başlatırlar ve düzenlerler (<http://ipaworld.org/about-us/general-statement/>) . IPA heyeti, 1971’de Birleşmiş Milletler örgütleri ile işbirliği yapmanın kararını almıştır; ECOSOC (Economic and Social Council- Ekonomik ve Sosyal Konseyi) ve UNICEF tarafından tanınmıştır. 1977’ de “The IPA Declaration of the Child’s Right to Play” ismi ile bir açıklama yapmışlardır. Daha sonra bu açıklama Viyana’da (1982), Barselona’da (1989) Uluslararası IPA Kurultay’ ında tekrar düzenlenmiştir. En son 2014 yılında “Declaration on the Importance of Play” olarak tekrar güncellenerek yayınlanmıştır (<http://ipaworld.org/childs-right-to-play/the-childs-right-to-play/>) . Bildiri, son yirmi yılda oluşan, oyunun çocuklar için hayati bir önemi olduğunu gösteren kanıtlara dayanmaktadır ayrıca oyun için zaman, yer yetersizliğinin etkilerinin çoğalan kanıtlarının ve çocukların vücutlarında ve zihinlerinde ciddi, yaşam boyu süren etkilerinin altını çizmektedir. Bildirinin amaçları arasında daha geniş toplulukların uyarılması ve yaşam boyu süren etkilerin daha fazla çocuğu etkilemeden sorunların üzerine gidilebilmesi için hareket çağrısında bulunmak yer almaktadır (<http://ipaworld.org/>).

IPA düzenlemiş olduğu toplantılarda çocukların boş zamanlarını geçirmeleri, oyun ve oyunlar için var olan imkanlar için kararlar almaktadır. 1964’te Zürih’te oyun imkanları ve alanları için her ülkenin yasal önlem alacağı, 1969’da Paris’te ve 1975’te Milano’da çocuklarla ilgilenen her meslek grubunun eğitiminde çocuk gelişiminin ve oyunun yer alması gerektiği, 1972’de Viyana’da çocukların okul dışındaki hayatlarının imkanlarının iyileştirilmesinin hükümetler ve yerel yönetimler tarafından daha ciddiye alınması gerektiği kararlaştırılmıştır (Tekkaya, 2001, s. 1).

IPA, resmi internet sayfasında kuruluşları ile ilgili şu açıklamalarda bulunmuştur: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtildiği gibi, IPA' nın odak noktası insan hakları özellikle de çocukların oyun hakkıdır, dünyanın her yerinden çocuklar için dayanışma yapılmaktadır, Birleşmiş Milletler tarafından bir "Barış Elçisi-Messenger of Peace" olarak atandıkları yer almaktadır (<http://ipaworld.org/childs-right-to-play/>).

Gelişim ve Gelişim Dönemleri

Eğitimin kaynaklarda farklı bakış açıları ile yapılan tanımları yer almaktadır ve uygulamalı bir bilim olan eğitim de diğer bilim alanlarında olduğu gibi farklı bilim alanları ile etkileşim halindedir. Eğitim özellikle gelişim ve öğrenme psikolojisi gibi psikolojinin alt dallarından yararlanmaktadır (Erden ve Akman, 2005). Gelişim psikolojisi bireyin doğumundan ölümüne kadar geçen zaman diliminde gelişim dönemlerini, bu dönemlerin özelliklerini ve dönemlerde görülen davranışları ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Kişilerin göstermiş oldukları davranışların ortak yönlerini bilinebilirse, çevredekilerin davranışlarını ve davranışların sebeplerini anlayabilme olasılığı daha yüksek olur ve daha iyi ilişkiler kurulabilir (Erden ve Akman, 2005). Öğrenme psikolojisi de, öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini ve öğrenme için gerekli olan ilkeleri açıklamaya çalışır. Eğitimin en önemli parçası olan okullar ve okul bahçelerinde de eğitim ve öğrenme psikolojisinin bulgularından yararlanmak eğitimin hedeflerine ulaşmada kolaylık sağlayacaktır. Çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak tasarlanan okul bahçeleri, bahçeyi sadece teneffüslerin veya Beden Eğitimi derslerinin geçirildiği alan olmaktan çıkarıp, istedik hedeflerin kazandırılmaya çalışıldığı eğitim ortamı haline getirilebilecektir.

Okul bahçelerinin tasarlanmasında çocukların gelişim dönemlerinin özelliklerini ve onların hazır bulunuşluk seviyelerini bilmek gerekir. Her insanın olgunlaşma sonucu gelişimini sürdüreceği bilinmelidir. Gelişim olgunlaşmayı da içererek kişinin doğumundan ölümüne kadar geçen sürede yaşamış olduğu değişiklikleri kapsar ve birey gelişimi için çaba sarf etmelidir (Bacanlı, 2003). Gelişimin de kendi içinde temel ilkeleri, dönemleri ve dönemlerin görevleri vardır. Gelişimin temel ilkeleri, kuralları arasında şunlar yer almaktadır: gelişimin kalıtım ve çevre etkileşimi sonucu oluşması, gelişimin genelden özele doğru gerçekleşmesi, büyümenin ve gelişimin baştan ayağa ve içten dışa doğru bir sıra izlemesi, gelişimin

sürekli ve belirli evrelerde olması, gelişim alanlarının birbirleriyle ilişkili olarak ve nöbetleşe devam ederek gerçekleşmesi, bireyin gelişiminde bireysel farklılıkların yer alması (Bağcıoğlu, 2013).

Gelişim görevlerinin tamamlanmaya çalışıldığı aşamalara da “dönem” denmektedir ve en basit şekliyle de yaşa göre yapılmaktadır (Aktaran, Erden ve Akman, 2005). Kişiler yaşamları boyunca farklı gelişim dönemlerinden geçerler ve bu dönemlerin de kendine has gelişim görevleri vardır. Robert Havighurst (1972) bu görevleri “gelişim ödevleri” olarak nitelendirmiştir ve eğitim ortamlarının çocukların yaş dönemlerinin özelliklerine göre tasarlanmasına önemli katkılarda bulunmuştur (Erden ve Akman, 2005). Havighurst’ a göre kişi yaşına göre belirli bir dönemdedir ve o dönemin ödevlerini yerine getirebilmek için de biyolojik olarak hazır olmalıdır. Ayrıca bireyin dışındaki koşulların da bireyi destekleyecek nitelikte olması gereklidir. Birey, dönemin görevini başarı ile tamamladığında bireyin kendine olan güveni artarak mutluluk ve huzura ulaşır, sonraki dönemin görevini daha kolay tamamlar. Eğer dönemin görevini tamamlamada başarısız olursa da kişinin kendine olan güveninde bir sarsılma meydana gelir, sıkıntı ve huzursuzluklarla karşılaşır, bir sonraki görevi tamamlamada zorluk çeker (Erden ve Akman, 2005). Gelişim dönemleri için yapılan sınıflamalar farklı psikologlarca farklı isim alabilmektedir ve dönemin başlangıç-bitiş yaşı farklılık gösterebilmektedir. Dönemlerin adlandırılmasında farklılıklar yer almasına rağmen dönemlerin sıraları değişmemektedir. Genel olarak şu adlandırmalar yapılmaktadır: (Erden ve Akman, 2005).

- a) Bebeklik Dönemi (0-2 yaş)
- b) İlk Çocukluk Dönemi (3-6 yaş)
- c) İkinci Çocukluk Dönemi (7-11 yaş)
- d) Ergenlik Dönemi (11-18 yaş)

Havighurst’ un belirlemiş olduğu yaşam dönemleri ise şunlardır: (Bacanlı, 2003, s. 45-53).

- a) Bebeklik ve İlk Çocukluk (Okul Öncesi) Dönem (0-6 yaş)
- b) Orta Çocukluk (İlköğretim, İkinci Çocukluk) Dönemi (6-12 yaş)
- c) Ergenlik (Ortaöğretim) Dönemi (12-18 yaş)

d) Genç Yetişkinlik Dönemi (18-30 yaş)

e) Yetişkinlik Dönemi

f) Yaşlılık Dönemi

İlkokullarda okuyan çocukların 48-66 aylık olanları ana sınıfına, yaşları 6-10 yaş arası olanlar da ilkokula devam etmektedir (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği; 2014, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu; 2012). İlkokullarda ana sınıfı ve ilkokul çağı çocukları bulunduğundan dolayı bu çocuklar ilk çocukluk ve ikinci çocukluk döneminin görevlerini yerine getirmeye çalışırlar, örneğin; cinsiyet farklılıklarını bilmek, okuma-yazmaya hazır hale gelmek, yaşlılarıyla geçinmeyi öğrenmek, kişisel bağımsızlığa ulaşmak, sosyal grup ve kurumlara karşı tutum geliştirmek gibi (Bacanlı, 2003). Kişilerin gelişimleri fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişim gibi farklı açılardan incelenebilir ayrıca bu gelişim alanlarına bazı kaynaklarda ahlak, cinsel gelişim ve dil gelişimi de eklenmiştir.

İlk çocukluk dönemi ve genel özellikleri (3-6 yaş). Çocuk bu dönemde yeterli kavrama kabiliyetine sahip olur ve önce koşma, zıplama vb. gibi büyük kas motor becerilerini daha sonra da çizme, yapıştırma vb. gibi küçük kas motor becerilerini geliştirir (Wong, 2014). Çocuk bebeklik döneminde bilinçsizce edindiği bilgileri ve deneyimleri ilk çocukluk döneminde bilinçli olarak amacına yönelik şekilde kullanır. Kendi başına bir şeyler yapmak ister, sosyalleşmeye başlar ve içinde bulunduğu kültüre dahil olma becerisi kazanır (Toran, 2011). Çocuğun ilgisi aileden akran gruplarına doğru yönelmeye başlar. Yeni bir sosyal çevre ile tanışan çocuğun başarılı bir şekilde o çevreye uyum sağlayabilmesi için kendini ifade etme, sorumluluk, iş birliği, plan yapma ve problem çözme gibi becerileri kazanmış olması gerekmektedir (Aktaran, Toran, 2011). Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gelişimine uygun ortamların sağlanması çocukların kavramları edinmelerini kolaylaştırır ve ufuklarını daha fazla açar (Toran, 2011). Okul öncesi dönemi çocuğu yaşadığı topluluğun farkına vararak sosyalleştiği için okul öncesi eğitimin önemi daha da artmaktadır ve çocuğu her yönden destekleyen eğitim programları da okul öncesi eğitimde önemli bir yere sahiptir (Toran, 2011). Çocuklar kendilerinden büyük ve güçlü gördükleri kişilere boyun eğler. Çocuk davranışların doğru veya yanlış olduğunu davranışların fiziksel sonuçlarına göre karar verir (Güngör-Aytar, 2013).

İlk çocukluk dönemindeki çocuklara uygun olan oyun alanlarının onların motor becerilerini ve fiziksel yeteneklerini geliştirecek ve destekleyecek fırsatlar sunan ve bütünleşik oyunların oynanabileceği alanlar olabilir. Oyun alanlarında hayal gücünün kullanılabilmesi için açık uçlu düzenlemelerin olması önerilir, yapılan düzenlemelerde temel düşünme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanır. Çocukların vücut ölçülerine ve becerilerine uygun, çok yüzeye sahip, geniş ve karmaşık gereçler oyun alanlarında kullanılabilir (Wong, 2014). Çocuklara yaparak yaşayarak, model alarak davranış kazanabilecekleri ortamlar hazırlanabilir (Güngör-Aytar, 2013). Çocukların okul öncesi dönemine denk gelen bu süreçte, çocuklar düşünürken mantık yerine algılarını ön planda tutarlar. Çocukların hafıza ve hayal güçleri gelişir ve daha karmaşık motor becerileri geliştirirler. Genellikle 3 yaşa kadar bireysel oyun oynarlarken; 3 yaştan sonra rol yapma vb. gibi sembolik oyunlar oynamaya başlarlar. 5-6 yaş arasında ise sembolik oyun yerine gerçeği taklit eden, kurgulanmış oyunlar çocukların hayatına girmeye başlar (Wong, 2014).

İkinci çocukluk dönemi ve genel özellikleri (7-11 yaş). Okulun ilk yıllarında fiziksel gelişim yavaşlamaya başlar. Çocukta gözle görülür şekilde fiziksel değişimler meydana gelir ve çocuk kendi vücudunu, hareketlerini kontrol ederek çevreye uyum sağlar (Çiftçi, 2016). Tırmanma, kayma, dengede durma gibi becerileri bu dönemde kazanırlar (Wong, 2014). Fiziksel gelişimle birlikte spora ve hareketli oyunlara ilgi daha da artmaktadır. Gerek oynadığı oyunlarda gerekse bulunduğu çevrede başarıyı elde eden çocuğun kendine olan güveni daha da artmaktadır. (Çiftçi, 2016). Bu dönemde olan çocuğun soyut düşünme ve hayal kurma yetenekleri gelişmektedir, ancak soyut kavramları anlamak çocuk için halen zordur; bu yüzden bu çağıdaki çocuklar için somut kavramlar ve örnekler ön plana çıkmaktadır (Aktaran, Çiftçi, 2016 ve Toran, 2011). Piaget' e göre çocuk bu yaşta mantıklı düşünebilir çünkü durumların her yönünü düşünür, olayları başkalarının bakış açısıyla değerlendirebilir; ancak çocuk halen gerçek durumlar için sınırlı düşünme kapasitesine sahiptir (Papalia, Olds ve Feldman, 2002; Yılmaz, 2011). İlkokul yıllarında çocuklar benmerkezci düşünceden uzaklaşır ve kurgulanmış olan sosyal oyunlarla ilgilenirler. Çocuklar oyun sayesinde, kuralları ve sosyal becerileri öğrenirler (Wong, 2014). Çocuk okulda ailesinden öğrendiği davranış ve kuralları uygularken bir taraftan çevresinden yeni davranış ve kurallar edinir. Hem ailenin hem de çevresinin etkisi altında kaldıkça ve çevresinde kabul gören davranışları

edindikçe daha fazla sosyalleşmeye başlar (Çiftçi, 2016). Saldırganlık ve zorbalık okul çağlarında çocukların oyunlarında yaygındır (Frost, vd. , 2005). Çocuklar yetişkinler tarafından konulan kuralların değiştirilemez olduğunu düşünürler, kurallara uymayı doğru davranış olarak değerlendirirken; yetişkinler tarafından onaylanmayan ve cezalandırılan davranışlar yanlış davranış olarak görülür. Çocuklar için davranışın görünen sonucu davranışın altında yatan sebepten daha önemlidir. Çocuk artık davranışların iyi duygular hissettirip hissettirmedigini önemser. Kişiler arasındaki verilen sözlere ve yapılan anlaşmalara önem verir. Çocuk ceza alacağı davranışlardan kaçır, ödül alacağı davranışlara yönelir, kuralların yer ve zamana göre değişebileceğini yavaş yavaş düşünmeye başlar (Güngör-Aytar, 2013).

Okul çağında olan bir çocuğun düşünce şekli daha mantıksaldır ve tasarlanmış şekildedir. Çocuk, sınıflama, korunum, kronolojik sıralama gibi mantıksal düşünme becerileri ile ilgilenir. Çocuğun sosyal ve hayal ürünü oyun araç gereçleri; oyuncak bebekler, oyuncaklar, oyuncak hayvanlar, ulaşım araçları, gerçek hayatı taklit edebilecekleri kitap, mektup gibi nesnelere, rol yapma, canlandırma ve hikaye üretmek için kullanılacak olan kukla gibi materyaller, hayal ürünü sahneleri canlandırabilecekleri ve hayallerini destekleyebilecekleri insan ve hayvan figürleri olarak sıralanabilir (Frost, Wortham ve Reifel, 2005).

İkinci çocukluk dönemindeki çocukların ilgisini çekebilecek oyun alanlarında düşünme becerilerini geliştirmek, desteklemek amaçlanır. Sopa, lastik, kütük gibi gereçler ve keşif yapmak için mücadeleciler alanlar kullanılarak çocuklar desteklenirler (Wong, 2014). Çocukların araştırma ve hakimiyet kurma becerilerini geliştirmek için üç boyutlu yapıbozlar, vida gibi yapı oluşturma malzemeleri, geometrik şekiller, özel becerilerini geliştirmek amacıyla cetveller, büyüteçler, bitkiler, bilgisayar, satranç gibi oyun tahtası ile oynanan oyunlar, kelime oyunları, kitaplar kullanılabilir (Frost, Wortham ve Reifel, 2005). İkinci çocukluk döneminde olan çocuğu büyük motor becerileri yönünden desteklemek için de top ve spor araç gereçleri kullanılabilir. İp, merdiven, çember, sallanma çubuğu gibi tırmanma malzemeleri ve bisiklet kullanılarak çocuğu açık hava alanlarında hareket yönünden destekleyebiliriz. Çocuğu görsel ve işitsel yönden desteklemek için de boya kalemleri, makas, gerçek müzik aletleri, çömlek ve takı yapma gereçleri de kullanılabilir (Frost, Wortham ve Reifel, 2005). Okul çağındaki çocuklar tek ayak üzerinde bakmadan dengede

durabilirler ve küçük karelere zıplayabilirler. Kızlar ile erkekler karşılaştırıldığında bu dönemde kızlar hareketlerin doğru yapılışında erkeklerden daha üstündürler. Erkekler ise daha fazla güç gerektiren, daha az karmaşık olan hareketlerde kızlara göre daha beceriklidirler (Papalia, Olds, Feldman, 2002).

Oyunun Gelişime Olan Etkileri ve Katkıları

Çocuklarda fizyolojik gelişim iki parça halinde incelenebilmektedir: duyuşal ve motor (devinimsel). Duyusal uyarılma; görme, dokunma, duyma gibi duygular aracılığıyla hissetmek anlamına gelir. Devinimsel uyarılma ise; el- göz ve ayak uyumunu destekler ve çocukların denge ve hareket gelişimleri için yararlıdır (Aktaran, Metin, 2003). Çocuklar motor becerilerini oyun elemanlarını yerleştirirken düzenlerken kullanırlar ve geliştirirler. Keşfetmeye çalıştıkları için vücutlarını kontrol etmeyi ve tamamlamaya çalıştıkları görevler için vücutlarını yönlendirirler. Çocuklar yeni motor becerilerini geliştirirken basit aktiviteleri daha karışık aktiviteleri tamamlamak için kullanırlar. Çocukların hareket etmelerini sağlayacak açık hava oyun alanları sağlanarak çocukların kendi fiziksel gelişimlerini keşfetmelerine yardımcı olunur. Bilişsel oyunlarda çocuklar kendilerinin rol yapma, problem çözme, hayal kurma yeteneklerini geliştirebilirler. Onlar bir amacı gerçekleştirmek amacıyla oyuna başladıklarında, sembol üretebilirler, rol yapabilirler ve taklit edebilirler. Çocukların kendilerini ifade etme ve diğerleriyle fikirlerini paylaşırken kendinden emin olma ihtiyaçları vardır. Çocuklar oyun alanlarında oyun aletlerini kullanırken yönetme, başarma ve bağımsızlık duygularını tadarlar. Hayal ürünü ve heyecan verici oyunlar üretmek çocukların duyuşal olarak rahatlamasını, sosyalleşmesini ve deneyim kazanmasını sağlar. Oyun alanları çocuklukta birçok yönden sosyal gelişimi destekler, örneğin; paylaşma, iş birliği yapma, sıra olabilme, oyunun kurallarını anlama. Çocuklar arasındaki sosyalleşme ve kişiler arası etkileşim oyun alanı donanımı ile desteklenmelidir. Çocukların diğerleri ile sözel ve fiziksel etkileşimlerini sağlayacak oyun alanları sayesinde çocukların sosyal becerileri geliştirilebilir. Sosyal becerilerden olan başkalarını anlama ve empati kurma sosyal oyunlar aracılığıyla kazandırılabilir (Metin, 2003). Bir grubun ya da takımın bir parçası olmak, grup arkadaşlarına güvenmek ve onlardan saygı görmek sosyal gelişimin önemli parçaları arasındadır (Aktaran, Metin, 2003).

Çocuklar doğaları gereği aktiftirler ve içlerinde araştırmak, deneyimlemek için bir dürtü taşırlar. Kapalı mekan ile açık hava oyunları karşılaştırıldığında; açık hava oyunları çevre ile etkileşim içinde olabilmede çocuklara daha fazla çeşitlilikte aktivite sağlayabilir. Yetişkinlerden uzak olarak açık havada olmanın zevki çocuklar için büyük bir deneyimdir. Heseltine and Holborn (1987), açık hava alanlarının çocuklara sağlamış olduğu seçeneklerin ve deneyimlerin çeşitliliğine değinmişlerdir. Oyun alanının ufuk açıcı ve mücadele edici özellikleri oyunun değerini arttırmaktadır (Aktaran, Metin, 2003). Benzer şekilde Wardle (2000) da oyun alternatiflerinin çeşitliliğini destekleyen oyun alanlarının önemini vurgulamıştır. Açık hava oyun alanlarına önemli becerileri, eleştirel görüşü geliştirmek ve arttırmak amacıyla ihtiyaç duyulur. Bütün bunların hepsi kamusal oyun alanlarında desteklenebilir ve geliştirilebilir (Aktaran, Metin, 2003).

Okul bahçelerinde gerek teneffüslerde gerekse ilgili derslerde oyunlar aracılığıyla çocukların kaliteli zaman geçirmesinin çocuğun farklı yönlerden gelişmesindeki katkısı açıktır. Çocuğu fiziksel ve sosyal gelişim açısından destekleyecek farklı özellik ve donanımlarla düzenlenen bahçelerin önemi büyüktür. Çocuklar okul bahçelerini dersler haricinde birer açık hava oyun alanı olarak da değerlendirerek; fark etmeden bile olsa kendi gelişimlerine katkı sağlarlar. Bahçede gerçekleştirilen derslerde de öğretmenler rehberliğinde planlanmış aktivitelerle çocuklar gelişimleri için önemli olan etkinliklerde yer alırlar.

Oyun Kuramları

Oyunun çocuğun gelişimindeki önemi Eğitim, Psikoloji, Felsefe, Antropoloji gibi farklı bilim dalları ile uğraşan bilim insanları tarafından araştırılmıştır. Oyunun tüm çocuklar için geçerli olan kritik önemini araştıran, oyun teorilerini ortaya atan bilim insanları arasında Herbert Spencer, Lazarus vb. gibi bilim insanları yer almaktadır (Aktaran, Metin, 2003 ve Öğretir, 2008). Aşağıda isimleri ve ilgilendikleri oyun kuramı verilen bilim insanları oyunların yararlarını fiziksel, bilişsel ve duyuşsal alanlarda farklı yönleriyle incelemişlerdir.

Klasik Kuramcılar (Classic Theories) olarak (Öğretir, 2008);

- Herbert Spencer“Fazla Enerji Kuramı” (Surplus Energy Theory)
- Lazarus “Eğlence Kuramı” (Recreation Theory)
- G.Stanley Hall“Tekrarlama Kuramı” (Recapitulation Theory)

- Karl Groos“Pratik ve Egzersiz Öncesi Kuramı” (Practice-Preexercise Theory)
- Daniel E. Berlyne veH. Ellis “Uyandırma-Değişirme Kuramı” (Arousal Modulation Theory)

Modern Kuramcılar (Modern Theories) olarak; (Öğretir, 2008, s. 95).

- Sigmund Freud “Psikoanalitik Kuram” (Psychoanalytic Theory)
- Eric Erikson“Psikoanalitik Kuram” (Psychoanalytic Theory)
- Jean Piaget “Zihinsel Kuram” (Cognivite Teory)
- Vygotsky “Sosyo-Kültürel Kuram” (Socio-Cultural Theory) yer almaktadır.

H. Spencer, G.T.W. Patrick, G.S. Hall oyunun fiziksel yönden yararları üzerinde durmuşlardır. Oyun, vücut enerjisinin boşaltılması, vücudun olağan işlevleri devam ederken sıkılmışlıktan kurtulmak, yaşanan gelişim dönemlerini tekrardan yaşamak için bir araç olarak görülmüştür. K. Groos, bir yetişkin olmak için gerekli bilgi ve becerileri geliştirmede oyunun önemini fiziksel ve bilişsel açıdan incelemiştir. Duygusal ve sosyal açıdan oyunu inceleyen bilim insanları; S. Freud, A. Freud , E. Erikson’ dur. Kaygıyı azaltmak ve yasaklanmış dürtüleri kabul edilebilir bir şekilde ifade etmek için bir çocuğa dünyanın kontrolünü vermiş gibi hissettirmenin bir yol olacağını düşünmüşlerdir. J. Bruner, J. Piaget, B. Sutton-Smithbilişsel ve sosyal açıdan oyunu inceleyerek; oyunun bilişsel gelişime katkısını, rahat bir atmosferde yeni öğrenmelerin pekiştirilmesini tartışmışlardır. Vücudu en uygun canlandırma seviyesinde tutarak, sıkılmışlığı ve belirsizliği azaltmak için oyunun önemini duygusal ve fiziksel yönden araştıran bilim insanları D.E. Berlyne, G. Fein, H. Ellis’ dir. O. Weininger, D. Fitzgerald oyunun işlevini sağ ve sol beyin yarımkürelerinin işlevlerini birleştirmek olarak görerek biyolojik ve bilişsel yönden oyunu ele almışlardır (Aktaran, Metin, 2003).

Oyun Çeşitleri

Okul bahçelerinde yapılabilecek etkinlikler arasında oyunlar da yer almaktadır. Çocuklar bireysel olarak veya gruplar halinde farklı oyunları ilgili derslerde, teneffüslerde, okul saati dışında oynamaktadırlar. Oyunlar içinde bulunan gelişim dönemine ve sahip olunan koşullara göre farklılık göstermektedir.

İlkokul bahçelerinin 4-13 yaş grupları tarafından kullanılmasından dolayı farklı oyun çeşitlerini bahçede görmek mümkündür ve öğrenciler yaşları gereği oynamak istedikleri oyunların donanımlarını bahçede görmek isterler. Oyunun bazı kaynaklarda farklı sınıflandırmaları yer almıştır, bunlardan biri de Frost'un yapmış olduğu sınıflamadır. Frost oyunu üç sınıfa ayırmıştır: görevsel (functional), yapıcı (constructive), sembolik (symbolic) (Aktaran, Pourshah Badinzadeh, 2012). Başka bir kaynakta da "takım oyunları" , "oyun aletleri ile oynanan oyunlar" , "bireysel ya da küçük grup oyunları" , "kum oyunları" , "dramatik oyunlar" şeklinde sınıflandırılmıştır (Algan, 2008). Her ne kadar farklı isimler kullanarak oyunun sınıflandırması yapılsa da temel de benzer özelliklere sahiptirler. Aşağıdaki paragraflarda oyun çeşitlerinin açıklamaları ve örnekleri yer almaktadır.

İşlevsel-duyusal-motor oyun (functional play-sensorimotor play). Bu oyun çeşidinde amaç çocukta merak uyandırmak ve daha fazla öğrenmek için onu motive etmektir. Çocuklar eğer çevrelerinde ilgi çekici ve mücadele etmeyi gerektiren eşya ve nesne gördükleri zaman oyunun amacına ulaşmak üzeredirler (Metin, 2003). İşlevsel oyunlar; çocuğun bir topu yuvarlaması veya bir oyuncacı itmesi gibi tekrarlayan hareketleri yaparak oynadığı oyunlar olarak anlatılmıştır (Aktaran, Metin, 2003). İşlevsel oyunlarda güç, beceri ve koordinasyon mevcut olduğu için Sheridan işlevsel oyunları fiziksel gelişim yönüyle ele almıştır. Çocuklar başlarını ve bacaklarını kontrol eder etmez işlevsel oyunları oynamaya başlarlar. Ayrıca yeni motor becerileri elde ettikçe daha karmaşık yapıda oyun kurarlar. Eşyaların özelliklerini onları ittirerek, atarak, hızla yere çarparak incelediklerinde ve araştırdıklarında hissetmeyi, tatmayı, koklamayı ve ses çıkarmayı öğrenirler. Çocuklar tepki vermeyi, davranmayı öğrenene kadar tüm nesnelere aynı hareketleri uygularlar (Metin, 2003).

Sosyal oyun (social play). Oyunun sosyal bir yönü vardır ve çocukların sosyal becerilerinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu oyun çeşidinde bir gruba aitlik duygusuyla devam ettirilen etkileşim ve düzenlenmiş aktiviteler mevcuttur. Çocuklar oyunlar esnasında biraraya gelerek iletişim kurarlar ve sosyal-kültürel kuralları öğrenirler (Metin, 2003). Sosyal oyunlar çocuklarda liderlik ve işbirliği yapma becerilerini geliştirmede eşsiz birer fırsattırlar. Çocuklar bu oyunları oynarken birçok beceri, tutum ve sosyal ilişki geliştirirler, oyun esnasında vücutları, beyinleri, duyguları bütünleşir, ayrıca başarısızlık ve alay konusu olma riski

taşımadan kendi potansiyellerini keşfedebilirler. Oyunlar esnasında çocuklar kendilerinin farklı biri olduğunu, yeni bir şey deneyeceklerini veya korkusuzca düşüp kalkacaklarını hayal edebilirler (Aktaran, Metin, 2003).

Yaratıcı oyun (constructive play). Yaratıcı oyunlar, nesnelere birşey yaratmak veya yapmak için düzenlenmesi olarak tanımlanmıştır (Aktaran, Metin, 2003). Wardle çocuk gelişiminde yaratıcı oyunların önemini vurgulamıştır. Çocuklar farklı materyallerle meşgul olduklarında kontrol hissini elde etmek ve pozitif özsaygı geliştirmek gibi bazı özel becerileri geliştirme fırsatına sahip olurlar. Wardle çocukların yaratıcı oyunları seçmelerini bazı açıklamalarıyla ifade etmiştir (Metin, 2003). Yaratıcı oyunlarda çocuklar kullanmış oldukları nesnelere sürekli değiştirerek onları daha karmaşık farklı ve çaba gerektirir hale getirirler. Materyalleri yeniden farklı şekilde biraraya getirerek öğrenme seviyelerini gösteren çevre elde ederler. Birkaç yapıcı ve yaratıcı materyali olan ve bunları değiştirerek yeni bir ortam oluşturan çocuklar nadiren sıkılırlar (Aktaran, Metin, 2003). Araştırmacı ve yaratıcı oyunlar çocuklarda duysal gelişim, dengeli hareketler ve el-göz koordinasyonu için gereklidir. Bu oyunlar çocuklara görme, dokunma, koku alma, tatma gibi duygular aracılığıyla çevrelerini araştırmalarına yardımcı olur (Aktaran, Metin, 2003). Orta yaş çocuklukta bu oyunlar daha fazla oynanır ve grup içinde çocuklar koşma, zıplama ve mücadele etme gibi fiziksel aktivitelerle bu oyunları sergilerler (Metin, 2003).

Hayali oyun (pretend play). Çocuklar hayali oyunları etraflarındaki fiziksel nesnelere birer sembole dönüştürebilecekleri süreçlerde oynarlar (Metin, 2003). Bir çocuğun hayali oyunlar oynaması, sembolik düşüncenin başlangıcıdır. Bir kuşu veya posta kartını araba gibi düşünebilmesi veya bir giysi parçasını yastık olarak kullanabilmesi sembolik oyunlar arasındadır (Aktaran, Metin, 2003). Hayali oyunları oynamaya başlayan 3 veya 4 yaşlarındaki çocuk için bu oyunlar bazı gelişimler için birer basamaktır. Örneğin; çocuğun diğerlerinin duygularını anlayabilmesi, yeni kelimeler öğrenmesi, gerçekte-hayal ayrımı yapabilmesi veya farklı şekillerde düşünebilmesi gibi. Çocukların sosyal ve duygusal olgunluğa erişmelerinde hayali, sembolik oyunların önemli bir yeri vardır. Toplumdaki farklı rolleri ve bağları oyunlar aracılığıyla kavrarlar (Metin, 2003).

Kurallı oyunlar (games with rules). Orta yaş çocuklarda kurallı oyunlar daha fazla ön plana çıkmaktadır. Kurallar, çocukların bir arada oynayarak sosyalleşmelerini ve mantıklı olmalarını sağlar (Aktaran Metin, 2003). Oyunda bir

çocuğun rolü gereği neyi yapıp, neyi yapmayacağı kurallar aracılığıyla belirlenir. Oyun içindeki davranışlar sınırlandırılarak biçimlendirilir (Aktaran, Metin, 2003). Çocuklar kurallı oyunları oynarken etkinliği ve araçları paylaşarak strateji ve beceri geliştirirler. Oyun içindeki kurallar çocuğun konsantre olmasına, sınırları anlamasına ve kurallara uymak için hareketlerini kontrol etmesine yardım eder. Ayrıca Piaget'e göre okul çağındaki bir çocuğun oynamış olduğu oyunlar arasında kurallı oyunlar oyun çeşitlerinin en son seviyesidir (Metin, 2003).

Oyun Alanları

Çocuklar gelişimlerini destekleyen açık hava alanlarına ihtiyaç duyarlar. Değiştirilmeye uygun çevrede oyun oynayarak öğrenirler ve keşfederler; bu yüzden de oyun çocukların ilgi alanına girmektedir (Metin, 2003). Oyun gelişim ve öğrenme ile de bağlantılıdır (Aktaran, Schaefer, 2003). Bu yüzden de açık hava oyun alanları çocukların gelişiminde önemli bir role sahiptir ve oyun alanları gelişimsel faktörleri destekleyen fırsatlar sunan yerlerdir. Ayrıca oyun alanları çocuklara zekiliklerini göstermede yardımcı olur (Metin, 2003). Oyun araç gereçleri çocukları oyun alanına çeker ve oyun alanları çocukların oyun aktivitelerini başlatacakları yerler olur (Aktaran, Metin, 2003). Kötü donanımlı oyun alanlarının tersine, iyi donanımlı oyun alanları oyunun kalitesini ve oyun davranışlarının çeşitliliğini artırır (Aktaran, Schaefer, 2003). Çocuk davranışlarının yansıtılması iyi tasarlanmış bir oyun alanı donanımı ile olur. Oyun alanlarında oyunun değeri de önemlidir. Moore ve arkadaşlarına göre gelişimin önemini ölçmek oyunun değeri olarak tanımlanmıştır (Aktaran, Metin, 2003). Oyun alanlarında tasarlanan ortamlar için kuramsal bilgiye ve deneyimlerden elde edilen bilgilere ihtiyaç duyulur (Aktaran, Metin, 2003). Çocuklarla çalışan profesyoneller ve araştırmacılar tarafından oyunun önemi yaygın bir şekilde belgelendirilmiştir ve bu yüzden de oyun alanlarının ortamları olabildiğince teşvik edici olmalıdır, oyunu canlandırmalıdır (Aktaran, Schaefer, 2003 ve aktaran, Metin, 2003).

Oyun alanı, rutin zihin yorgunluğundan ve sıkıntısından kaçılarak, dinlenilebilen ve eğlenilebilen bir yer olmalıdır, ayrıca çocuğun temel, sosyal ve fiziksel, bilişsel ihtiyaçlarını da desteklemelidir. Çocuğun ölçülerine göre düzenlendiği için rahat olan oyun alanı fiziksel ve bilişsel yönden de çaba gerektirici olmalıdır (Aktaran, Schaefer, 2003). Oyun alanlarının yeterli oyun fırsatına sahip

olmaması eğlenceye hasret duyma, fiziksel gelişimde gerilik, asabiyet, kısıtlı hayal gücü gibi sonuçlar doğurabilmektedir (Aktaran, Metin, 2003). Ayrıca fiziksel hareketlerin azlığı, oyun davranışlarının ve dilin kısıtlılığı sonucunda da davranış problemleri görülebilir (Aktaran, Schaefer, 2003). Çeşitli aktivite alanları sunarak; oyun alanları çocuğun ilgisini arttırabilir ve ona keşif şansı verir (Aktaran, Metin, 2003). Oyun alanları zengin renkleri, şekilleri ve dokuları ile duyguları canlandırmalıdır, değişikliklerle merakı canlı tutmalıdır, beslemelidir. Taşınabilen materyaller, yetiştirilebilen canlılar, hayvanlar oyun çevresinin esnek materyalleri arasındadır (Aktaran, Schaefer, 2003).

Günümüz çocuklarının yaşamları serbest oyun etkinlikleri için daha fazla yapılandırılmaktadır ve denetlenmektedir. Çocukların doğa ile olan deneyimleri yetişkinlerinkinden farklıdır. Çocuklar doğal alanları estetik yönünden değerlendirmezler, doğa ile olan etkileşimlerinden anlam çıkarırlar. Çocuklar doğayı gizemli ve merak edilesi bir yer olarak görürler (Metin, 2003). Çocuklar, materyaller ve yetişkinler arasındaki etkileşimi sağlayan oyun alanı bu etkileşimi de teşvik edici olmalıdır, ayrıca derecelendirilmiş zorluklar sunarak dinamik, canlı olmalıdır. Bu sebeplerden dolayı da en iyi oyun alanının hiçbir zaman bitirilmediği Frost tarafından belirtilmiştir (Aktaran, Schaefer, 2003).

Oyun Alanı Çeşitleri

Oyunların çeşitleri olduğu gibi oyun alanlarının da çeşitleri vardır. Oyun alanları sahip oldukları donanımlara ve o alanda oynanabilecek oyunlara göre çeşitlilik göstermektedir. Aşağıdaki paragraflarda oyun alanlarının çeşitleri açıklamaları ile yer almaktadır.

Geleneksel oyun alanı (traditional playground). Geleneksel oyun alanları denilince kişilerin aklına ilk gelen oyun alanı bazı metal araçlarla donatılmış bir alandır. Bu alanda da öncelikle kas hareketlerini içeren aktiviteler yapılabilmektedir. 20. yüzyılda yapılarının ve özelliklerinin gelişmeye başladığı geleneksel oyun alanları içinde genellikle atlıkarınca, kaydırak, salıncak, tahterevalli ve tırmanma donanımları yer almaktadır (Metin, 2003). Eriksen'e göre; bu tür donanımların çok fazla popüler olmasının sebeplerinin başında dar bir alanda birçok çocuğun oynayabilmesine olanak sağlamasıdır, geleneksel oyun alanı oluşturmak diğer oyun alanlarına göre daha kolay ve ucuzdur. Bir tasarımcıya başvurmadan bir katalog

üzerinden donanımları seçerek, çok fazla yaratıcı olmayan bir alan oluşturulur, ayrıca çocuklar oynarken daha az denetime ihtiyaç duyulur (Aktaran; Metin, 2003). Geleneksel oyun alanları çocukları daha çok fiziksel yönden desteklerken; daha karmaşık ve mücadele gerektiren oyun ihtiyaçlarında çocuklar çağdaş oyun alanlarını ve macera oyun alanlarını seçerler (Metin, 2003). Aşağıda yer alan şekil 1 ve şekil 2'de araştırmacı tarafından sahada çekilen iki Çankaya ilkokulunun geleneksel oyun alanları yer almaktadır.

Şekil 1. Çankaya ilçesindeki bir ilkokuldan geleneksel oyun alanı görünümü

Şekil 2. Çankaya ilçesindeki bir ilkokuldan geleneksel oyun alanı görünümü

Macera oyun alanı (adventure playground). Çocuklar kendilerine sunulan donanımlarla kendilerine oyun kurarlar, oyun alanı oluştururlar. Alanda bulunan her şey sabitlenmemiştir ve mekanda bulunan bir yetişkinin rehberliğinde etraflarında bulunanları kullanarak yeni bir çevre ve mekan düzenlemeleri, oyun kurmaları sağlanır (Aktaran, Aksoy, 2011). Macera oyun alanlarının yaygınlaşmaya başlaması 1943'lerde Danimarka'da başlamıştır, çocuklar kendi istedikleri gibi oynadıkları alanı düzenlemede özgürdürler (Aktaran Metin, 2003). Bu oyun alanlarında çocuklar düşünme, planlama ve inşa etme aşamalarını kullanarak farklı ortamlar elde ederler, lastik, telefon kablosu, kum, ahşap, ip, bakır, kanca vb. gibi alet ve materyalleri kullanırlar. Oyun alanında yetişkin bir liderin de bulunulacağı unutulmamalıdır. Çocuklara materyalleri nasıl kullanacaklarını anlatır. Bu tür oyun alanlarının çocukları bilişsel açıdan daha fazla desteklediği ve onları sürekli mücadele etmeleri için cesaretlendirdiği farklı kaynaklarda belirtilmiştir (Metin, 2003). Aşağıda yer alan şekil 3 ve şekil 4'te farklı macera oyun alanları görülmektedir.

Şekil 3. Melbourne'daki St. Kilda macera oyun alanından bir görünüm.

Kaynak:<https://www.google.com.tr/>

Şekil 4. Melbourne'daki St. Kilda macera oyun alanından bir görünüm.

Kaynak:<http://www.free-things-to-do-melbourne.com/>

Çağdaş oyun alanı (contemporary playground). Çağdaş oyun alanlarının tasarımları genellikle mimarlar ve peyzaj mimarları tarafından yapılır. Bu oyun alanlarını genellikle maliyetli yapımları ve geniş alan gerektirmeleri sebebiyle çok fazla tercih edilmezler. Farklı parçalar birleştirilerek, çok fonksiyonel bir yapı oluşturulur. Sabitleştirilmiş parçalardan oluşturulan bu ekipmanlar çocukları kendi oyun alanları oluşturmalarını engellediği için kısa zamanda çocukların sıkılmalarına sebep olur. Bu tarz oyun alanları, çok fazla fiziksel aktivite gerektirmeyen oyunlar, dinlenme, sakin bir oyun alanı ve konuşma için uygundur (Metin, 2003). Bazen çağdaş oyun alanlarında parlak renkler ve komik kafalar kullanılır. Oyun heykeltıraşları olarak bilinen sanatçılar farklı parçalar tasarlarlar. Oyun alanında belirli bir figürün inşa edilmesi çocukların oyunlarını kısıtladığı için eleştirilir, ama soyut bir yapının inşa edilişi de çocuklara bu yapının anlamsız geleceği, onları etkilemeyeceği veya onların oturmalarına veya tırmanmalarına fırsat vermeyeceği konusunda eleştirilir (Aktaran, Metin, 2003). Çağdaş oyun alanlarına çocukların ilgilerinin artması için su fişkırtan yapılar, tırmanma tepeleri tüneller veya bitkiler eklenebilir (Metin, 2003). Aşağıda yer alan şekil 5 ve şekil 6'da farklı çağdaş oyun alanları görülmektedir.

Şekil 5. Çağdaş bir oyun alanı görünümü

Kaynak: <https://www.google.com.tr/>

Şekil 6. Çağdaş bir oyun alanı “Sidney-The Blaxland Riverside Park” by JMD Design (Avustralya)

Kaynak: <https://www.trendhunter.com/trends/>

Oyun alanlarının sınıflandırılmasında alanın sahip olduğu donanımların ve çocuğa sunduğu oyun imkanlarının rol aldığı görülmektedir. Genellikle maliyetin daha düşük olması ve kolay kurulum sebepleriyle geleneksel oyun alanları okul bahçelerinde daha yaygındır. Macera oyun alanları ise ticari amacın daha ön planda olduğu zamanlarda tercih edilmektedir, okul bahçesi haricinde bu alanlar görülebilmektedir. Çağdaş oyun alanları diğer alanlara nazaran daha maliyetli ve daha soyut olduğu için okul bahçelerinde tercih edilmemektedir.

Oyun Alanı Olarak Okul Bahçeleri

“MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (2014) 4. maddesine göre ilkokulların ana sınıflarında bulunan çocukların 48-66 aylık ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun (2012) 3. maddesinde de ilköğretim çağı çocukların yaşlarının 6-13 arasında olduğu belirtilmiştir. İlköğretim çağı “*Çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.*” ibaresi yer almaktadır (222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 2012).

Genellikle, okul bahçesi okulun ana binasını çevreleyerek tüm açık hava alanını kapsar. Okul bahçelerinin zeminini kaplayan materyaller çeşitlidir. Çoğu ilkokul bahçesinin zemini beton, asfalttır veya spor alanı için kullanılan biraz çim veya diğer zemin materyallerinin birleşmesiyle oluşturulan zeminlerdir (Vicente, 2013). Mimarlar artık oyun alanlarının güvenliğinin daha farklı yönlerini çalışmaktadırlar. Okul bahçelerinin zeminleri için farklı materyaller kullanılmaya başlanmıştır. Son araştırmalar kum, ince çakıl, kauçuk, ahşap gibi oyun alanının zeminini daha yumuşak, zararsız hale getirilmesini sağlayan maddelerin kullanıldığını göstermektedir. Oyun alanlarında daha yumuşak materyalleri kullanmak bazı konularda oluşabilecek olan riskleri azaltmaktadır. Örneğin; çocukların yere düştüğü durumlarda veya yağmur suyunun okul bahçesinden boşaltılması, atılması durumları gibi. Ayrıca kullanılan materyaller okul bahçesindeki aktivitelerin birbirine karışmaması için sınır belirlemede de yardımcı olur (Vicente, 2013).

Oyunları gözlemleyebileceğimiz yerler arasında okul bahçeleri, oyun alanları, oyun bahçeleri, uygulama bahçeleri yer almaktadır. Bu alanlarda çocuklar kendilerini oyunlarla ve diğer kişilerle olan ilişkileri ile ifade etmektedirler. Bu alanların eğitim kurumlarında bulunmasının gerekliliği ve bu alanların sahip olması gereken özellikler eğitim kurumlarıyla ilgili mevzuatta da yer almıştır.

Richardson (2006), kitabında çocukların niçin açık havaya gereksinim duyduklarını şu başlıklar altında açıklamıştır: özgürlük, alan, doğayla bağ kurma, tüm vücudu kullanma ve çoklu duyuşal deneyimler, gerçek deneyimler, çocukların yetişkinlerle ve diğer çocuklarla ilişkisi, yaşam becerilerini kazanırken aşılması gereken zorluklar ve güvenlik duygusu (Aktaran Kılıç, 2013). Garry Pennington

çevrenin eğitim ve sosyal açıdan geliştirilmeye çalışılmasının çaba gerektiren bir süreç olduğunu belirtmiştir. Çocukların ve gençlerin okullarında var olan açık hava alanlarının gri, tehlikeli olduğunu, çekici olmadığını eklemiştir. Çevredeki bu çoraklaşmış manzaraların da gençlerle çalışılarak öğrenmenin ve önemsenmenin geliştirilebileceği yerlere dönüştürülebileceğini belirtmiştir (Aktaran, Schaefer, 2003). Yılmaz (2012), okulların bina dışında bulunması gereken bölümlerini sıralarken şu öğelere yer vermiştir: “oyun bahçesi, uygulama bahçesi/yeşil alan, spor salonu, kantin, çevirme/ihata duvarı ve dış kapı, okul zili, çeşme/su deposu, dinlenme yerleri, nöbetçi kulübesi ve yemekhane. Bu öğelerin okullarda yer alması okulun özelliğine göre değişebilmektedir.

Engelli Bireyler, Oyun ve Okul Bahçeleri

Okul bahçeleri tasarlanırken önemli noktalardan biri de farklı yetenekleri ve engeli olan çocukları düşündürmektir. Oyun alanları tasarlanırken seçilmiş olan çevrenin özelliklerinde ve oyun aletlerinde tüm kullanıcılara hitap edebilmek için esneklik var olmalıdır (Vicente, 2013). Çocukların gelişimsel özellikleri de oyun alanlarında hesaba katılmalıdır. Bir donanımı oyun alanına yerleştirdikten sonra çocukların o donanıma uyması beklenirse sorun ortaya çıkabilir. Araç gereçleri değiştirmek çocuğu değiştirmekten daha kolaydır (Aktaran, Vicente, 2013).

Engelli çocukların tıpkı engeli olmayan çocuklar gibi oyun oynamaya ihtiyaçları vardır ama bu kişilerin gerek kişisel gerek sosyal veya fiziksel engellerinden dolayı onların oyun ihtiyaçlarını karşılamak çok kolay değildir (Aktaran, Vicente, 2013). Onlar da farklı özel ihtiyaçları olan çocuklara benzemektedirler (Aktaran, Vicente, 2013). Okul bahçelerini veya oyun alanlarını çalışan mimarlar engelli çocuklar dahil her çocuğun oyuna ihtiyacı olduğunu kabul ettiğinde, her çocuğa hitap edebilen oyun alanının önemli olumlu sonuçlarını anlayabilirler, örneğin; fiziksel engelli bir çocuk için oyun alanının ulaşılabilirliği çok önemlidir (Vicente, 2013). Engelli bireylerin sosyal çevredeki iletişimleri ve ilişkileri bireyin engeline ve yaşına göre farklılık gösterebilir. Engellilik doğuştan olabilir veya sonradan meydana gelmiş olabilir. Doğuştan gelen engellilikte doğum öncesinde veya sonrasında meydana gelen olumsuzluklar ve anne ile ilgili etkenler yatmaktadır. Doğum sonrasında oluşan engelliliklerde ise kazalar, hastalıklar ve doğal afetler rol oynamaktadır (Aktaran, Ulutaşdemir, 2007). Engel türlerine

bakıldığında fizyolojik, fiziksel ve zihinsel engel olmak üzere üç temel engelin var olduğu görülür (<http://www.engelsizbilgi.com/engellilik-turleri.html>). Farklı kaynaklarda ise engel türleri bedensel, zihinsel, görme ve işitme engelli olarak da yer almıştır.

Engelli çocukların oyunlarını çalışmak oldukça güçtür. Öncelikle engelliliklerinin çok fazla sebebi vardır ve oyunda görülen farklılıkların sebebine karar vermek güç olabilmektedir. Dahası birçok çalışma hatalıdır ve gelişimsel farklılıklar ile engelli olmaya sebep olan koşullar birbirinden tam olarak ayıramamıştır (Aktaran, Frost, Wortham ve Reifel, 2005). Engelli çocukların oyunlarının araştırmaları farklı mesleklerden olan araştırmacılar tarafından yürütülebilir. Tıp ve zihinsel sağlık profesyonelleri, eğitim psikologları farklı amaçlar için ve farklı sonuçlarla oyunu araştırabilirler. Bazı araştırmalar, akran ilişkileri ve grup içindeki davranışlar düşünülmeden bireysel olarak tek çocukla yürütülebilir (Aktaran, Frost, Wortham ve Reifel, 2005).

Engelli öğrencilere uygun oyun alanları tasarlama tasarımcılar için zorlu bir görevdir. Büyük sayıda çocuğa hitap eden çevre her çeşit engellilik için düzenlemeleri içerdiğinden dolayı her engel için eşsiz düşünceler gerekmektedir (Aktaran, Frost, Wortham ve Reifel, 2005).

Birleşik Devletlerde son yıllarda engelli çocuklara hitap edebilen oyun alanları geliştirmeye artan bir ilgi vardır. 1976' da "New York Şehir Planlaması Bölümü (The New York City Department of Planning) " ve "Birleşik Milletler Yerleşim ve Kentsel Gelişim (U.S Department of Housing and Urban Development) " engelli çocukları kapsayan oyun alanı tasarlamak için bir yarışma düzenlemiştir (Aktaran, Frost, Wortham ve Reifel, 2005). 1986' da "Uyarlanabilir Çevrede Oyun ve Öğrenme 'Play and Learning in Adaptable Environments' (PLAE)" Stanford Üniversitesi'nde engellilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek oyun alanları geliştirmek için oturumlar düzenlemiştir. Bu çalışmaların sonucunda "Tüm Prensipler için Oyun: Tüm Çocuklar için Açık Hava Oyun Düzenlemelerinin Tasarımını ve Yönetimini Planlama (Play for All Guidelines: Planning Design and Management of Outdoor Play Settings for All Children) "ismiyle bir rehber yayımlanmıştır. Bu belge engelli çocukları da kapsayan açık hava oyunlarının geliştirilmesi için ilk kapsamlı rehberdir (Aktaran, Frost, Wortham ve Reifel, 2005). 1990 yılında "Engelli Amerikalılar Eylemi'nin (ADA) engelli insanların istihdamdan, toplu yerleşimden, ticari faaliyetlerden, devlet

hizmetlerinden, ulaşımdan ve haberleşmeden yararlanmasını hedefleyen yazısıyla engelli çocukları kapsayan oyun alanları geliştirmek daha da hız kazanmıştır (Lindemann, 1992, s. 48; aktaran, Frost, Wortham ve Reifel, 2005, s. 264). ADA ile ilgili ilkeleri gerçekleştirme sorumluluğu “ The Architectural and Transportation Barriers Compliance Board (Access Board) ”a verilmiştir. 1997’ de ADA’ nın bir alt grubu olan “ The Regulatory Negotiation Committee on Accesssibility Guidelines for Play Facilities ” engelli çocukları kapsayan oyun alanları için son raporu yayımlamıştır (Aktaran, Frost, Wortham ve Reifel, 2005). “The Regulatory Negotiation Committee on Accesssibility Guidelines for Play Facilities” üyeleri arasında engelli bireyler, merkezi ve yerel yönetim temsilcileri, tasarımcılar, üreticiler, oyun alanları sahipleri ve çalışanları, gönüllü grup üyeleri yer almaktadır.

Okullarda da engelli bireylerin bulunabileceği göz önünde bulundurularak okul binasındaki veya bahçesindeki düzenlemelerin engelli bireylere uygun olarak yapılması gerekmektedir. Binaların ve düzenlemelerin tasarım aşamasında bazı önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir (Aktaran, Yılmaz, 2012). Aşağıda yer alan şekil 7 ve şekil 8’de araştırmacı tarafından sahada çekilen iki farklı ilkokulun bahçesinde yer alan engelli birey düzenlemeleri görülmektedir.

Şekil 7: Çankaya ilçesindeki bir ilkokul bahçesinde engelliler için rampa

Şekil 8: Çankaya ilçesindeki bir ilkokul bahçesinde engelliler için rampa

Okullarda bina, bahçe ve oyun alanı düzenlemeleri engelli bireylerin de okulda olduğu düşünülerek yapılmalıdır. Yurtdışında genel düzenlemeler haricinde oyun alanlarında engelli düzenlemeleri yaygınlaşmaya başlarken; Türkiye’de ise engelliler için olan genel düzenlemeler yaygınlaşmaya başlamıştır. Okul bahçelerinde yer alan düzenlemeler arasında rampalar göze çarpmaktadır ve fiziksel engelli bireylere uygun düzenlemeler daha yaygındır.

İlgili Araştırmalar

Aşağıda okul bahçeleri ile yurtiçinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar yer almaktadır, ayrıca çalışmalar kronolojik sırada, eskiden yeniye doğru sıralanmıştır.

Yurtiçinde yapılan araştırmalar. Zengin (2001) “İlköğretim Okullarında Açık Alan Performansının Değerlendirilmesi ve Okul Oyun Alanları İçin Tasarım Kriterleri” başlıklı yüksek lisans çalışmasında oyun alanlarının yetersiz olmasından dolayı okul bahçelerinin oyun alanı olarak kullanılmasını araştırmıştır. Araştırmayı ilk olarak İstanbul’da gelir dağılımları farklı olan üç semtte (Etiler, Bakırköy, Fener/Cibali) toplam dokuz ilköğretim okulunda anket çalışması yaparak başlamıştır. Anketler aracılığıyla öğrencilerden ailelerin sosyo-ekonomik özellikleri, yaşadıkları bölgenin genel fiziksel değerlendirmeleri, oyun alanlarındaki tercihleri, okulların bahçeleri ve bahçedeki oyun alanları gibi konularda bilgiler edinmiştir. Çalışmada açık alana, gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarının daha fazla ihtiyacı olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuçları arasında gelir düzeyi düşük bölgenin çocuklarının okul saatleri dışında okul bahçesinin oyun alanı olarak daha fazla kullandıkları öğrencilerin futbol, basketbol gibi spor alanlarını önemli

bulmadıklarını, çocukların hayali oyun alanlarının daha büyük ve ilgi çekici özellikte olduğu, genel olarak okul bahçelerinin özelliklerinden memnun olmadıkları yer almaktadır.

Kuş (2001) “ Ankara kenti Yenimahalle ilçesinde okul bahçeleri üzerine bir araştırma” başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasını Ankara ili Yenimahalle ilçesindeki farklı tür ve kademelerde olan okullarda tamamlamıştır (80 ilköğretim okulu, 3 özel ilköğretim okulu, 1 engelliler ilköğretim okulu, 13 lise, 3 Anadolu lisesi, 3 özel lise, 12 meslek-endüstri meslek- Anadolu meslek – Anadolu teknik, kız meslek, imam hatip ve Anadolu imam hatip lisesi). Araştırmacı öncelikle okulların bahçelerini incelemiştir ve fotoğraflarını çekmiştir ve 4 aşamadan oluşan bir yöntem kullanılmıştır: kurumsal temel ortaya konularak veri toplama, verilerin analitik değerlendirmesi, veriler ve değerlendirmelerin sentezlenmesi ve planlama ilkelerini belirleme. Gözlemleri esnasında okul bahçesi sorunlarını kuşatma elemanları, teneffüs ve tören alanları, spor alanları, diğer kullanımlar, okul-çevre ilişkileri, okul binaları, okul döşemesi ve donatı elemanları, okul bahçesinde yer alan bitkiler, okulun otopark olarak kullanılması şeklindeki başlıklar altında sınıflandırmıştır. Araştırmasında okul bahçelerinin düzenlenmesini, tasarlanmasını ve bakımını üstlenen kurumların bulunmadığı sonucuna varmıştır ve bu yüzden de farklı sorunlar veya eksiklikler okul bahçelerinde görülmektedir.

Başar (2003) “İlköğretim Kurumlarının Olanakları” başlıklı doktora çalışmasında ilköğretim okullarının var olan olanaklarını tespit etmek istemiş ve bu konudaki değerlendirmeler için okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerine başvurmuştur. Araştırmasında önce genel tarama sonra ilişkisel tarama modelini kullanmıştır. Çalışmasını 6 farklı ilden (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) toplamda 2700 sınıf ve dal öğretmeni, 388 okul yöneticisi ile tamamlamıştır. İlköğretim okullarının çoğunun bulunduğu alanların çocukların sağlık ve güvenliğini tehdit altında bırakacak yerlerde olduğu, yoğun trafiğin bunlardan bir olduğu, okul bahçelerinin sonradan yapılan ek binalarla daha da küçüldüğü, bahçelerin uygun olmayan kuşatma elemanları ile çevrildiği, bahçelerin çocukları farklı yönlerden destekleyecek şekilde tam donanımlı olmadığı araştırmanın sonuçları arasındadır.

Işıkoğlu (2007) “Hakkari ilinde bulunan Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının (YİBO) Olanakları ve Sorunları” başlıklı yüksek lisans tezinde Hakkari’de bulunan YİBO’ların fiziksel olanaklarını ve sorunlarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır.

Toplamda 15 okul yöneticisi ve 56 öğretmenle geliştirmiş olduğu anket çalışmasını tamamlamıştır. Verilerden elde ettiği sonuçlara göre Hakkari’de bulunan YİBO’larda hem fiziksel hem de olanak, kadro bakımından sorunların olduğu sonucuna varmıştır. Okulun farklı kısımlarında bulunan kadrolarda eksiklik, okul bahçesi ve bahçede bulunması tavsiye edilen yeşil alan, dinlenme, oturma yerleri gibi alanlarda bulunan eksiklik ön plana çıkan sonuçlar arasındadır. Uzak yerleşim birimlerinden gelen öğrencilere eğitim veren YİBO’larda görülen farklı sorunlar için öneriler vermiştir.

Algan (2008), “İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasına Paydaş Katılımı: Adana Örneği” başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasında ilköğretim okul bahçelerinin tasarımı için paydaşların da görüşlerini alarak öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmasını 10 resmi ilköğretim okulunda tamamlamıştır. Hazırlamış olduğu anketleri 250 öğrenci, 224 eğitimci, 50 okul aile birliği üyesi yanıtlamıştır. Çalışmasının sonucunda, oyun alanlarında gölgelikli bölgelerin, doğal materyallerin yer aldığı alanların bulunması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Oyun alanlarının zeminleri çocuklara zarar vermeyecek şekilde, kauçuk mat yüzeyle veya kum, talaş gibi maddelerle kaplanmalıdır. Okul bahçelerindeki farklı bölümlerin, farklı yerlerde konumlandırılması gerektiği çıkan başka bir sonuçtur. Örneğin; oyun ve spor alanları ile oturma, dinlenme alanları veya sessiz alanlarla eğitim bahçesi gibi.

Yılmaz (2010), “ Çocuk oyun alanlarının ilköğretim çağındaki kullanıcılarca değerlendirilmesi ve tasarım ilkelerinin belirlenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasında araştırmasını İstanbul- Beşiktaş’ta yer alan Abbasağa Parkı, Kadıköy’de bulunan Özgürlük Parkı, Sarıyer’deki Özel Yüzyıl Işıl İlköğretim Okulu ve Üsküdar 4. Murat İlköğretim Okullarında tamamlamıştır. Her alandan 7-14 yaş grubundan 50’şer çocuk olmak üzere 200 çocuk araştırma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın yapıldığı alanlarda dikkat edilen nokta şudur: alanlar farklı sosyo-kültürel ve fiziksel çevreleri temsil edilmektedirler. Gün içinde teneffüslerde geçirilen zamanlar göz önüne alındığında, okul bahçelerinin çocukların gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenmesinin gerekliliği açıktır.

Olgan ve Kahrıman-Öztürk (2011) “Ankara’daki Devlet ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Açık Oyun Alanlarının Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmalarında Ankara’da bulunan 17 devlet ve 17 özel anaokulun açık oyun alanlarını incelemiştir. Çalışmalarında (Frost, Worthome ve Reifel, 2001)

tarafından geliştirilen “Playground Raiting System” isimli ölçeği kullanmışlardır. Bu ölçekle oyun alanında hangi donanımların yer aldığı, oyun alanının güvenilirliği ve oyun alanını içermesi gereken donanımlar ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Araştırmalarında şu sonuçlara varılmıştır; okulların oyun alanlarının çocukların oyunlarını zenginleştirecek nitelikte olmadığı özel okul ve devlet okulu oyun alanları arasında donanım, ekipman, güvenlik önlemi açısından bir fark olmadığı, MEB’in okul öncesi oyun alanlarından uygulanacak standartlara sahip olmadığı verilen öneriler arasında da çocukların farklı oyun alanlarındaki davranışlarının incelenebileceği çocuklarına istedikleri oyun alanının resmi çizdirtilerek detaylı bilgiler alınabileceği yer almıştır.

Özdemir (2011) “Okul Bahçesi Peyzaj Tasarım Anlayışındaki Değişim ve Bu Değişimin Uygulamaya Yansımalarının Bartın Kenti Örneğinde İrdelenmesi” başlıklı çalışmada okul bahçelerinin peyzaj tasarım anlayışındaki değişimi ve uygulamadaki değişimleri incelemiştir. Çalışmasını Bartın ili merkezindeki 14 ilkokulda (12 Resmi İlkokul, 2 Özel Okul) tamamlamıştır. Araştırma üç aşamadan oluşmuştur. İlk basamakta peyzaj tasarımı ve uygulamaları için literatür taraması yapılmıştır. İkinci basamakta Bartın il merkezindeki okullar araştırmacı tarafından ziyaret edilmiştir, okul bahçelerinin fotoğrafları çekilmiştir ve okul yönetimi, öğretmenler ve öğrencilerle görüşülmüştür. Araştırmanın son aşamasında ise; ilk iki basamaktan elde edilen bilgi ve bulgular değerlendirilerek peyzaj tasarımı ve bahçelerdeki uygulama aşamalarına ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Çalışmasında Bartın kent merkezindeki ilköğretim okul bahçelerinin çocukların sosyal öğrenme, hareket etme veya dinlenme gibi ihtiyaçlarını yeterince karşılayamadıkları sonucuna varmıştır.

Gündüz (2011) “İlköğretim okullarının fiziki yeterlilik standartlarına (TSE 9518) göre 2000 yılından sonra yapılan okulların yetersizlik düzeyleri (Uşak ili örneği)” başlıklı yüksek lisans tezini Uşak ilinde bulunan 17 resmi ilköğretim okulunda tamamlamıştır. Ziyaret ettiği okulların hepsi 2000 yılından sonra yapılmıştır. Çalışmasında 2000 yılında yayınlanan TSE 9518 kodlu standardın 72 kuralından oluşan gözlem formunu kullanmıştır. Okulların standartta yer alan kurallara uyma seviyeleri veya standartların okulda var olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmasından bazı standartların okullarda hiç görülmediği okulların % 23,5’inin bahçelerinin yetersiz olduğu, MEB’in okul inşaatlarında bahçe düzenlemesine çok

önem vermediği, okulların % 58,8'inde engelli öğrencilere yönelik düzenlemelerin yapılmadığı, bazı standartların okullarda yavaş yavaş uygulamaya başladığı sonuçlarına varmıştır.

Volkan-Aksu ve Demirel (2011) "Trabzon Kenti İlköğretim Okul Bahçelerinde Tasarım ve Alan Kullanımları" başlıklı çalışmalarında Trabzon ilindeki 35 ilköğretim okulunun bahçesinin tasarımını, alan kullanımlarını, fiziksel durumlarını incelemişlerdir. Araştırmalarında gözlem ve inceleme yaparak her bir okulla ilgili kimlik kartları oluşturmuşlardır. Okulların kimlik kartlarında okul mevcudu, okul bahçesinin büyüklüğü ve öğrenci başına düşen bahçe alanı, okul bahçesinde bulunan alanlara ilişkin bilgiler mevcuttur. Araştırma sonucunda Trabzon ilindeki okullarda öğrenci başına düşen bahçe alanlarının, bahçedeki oturma elemanlarının, çöp kutularının, oyun alanlarının, bitkisel materyallerin yetersiz olduğu, bina renklerinin uygunsuz olduğu gibi sonuçlara ulaşmışlardır. Çalışmalarının öneri bölümünde de okulların eksikliklerinin mutlaka belirlenmesi gerektiğini ve bunlara yönelik yenilik çalışmalarının yapılması gerektiğine değinmişlerdir. Okul bahçelerinin tasarım aşamasında gereken önemin ve özenin verilmediği sonucuna da ulaşmışlardır.

Altınbaşak (2012) "İlköğretim okul bahçelerinin çocuklardaki fiziksel aktivite eğilimi üzerindeki etkisinin katılımcı tasarım yöntemi ile belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasını İstanbul ilinde bulunan rastgele seçilen 5 farklı ilköğretim okulu ve bu okulların 5. Sınıflarında eğitim alan 207 öğrenci ile tamamlamıştır. Araştırmacı çalışmada farklı fiziksel özellikleri bulunan okul bahçelerinin çocukların fiziki aktivite eğilimlerini nasıl etkilediğini anlamayı hedeflemiştir. Araştırmanın bulgularını öğrenciler ile yapılan katılımcı atölye çalışmaları, anket ve Beden Kitle İndeksi (BKI) hesaplamaları ile elde etmiştir. Veriler sonucunda obezitenin fiziki aktivite eğiliminde bir etkisi olmadığı görülmüştür. Okul bahçelerini tasarlarken okulda eğitim alan ve yerleşim yerindeki çocukların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmanın yararlı olacağı öneriler arasında yer almıştır. Ağırlıklı olarak erkek çocuklarına uygun olan okul bahçesi yerine kız çocuğuna da hitap edebilen okul bahçelerinin var olması çalışmada önerilmiştir.

Akgül-Gök (2012) "İlköğretim okul bahçelerinin öğrencilerin tercihleri ve doğa bilinci gelişimini destekleyici yaklaşımlar doğrultusunda tasarımı: Isparta kenti örneği" başlıklı yüksek lisans tezi çalışmada Isparta ilinde bulunan 2'si özel, 6'sı

kamu olan toplamda 8 ilköğretim okulunda eğitim alan 689 öğrenci ile çalışmıştır. Öğrencilerin sınıf seviyeleri 2, 5 ve 8. sınıflardır. Çalışmasında öğrenci düşüncelerine göre ideal okul bahçesinin özelliklerinin yaş, cinsiyet, sınıf seviyesi gibi etkenlere göre değişip değişmediğini belirlemeye çalışmıştır. Öğrencilerin hayallerindeki okul bahçesini anlatabilmeleri için “bilgi haritalama” ve “anket” tekniğini kullanmıştır. Araştırma sonucunda sınıf seviyelerine göre öğrencilerin hayallerindeki bahçelerin özellikleri değişiklik göstermiştir. Okul bahçelerinin tasarlanırken bahçeyi kullanacak farklı yaş gruplarının gelişimsel özelliklerinin düşünülmesi ve o yaş gruplarına göre fiziki şartların iyileştirilmesi gerektiği araştırmanın önerileri arasındadır.

Başbay (2012), “ Ankara ili sınırları içindeki özel ve resmi anasınıfı ve anaokulu bahçelerinin kullanım yönünden incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasında Ankara’daki Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinin merkezinde bulunan resmi ve özel anasınıfı- anaokulu bahçelerini niteliksel açıdan betimleyerek çalışmıştır. Araştırmasının çalışma grubunu bahsedilen ilçelerde yer alan ve tesadüfi örnekleme seçilen 39 okul oluşturmuştur (20 devlet okulu, 19 özel okul). Başbay verilerini “Kanun Analiz Matrisi”, “Kontrol Listesi” ve “Oyun Alanı Değerlendirme Ölçeği [Frost (2001)]” ile elde etmiştir. Araştırmacı verilerini topladığı okulların öncelikle fotoğrafını çekerek araştırmasına başlamıştır. Okulların hepsinin belirli sınırlarla çevrili olduğu ama hiçbirinde teras, yarı açık teras veya avlunun olmadığı görülmüştür. Resmi anasınıfı-anaokulu zeminlerindeki ekipman çeşitliliği özel okullara göre daha çeşitlidir, bunun sebeplerini araştırmacı resmi okulların alanlarının daha geniş ve elverişli olmasından kaynaklandığı yorumunu yapmıştır. Araştırmada dikkat çekici bulgulardan biri de engelli bireyler için yapılması gereken düzenlemelerin okulların çoğunda görülememesidir.

Gülay (2013) “İlk ve orta okullarda kaynakların etkili kullanımı (Düzce ili örneği) başlıklı yüksek lisans çalışmasında Düzce merkezinde bulunan 39’u kamu ilk ve ortaokulu, 3’ü özel ilk ve ortaokul olmak üzere toplamda 42 ilk ve ortaokulun okul yöneticileri ve öğretmenleri ile çalışmasını tamamlamıştır. Veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılarak her bir okul için tek bir anket doldurulmuştur. Araştırmasında Düzce merkezde bulunan okulların fiziki, teknolojik ve insan kaynaklarını tespit etmeyi, eksiklikleri ortaya çıkarmayı ve kamu okulları ile özel okullar arasında kaynaklara sahip olma ve kaynakları kullanım açısından fark olup

olmadığını ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Özel okullarla kamu okullarının karşılaştırılması sonucunda gerek kaynak sahibi olma gerekse kaynakların verimli kullanımı açısından anlamlı farkların olduğu sonucuna varılmıştır. Okullara daha fazla kaynak elde etmek veya var olan kaynakların etkili kullanımı için okul yöneticilerinin daha etkili ve verimli şekilde çalışmaları gerektiği öneriler arasındadır. Ayrıca okullara maddi ve manevi destek için hem toplumdan daha fazla yardım alınabileceği ve okul imkanlarının kamuya açılarak gelir sağlanabileceği çözüm önerileri arasındadır.

Ürey (2013) “Serbest etkinlik çalışmaları dersine yönelik fen temelli ve disiplinlerarası okul bahçesi programının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi” başlıklı doktora çalışmasında nicel ve nitel verileri birlikte kullanarak karma yöntem ile çalışmasını tamamlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Trabzon ili Düzköy ilçesi kırsalındaki bir ilköğretim okulu ve Trabzon ilinin merkezinde yer alan bir ilköğretim okulu oluşturmuştur. Araştırmacı çalışması için fen temelli ve disiplinler arası bir program olan ‘Okul Bahçesi Programı (OBP) geliştirmiştir ve bu program uygulama okullarında Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersi’nde (SEÇD) kullanılmıştır, programın öğrenciler üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Veriler doğrultusunda öğretmenlerin tam olarak SEÇD hakkında net bilgilere sahip olmadığı, dersin uygulanışında farklılıklar yer aldığı sonucuna varılmıştır. OBP’nin davranışsal problemi olan çocuklarda güzel sonuçlar verdiği gözlemlenmiştir, bunun doğrultusunda da benzer sorunlar yaşayan çocukların enerjilerini kullanabilecekleri, farklı ilgi alanlarına yönelebilecekleri şekilde bahçelerin fikir alış verişi sonucunda tasarlanabileceği önerisi getirilmiştir.

Kılıç (2013), “Anasınıfına devam eden çocukların okul bahçesinde görmek istedikleri ortam özelliklerinin belirlenmesi” başlıklı yüksek lisans çalışmasında MEB’e bağlı farklı sosyo-ekonomik koşullara sahip ilkokulların anasınıflarındaki öğrencilerin okul bahçelerinde görmek istedikleri ortamların özelliklerini incelemiştir. Okulların sosyo-ekonomik düzeyleri alt, orta ve üst olarak belirlenmiştir. Her bir sosyo-ekonomik düzeyden 2’şer okul ve 40’ar öğrenci seçilerek toplamda 120 öğrenci çalışma grubunda yer almıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ankara İli merkez ilçelerinden Çankaya, Yenimahalle, Mamak, Keçiören ve Polatlı’da bulunan, alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden seçilen altı ilkokulun anasınıfına devam eden 120 çocuk oluşturmaktadır.

Araştırmada okulların sosyo-ekonomik durumları değerlendirilirken Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınan 2013 verileri göz önünde bulundurulmuştur ve okulların bulunmuş olduğu mahalle, cadde ve sokakların gelişmişlik düzeylerinden yararlanılmıştır. Çocuklardan sahip olmak istedikleri okul bahçesinin resmini çizmeleri istenmiştir ve çizilen resim hakkında çocuklarla birebir görüşülmüştür. Bahçede bulunmasını istemedikleri öğeler üzerinde de durulmuştur. Veriler analiz edilirken, öğrencilerin beklentileri ve düşünceleri-okulun sosyo-ekonomik şartları arasında ve cinsiyet-sosyo-ekonomik şartlar arasında bir ilişkinin var olup olmadığına bakılmıştır. Kılıç, çalışmasında okul bahçelerinin düzenlenmesinde çocuklarında fikirlerinin alınması gerektiği ve bunu gerçekleştirilecek düzenlemeler için de yetkililerin bilimsel çalışmalara daha fazla önem vermesi gerektiği gibi önerilerde bulunmuştur.

Aslan (2013) “ Anaokuluna devam eden çocukların oyun davranışları ve oyunlarında ortaya çıkan zorbalık davranışlarının incelenmesi” başlıklı doktora çalışmasında okul öncesi dönemindeki çocukların zorbalık davranışlarını, oynadıkları oyunlar aracılığıyla belirlemeye çalışmıştır, ayrıca bu çalışma Türkiye’de çocukların zorbalık/ mağdur olma davranışlarının oyun zamanlarında gözlem yoluyla belirlenmeye çalışılması açısından bir ilktir de. Aslan’ın çalışmasının temel amacı; oyun sırasında sergilenen zorbalık/ mağdur olma davranışları ile oyun davranışları ve çocukların arkadaşlık ilişkileri arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığını belirlemek ve oyun davranışları ile akran ilişkilerinin, zorbalık/ mağdur olma davranışlarını yordayıp yordamadığını irdelemektir. Araştırma Beytepe Anaokulu’na giden ve ailelerinden izin alınan 55 çocukla tamamlanmıştır. Bu çocukların yaş ortalamaları şu şekildedir: 21’i 45-59 aylık, 27’si 60-71 aylık, 19’u 72 aylıktır. Çalışmada elde edilen verilerin analizleri sonucunda şunlar tespit edilmiştir: erkek çocukların fiziksel zorbalık davranış puanları yüksektir, cinsiyete göre zorbalık ve mağdur olma durumları farklılaşmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyetin zorbalık davranışlarında önemli bir etken olduğu vurgulanmıştır.

Malkoç (2014) “ Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları” başlıklı yüksek lisans çalışmasının araştırmasını toplamda 40 öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanarak tamamlamıştır. Öğretmenlerin 20’si Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 20’si de Sınıf Öğretmeni’dir. Kamu ve özel okul bağlamında yorum yapabilmek amacıyla da öğretmenlerin yarısı kamu

okulunda yarısı da özel okulda görev yapmaktadır. Araştırma verileri sonucunda öğretmenlerin sınıf dışı ortamları da kullanmaya çalıştıkları fakat gerek fiziki yetersizlikler, gerekse farklı sebepler nedeniyle farklı ortamların etkin bir şekilde kullanılmadığı sonucuna varılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinin farklı ortamlarda işlenebilmesi için dersin programında yer alan konuların daha da çeşitlendirilmesi, ortamlara uygun hale getirilmesi gerektiği önerileri sunulmuştur.

Özaktan (2014) “İlkokul öğretmenlerinin okul bina ve bahçelerinin çocukların haklarına uygunluğuna ilişkin görüşleri ” başlıklı yüksek lisans çalışmasının araştırmasını Ankara ili merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında çalışan 362 öğretmenle anket çalışması yaparak tamamlamıştır. “İlkokul Öğretmenlerinin Okul Bina ve Bahçelerinin Çocukların Haklarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerini Belirleme Ölçeği ” başlıklı araştırmacının geliştirmiş olduğu anket formu öğretmenler tarafından cevaplanmıştır. Çalışmasında kamu ilkokulu binalarında ve bahçelerindeki donatıların yeterliliği ve bu donatıların çocukların oyun oynama haklarına, gelişim, öğrenmelerine uygunluğu hakkında öğretmen görüşlerini elde etmeye çalışmıştır. Veriler sonucunda kamu ilkokulu bahçelerinin ve binalarının donatılar yönünden yetersiz olduğu, özellikle de engelli bireylere yönelik düzenlemelerin de yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. Bahçelerin çevrelenmesinde farklı materyallerin kullanılabilmesi, okul binalarında sanatsal etkinlikler için farklı sınıfların oluşturulabileceği öneriler arasında yer almaktadır. Okul binalarının veya bahçelerinin okulun çevresi için bir müze misali bir misyon üstlenerek hizmet verebilecek şekilde tasarlanmasının ve yapılması önerilmiştir, ayrıca çevreye örnek teşkil edecek şekilde yeşillendirilmesi öneriler arasındadır.

Kılıç (2014) “Göz ardı edilen çocuk ve doğal-yapılı çevre ilişkisini permakültür yoluyla tasarlanan okul bahçesi üzerinden kurma –İzmir” başlıklı yüksek lisans çalışmasında çocukların doğal ve yapılı çevre ile olan ilişkilerini okul bahçeleri ve okul bahçelerinde bulunan oyun alanları ile iyileştirmeyi ayrıca bireylere kendi yaşamlarını sürdürürken doğaya zarar vermeden besin üretebilme becerisini de kazandırmayı hedeflemiştir. Araştırma İzmir ili Bornova ilçesi Karacaoğlan Mahallesi Ortaokulu’nda yaşları 9-12 arasında değişen toplam 46 öğrenci ile tamamlamıştır. Çalışmanın verileri anketler, görüşmeler, tartışmalar yoluyla elde edilmiştir. Çalışmasının sonuçları arasında permakültür yolu ile tasarlanan alanlarda çocukların düşüncelerini rahatça ifade ederek, hayal güçlerini de gerçekleştirme

fırsatlarının daha fazla olduğu yer almaktadır. Büyümüş oldukları çevre, aile faktörlerini geride bırakarak doğa ve çocuk ilişkisinin permakültür sistemi yoluyla kurulabileceği sonucuna varılmıştır. Çocuklar güven içinde oynayabilecekleri açık alanları tasarlamak için isteklidirler bu yüzden okul bahçeleri düzenlenirken onların da görüşlerinin alınması gerektiği öneriler arasında yer almaktadır. Okul bahçelerinin ve binalarının bir bütün olarak ele alınarak tasarlanması gerektiği vurgulanan noktalar arasındadır.

Huz (2015), “Eko-okullar Etiketi Bulunan ve Eko-okullar Etiketi Bulunmayan Anaokullarının Bahçe Özellikleri” başlıklı yüksek lisans çalışmasında eko-okul etiketi bulunan anaokulları ile eko-okul etiketi bulunmayan anaokulların bahçelerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 9 eko-okuldaki 9 idareci, 66 öğretmen ile 9 eko-okul olmayan anaokulun 9 idarecisi, 70 öğretmen oluşturmuştur. Çalışmasında karma yöntem araştırmalarından olan eş zamanlı iç içe geçmiş deseni kullanmıştır. Nice ve nitel veriler için farklı formlar kullanılmıştır. Çıkan sonuçlarda eko-okul etiketi taşıyan anaokullarının zemin özellikleri diğerlerine göre daha çeşitlidir, ayrıca tırmanma duvarı, oyun evi, kamelya gibi bahçe elemanları bahçeyi daha da zenginleştirmiştir. Eko-okul etiketi taşımayan okullardaki öğretmenler serbest oyunlarda çocuklara daha fazla katılmaktadırlar. Her iki okul türünde de çocuklar bahçede yaklaşık olarak 30 dk. geçirmektedirler. Çocukların bahçede gerçekleştirdikleri oyunlar ve oyun süreleri incelendiğinde, her iki okul türüne göre farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Eko-okul etiketi bulunan okulların öğretmenleri ve yöneticileri için hizmet içi eğitimlerin düzenlenebileceği, okul bahçeleri için öğrencilerin de fikirlerinin alınabileceği çalışmanın önerileri arasındadır.

Bitiktaş (2015) “ İlkokul ve ortaokul bahçelerinin peyzaj tasarım ilkeleri açısından mevcut durumun belirlenmesi: Eğirdir ilçesi örneği” başlıklı yüksek lisans çalışmasının araştırmasını Isparta'nın Eğirdir ilçesinde bulunan yedi ilkokul ve ortaokulda, toplam 600 öğrenci ile tamamlamıştır. Araştırmacı çalışma grubunu oluşturan yedi okulun bahçesini donanımları, yapısal elemanları, sosyo-kültürel faaliyet alanları, bitkisel materyalleri açısından gözlemleyerek incelemiştir ve bu okullarda eğitim alan 600 öğrenci ile de anket çalışması yaparak çalışmasını tamamlamıştır. Öğrenci anketlerinde okul bahçelerinin mevcut durumunu ve öğrencilerin okul bahçesi ile ilgili isteklerini öğrenebilmeyi amaçlamıştır. Gözlem

sonuçlarından ve anket verilerinden elde ettiği bilgilere göre çalışmasının tamamladığı yedi okulun bahçeleri yeşil alan, donanımlar, sosyo-kültürel faaliyetlerin düzenlenebileceği alanlar yönünden yetersizdir, öğrenciler farklı etkinlikler için okul bahçesindeki alanların birbirlerinden ayrılarak sınırlandırılmalarını istemektedirler. Çalışmada okul bahçelerinin düzenlenirken peyzaj mimarlarından da yardım alınabileceği, okul bahçesinin düzenlenmesinde farklı kuruluşlarla işbirliği içinde olunabileceği, ğrenci görüşlerinin de alınabileceği öneriler arasında yer almaktadır.

Ata (2016) “ Okul ncesi ğretmenlerinin dış mekanda oyun uygulamaları ve çocukların dış mekanda oyun oynamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi ” başlıklı yüksek lisans çalışmasında nitel araştırma çeşitlerinden durum çalışmasını seçmiştir. Araştırmasının alışma grubunu 2015-2016 eğitim-ğretim yılında Ankara ili Yenimahalle ve ankaya ilçe merkezlerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullar oluşturmuştur. Bu okullarda çalışan 15 ğretmen ile araştırmasını tamamlamıştır. alışmış olduğu okulların biri kamu anaokulu, biri kamu ilkokulu ve diğerisi de özel anaokuldur. Araştırmacı ilkbahara denk gelen aylarda öğretmenlerin dış mekandaki uygulamalarını gözlemlemiştir ve öğretmenler de araştırmacının bizzat kendisinin geliştirdiği dış mekan oyun çizelgesini doldurmuşlardır. Araştırmacı çalışmasında çocukların dış mekandaki oyunlarına ilişkin ğretmen görüşlerini belirlemeye ve dış mekanlarda oynanan oyunları ve uygulamalarını incelemeyi hedeflemiştir. Araştırma sonuçlarında öğretmenlerin dış mekan oyun algıları içinde parkur, park, evin ve okulun bahçesinin yer aldığı grlmştir. Çocukların dış mekanlarda oynamalarını engelleyen faktörler arasında velilere de yer verilmiştir bu yüzden velilerin dış mekanda oynanan oyunların yararları konusunda daha fazla bilinlendirilebilecekleri çalışmanın nerileri arasındadır, ayrıca dış mekan oyunları ile ilgili çalışmalarda velilerin de görüşlerinin alınabileceği önerilmiştir.

Vural (2016) “Erzurum Kenti Okul Bahçelerinin Fiziki Yeterlilikleri ve Peyzaj Tasarım Sonrası Eğitime Katkılarının Analizi ” başlıklı doktora çalışmasını Erzurum ilinin Palandöken, Yakutiye ve Aziziye ilçelerinde bulunan okullarda ve peyzaj uygulamalarının gerçekleştirildiği Mecidiye İlköğretim Kurumu’nda tamamlamıştır. Araştırmacı çalışmasının nicel ve nitel verilerini kendi gözlem ve incelemelerinden, okulların ğrenci, ğretmen ve yneticilerininin görüşlerinden ve düzenleme

uygulamalarından elde etmiştir. Peyzaj düzenlemeleri sonucunda fiziksel yönden iyileştirilen okul bahçelerinin öğrencilere zengin içerikli oyun alanları ve fiziksel alanlar sağladığı ve bunun sonucunda da öğrencilerde psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimlerin görüldüğü, ayrıca fiziki yönden yeterli olan okul bahçelerinin öğrencilerin akademik başarısına da katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Okul bahçelerinin öğrencilerin yaşlarına ve gelişimsel özelliklerine uygun olarak düzenlenmesi, uygun oyun ekipmanlarının sağlanması, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin oyunun önemi ve yararları konusunda daha fazla bilinçlendirilmeleri, çocukların okullarda her gün belirli zaman dilimlerinde fiziksel aktivitelere yönlendirilmeleri çalışmanın önerileri arasındadır.

Öztürk (2016) “Mimari Özellikleri Farklı İlk ve Ortaokullarda Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Bina ve Bahçe Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi İstanbul” başlıklı yüksek lisans çalışmasında İstanbul da alt, orta, üst gelir seviyesinde olan üç okulun toplam 47 öğretmen ve 240 öğrencisiyle çalışmıştır. Araştırmasında hem görüşme tekniğini hem de anket çalışması kullanmıştır. Çalışmasının sonucunda mimari özellikleri iyi olan okulların öğrenciler ve öğretmenler üzerinde olumlu etkileri olduğu, okul bahçeleri üzerinde yapılan metaforların olumlu olduğu, okul bahçelerinin tümünde engellilere yönelik çalışmaların olmadığı belirtilmiştir. Çalışmanın önerileri arasında da MEB'in okulların inşa edilmesinde ve bahçelerinin tasarlanmasında daha dikkatli olması gerektiği, farklı olan uzmanlarının görüşlerinin alınarak bahçelerin tasarlanabileceği yer almıştır.

Yurtdışında yapılan çalışmalar. George'un (1996) raporu çocukları sağlık problemlerinden koruyarak çocukların eğitim ve boş zamanlarını değerlendirmelerinde yüksek kalitede alanların sağlanmasıyla oluşturulacak okul alanları ve bahçeleri için bir rehber niteliğindedir. Bu raporu George “Greening Schoolgrounds Programı” nın kurucusu ve yöneticisi olarak diğer peyzaj mimarları, oyun alanı mimarları, mimari teknisyenler, farklı okullardaki okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler gibi katılımcıların desteğiyle Britanya Kolombiyası'nda hazırlamıştır. Raporunda okul bahçesiyle ilgisi olabilecek okul yöneticilerine önerileri vardır ve okul bahçelerinde bulunması önerilen materyaller için açıklamalarda bulunmuştur.

Martin ve diğeri (1996), kitap şeklinde bir rehber oluşturmuşlardır. Kitaplarında Birleşik Krallık'ın farklı ülke ve şehirlerinden okulların okul bahçeleri üzerine çalışmalarını, deneyimlerini derlemişlerdir. Çalışmalarında yer verdikleri okullar, okul bahçelerini yeşillendirme, dar alanların düzenlenmesi, oturma, gölgelik alanların düzenlenmesi, oyun alanı mimarisi gibi konular üzerinde tecrübe kazanmışlardır. Şehir okullarının bahçe alanlarıyla birlikte ayrıca zorbalığın önlenmesi, okul güvenliğinin sağlanması, asfalt-sert zeminli alanların kaldırılması ve yeni yüzeylerin oluşturulması gibi konular üzerinde de durmuşlardır. Her okulun deneyimini farklı bir yazar kitapta paylaşmıştır. 1990'larda yaygınlaşan "Learning Through Landscapes Trust" programıyla okullar bahçelerini bu programın önderliğinde yenilemişlerdir.

Young (1997) çalışmasında okulların oyun alanlarını ve çevrelerini inceleyerek daha etkili bir bahçe düzenleme süreci veya okul bahçesi elde etmeyi amaçlamıştır. Çalışmayı New York'un Onterio eyaletinde bulunan anasınıfında başlayarak toplamda 5 sınıf kademesinden oluşan Victoria Public School'da okul personelinden, öğrencilerinden, velilerden elde ettiği anket bulguları ve yapılandırılmış görüşme formları ile veriler elde etmiştir. Araştırmanın bulgu sonuçları davranışların baz alındığı oyun çevrelerinin düzenlenmesi çerçevesinde tartışılmıştır. Araştırmanın sonuçları arasında oyun alanının mevcut halinden belirgin memnuniyetsizliklerin olduğu, okul bahçesinde dışlanma, amaçsızlık, oyunlara müdahale gibi sorunların ön plana çıktığı, sert zeminin farklı problemlere sebep olduğu, korunaklı oturma alanlarının sayısının yetersiz oluşu gibi farklı sonuçlar vardır. Çocukları farklı yönlerle destekleyecek oyun alanlarının yapılması gerektiği, tek düze oyun alanları yerine farklı fikirlerle oluşturulmuş alanların düzenlenmesi gerektiği araştırmacının önerileri arasındadır.

Eğitim Geliştirme Merkezi (Education Development Center [EDC]), (2000) rapor ve araştırma niteliğindeki çalışmalarında alanyazın taraması ve anket çalışması yaparak, okul bahçelerinin akademik öğrenme ve çocuk gelişimindeki etkilerini incelemişlerdir. Araştırmada alanyazın taraması ve geliştirilen anketten veriler elde edilmiştir. Anketler okul bahçesi programında yer alan dört farklı ülkeden toplamda 200 eğitimciye (öğretmen ve okul yöneticisi) gönderilmiştir. Okul bahçeleri programlarının başarısını güvenliğin etkilediği, bahçenin düzenlenmesinde paranın en büyük problem olduğu, okul müfredatının sorun oluşturduğu, okul bahçesi

aktivitelerinin ve materyallerin standartlara uymadığı araştırmanın sonuçları arasındadır. Ayrıca, okul bahçelerinin çocukların gelişiminde ve akademik başarılarında olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Willis (2001), çalışmasında doğa çalışmaları için okul bahçesini kullanan ilkokul öğretmenlerinin deneyimlerini ve öğretmenlerin açık havayı doğa çalışmalarını öğretmek için nasıl kullandıklarını öğrenmeyi istemiştir. Araştırmasının temelini iki soru oluşturmuştur: “Öğretmenler açık havayı doğa çalışmaları için nasıl kullanmaya başlamışlardır ve açık havada doğa çalışmalarında hangi deneyimleri elde etmektedirler? ” Araştırmasının çalışma grubunu ilkokul öğretmenleri oluşturmuştur. Bu öğretmenler Tennessee ve Virginia’da görev yapan sekiz okuldan on öğretmendir. Bu öğretmenler de doğa çalışması için okul bahçesini kullanmaktadırlar. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır., on öğretmenle yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sırasında “Okul Bahçesi Doğa Çalışmaları Öğretmen Nitelikleri (Quality Teachers of Schoolyard Nature Studies) ” modeli kuramsal olarak betimlenmiştir. Modelin üç bileşeni vardır: öğretmenin doğayla olan geçmiş ve mevcut deneyimleri, doğa çalışmaları için okul bahçesinin kullanımına ilişkin öğretmen düşünceleri ve öğretmenlerin okul bahçesi doğa programlarıyla alakalı eylemlerinin etkililiği. Bu model öğretmenlerin doğayla olan kişisel deneyimleri ile çocuklarla doğayı paylaşmaya dair düşünceleri arasındaki ilişkiyi önermektedir, onaylamaktadır. Araştırma sırasında katılımcılar ortak deneyimlerini düşüncelerini paylaşmışlardır ve okul bahçesi doğa programlarının öğrencilerin eğlenerek öğrenmesine katkı sağladığına inanmışlardır. Çalışmada eğer öğretmenler doğada rahat olurlarsa ve doğayı anlamak için bir temel oluştururlarsa okul bahçelerinde doğa çalışmalarını kullanmak için daha fazla motive olacaklardır sonucuna varılmıştır. Eğitici öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerde ve adaylık eğitimlerinde diğer öğretmenlerle doğa deneyimlerini paylaşma şansları vardır. Öğretmenlerle doğayı paylaşmak, onların öğrencileriyle doğayı paylaşmalarını sağlamak için bir anahtar niteliğindedir.

Brynjegard (2001) rapor şeklindeki çalışmasında okul bahçelerindeki doğal alanları ve bu alanların öğrenciler üzerindeki etkilerini araştırmıştır. San Fransisco koyundaki bazı ilkokulları ziyaret ederek verileri toplamıştır. Öğretmenler, veliler ve öğrenciler ile görüşmeler yapmış ve bahçede gözlemlerde bulunmuştur. İyi bir bahçıvanın gözlem yeteneği olmadan olamayacağı gibi doğa ile iç içe olan

çocukların doğayı gözlemlerinin kendiliğinden geliştiği sonuçlarına varmıştır. Çocuklar yapmış oldukları kendi gözlemleri sayesinde canlıların değerini ve insan yaşamı için olan önemini anlamaktadırlar.

Miller (2005), doktora çalışmasında çocuk bahçelerinde olması tavsiye edilen elemanlarla, çocuk bahçelerinde edinilen deneyimleri araştırmayı ve birleştirmeyi, sentez haline getirmeyi amaçlamıştır. Ayrıca, çocuk bahçeleri paydaşlarının bahçelerde neyin öncelikli olması gerektiğine dair fikirlerini toplamıştır. Araştırmasında bir de çocuk bahçesinin eğitimcileri, yöneticileri, tasarımcıları, ziyaretçileri, bahçıvanları gibi paydaşların bazı sorulara olan yanıtlarını incelemiştir. Bu sorular arasında, “Bir çocuk bahçesini nasıl tasvir edersiniz? , çocuk bahçesinin gerekli elementleri veya özellikleri nelerdir? ” gibi sorular yer almaktadır. Araştırmasının çalışma grubunu 2005 Amerikan Bahçıvanlık Kulübü Çocukları ve Genç Bahçe Sempozyumu katılımcıları (American Horticultural Society’s Children & Youth Garden Symposium) ve Amerika’dan beş botanik bahçe paydaşı oluşturmuştur. Çocuk bahçesi paydaşlarının rolünü, katılımcıların yaşını, çocuk bahçelerinin kavramsallaştırılmasını ve belirlenen 72 çocuk bahçesi ögesini dört ayrı yaş grubuna göre ölçen bir anket geliştirilmiştir. Toplamda tamamlanan anket sayısı 120’yi bulmuştur. Miller, çalışmasında çocuk bahçeciliğini ve son zamanlardaki eğilimleri özetlemiştir ve önceden belirtilmiş olan bitki temelli öğrenmenin çocuklara sağladığı yararları betimlemiştir. Çocuk bahçelerini düzenlemek için 4 yaklaşımı açıklamıştır ve çocuk bahçelerinde olan öğeler için bir liste oluşturmuştur.

McKendrick (2005) çalışmasında İskoçya’da bulunan farklı türdeki okullarda (anaokulu, ilkokul, ortaokul, özel okullar) anket çalışması yaparak bulgularını elde etmiştir. Toplamda okullardan 1963’ünden anket verisi almıştır. Çalışmasının asıl amacı anket bulgularını değerlendirerek İskoç okullarının okul bahçelerinin, alanların güzelleştirilmesi ve düzenlenmesi için farklı yaklaşımlar, fikirler ve girişimler elde etmektir. Okullar için “Scottish School Grounds Survey” isimli bir anket geliştirilmiş ve bu anketin okul müdürleri veya onların yerine vekillik eden bir kişi tarafından cevaplandırılıp, kapalı bir zarf içinde araştırmacıya geri gönderilmesi istenmiştir. Anket sonuçlarını değerlendirerek İskoç okullarının okul alanları ve bahçeleri hakkında detaylı bilgilere sahip olmuştur. Araştırmasının bulgularını bazı ana başlıklar altında değerlendirmiştir: Okul bahçesindeki alanların özellikleri, okul

bahçesinin okul saatleri dışında kullanımı, bahçede görülen sorunlar, bahçenin mevcut özellikleri, bahçede bulunulması istenen alanlar ve özelliklerini ayrıca farklı başlıklar altında incelemiş olduğu sonuçların bazılarını bir de okul türüne göre farklılık olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Ortaokulların, anasınıfı, ilkokul ve özel okullara nazaran okul bahçelerini daha fazla toplum grubuyla paylaştığı, tüm okul çeşitlerinde okul bahçesinde en fazla sert zeminli alanların yer aldığı, çakıl gibi malzemelerin bahçelerde görülen en az materyal olduğunu, korunaklı alanların (oturma, dinlenme, vb.) her okul türünde en çok istenen alanlar olduğu, okul bahçelerinin okul öncesi ve sonrasında kulüpler tarafından kullanımının en fazla ortaokullarda görüldüğü, bahçelerde görülen sorunların okul türüne göre değiştiği sonuçlarına varılmıştır.

Skelly ve Bradley (2000) çalışmalarında 28 ilkokul ve sayısı 427 olan 3.sınıf öğrencisi ile anket çalışması yapmışlardır. Anketlerde okul bahçesinin nasıl ve ne amaçla kullanıldığı açığa çıkartılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın yapıldığı okulların bahçe türlerinde belirgin farklar olmamasına rağmen öğrencilerin fen ve fen çalışmalarına ait tutumlarında farklılıklar vardır. Her bir okul bahçesini farklı türlerde sınıflandırmanın mümkün olduğunu ancak türlerin birbirinden tamamen daha etkili veya daha üstün olmadığı sonucuna varmışlardır. Öğrencilerin bahçeyle ilgilenirken (çekirdekleri dikmek, bitkileri sulamak, bahçenin sorumluluğunu almak vb.) sorumluluk duyguları gelişmektedir.

Yates (2013) çalışmasını ABD'nin Montana eyaletinin güneybatısında bulunan 3 üç şehirde tamamlamıştır. Bu şehirlerden seçtiği 3 okulda okul bahçesi programı mevcuttur. Çalışmasını 3 okulun farklı hikayesini inceleyerek; nitel durum çalışması olarak yapmıştır. Bu süreçlerde katılımcıları gözlemlemiştir, onlarla görüşmeler yapmıştır, Araştırmasında çocukları doğa ile bağlamada okul bahçesinin rolünü, okul bahçesinin düzenlenmesi, güzelleştirilmesi konusunda öğretmenlerin, devlet kuruluşlarının, okul yönetiminin, halkın ne gibi motivasyon kaynaklarına sahip olduğunu bulmaya çalışmıştır. Ayrıca, Anlamlı Öğrenme Teorisinin (Meaningful Learning Theory) bahçeyle alakalı aktivitelerinin eğitimi nasıl etkilediğini açıklamaya çalışmıştır. Bu teorinin 3 ana prensibi vardır: düşünme, hissetme ve harekete geçme. Okulları tek tek durum analizi şeklinde de incelediği için her okulun farklı özellikleri olduğunu belirtmiştir. Okul bahçesi programındaki başarıların kaynağında hayat deneyimleri, hırs ve katılımcıların emekleri vardır. Her

üç okulun durum çalışmasında birçok birey okul bahçesini güzelleştirme ve desteklemede görev almıştır. Katılımcılar bahçe için görevler dışında olan aktiviteleri bile yapmışlardır. Araştırmada bahçe bazlı yapılan etkinliklerin öğrenmeyi desteklediği, okullarda her öğretmenin programda yer almadığını, okulların bahçelerinde yemek için bitkilerin ve meyvelerin yetiştirildiği sonuçlarına varılmıştır.

Yurtdışı ve yurtiçinde yapılan alan yazın taraması sonucunda yararlanılan kaynaklarda genellikle nicel veya nitel araştırma yöntemleri seçilmiş, bazılarında da karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden alan taraması veya deneysel yöntem, nitel araştırma yöntemlerinden de özel durum çalışmalarına daha çok rastlanmıştır. Çalışmalar genellikle ilköğretim öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Yurtdışındaki çalışmalarda okul bahçelerinin öğrenme ortamı olarak kullanıldığı daha sık görülürken; Türkiye’de ise bu durum daha nadir görülmektedir.

Bölüm 3

Yöntem

İlkokul bahçelerinin mevzuata uygunluğunu inceleyen ve eğitim paydaşlarının okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemeye çalışan bu araştırmada “Nicel Araştırma” yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın amaçları arasında okul bahçelerinin mevcut durumlarını incelemek yer aldığından nicel araştırma desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nicel araştırmalar, düzeylerine göre araştırma türlerinden betimsel (descriptive) araştırmalar grubunda yer alır. Betimsel araştırmalarda, bir durum detaylı bir şekilde tanımlanır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2016). Nicel araştırma yöntemlerinden biri de tarama (survey) araştırmasıdır. Tarama araştırma yönteminde belli bir gruba ait özellikleri belirlemek amacıyla veriler toplanır. Tarama araştırmaları eğitim araştırmalarında sıkça kullanılır çünkü araştırmacılar konuları üzerinde detaylı bir şekilde çalışırlar ve o konuyu özetlerler (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Tarama araştırmaları genellikle üç özelliğe sahiptir: Topluluğun bazı özelliklerini betimleyebilmek için o topluluğu temsil edebilecek bir grup insan seçilir, yani evrenden örneklem seçilmiş olur. İhtiyaç duyulan veriler kişilerin sorulan sorulara verdiği cevaplardan oluşur, ayrıca veriler de toplumun tamamından değil de örneklemden elde edilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Tarama araştırması sürecinin altı aşaması vardır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016): Bu araştırmada da bu aşamalara uyularak araştırma desenlenmiştir. Öncelikle okul bahçelerinin mevzuata ve farklı yaş gruplarına ilişkin problemleri belirlenmiş, araştırmanın örneklemi olarak Çankaya ilçesi ilköğretim öğretmenleri ve okul yöneticileri kararlaştırılmıştır. Araştırmanın bulguları için iki farklı anket formu oluşturulduktan sonra veriler sahadan elde edilmiştir. Anketler aracılığıyla elde edilen veriler analiz edildikten sonra sonuçlara ulaşılmış ve raporlanmıştır.

Araştırmada anket formlarından elde edilen bazı veriler, araştırmacının gözlemleri ile de desteklenmiştir. Sahada anket çalışmaları yapılırken; araştırmanın daha nesnel olması amacıyla birebir ziyaret edilen okulların bahçelerinde okul yöneticilerinin izni ile araştırmacı tarafından bazı gözlemler yapılmıştır ve gözlem notları elde edilmiştir, ayrıca ziyaret edilen okulların bazılarında okul yöneticileri ve öğretmenleri ile yüzyüze görüşme ve araştırma konusu hakkında bilgi alma fırsatı elde edilmiştir. Araştırmacı anket formlarında yer alan ve gözlemlenebilen

maddelere ilişkin notlarını tutarak bu notlardan elde edilen verileri ilgili veri başlıkları altına yerleştirerek araştırmanın nesnellliğini daha da arttırmaya çalışmıştır. Araştırmacı tarafından gözlemlenen konular arasında şu başlıklar yer almaktadır: okul bahçelerinde yer alan ayrılmış alanlar ve ekipmanlar, okul bahçelerinin mevcut çevreleme elemanları ve zeminleri, okul bahçelerinde yer alan otopark alanları ve özellikleri, okul bahçelerinde yapılan engelli bireylere yönelik uygulamalar, okul bahçelerini kullanan bireyler, okul bahçelerinin okul ders saatleri dışındaki kullanım durumu, okul bahçelerinin mevcut durumu.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim- öğretim yılındaki Ankara ili sınırları içindeki en fazla nüfusa sahip olan Çankaya ilçesinin kamu ilkokullarının okul yöneticileri ve bu okullarda çalışan öğretmenler oluşturmuştur. Katılımcıların gönüllü olması dikkat edilen hususlar arasındadır. Çalışma grubunu seçerken evreni iyi temsil edecek bir örneklem seçilmesi ve çalışma grubuna da erişimin kolay olması planlanmıştır Aşağıdaki tablo 5'te Ankara ili merkez dokuz ilçenin nüfus verileri görülmektedir.

Tablo 5

Merkez Dokuz İlçenin Nüfus Verileri (31 Aralık 2016 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları)

	Toplam	Erkek	Kadın
Altındağ	365.842	184.489	181.353
Çankaya	919.119	439.375	479.744
Yenimahalle	644.543	315.488	329.055
Gölbaşı	123.681	63.513	60.168
Keçiören	903.565	445.701	457.864
Mamak	625.083	313.174	311.909
Sincan	517.316	264.798	252.518
Etimesgut	542.752	271.874	270.878
Pursaklar	137.808	69.204	68.604

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden 01/1/2018 tarihinde indirildi.

Tablo 5'ten Ankara ilinin en fazla nüfusa sahip ilçesinin Çankaya olduğu görülmektedir.

2016- 2017 eğitim- öğretim yılındaki Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi verilerine göre, Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan kamu ilkokullarının ve kamu ilkokullarında çalışan öğretmen sayıları tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Çankaya Kamu İlkokullarında Çalışan Öğretmen Sayısı ve Kamu İlkokulu Sayısı

İlçe Adı	Öğretmen Sayısı			Kurum Sayısı
	Kadın	Erkek	Toplam	
ÇANKAYA	1.542	410	1.952	73

Kaynak: [/egitim-istatistikleri/icerik/24](#) adresinden “İlçe bazında resmi ilkokul” sekmesinden ulaşılmıştır. Çankaya İlkokullarının sayısı Çankaya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden resmi yazı ile elde edilmiştir.

Tablo 6’dan görüldüğü üzere, Çankaya ilçesinde 73 ilkokul vardır ve 1542 ilkokul öğretmeni bu okullarda çalışmaktadır.

Örneklem büyüklüğü okul yöneticileri ve ilkokul öğretmenleri için ayrı hesaplanmıştır. Aşağıda formülü verilen süreksiz değişkenlerde örneklem hesaplama formülü kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2016). Ayrıca örneklem büyüklüğü için %95 kesinlik düzeyi olan ve tolerans gösterilebilir hatalarla evreni 100 olan araştırmaların örneklem büyüklüğü 79, evreni 5000 olan araştırmaların örneklem büyüklüğü için de 356 olduğu tablolarda görülmüştür (Balcı, 2016 ve Erkuş, 2017). Ankara ili Çankaya ilçesinde 73 ilkokul ve 1952 ilkokul öğretmeni olduğu için, ilkokul öğretmenleri için evrenden örneklem alınmış ve okul yöneticilerinin tamamına ulaşılmaya çalışılarak örneklem alma yoluna gidilmemiş, tam sayım yapılmıştır. İlkokul öğretmenlerinin örneklemine 352 öğretmene ulaşılmış, okul yöneticileri için ise 59 okul yöneticisinin görüşüne başvurulmuştur.

- İlkokul Öğretmenlerinin Örneklem Büyüklüğü için aşağıdaki formül ile hesaplanmıştır:

$$n_o = (t^2 \cdot x p q) / d^2$$

$$n_o = (1,962 \times 0.25) / 0.052$$

$$=384.16$$

$$n = n_o / [1 + (n_o - 1) / N]$$

$$=384,16 / [1 + (384,16 - 1) / 1952]$$

$$\cong 322 \text{ öğretmen}$$

Araştırmada örnekleme alınan Çankaya ilçesi kamu ilkokulları ve kamu ilkokullarında çalışan öğretmen sayıları aşağıda tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Örnekleme Alınan Kamu İlkokulları ve Kamu İlkokullarında Çalışan Öğretmen Sayıları

İlçe Adı	Evrendeki Öğretmen Sayısı	Örnekleme Alınan Öğretmen Sayısı	Toplam Öğretmen Sayısına Oranı (%)	Evrendeki Kurum Sayısı (Okul yöneticisi için)	Örnekleme Alınan Kurum Sayısı (Okul Yöneticisi)	Toplam Kurum Sayısı İçindeki Oran (%)
ÇANKAYA	1.952	352	18,032	73	59	80,8

Kaynak: 2016-2017 yılı Eğitim İstatistikleri, <http://ankara.meb.gov.tr/www/egitim-istatistikleri/icerik/24> adresinden erişildi.

Tablo 7’de araştırmada örnekleme alınan öğretmen sayısı (f=352 ve %18,032), örnekleme alınan kurum sayısı (f=59 ve %80,8) görülmektedir.

Tablo 8’de araştırma verileri için Ankara-Çankaya ilçesinde anket uygulanan okul isimleri, bu okullardan elde edilen ve geçerli sayılan okul yöneticisi ve öğretmen anketlerinin sayıları görülmektedir.

Tablo 8

Anketlerin Uygulandığı Okullar ve Okullardan Elde Edilen Anket Sayıları

	Yönetici Anketi Sayısı	Geçerli Öğretmen Anketi Sayısı
1 Ahmet Andiçen İlkokulu	1	14
2 Ahmet Barındırır İlkokulu	1	21
3 Ahmet Haşim İlkokulu	1	9
4 Ahmet Vefik Paşa İlkokulu	Katılmadı	0
5 Akgül Ulusoy İlkokulu	1	6
6 Akşemsettin İlkokulu	1	4
7 Arjantin İlkokulu	1	0
8 Avni Akyol İlkokulu	1	11
9 Beytepe İlkokulu	1	12
10 Cebesoy İlkokulu	1	0
11 Dedeman İlkokulu	1	4

12	Dr.Reşit Galip İlkokulu	1	0
13	DSİ İlkokulu	1	2
14	Erdoğan Şahinoğlu İlkokulu	1	4
15	Fatma-Yaşar Önen İlkokulu	1	11
16	Fevzi Özbey İlkokulu	1 (online anket)	0
17	Gökçe Karataş İlkokulu	1	2
18	Göktürk İlkokulu	1	4
19	Gülten Kösemen İlkokulu	1	13
20	Hürriyet İlkokulu	1	0
21	İzzet Latif Aras İlkokulu	1	9
22	İltekin İlkokulu	1	13
23	Kemal Atatürk İlkokulu	1	11
24	Kılıçali Paşa İlkokulu	1	6
25	Kırkkonaklar İffet Güneşoğlu İlkokulu	1	7
26	Konutkent Sabiha-Reşit Turgut İlkokulu	1	7
27	Köy Hizmetleri İlkokulu	1 (online anket)	0
28	Kurtuluş İlkokulu	Katılmadı	0
29	Mehmet Hikmet Ayberk İlkokulu	1	0
30	Mesa Koru Sitesi İlkokulu	1	3
31	Milli Eğitim Vakfı Gökkuşluğu İlkokulu	1	0
32	Milli Eğitim Vakfı İlkokulu	1	0
33	Mimar Kemal İlkokulu	1	6
34	Mithatpaşa İlkokulu	1	0
35	Mohaç İlkokulu	1	16
36	Muazzez Karaçay İlkokulu	1	14
37	Mustafa Kemal İlkokulu	1	9
38	Nenehatun İlkokulu	1	3
39	Nurçin Sayan İlkokulu	1	0
40	Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik İlkokulu	1	3
41	Özbirlik İlkokulu	1 (online anket)	0
42	Özyurt İlkokulu	1	3
43	Reşatbey İlkokulu	1	9
44	Sarar İlkokulu	1	0
45	Seyranbağları İlkokulu	1	18
46	Sokullu Mehmet Paşa İlkokulu	1	17
47	Süheyla-Sıtkı Alp İlkokulu	1	4
48	Şahinbey İlkokulu	1	6
49	Şehit Battal İlgün İlkokulu	1	18
50	Şehit Mustafa Karasakal İlkokulu	1	7
51	Şehit Sümer Deniz İlkokulu(Eski Kütükçü Alibey İlkokulu)	1	15
52	Teğmen Kalmaz İlkokulu	1	0
53	TSK Mehmetcik Vakfı Hafize İhsan Payaza İlkokulu	1	0
54	Turhan Dökmeci İlkokulu	1	0
55	Turhan Feyzioğlu İlkokulu	1	17
56	Türk-İş Blokları İlkokulu	1	0
57	Türkiye Noterler Birliği İlkokulu	1	0

58	Türkkonut İlkokulu	1	8
59	Yenilik İlkokulu	1	6
60	Yüce-tepe İlkokulu	1	0
61	İsmi Gizli Okul (online anket)	1 (online anket)	0

Not: n=59 ve okul müdürleri veya okul müdür yardımcıları “Yönetici” olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 8’den anlaşılacağı üzere iki okul araştırmaya katılmayı kabul etmemiştir. Dört okulun yöneticisi okul yöneticileri için olan anketi internet üzerinden yanıtlamıştır. Araştırma kapsamında 566 öğretmen, anketi yanıtlamıştır ama her öğretmen anket sorularını eksiksiz yanıtlamadığı için 214 öğretmenin yanıtladığı anketler geçersiz sayılarak; araştırmanın verilerine dahil edilmemiştir. 352 öğretmen anketi eksiksiz yanıtladığı için araştırma verilerine dahil edilmiştir.

Aşağıdaki tablo 9’da okul yöneticilerinin demografik bulguları yer almaktadır.

Tablo 9

Okul Yöneticileri için Demografik Bulgular

Görev	f	%
Okul Müdür Yardımcısı	32	54,2
Okul Müdürü	27	45,8
Cinsiyet	f	%
Erkek	33	55,9
Kadın	26	44,1
Yaş	f	%
47 ve üstü	30	50,8
43-47	14	23,7
37-42	10	16,9
31-36	4	6,8
25-30	1	1,7
Öğrenim Durumu	f	%
Üniversite	39	66,1
Yüksek Lisans	20	33,9
Doktora	0	0
Okul Yöneticisi Olarak Kıdem Yılı	f	%
1 – 5 yıl	18	30,6
16 – 20 yıl	13	22,1
11 – 15 yıl	12	20,4
21 yıl ve üzeri	10	16,7
6 – 10 yıl	6	10,2
O okuldaki görev süresi (yıl)	f	%
1 – 5 yıl	49	83,1

6 – 10 yıl	6	10,2
11 – 15 yıl	2	3,4
16 yıl ve üzeri	2	3,4
Toplam	59	100

Not: n=59

Tablo 9’da anketi yanıtlayan okul yöneticilerinin çoğunun okul müdür yardımcısı (f=32 ve %54,2) ve cinsiyet oranının ağırlıklı olarak erkek (f=33 ve %55,9), okul yöneticilerinin yaşlarının da 47 ve üstü olduğu (f=30 ve %50,8), çok az okul yöneticisinin lisansüstü eğitim aldığı (f=20 ve %33,9) görülmektedir. Cinsiyet oranına bakıldığında kadınların yönetici kadrolarında daha az bulunduğu belirtilebilir ve okul yöneticilerinin lisans sonrasında eğitimlerine devam etmedikleri eklenebilir. Okul yöneticilerinin kıdem yılı en çok 1-5 yıl (f=18 ve %30,6) olsa da diğer kıdem yılı aralıklarının da frekansları birbirine yakındır: 16-20 yıl (f=13 ve %22,1), 11-15 yıl (f=12 ve %20,4). Bu verilerden okul yöneticilerinin kıdem yıllarının fazla olduğu belirtilebilir. Ayrıca okul yöneticilerinin “o okulda görev süreleri” incelendiğinde en çok 1-5 yıl (f=49 ve %83,1) o okulda çalışan okul yöneticilerinin olduğu belirtilebilir, bunun sebepleri arasında son uygulamalarda okul yöneticilerinin belirli yıl aralıkları ile rotasyona tabi olması düşünülebilir.

Aşağıdaki tablo 10’da ilkökul öğretmenleri için demografik bulgular yer almaktadır.

Tablo 10

İlkökul Öğretmenleri İçin Demografik Bulgular

Cinsiyet	f	%
Kadın	285	81
Erkek	67	19
Yaş	f	%
47 ve üstü	182	51,7
43-47	62	17,6
37-42	53	15,1
31-36	39	11,1
25-30	16	4,5
Öğrenim Durumu	f	%
Üniversite	318	90,3
Yüksek Lisans	33	9,4
Doktora	1	0,3
Kıdem yılı	f	%

21-25 yıl	108	30,68
26-30 yıl	66	18,75
16-20 yıl	53	15,05
11-15 yıl	42	11,9
31-35 yıl	33	9,3
6-10 yıl	19	5,39
36-40 yıl	16	4,5
1-5 yıl	13	3,69
41-45 yıl	2	0,5
O okuldaki görev süresi	f	%
1-5 yıl	164	46,59
6-10 yıl	76	21,5
11-15 yıl	46	13,06
16-20 yıl	42	11,9
21-25 yıl	22	6,25
26-30 yıl	2	0,56

Not: n=352

Tablo 10'da anketi yanıtlayan ilkökul öğretmenlerinin çoğunun cinsiyet oranının ağırlıklı olarak kadın (f=285 ve %81), yaşlarının da 47 ve üstü olduğu (f=182 ve %51,7), çok az ilkökul öğretmenin lisansüstü eğitim aldığı (f=34 ve %9,7) görülmektedir, ilkökul öğretmenlerinin lisans sonrasında eğitimlerine devam etmedikleri belirtilebilir. İlkokul öğretmenlerinin kıdem yılları oldukça yüksektir: 21-25 yıl (f=108,%30,68), 26-30 yıl (f=66 ve %18,75), 16-20 yıl (f=53 ve %15,05). Bu verilerden öğretmenlerin kıdem yıllarının fazla olduğu belirtilebilir. Ayrıca öğretmenlerin "o okulda görev süreleri" incelendiğinde en çok 1-5 yıl (f=164 ve %46,59), 6-10 yıl (f=76 ve %21,5) çalıştıkları görülmektedir.

Veri Toplama Süreci

Okul bahçelerinin mevzuata uygunluğuna ve okul bahçelerinin kullanımına ilişkin paydaş görüşlerini almak, araştırmanın alt problemlerindeki soruları cevap bulmak amacıyla okul yöneticiler ve öğretmenler için farklı iki anket formu hazırlanmıştır. Anket hazırlama süreci Eylül-Aralık aylarını kapsayarak üç ay sürmüştür. Hazırlanan anket formlarının okullarda uygulanabilmesi amacıyla önce Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 22/01/2018 tarihli 433-328 sayılı yazısıyla sonra da Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün (MEM) 07/03/2018 tarihli 51944218/702 sayılı yazısıyla izin alınmıştır. Araştırma için Hacettepe Üniversitesi'nden ve Ankara İl MEM'den alınan izinler, okul isimleri Ekler bölümünde yer almaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ve örnekleme belirlendikten

sonra Ankara İl MEM'den ilçedeki ilkokul sayılarını gösteren resmi bir belge alınmıştır ve hazırlanmış olan anket formları araştırmaya yardımcı olmaya gönüllü eğitim paydaşlarının kullanımına sunulmuştur, araştırmacı bu süreçleri bizzat kendisi gerçekleştirmiştir. Anketler aracılığıyla veri toplama süreci Mart 2018-Haziran 2018 tarihleri arasında üç ay sürmüştür. Araştırmacı bizzat her okula kendi gitmiştir, öğretmenlere anketleri vermiştir ve öğretmenlerin anketleri zamanlama açısından rahatça yanıtlayabilmeleri için anketleri 1-2 hafta sonra toplamıştır. Araştırmacı okullara yaptığı ziyaretler esnasında okul bahçesi ile ilgili gözlemlerde bulunmuş, okul yöneticileri ve öğretmenlerle bazen bahçe hakkında görüş alma fırsatı yakalamıştır. Okul yöneticilerinin izin verdiği durumlarda da okul bahçesinin olumlu ve olumsuz örnek olabilecek fotoğraflarını çekmiştir. Ayrıca bazı okulların okul yöneticileri internet üzerinden elektronik posta aracılığı ile anketlerini yanıtlamışlardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen biri ilkokul öğretmenlerine diğeri de ilkokul yöneticilerine yönelik olmak üzere iki anket formu kullanılmıştır. Anket tekniğinin tarama araştırmalarında kullanılabileceği ve aynı soruların çok sayıdaki bireylere basılı form veya e-posta, telefon vb. gibi birçok yolla sorulabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Bu araştırmada da hazırlanmış olan iki farklı anket formu çoğaltılarak, okullara yapılan ziyaretler esnasında ilkokul öğretmenlerine ve okul yöneticilerine dağıtılmıştır. Bazı okul yöneticilerine de önce telefonla ulaşılarak, e-posta yoluyla anket formu ulaştırılmış ve okul yöneticisinin yanıtı internet üzerinden alınarak kaydedilmiştir.

“Okul yöneticilerinin ilkokul bahçelerinin mevzuata uygunluğuna ilişkin görüşleri anketi” formunun geliştirilmesi. İlkokul yöneticilerinin yanıtladığı ankette 19/08/2014 tarihinde MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun (6331 sayılı) Uygulanmasına Yönelik Genelge” ile Türk Standartları Enstitüsü'nün 14.04.2000 tarihli, TS 9518 numaralı “İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar” adlı standardında (TS 9518) yer alan maddelere dayalı ifadeler yer almaktadır. Anket formunda üç bölüm yer almaktadır: kişisel bilgiler (on değişken) , okul bahçelerinin İş Sağlığı ve

Güvenliği Kanunu'na uygunluğu (35 madde) , okul bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü Standartları'na uygunluğu (31 madde).

Tablo 11'de okul yöneticilerinin yanıtlamış olduğu anket formunda cevabı verilen araştırma soruları yer almaktadır.

Tablo 11

Okul Yöneticilerine İlişkin Araştırma Soruları ve Veri Toplama Aracı

Veri Toplama Aracı	Araştırma Soruları
Okul Yöneticilerinin İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğuna İlişkin Görüşleri Anketi	Soru 1 ve soru 2

Tablo 11'de okul yöneticilerinin yanıtladığı ankette çalışmanın birinci araştırma sorusu olan “Okul yöneticilerinin görüşlerine göre; okul bahçelerinin kullanım alanları İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na uygun olarak düzenlenmiş midir” ve ikinci araştırma sorusu olan “Okul yöneticilerinin görüşlerine göre; okul bahçelerinin kullanım alanları “İlköğretim Okullarının Fiziki Yeterlilik Standartları (TS 9518) ”na uygun olarak düzenlenmiş midir” sorularının cevaplarının arandığı görülmektedir.

Okul yöneticileri için oluşturulan anketin birinci bölümünün başlığı “Kişisel Bilgiler”dir. Okul yöneticilerinin kişisel bilgilerini ankette ifade edebilecekleri maddeler yer almıştır. Bu bölümde “Çalışılan ilçe, göreviniz, cinsiyet, kıdem yılı, okulunuzdaki öğrenci sayısı, okulunuzdaki öğretmen sayısı” maddeleri yer almıştır.

Okul yöneticileri için oluşturulan anketin ikinci bölümünün başlığı “Okul Bahçelerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Uygunluğu” dur. Bu bölümün maddelerini oluşturmak için MEB Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi'nin (İSGB) Mart 2016' da yayınladığı “ Okul / Kurum Yöneticileri İçin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulama Klavuzu” nun 40-41. sayfalarında yer alan “ Ankara MEM Ek Bina ve Eklentilerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kurum Bahçesi Kontrol Listesi” nde yer alan maddelerden yararlanılmıştır. Kılavuzda yer alan maddeler soru şeklindedir, anket geliştirilirken bu maddeler anket ifadeleri haline getirilmiştir ve bazı maddelerde düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca kılavuzda yer alan kontrol listesinde maddelerde ekleme veya çıkarma yapılabileceği de belirtilmiştir.

Ek A'da, maddelerin " Ankara MEM Ek Bina ve Eklentilerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kurum Bahçesi Kontrol Listesi" nde yer aldığı şekli ve düzenlendikten sonraki halleri vardır. Bazı maddelerde birden fazla özellik yer aldığı için bazı maddeler bölünerek farklı maddeler oluşturulmuştur.

Okul yöneticileri için oluşturulan anketin üçüncü bölümünün başlığı "Okul Bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü'nün Standartlarına Uygunluğu" dur. Anketin geliştirilmesinde, Türk Standartları Enstitüsü'nün (TSE) "TS 9518 İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar" isimli standardından yararlanılmıştır. Bu standart toplam 73 maddeden oluşmaktadır. Standartta yer alan ve okul bahçelerini ilgilendiren maddeler seçilmiştir. Okul bahçelerini ilgilendiren maddeler "Genel Yerleşime Ait Kurallar", "Yardımcı Hizmet Birimlerine Ait Kurallar", "Destek Hizmet Birimlerine Ait Kurallar" olmak üzere standardın üç bölümünde yer almıştır.

Ek A'da, TSE'nin "TS 9518 İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar" standardında yer aldığı şekli ve düzenlendikten sonraki halleri vardır. Her maddede birden fazla özellik yer aldığı için standartta yer alan maddeler bölünerek farklı maddeler oluşturulmuştur.

Maddeler düzenlendikten sonra yapılan incelemelerde bazı maddeler atıf yapılan standartların yürürlükte olmaması ve bazı maddelerin çoğu okulda gözlemlenmemesi olasılığı yüksek olması sebebiyle maddeler havuzundan çıkarılmıştır. "Okulumuzda içme suyu tesisatı TS 828'e uygundur" , "Okulumuzda kullanma suyu tesisatı TS 266'ya uygundur" maddeleri atıf yapılan standartların artık yürürlükte olmaması nedeniyle madde havuzundan çıkartılmıştır. "Okulumuzda teneffüshanede ve oyun bahçesinde musluklar vardır" , "Okulumuzun otoparkı en az 250 m²'dir" , "Okulumuzun otoparkı en az 500 m²'dir" , "Bedensel engelli öğrencilerin kullandığı veya faydalandığı bahçe ve bahçe yolları TS 9111'e uygundur" , "Okulumuzun otoparkı dersanelerden yeterince uzak mesafededir." , "Okulumuzda TS 12257'ye uygun servis şoförleri için bekleme odası vardır" , "Okulumuzda servis araçları park yeri TS 12257'ye uygundur" , "Okulumuzda öğrenci servis hizmetleri kullanılmaktadır" , "Bedensel engelli öğrencilerin kullandığı veya faydalandığı merdivenler TS 9111'e uygundur" maddeleri de sonraki süreçlerde maddeler havuzundan çıkartılan maddeler arasındadır. TS 12257, TS 9111' e atıflar yapıldığı için bu standartlar incelenerek; bu standartlarda yer alan maddeler okul yöneticileri için olan anket formuna eklenmiştir.

“İlkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri anketi” formunun geliştirilmesi. İlkokul öğretmenlerinin dolduracağı anket farklı kaynakların bazı bölümlerinden maddeler alınarak oluşturulmuştur (Young, 1997; McKendrick, 2005; Algan, 2008; Olgan ve Öztürk, 2011; Akgül-Gök, 2012; Başbay, 2012). Hazırlanan anket formu beş bölümden oluşmaktadır: kişisel bilgiler bölümü (yedi madde), okul bahçesinin fiziksel koşullarına ve kullanımına ilişkin mevcut durumu (yedi değişken), okul bahçesi ekipmanları (41 madde), okul bahçesindeki ayrılmış alanlar (21 madde), okul bahçesi sorunları (22 madde).

Tablo 12’de ilkokul öğretmenlerinin yanıtlamış olduğu anket formunda cevabı verilen araştırma soruları yer almaktadır.

Tablo 12

İlkokul Öğretmenlerine İlişkin Araştırma Soruları ve Veri Toplama Aracı

Veri Toplama Aracı	Araştırma Soruları
İlkokul Öğretmenlerinin Okul Bahçelerinin Kullanımına İlişkin Görüşleri Anketi	Soru 3

Tablo 12’de ilkokul öğretmenlerinin yanıtladığı ankette çalışmanın üçüncü araştırma sorusu olan “Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?” ve dördüncü araştırma sorusu olan “Öğretmen görüşlerine göre; okul bahçelerinin kullanımında karşılaşılan sorunlar / riskler nelerdir?” sorularının cevaplarının arandığı görülmektedir.

İlk bölüm olan “Kişisel Bilgiler” bölümünde “Çalışılan ilçe, cinsiyet, kıdem yılı, okulunuzdaki öğrenci sayısı, okulunuzdaki öğretmen sayısı” gibi kişisel bilgilere ışık tutabilecek maddeleri yer almıştır. Okul bahçesinin mevcut durumu ile ilgili olan ikinci bölüm beş sorudan oluşmaktadır. Bu bölüm, okul bahçesinin kimler tarafından kullanıldığı, hangi saatlerde kullanıldığı ve okul bahçesi çevreleme elemanları ve okul bahçesinin zeminine ilişkindir. Anket formunun üçüncü bölümünde okul bahçesinde öğretmenlerin var olan ve olmasını istedikleri ekipmanlara ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik ifadeler yer almaktadır. Anket formunun dördüncü bölümünde “Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar” başlığı altında toplamda 17 ayrılmış alana yer verilmiştir.

Anket formunun son bölümü olan beşinci bölümde ise “Okul Bahçesi Sorunları” başlığının altında 22 sorun ele alınmıştır. Bu sorunlar kendi içinde “Öğrenciler Arasındaki Sorunlar” ve “Okul Bahçesinin Eksiklikleri veya Yetersizlikleri” başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Uzman görüşünün alınması. Okul yöneticileri ve öğretmenler için hazırlanan anketlerde yer alacak maddelere karar verildikten sonra, anketlere uzman görüşü öncesi son halleri verilmiştir ve hazırlanan anketler on uzmanın görüşüne sunulmuş, sekiz uzman anketlerin geliştirilmesi için geri dönüş yapmıştır. Uzman görüşleri için hem elektronik posta hem de basılı kopya yöntemi kullanılmıştır. Uzmanlardan yedisi Eğitim Yönetimi Bilim Dalı’nda, biri Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı’nda uzmandır.

Uzman görüşleri sonrasında düzenlenen anket formları ön uygulama için hazır hale getirilmiştir ve 10 okul yöneticisi ve 20 ilkokulda çalışan öğretmen ile ön uygulama çalışması yapılmıştır. Ön uygulama sonrasında okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin anket formları ile ilgili düşünceleri de dikkate alınarak anket formlarında son düzeltmeler yapılarak anketler örneklem grubu için çoğaltılmıştır.

Uzman görüşü sonrası anketlerin yeniden düzenlenmesi. Hazırlanan anket formları için uzman görüşü desteği alındıktan sonra anketlerin maddeleri tekrar düzenlenmiştir, gözden geçirilmiştir. Düzeltmesi uygun görülen maddeler için düzeltmeler yapılmıştır, eklenmesi önerilen ve uygun görülen maddeler anket formlarına eklenmiştir. Uzman görüşü alınarak tekrar düzenlenen ve ön uygulama için hazır olan öğretmenler için olan anket formu Ek-E’de, okul yöneticileri için hazırlanan anket formu da Ek- Ç’de yer almaktadır.

Aşağıdaki tablo 13’te anket formlarında yer alan maddelerin uzman görüşü öncesi ve sonrasındaki madde sayıları yer almaktadır.

Tablo 13

Okul Yöneticisi ve Öğretmen Anketlerinin Uzman Görüşü Öncesi ve Sonrası Madde Sayıları

Anket Adı		Uzman Görüşü Öncesi Madde Sayısı	Uzman Görüşü Sonrası Madde Sayısı (Ön Uygulama Öncesi)
“Okul Yöneticilerinin İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğuna İlişkin Görüşleri Anketi”	Bölüm 1	6	10
	Bölüm 2	38	36
	Bölüm 3	32	31
“İlkokul Öğretmenlerinin Okul Bahçelerinin Kullanımına İlişkin Görüşleri Anketi”	Bölüm 1	5	7
	Bölüm 2	5	7
	Bölüm 3	Ekipman: 50	Ekipman: 50
		Ayrılmış Alan: 17	Ayrılmış Alan: 17
		Bahçe Sorunları: 22	Bahçe Sorunları: 22

Tablo 13’te anket formlarında yer alan maddelerin uzman görüşü öncesi ve sonrasındaki madde sayılarında olan değişiklikler yer almaktadır. Uzman görüşü sonrasında okul yöneticilerinin anket formunda değişiklikler yapılmıştır, bazı bölümlerde madde sayısı artarken bazı bölümlerde ise madde sayısı azalmıştır. Uzman görüşü sonrasında anket formlarında yapılan değişiklikler Ek-B ve Ek-C’de yer almaktadır.

“Okul yöneticilerinin ilkokul bahçelerinin mevzuata uygunluğuna ilişkin görüşleri anketi” formunda uzman görüşü sonrası yapılan değişiklikler. Okul yöneticileri anket formunda uzman görüşü sonrası yapılan değişiklikler Ek-B’de yer almaktadır.

“İlkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri anketi” formunda uzman görüşü yapılan değişiklikler. İlkokul öğretmenleri anket formunda uzman görüşü sonrası yapılan değişiklikler Ek-C’de yer almaktadır.

Anketlerin ön uygulaması ve sonrasında yapılan değişiklikler. Uzman görüşleri alındıktan sonra tekrar düzenlenmiş olan anketlerin ön uygulamaları için Ek-Ç ve Ek-E’de yer alan ön uygulama formları oluşturularak her bir örneklemeden seçilen gruplarla ön uygulama çalışmaları yapılmıştır. 10 okul yöneticisi ve 20 kamu

ilkokulunda çalışan öğretmen ile ön uygulama çalışmaları tamamlanmıştır. Anketlerin ön uygulamaları yapıldıktan sonra gerekli düzenlemeler ve düzeltmeler tekrar yapılmıştır ve anketler son halini almıştır. Anket formlarının son halleri Ek-G ve Ek-H'de yer almaktadır.

Aşağıdaki tablo 14'te anket formlarında yer alan maddelerin ön uygulama öncesi ve sonrasındaki madde sayıları yer almaktadır.

Tablo 14

Okul Yöneticileri ve Öğretmen Anketlerinin Ön Uygulama Öncesi ve Sonrası Madde Sayıları

Anket Adı			Ön Uygulama Öncesi Madde Sayısı	Ön Uygulama Sonrası Madde Sayısı (Anketin Son Hali)
"Okul İlkokul Mevzuata İlişkin Görüşleri Anketi"	Yöneticilerinin Bahçelerinin Uygunluğuna İlişkin	Bölüm 1 Bölüm 2 Bölüm 3	10 36 31	10 35 31
"İlkokul Okul Kullanımına Gözüküşleri Anketi"	Öğretmenlerinin Bahçelerinin İlişkin	Bölüm 1 Bölüm 2 Bölüm 3	7 7 Ekipman: 50 Ayrılmış Alan: 17 Bahçe Sorunları: 22	7 7 Ekipman: 41 Ayrılmış Alan: 21 Bahçe Sorunları:22

Tablo 14'te anket formlarında yer alan maddelerin ön uygulama öncesi ve sonrasındaki madde sayılarında yapılan değışiklikler görölmektedir. Okul yöneticileri anket formunun tüm bölümlerinde değışiklik yapılırken; ilkokul öğretmenlerinin anket formunda sadece üçüncü bölümde değışiklikler yapılmıştır. Maddelerde ön uygulama sonrası yapılan değışiklikler Ek-G ve Ek-H'da görölmektedir.

"Okul yöneticilerinin ilkokul bahçelerinin mevzuata uygunluğuna ilişkin görüşleri anketi" formunda ön uygulama sonrası yapılan değışiklikler. Okul yöneticileri anket formunda ön uygulama sonrasında yapılan değışiklikler Ek-D'de yer almaktadır.

“İlkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri anketi” formunda uzman görüşü sonrası yapılan değişiklikler. İlkokul öğretmenleri anket formunda ön uygulama sonrasında yapılan değişiklikler Ek- H’da yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen nicel veriler “Excel ve SPSS (Statistical Package Program for Social Sciences [Sosyal Bilimleri İçin İstatistik Paket Programı])” programları ile bilgisayar ortamına aktarılarak değerlendirilmiştir. Anketlerde toplanan verilerin çoğu süreksiz değişken olduğu için verilerin çözümlenmesinde yüzde, frekans, aritmetik ortalama gibi teknikleri içeren betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Açık uçlu soru tiplerinden gelen cevaplar ise betimsel analiz tekniğine uygun olarak sistematik olarak analiz edilerek ilgili bölümlere eklenmiştir.

Araştırmanın İç ve Dış Geçerliliği

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, iç ve dış geçerliliği için yapılan çalışmalar aşağıdaki başlıklar altında yer almaktadır.

Araştırmanın iç geçerliliği. Araştırmada iç geçerliliği sağlamak için veri toplama araçları geliştirilirken yedisi Eğitim Yönetimi Bilim Dalı’nda, biri de Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalı’nda uzmanının görüşü alınmıştır, görüşlere göre eksik veya hatalı bölümler tekrar düzeltilerek veri toplama araçlarının son halleri elde edilmiştir. Araştırma öncesinde her bir veri toplama aracı için yani 10 okul yöneticisi ve 20 kamu ilkokulunda çalışan öğretmen ile ön uygulama çalışması yapılmıştır ve sonrasında yine düzeltmelerle veri toplama araçlarının en son halleri elde edilmiştir. Ayrıca örneklem grubunda yer alan okullar ve öğretmenler rastgele seçilmiştir.

Araştırmanın dış geçerliliği. Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin rastgele seçilmesine özen gösterilmiş ve okul yöneticileri için olan örneklem grubunda tam sayım yöntemiyle tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. İlkokul öğretmenlerinde evrenin %18,032’sine (f=352), okul yöneticilerinin evreninin %80,8’ine (f=59) ulaşılmıştır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmada cevap aranan “İlkokul bahçelerinin mevzuata uygunluğu ve eğitim paydaşlarının okul bahçesinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusunun alt problemlerini oluşturan soruların bulguları ve yorumları yer almaktadır.

Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğuna İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin anketlerde vermiş oldukları cevaplardan yola çıkılarak elde edilen okulların toplam öğrenci sayıları, öğretmen sayıları, kurum toplam alanı (bina+bahçe) , kurum açık alanı(bahçe) , öğrenci başına düşen kurum açık alanı (Bahçe Alanı=Kurum Açık Alan/ öğrenci sayısı) , okul bahçesinin kurumun toplam alanına oranı tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15

Okullara Ait Öğretmen, Öğrenci ve Bahçe Bilgileri

Okul Kodu	Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Öğretmen Sayısı	Kurum Toplam Alan (m ²)	Kurum Açık Alan (Bahçe Alanı) (m ²)	Öğrenci Başına Düşen Kurum Açık Alanı (Bahçe Alanı)	Okul Bahçesinin Kurumun Toplam Alanına Oranı (%)
1	485	25	8652	4353	8	50
2	490	28	2439	1400	2	2
3	421	25	5300	3600	8	68
4	460	34	9298	3775	8	41
5	510	30	7200	3200	6	44
6	900	50	6770	5500	6	81
7	650	50	7073	3623	5	51
8	348	24	8943	3456	9	39
9	1046	58	7612	4369	4	57
10	230	22	4836	3154	13	65
11	350	26	4675	720	2	15
12	710	30	2625	900	1	34
13	250	16	8075	7069	28	88
14	70	8	4260	3810	54	89
15	140	13	2300	1500	10	65
16	239	16	5717	511	2	9
17	360	24	5160	4360	12	84
18	324	18	7000	800	2	11
19	457	26	13000	8000	17	62
20	486	39	10200	9330	19	91
21	211	18	10207	8662	41	85
22	540	33	10335	3500	6	34

23	350	31	6030	5210	14	86
24	358	15	5280	1780	4	34
25	298	21	3744	3400	11	91
26	870	66	5677	3870	4	68
27	220	15	8800	4300	19	49
28	170	11	3586	2513	14	70
29	370	18	700	400	1	57
30	308	25	4555	1205	3	26
31	574	30	5200	4500	7	87
32	350	28	6300	600	1	10
33	717	72	6800	2400	3	35
34	330	18	4284	2860	8	67
35	608	30	12164	10000	16	82
36	426	22	5642	4834	11	86
37	380	44	10000	5000	13	50
38	400	30	3900	2754	6	71
39	548	34	5443	2558	4	47
40	600	32	6000	1000	1	17
41	300	24	5700	5200	17	91
42	220	15	1210	672	3	56
43	710	42	3600	2200	3	61
44	759	38	5614	3132	4	56
45	560	30	3700	1300	2	35
46	91	11	1045	645	7	62
47	750	46	6499	2900	3	45
48	202	13	3915	3200	15	82
49	365	25	3560	2285	6	64
50	202	16	2958	1200	5	41
51	85	14	2500	184	2	7
52	350	24	1788	1238	3	69
53	570	63	14000	8000	14	57
54	430	30	2000	1750	4	88
55	463	23	-	-	-	-
56	960	22	-	-	-	-
57	305	30	-	-	-	-
58	650	29	-	-	-	-
59	550	38	-	-	-	-
Toplam	26076	1688				

Tablo 15'ten görüldüğü üzere verilen anket formunda beş okul yöneticisi kurumlarının toplam alanını ve kurum açık alanını yazmamıştır. Bu beş okul, okul bahçesi sıralamalarının dışında bırakılarak, hesaplamalara katılmamıştır. Ayrıca toplam öğretmen ve öğrenci sayıları okul sayısına bölünerek; araştırma yapılan okulların ortalama öğretmen ve öğrenci sayıları da elde edilmiştir. 59 okulda toplam 26076 öğrenci vardır ve ortalama her okulda 442 öğrenci bulunmaktadır. 59 okulda toplam 1688 öğretmen çalışmaktadır ve ortalama her okulda 29 öğretmen çalışmaktadır. Bu veriler Çankaya ilçesinde bulunan ilkokullarının öğrenci ve öğretmen mevcutlarının fazla olduğu bilgisini vermektedir. Bu yüzden halen çoğu okul sabahçı- öğlenci olarak ikili öğretim yapmaktadır. Ayrıca tablodan da görülebileceği üzere; 14 numaralı okulda öğrenci başına 54 m² bahçe alanı

düşmüştür; bu alanın fazla olmasının sebebi okulun göç veren bir bölgede olmasından dolayı öğrenci mevcudunun çok düşük olmasıdır.

Öğrenci başına en az oranda okul bahçesi düşen okullar da 29-12-40-32 numaralı okullardır; bu okullarda öğrenci başına 1 m² bahçe alanı düşmektedir. Bitiktaş (2015) Isparta'nın Eğirdir ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda yapmış olduğu araştırmasında, öğrenci başına düşen okul bahçesi alanını en fazla 27,22 m², en az ise 1,09 m² olarak hesaplamıştır. Özaktan (2014) ise Ankara'nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında ilkokul öğretmenlerinin kendi okul bahçelerinin yeterli büyüklükte olup olmadığı konusundaki sorulara öğretmenlerin kesin cevaplar veremediklerini belirtmiştir çünkü fikrini belirtmekte kararsız kalan öğretmenlerin sayısı oldukça fazladır. Öğretmenler %26 oranla (f=94) kesinlikle katılıyorum, %20,4 (f=74) oranla kararsızım, %20,2 oranla kesinlikle katılmıyorum şeklinde okul bahçelerinin genişliğinin yeterliliği konusunda fikirlerini belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmacı birçok ülkede öğrenci başına ayrılan standart alanın 25 m² olduğunu ve o ülkelerde de bu standarda uyulduğunu belirtmiştir (Aktaran, Özaktan, 2014). Özdemir (2011) Bartın il merkezindeki kamu ve özel ilkokullarda yapmış olduğu çalışmasında okullarda öğrenci başına düşen bahçe alanının en fazla 21,82 m² olarak ve diğer okullarda da 15 m² altında bahçe alanı düştüğü, en az ise öğrenci başına 2,78 m² düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Algan (2008) ise Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında, ilköğretim okullarında öğrenci başına düşen açık alan miktarının en az 3,46 m², en fazla ise 18,29 m² olduğunu saptamıştır. Ülkemizde ise kamu okullarında öğrenci başına düşmesi gereken bahçe alanı ile ilgili açık bir düzenlemeye yapılan taramada rastlanmamıştır. Diğer yandan, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde bahçe alanının öğrenci başına 1,5-2 m² alan olarak standartlaştırıldığı görülmüştür. Çankaya ilçesi sınırları içindeki ilkokullarda bahçe alanına yeterli önemin gösterilmediği açıkça verilerden görülebilmektedir.

Okul bahçelerinin kullanım alanlarının iş sağlığı ve güvenliği kanunu'na uygunluğuna ilişkin bulgular. Bu başlık altında "Okul bahçelerinin kullanım alanları İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na uygun olarak düzenlenmiş midir?" olarak belirlenen birinci alt problemin ve ona ait alt boyutların bulguları, değerlendirmeleri yer almaktadır.

Okul bahçesinin ortamı için gerekli önlemler. “Okul bahçelerinin kullanım alanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na uygunluğu” olarak belirlenen birinci alt problemin “Okul bahçesinin ortamı için gerekli önlemler” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 16’da görülmektedir.

Tablo 16

Okul Bahçesinin Ortamı ile İlgili Önlemler

Maddeler		f	%		f	%
1) Okulumuzun bahçesindeki çöpler zamanında toplanmaktadır.	Evet	59	100	Hayır	0	0
2) Okul bahçesi okul yöneticileri tarafından gözlemlenebilir durumdadır.	Evet	57	96,6	Hayır	2	3,4
3) Okulumuzun bahçesinde inşaat işleri olduğunda gerekli önlemler alınmaktadır.	Evet	55	93,2	Hayır	4	6,8
4) Okulumuzun bahçe ihata duvarı ve ekleri yıkılma, yırtma, kesme gibi riskleri taşımamaktadır.	Evet	54	91,5	Hayır	5	8,5
5) Okulumuzun bahçesinde ağaç döküntülerinin veya diğer kuruyabilen organik atıkların alev alabileceği ortam yoktur.	Evet	52	88,1	Hayır	7	11,9
6) Okulumuzun bahçesinde açık oyun alanlarında çarpmalara ve yaralanmalara maruz kalınmaması için önlemler alınmaktadır.	Evet	51	86,4	Hayır	8	13,6
7) Okulumuzun bahçe aydınlatması yeterlidir.	Evet	51	86,4	Hayır	8	13,6
8) Okulumuzun bahçesi öğrencilerin görülmesini engelleyecek kör noktalardan arındırılmıştır.	Evet	50	84,7	Hayır	9	15,3
9) Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar böcek, haşere gibi olumsuzluklar için düzenli olarak ilaçlanmaktadır.	Evet	49	83,1	Hayır	10	16,9
10) Okulumuzun bahçesinde pencere altlarında yukarıdan kontrolsüz olarak düşebilecek cisimler için önlemler alınmaktadır.	Evet	43	72,9	Hayır	16	27,1
11) Okulumuzun bahçesi farklı etkinliklerin birbirlerini etkilemeden gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik olarak düzenlenmiştir.	Evet	42	71,2	Hayır	17	28,8
12) Okulumuzun bahçesi düzdür, kademeli bölümler ve seviye farklılıkları yoktur.	Evet	40	67,8	Hayır	19	32,2
13) Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar dışındaki zemin kauçuk malzeme ile kaplıdır.	Evet	0	0	Hayır	59	100

Not: n=59

Tablo 16’ya göre; okul bahçesinin ortamı için alınan önlemler içinde %100 oran ve 59 frekansla “Okulumuzun bahçesindeki çöpler zamanında toplanmaktadır” maddesi en fazla alınan önlemdir. Bahçenin ortamı için en çok alınan diğer üç

önlemi Çankaya ilçesindeki okulların %90'ından fazlasında görmek mümkündür. Okullarda çöplerin zamanında toplatılması haricinde en fazla alınan diğer önlemler sırasıyla; *“Okul bahçesi okul yöneticileri tarafından gözlemlenebilir durumdadır”* (f=57 ve %96,6), *“Okulumuzun bahçesinde inşaat işleri olduğunda gerekli önlemler alınmaktadır”* (f=55 ve %93,2) , *“Okulumuzun bahçe ihata duvarı ve ekleri yıkılma, yırtma, kesme gibi riskleri taşımamaktadır”* (f=54,%91,5) maddeleridir. Bu bulgulardan yola çıkılarak, okul bahçelerinde en çok temizliğe önem verildiği belirtilebilir.

Okul yöneticileri bahçe içinde öğrencilerin ve öğretmenlerin güvenliği ve okulun düzeni için okul bahçesini kontrol altında tutmaya çalışmaktadırlar, bahçeyi gerek kendileri gerekse kameralarla gözleyebildikleri, ayrıca okul bahçelerinde bahçenin büyüklüğüne göre nöbetçi öğretmenlerle de bahçe gözlemlenebildiği tahmin edilmektedir. Bahçenin ortamı için alınan diğer önlemler de %60 oranında ve fazlasıyla görülebilmektedir; bu yüzden bu okullarda 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na uyulduğu kabul edilebilir.

Yine tablo 16'da görüldüğü üzere; okul bahçesi ortamı için alınan en düşük frekansa sahip önlem de *“Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar dışındaki zemin kauçuk malzeme ile kaplıdır”* ifadesidir (f=0 ve %0). Okul bahçesinin ortamı için alınabilecek diğer önlemler okulların %60'ından fazlasında alınmaktadır. Buna göre, okul bahçelerinde yeşil alanlarının dışındaki zeminin kauçuk malzeme ile kaplı olmayışının sebepleri arasında bu malzemelerin pahalı olması veya kauçuk malzemenin olumsuz yönlerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülebilir. Aslında okul bahçelerinde görülen düşme, yaralanma vb. sorunlarında yumuşak zeminin önemi açıktır. Bahçenin ortamı için kauçuk malzemenin kullanılmayışından dolayı araştırma okullarının hiçbiri 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na uymamaktadır.

Tablo 16'da görülen ve diğer bir önlem olan *“Okulumuzun bahçesi farklı etkinliklerin birbirlerini etkilemeden gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik olarak düzenlenmiştir”* maddesi 42 okulda önlem olarak alınmaktadır (f=42 ve %71,2). Bahçeler yapılan etkinliklerin birbirini etkilemeyecek şekilde düzenlenmediği için okulların bahçelerinden eğitim-öğretim dönemlerinde etkin bir şekilde yararlanılamamaktadır çünkü yapılan etkinliklerin birbirine engel olması veya etkinliği tam olarak gerçekleştirilememesi gibi sorunların görülme oranı daha fazladır.

Okul bahçesinin ortamına ilişkin araştırmacının gözlemleri ve öğretmen anketinden ulaşılan bulgular tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17

Okul Bahçesinin Ortamına İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular

Maddeler	n	f	%	f	%			
1) Okulumuzun bahçesinde ayrılmış alanlar vardır. (Örneğin; oyun alanı, doğal yaşam alanı vb.)	Öğretmen Anketleri	352	Evet	148	42	Hayır	204	58
	Araştırmacı Gözlemi	52	Evet	15	28,8	Hayır	37	71,2
2) Çöp Kutusu	Öğretmen Anketleri	352	Var	329	93,5	Yok	23	6,5
	Araştırmacı Gözlemi	52	Var	52	100	Yok	0	0
3) Yumuşak Zeminli Alan	Öğretmen Anketleri	352	Var	33	9,4	Yok	319	90,6
	Araştırmacı Gözlemi	52	Var	4	7,7	Yok	48	92,3

Tablo 17’ye göre; ilkokul öğretmenlerinin doldurduğu anket formunun “okul bahçesi ekipmanları” bölümünde yer alan “çöp kutusu” maddesinin bahçede var olduğunu belirterek “Evet” cevabı veren öğretmenlerin sayısı oldukça fazladır (f=329 ve %93,5). Ayrıca araştırmacı tarafından birebir ziyaret edilen 52 okulun bahçesinde bazı gözlemler yapılmıştır. Bu gözlemler sırasında da her okulda çöp kutusunun var olduğu görülmüştür (f=52 ve %100). Elde edilen bu bulgular okul yöneticilerinin vermiş olduğu anket bulguları ile de örtüşmektedir. Tüm bu bulguların birbirlerini destekler nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Kauçuk malzeme ile ilgili elde edilen diğer bulgular da, öğretmen anketlerinden ve araştırmacının kendi gözlemlerinden elde ettiği bulgulardır. Bu bulguları tablo 17’den görmek mümkündür. Okullarında “yumuşak zemin” in bulunduğunu belirten öğretmen oranı oldukça düşüktür (f=33 ve %9,4) . Araştırmacının birebir ziyaret ettiği 52 okulun sadece 4’ünde (%7,7) yumuşak zeminli alan vardır. Ayrıca ziyaret edilen okulların hiçbirinde yeşil alan dışındaki zemin kauçuk malzeme ile kaplanmamıştır. Kauçuk malzemeli alan genellikle oyun aletlerinin bulunduğu alanlardır. Kauçuk malzemenin yeşil alanlar dışında her yerde kullanılması yönünden okulların hiçbirisi 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na uymamaktadır.

“Okulumuzun bahçesi farklı etkinliklerin birbirlerini etkilemeden gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik olarak düzenlenmiştir” maddesini destekleyen

veriler tablo 17'den görülebilmektedir. İlkokul öğretmenlerinin doldurduğu anket formunda yer alan “Okulumuzun bahçesinde ayrılmış alanlar vardır (Örneğin; oyun alanı, doğal yaşam alanı vb.) ” maddesine 352 öğretmen arasında “Hayır” cevabı verenlerin sayısı “Evet” cevabından daha fazladır (f=204 ve %58). Bu maddeye “Evet” cevabı verenlerin sayısı 148'dir (f=148 ve %42). Veriler doğrultusunda öğretmen görüşlerine göre; okul bahçelerinde ayrılmış alanların bulunmadığı belirtilebilir. Ayrıca araştırmacı tarafından birebir ziyaret edilen 52 okulda yapılan gözlem sonucunda bahsedilen madde 52 okulun 37'sinde görülememiştir (f=37 ve %71,2). 6331 sayılı kanununun bu maddesine okullarda %71,2 oranında uyulduğu belirlenmiştir. Gerek öğretmen anketlerinden elde edilen bulgular gerekse araştırmacının gözlem sonucu elde ettiği bulgular okul yöneticilerinin anketlerinden elde edilen bulguyla örtüşmektedir. Okul bahçelerinin farklı amaçlara uygun olarak düzenlenmediği, ayrılmış alanların var olmadığı, etkinliklerin birbirini etkilemeden gerçekleşmesine yönelik düzenlemelerin yapılmadığı belirlenmiştir.

Okul bahçesinin donanımı için gerekli önlemler. “Okul bahçelerinin kullanım alanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na uygunluğu” olarak belirlenen birinci alt problemin “Okul bahçesinin donanımı için gerekli önlemler” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 18'de görülmektedir.

Tablo 18

Okul Bahçesinin Donanımı ile İlgili Önlemler

Maddeler		f	%		f	%
14) Okulumuzun bahçe kapısı büyüklüğü öğrencilerin tahliyesi için yeterlidir.	Evet	59	100	Hayır	0	0
15) Okulumuzun bahçe kapısı devrilmelere karşı güvenlidir.	Evet	58	98,3	Hayır	1	1,7
16) Okulumuzun bahçesinde bulunan kale direği ve basketbol potası gibi donanımların çürümesine ve devrilmesine karşın önlemler alınmaktadır.	Evet	57	96,6	Hayır	2	3,4
17) Okulumuzun bahçesinde sivri uçlu veya kesici, delici materyaller yoktur.	Evet	54	91,5	Hayır	5	8,5
18) Okulumuzun bahçesinde acil durumlar için ikinci bir kapı vardır.	Evet	47	79,7	Hayır	12	20,3
19) Okulumuzun bahçesine uyarı gerektiren durumlar için levha ve işaretler konulmuştur.	Evet	43	72,9	Hayır	16	27,1

20) Okulumuzun bahçesinde paratöner(yıldırımsavar) bulunmaktadır.	Evete	22	37,3	Hayır	37	62,7

Tablo 18'den görüldüğü üzere; okul bahçesinin donanımı için alınan önlemlerin en başında *“Okulumuzun bahçe kapısı büyüklüğü öğrencilerin tahliyesi için yeterlidir”* gelmektedir (f=59 ve %100). Daha sonra birbirlerine yakın frekanslara sahip ve okulların %90'ından fazlasında alınan önlemler gelmektedir: *“Okulumuzun bahçe kapısı devrilmelere karşı güvenlidir”* (f=58 ve %98,3) , *“Okulumuzun bahçesinde bulunan kale direği ve basketbol potası gibi donanımların çürümmesine ve devrilmesine karşın önlemler alınmaktadır”* (f=57 ve %96,6), *“Okulumuzun bahçesinde sivri uçlu veya kesici, delici materyaller yoktur”* (f=54 ve %91,5). Bulgulardan yola çıkılarak okulların bahçe kapılarının yeterli büyüklükte yapıldığına ve bu kapıların devrilmelerinin engellenmesi için gerekli önlemlerin alındığına ve okul bahçesinde bulunan kale direği, basketbol potası gibi donanımların zarar görerek tehlikeli olmasının önüne geçilmeye çalışıldığının yorumu yapılabilir. Ayrıca okul bahçelerinde kişilere zarar verebilecek sivri uçlu, kesici veya delici materyallerin bulundurulmaması da dikkat edilen diğer noktalar arasındadır. Elde edilen bulgulardan da anlaşılacağı üzere okul bahçesinin donanımı için okulların %70'inden fazlasında bu maddeler için 6331 sayılı kanuna uyulduğu belirtilebilir.

Tablo 18'deki çok az sayıda okulda önlem olarak alınan *“Okulumuzun bahçesinde paratöner (yıldırımsavar) bulunmaktadır”* maddesi göze çarpan maddeler arasında yer alabilir (f=22 ve %37,3). Ankara gibi çeşitli hava olaylarının ve yoğun yağışın görüldüğü bir şehirde yıldırımsavarın her okulda bulunmayışı ilginçtir. Bu önlemin her okulda görülmeysi sebebi olarak okulların maddi imkanlarının bu donanımı temin edecek yeterlilikte olmayışı veya okullarda bu konuya gerekli önemin verilmeyışı gösterilebilir. Araştırmanın gerçekleştirildiği okullarda bu maddeye %37,3 oranıyla 6331 sayılı kanuna uyulduğu belirtilebilir. Özaktan'ın (2014) Ankara'nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında ise; ilkokul öğretmenlerinin çoğunun bahçe kapısı genişliğinin öğrencilerin giriş-çıkışını rahatça sağlayacak şekilde olduğu konusunda kararsız kaldıklarını belirtmiştir (f=102 ve %28,2) ve öğretmenlerin %17,1'inin (f=62) bahçe kapısı genişliği konusunda *“kesinlikle katılıyorum”* ifadesini seçtiklerini ifade etmiştir.

Okul bahçesinin giriş-çıkış ve araç park yeri önlemleri. “Okul bahçelerinin kullanım alanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na uygunluğu” olarak belirlenen birinci alt problemin “Okul Bahçesinin Giriş-Çıkış ve Araç Park Yeri Önlemleri” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 19’da görülmektedir.

Tablo 19

Okul Bahçesinin Giriş-Çıkış ve Araç Park Yeri Önlemleri

Maddeler		f	%		f	%
21) Okulumuzun bahçesinde araç park yerleri ile öğrenci kullanım alanları arasında güvenli mesafe vardır.	Evet	55	93,2	Hayır	4	6,8
22) Okulumuzun bahçesi ve girişleri kaygan zeminli değildir.	Evet	52	88,1	Hayır	7	11,9
23) Okulumuzun bahçesinden çıkışlar doğrudan güvenli alanlara yapılır.	Evet	47	79,7	Hayır	12	20,3
24) Okulumuzun bahçesinde <u>araç girişi ile öğrenci giriş- çıkışı</u> farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir.	Evet	41	69,5	Hayır	18	30,5
25) Okulumuzun bahçesinde <u>veliler ile öğrenci giriş- çıkışı</u> farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir.	Evet	26	44,1	Hayır	33	55,9

Tablo 19’dan görülebileceği üzere; okulların %60’ından fazlasında bahçenin giriş-çıkışı ve araç park yeri için önlemler alınmaktadır. En fazla alınan önlem “Okulumuzun bahçesinde araç park yerleri ile öğrenci kullanım alanları arasında güvenli mesafe vardır” maddesidir (f=55 ve %93,2). Diğer önlemler ile birlikte yorumlandığında, okul bahçesinde öğrenciler ve araçların farklı kapıları kullanarak, araç park yerlerinin öğrencilere güvenli mesafede inşa edilmesiyle öğrencilerin ve araçların birbirlerinden ayrı tutulmaya çalışıldığı, öğrencilerin bahçeden çıkışlarının güvenli alanlara yapıldığı sonucuna ulaşılabılır. Alınan önlemler sonucunda okulların %69’undan fazlasında 6331 sayılı kanuna uyulduğu belirtilebilir. “ Okulumuzun bahçesinde araç girişi ile öğrenci giriş- çıkışı farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir” maddesini %69,5 (f=41) okul yöneticisi “evet” olarak yanıtlarken Özaktan’ın (2014) Ankara’nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında taşıt veya yaya giriş çıkışlarının güvenli olduğu konusunda ilkokul öğretmenlerinin %25,7’si (f=93) “kararsızım” , %25,1’i (f=91) “kesinlikle katılıyorum” , %13,3’ü (f=48) “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir. “Okulumuzun bahçesinde veliler ile öğrenci giriş- çıkışı farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir” maddesi bahçenin giriş-çıkışı için alınan önlemlerde en az görülen önlemdir (f=26 ve %44,1) . Bu veriden anlaşılacağı üzere

araç giriş-çıkışlarına verilen önem velilerle öğrenci giriş çıkışlarına verilmemektedir; oysa ki okullarda bu durum bazen ciddi sorunlara da sebep olabilmektedir. Bazı velilerin giriş çıkışlarda öğrencilere öncelik vermediği görülebilmektedir. Bu madde bazında da 6331 sayılı kanuna %44,1 oranda uyulduğu belirtilebilir.

Okul bahçesinde altyapı tesisatı ile ilgili önlemler. “Okul bahçelerinin kullanım alanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na uygunluğu” olarak belirlenen birinci alt problemin “Okul Bahçesinde Altyapı Tesisatı ile İlgili Önlemler” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 20’de görülmektedir.

Tablo 20

Okul Bahçesinde Altyapı Tesisatı ile İlgili Önlemler

Maddeler		f	%		f	%
26) Okulumuzun bahçesinde bulunan su tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.	Evet	59	100	Hayır	0	0
27) Okulumuzun bahçesinde bulunan telefon tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.	Evet	57	96,6	Hayır	2	3,4
28) Okulumuzun bahçesinde bulunan kanalizasyon tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.	Evet	57	96,6	Hayır	2	3,4

Tablo 20’den anlaşılacağı üzere; okul bahçelerinde altyapı tesisatı için alınan önlemler %96’dan fazladır, bu değer sonucunda okul bahçelerinde altyapı tesisatı için 6331 sayılı kanuna uyulduğu belirtilebilir. En fazla alınan önlem “Okulumuzun bahçesinde bulunan su tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir” maddesidir (f=59 ve %100). Kanalizasyon ve telefon tesisatında alınan önlemlerde bu oranın yakalanmamış olması ilginçtir; bu maddeler için alınabilecek önlemlerde sadece okulun etkin değil diğer kuruluşların da yardımının olması gerektiği için olduğu düşünülebilir. Alınan önlemler yorumlandığında, okul bahçesinde su, telefon, kanalizasyon altyapılarının bahçede sorun oluşturmaması için bu konulara önem verildiği belirtilebilir, altyapı tesisatındaki herhangi bir ihmal ciddi problemlere sebep olabilmektedir.

Bazı okul bahçeleri için geçerli olan önlem maddeleri. “Okul bahçelerinin kullanım alanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na Uygunluğu” olarak belirlenen birinci alt problemin “Bazı Okul Bahçeleri için Geçerli olan Önlem Maddeleri” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 21’de görülmektedir

Tablo 21

Bazı Okul Bahçeleri için Geçerli olan Önlem Maddeleri

Maddeler		f	%		f	%		f	%
29) Okulumuzun bahçesindeki havuz için gerekli önlemler alınmıştır.	Evet	0	0	Hayır	0	0	Uygun Değil	59	100
30) Okulumuzun bahçesinde bulunan kuyu tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.	Evet	21	35,6	Hayır	3	5,1	Uygun Değil	35	59,3
31) Okulumuzun bahçesinde otomatik hareket eden kapılarda sıkışmaları önleyici sensörlü durdurma sistemi mevcuttur.	Evet	28	47,5	Hayır	14	23,7	Uygun Değil	17	28,8
32) Okulumuzun bahçesinde rüzgarlı hava ortamlarında hareketlenebilecek cisimler sabitlenmiştir.	Evet	47	79,7	Hayır	1	1,7	Uygun Değil	11	18,6
33) Okulumuzun bahçesinde belirlenen noktaların dışında okula girilebilecek yerler için gerekli önlemler alınmaktadır.	Evet	45	76,3	Hayır	6	10,2	Uygun Değil	8	13,6
34) Okulumuzun bahçesinde özellikle kış aylarında donmuş sarkıtlar için önlem alınmaktadır.	Evet	45	76,3	Hayır	11	18,6	Uygun Değil	3	5,1
35) Okulumuzun bahçesinde elektrik bağlantıları için muhafaza yapılmıştır.	Evet	50	84,7	Hayır	6	10,2	Uygun Değil	3	5,1

Tablo 21'den de anlaşılacağı üzere; her madde her okulda gözlemlenmediği için; o maddeler için önlem alınamamaktadır, bu yüzden bu maddeler yönünden okulları 6331 sayılı kanuna göre değerlendirmek yanlış olacaktır. Okullarına ve bahçelerine uygun olmayan maddeleri okul yöneticileri "uygun değil" seçeneğini, okullarında belirtilen maddeyi önlem olarak alanlar "evet" , almayanlar da "hayır" seçeneğini işaretlemişlerdir. En fazla sayıda okulda gözlenemeyen ve "uygun değil" seçeneği en fazla işaretlenen madde "Okulumuzun bahçesindeki havuz için gerekli önlemler alınmıştır" maddesidir (f=59 ve %100) çünkü okulların hiçbirinde havuz yoktur. "Uygun değil" seçeneği en fazla işaretlenen bir diğer madde de "Okulumuzun bahçesinde bulunan kuyu tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir" maddesidir (f=35 ve %59,3). Bu maddeye "evet" olarak yanıtlayan okul yöneticilerinin sayısı 21 (%35,6) iken; "hayır" olarak yanıtlayanların sayısı üçtür (%5,1). Ziyaret edilen okulların çoğunun yapılış tarihi eskiye dayandığı için ve o zaman şartlarında kuyuların kullanımlarının yaygın olduğu düşünüldüğünde "evet" cevapları daha anlamlı olacaktır. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde okul yöneticileri bahçelerinde bulunan kuyuların üzerlerini beton vb. malzemelerle kapattıklarını, kullanılamaz şekilde örttüklerini belirtmişlerdir, hatta bazı öğretmenler bile okul bahçelerinde eskiden bir kuyunun bulunduğunu bilmemektedirler.

Diğer önlem maddeleri okul bahçelerinin %28'inden daha fazlasında gözlemlenebildiği için; bu maddelerin “evet” , “hayır” cevaplarını incelemek daha doğru olacaktır. Okulların %76 ve fazlasında alınan önlemler sırasıyla şu şekildedir: “Okulumuzun bahçesinde elektrik bağlantıları için muhafaza yapılmıştır” (f= 50 ve 84,7), “Okulumuzun bahçesinde rüzgarlı hava ortamlarında hareketlenebilecek cisimler sabitlenmiştir” (f=47 ve %79,7), “Okulumuzun bahçesinde belirlenen noktaların dışında okula girilebilecek yerler için gerekli önlemler alınmaktadır” (f=45 ve % 76,3), “Okulumuzun bahçesinde özellikle kış aylarında donmuş sarkıtlar için önlem alınmaktadır” (f=45 ve %76,3) . Bu veriler doğrultusunda okul bahçelerinde elektrikle ilgili sorun ve tehlike arz edecek durumlar, rüzgar etkisiyle hareket edebilecek veya düşebilecek cisimler, okul bahçesine giriş-çıkış kapıları haricinde erişimin sağlanamaması, kış mevsiminde donmuş sarkıtların tehlike arz etmemesi için önlemlerin alındığı belirtilebilir. Belirtilen maddeler için önlem alınmadığı durumlarda farklı problemler ortaya çıkabilmektedir.

Her okulda gözlenemeyen önlem maddelerine ilişkin araştırmacının gözlemleri ve öğretmen anketi bulguları tablo 22’de yer almaktadır.

Tablo 22

Her Okulda Gözlenemeyen Önlem Maddelerine İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular

Madde	n	f	%	f	%			
Havuz	Öğretmen Anketleri	352	Var	0	0	Yok	352	100
	Araştırmacı Gözlemi	52	Var	0	0	Yok	52	100

Tablo 22’den görüldüğü üzere; okul yöneticisi anket verilerini destekler nitelikte diğer veriler de öğretmen anketlerinden ve araştırmacının kendi gözleminden elde edilmiştir. Öğretmenlerin hepsi “havuz” donanımının bahçelerinde var olduğuna dair “hayır” seçeneğini işaretlemişlerdir (f=352 ve %100). Araştırmacı da ziyaret ettiği okulların hiçbirinin bahçesinde “havuz” görmemiştir (f=52 ve %100).

İlköğretim okullarının fiziki yeterlilik standartlarına uygunluğuna ilişkin bulgular ve yorum. Bu başlık altında “Okul bahçelerinin kullanım alanları “İlköğretim Okullarının Fiziki Yeterlilik Standartlarına (TS 9518) uygun olarak düzenlenmiş midir? ”olarak belirlenen ikinci alt problemin ve ona ait alt boyutların bulguları, değerlendirmeleri yer almaktadır.

Okul bahçesi. “Okul bahçelerinin kullanım alanları “İlköğretim Okullarının Fiziki Yeterlilik Standartlarına (TS 9518) uygun olarak düzenlenmiş midir? ” olarak belirlenen ikinci alt problemin “Okul Bahçesi” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 23’te görülmektedir.

Tablo 23

Okul Bahçesine İlişkin TS 9518 Standartları

Maddeler		f	%		f	%
1) Okulumuzun bahçesinde açık tören alanı vardır.	Evet	59	100	Hayır	0	0
2) Okulumuzun bahçesinde Atatürk büstü veya anıtı vardır.	Evet	59	100	Hayır	0	0
3) Okulumuzun bahçesinde yeterli sayıda çöp kutusu vardır.	Evet	59	100	Hayır	0	0
4) Okulumuzun bahçesinde ses düzeni vardır.	Evet	56	94,9	Hayır	3	5,1
5) Okulumuzun bahçesinde yaş gruplarına uygun olarak açık spor alanları vardır.	Evet	40	67,8	Hayır	19	32,2
6) Okulumuzun bahçesinde öğrenci yaş gruplarının ölçüsüne uygun oturma yerleri vardır.	Evet	40	67,8	Hayır	19	32,2
7) Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzaktır.	Evet	36	61	Hayır	23	39
8) Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen gürültü gibi zararlı unsurlardan uzaktır.	Evet	34	57,6	Hayır	25	42,4
9) Okulumuzun bahçesindeki Atatürk büstü veya anıtı aydınlatılmıştır.	Evet	34	57,6	Hayır	25	42,4
10) Okulumuzun bahçesinde içme suyu çeşmesi vardır.	Evet	0	0	Hayır	59	100

Tablo 23’ten görülebildiği üzere; TS 9518 standardının okul bahçesi boyutuna girebilecek maddelerin biri hariç diğerleri ziyaret edilen okulların %57’sinden fazlasında görülebilmektedir. Okulların sadece üçü TSE standartlarına %100 oranında uymaktadır. Okul yöneticileri tarafından “evet” şeklinde yanıtlanarak uyulan standartlar şu şekildedir: “*Okulumuzun bahçesinde açık tören alanı vardır*”, “*Okulumuzun bahçesinde Atatürk büstü veya anıtı vardır*”, “*Okulumuzun bahçesinde yeterli sayıda çöp kutusu vardır*” (f=59 ve %100). TS 9518 standardında bu maddelerin ikisi tek bir madde olarak yer almaktadır: “*Okulun bahçesinde açık tören alanı düzenlenmeli, burada Atatürk anıtı veya büstü olmalı, bu anıt veya büst aydınlatılmalı, ses düzeni bulunmalıdır.*” (TS 9518, 1.1.10). Diğer madde ise TS 9518 1.4.13’te şu şekildedir: “*Bahçe; gürültülü, duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzak, bitki ve ağaç yetiştirilmesine uygun toprak yapısında olmalı, çevre duvarı bulunmalı, bahçenin uygun bir köşesinde içme suyu çeşmeleri, oturma köşeleri ve açık spor alanları düzenlenmeli, yeter sayıda çöp kutuları yerleştirilmelidir.*” . Özaktan (2014)Ankara’nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında ilkokul öğretmenlerinin görüşlerine göre okul bahçelerindeki

çöp kutusu sayılarının %33,7 (f=122) oranıyla yetersiz, %33,4 (f=121) oranıyla kısmen yeterli, %27,1 (f=98) oranıyla da yeterli olduğunu belirtmiştir. Gündüz (2011) Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında ise yukarıda belirtilen üç maddeyi standartta yer aldığı şekliyle değerlendirmiştir ve çalışmasında yer alan 17 okulun tamamının Atatürk büstünün ve tören alanının TS 9518 standardına uygun şekilde inşa edildiğinin ama okulların %47,1'ininde ise standarda bahsedilen alanlarda uygun ses sistemi ve aydınlatma bulunmadığını belirtmiştir. Çöp kutuları ile ilgili standardın bulunduğu 1.4.13'üncü bölümünün değerlendirmesinde ise gözlemlendiği okul bahçelerinin %23,5'ini yetersiz, %17,6'sını orta, %47,1'ini iyi, %11,8'ini ise çok iyi düzeyde olarak değerlendirmiştir ama bu değerlendirmelerde neleri kastettiği net değildir çünkü standart maddesinden birden fazla maddeden bahsedilmiştir. Başar (2003) ise altı farklı ilin (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmasında ilköğretim okullarının yaklaşık üçte birinde (%64,1) okul içi ve dışı için ses düzeneğinin olduğunu belirtmiştir. TS 9518 standardında yer alan “Okulumuzun bahçesinde yaş gruplarına uygun olarak açık spor alanları vardır” maddesi okul yöneticilerinin 40'ı (%67,8) tarafından “evet” olarak yanıtlanmıştır. Okul yöneticilerinin tamamının “hayır” şeklinde yanıt verdiği “Okulumuzun bahçesinde içme suyu çeşmesi vardır” (f=0 ve %0) maddesi değerlendirildiğinde okulların hiçbirinin TS 9518 standardına uymadığı sonucuna varılabilir. Gündüz (2011) Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında bu maddenin bulunduğu 1.4.13'üncü bölüm ile ilgili yaptığı değerlendirmede yukarıda belirtildiği üzere açık ve net ifadeler kullanmamıştır.

Okul bahçesine ilişkin araştırmacının gözlemleri ve öğretmen anketi bulguları tablo 24'te yer almaktadır.

Tablo 24

Okul Bahçesine İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular

Maddeler	N	f	%	f	%			
Spor Alanı	Öğretmen Anketleri	352	Var	191	54,3	Yok	161	45,7
	Araştırmacı Gözlemi	52	Var	47	90,4	Yok	5	9,6
Çeşme	Öğretmen Anketleri	352	Var	0	0	Yok	0	0

	Araştırmacı Gözlemi	52	Var	0	0	Yok	0	0
	Öğretmen Anketleri	352	Var	329	93,5	Yok	23	6,5
Çöp Kutusu	Araştırmacı Gözlemi	52	Var	52	100	Yok	0	0

Tablo 24'ten görüldüğü üzere; ilkokul yöneticilerinin tabloda verilen maddelere vermiş olduğu yanıtları destekleyen veriler ilkokul öğretmenlerinin yanıtlarından ve araştırmacının yapmış olduğu gözlemlerden de elde edilmiştir. Kendileri için hazırlanan anket formunda “çöp kutusu” donanımının var olduğunu belirten ilkokul öğretmeni sayısı fazladır (f=329 ve %93,5). Araştırmacının kendi gözlemlerinde de her okulun bahçesinde çöp kutularının var olduğu görülmüştür (f=52 ve %100). TS 9518 standardında yer alan “Okulumuzun bahçesinde yaş gruplarına uygun olarak açık spor alanları vardır” maddesi ilkokul öğretmenlerinin yanıtlamış olduğu anket formunda da yer almıştır. İlkokul öğretmenleri anketlerinde “spor alanı” maddesi olarak yanıtlamışlardır ve “evet” olarak yanıtlayanların sayıları oldukça fazladır (f=191 ve %54,3). Ayrıca araştırmacı ziyaret ettiği okulların 47'sinde spor alanlarının var olduğunu gözlemlemiştir (f=47 ve %90,4). Okul bahçelerinde “çeşme” nin bulunduğunu belirten öğretmen yoktur (f=0 ve %0) ve araştırmacı da ziyaret ettiği 52 okulun bahçesinin hiçbirinde çeşme görmemiştir (f=0 ve %0) .

Okul arsası-binası-sahası. “Okul bahçelerinin kullanım alanları “İlköğretim Okullarının Fiziki Yeterlilik Standartlarına (TS 9518) uygun olarak düzenlenmiş midir? ” olarak belirlenen ikinci alt problemin “Okul arsası-binası-sahası” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 25'te görülmektedir.

Tablo 25

Okul Arsası-Binası-Sahasına İlişkin TS 9518 Standartları

Maddeler		f	%		f	%
11) Okulumuzun sahası bahçe duvarı ile çevrilidir.	Evet	59	100	Hayır	0	0
12) Okulumuzun arsası hapishane, meyhane, kahvehane, bar vb. gibi çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek yerlere en az 200 m. uzaklıktadır.	Evet	58	98,3	Hayır	1	1,7
13) Okulumuzun arsasının toprak yapısı bitki, ağaç vb. yetiştirilmesine ve uygulama bahçesi düzenlenmesine uygun yapıdadır.	Evet	48	81,4	Hayır	11	18,6
14) Okulumuzun arsası en çok % 5 meyildedir.	Evet	47	79,7	Hayır	12	20,3

15) Okulumuzun arsası yoğun taşıt trafiğinden uzaktır.	Evet	36	61	Hayır	23	39
16) Okulumuzun giriş ve çıkış kapıları trafiğin yoğun olduğu caddeye açılmamaktadır.	Evet	29	49,2	Hayır	30	50,8
17) Okulumuzun binasında ana giriş ve öğrenci girişi ayrıdır.	Evet	26	44,1	Hayır	33	55,9

Tablo 25'te TS 9518 standardının okul bahçesinin arsa, bina ve sahasını ilgilendiren maddeler görülmektedir. İki madde haricindeki diğer standart maddelerine okullarda %50'nin üzerinde uyulmaktadır. TS 9518 standardının "Genel Yerleşime Ait Kurallar" başlıklı 1.1.1 nolu standardında madde şu şekildedir : *"Okul arsasının yeri, yerleşme bölgesinin nüfus hareketleri, sosyal, ekonomik ve sağlık kriterleri de dikkate alınarak, yoğun taşıt trafiğinden uzakta olmalı, hapishane, meyhane, kahvehane, bar vb. çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek yerlere en az 200 m uzaklıkta yapılmalıdır. "* Çalışma yapılan okullardan 58 okul yöneticisi (%98,3) "Okulumuzun arsası hapishane, meyhane, kahvehane, bar vb. gibi çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek yerlere en az 200 m. uzaklıktadır" maddesini "Evet" olarak yanıtlarken; 1 okul yöneticisi (%1,7) bu maddeyi "Hayır" olarak yanıtlamıştır. Okul yöneticilerinin 36'sı (%61) "Okulumuzun arsası yoğun taşıt trafiğinden uzaktır" maddesine " Evet" olarak yanıtlarken; 23'ü (%39) bu maddeyi "Hayır" olarak yanıtlamıştır. Özaktan (2014) Ankara'nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında yer alan ilkokulların yakın çevresinde bulunan mekanları öğrencilerin güvenliği ve sağlığı açısından tehdit etme durumunu ilkokul öğretmenlerine sormuştur ve birbirine yakın frekansa sahip cevaplar almıştır. Bu konuda "kararsız" olduğunu belirten ilkokul öğretmenlerinin oranı %24,9 (f=90) iken; "kesinlikle katılmıyorum" seçeneğini seçenler %17,7 (f=64) ve "kesinlikle katılıyorum" cevabını verenler de %14,6'dır (f=53). Gündüz (2011) ise Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında yukarıda belirtilen iki maddeyi tek madde olarak almıştır ve çalışmasında 17 ilköğretim okulunun 16'sinin(%94,1) okul binasını trafiğin yoğun olmadığı yerde bulunma yönünden ve çocukları olumsuz etkileyebilecek yerlere uzaklık açısından çok iyi düzeyde olduğunu ve TS 9518 standardına uyulduğunu belirtmiştir. Sadece 1 okulda (%5,9) standarda uyulmadığını gözlemlemiştir. Başar (2003) da altı farklı ilin (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmasında ilköğretim okullarının %12,3 ünün (f=36) 200 metre çevresinde kahvehane, meyhane, bar vb. gibi tesislerin, %3,1'inin (f=9) de etrafında

eğitim olumsuz etkileyen işyeri ve fabrikaların, %19,5'inin (f=57) yakınlarında da taşıt duraklarının var olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çalışmasındaki ilköğretim okullarının %36,6'sının (f=107) bahçe kapılarının ana caddeye açıldığını belirtmiştir. Bu ana caddeye açılan kapıların da %31,5'inin (f=29) tehlike yarattığı bilgisine ulaşmıştır. "Okulumuzun arsasının toprak yapısı bitki, ağaç vb. yetiştirilmesine ve uygulama bahçesi düzenlenmesine uygun yapıdadır" maddesine 48 okul yöneticisi (%81,4) "Evet" olarak yanıtlarken; 11 okul yöneticisi (%18,6) "Hayır" olarak yanıtlamıştır. "Okulumuzun arsası en çok % 5 meyildedir" maddesine 47 okul yöneticisi (%79,7) "Evet" yanıtı verirken; 12 okul yöneticisi (%20,3) "Hayır" yanıtı vermiştir. Gündüz (2011)Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmada ise çalışmada iki maddeyi tek madde olarak kabul etmiş ve okul arsası büyüklüğünün ve eğiminin 1 okulda (%5,9) yetersiz olduğunu, 8 okulda (%47,1) iyi ve 8 okulda da (%47,1) çok iyi düzeyde standarda uyduğunu belirtmiştir.

TS 9518 standardının "Genel Yerleşime Ait Kurallar" başlıklı 1.1.9 nolu standartta yer alan madde şu şekildedir: "*Okul sahası bahçe duvarı ile çevrili olmalı, su elektrik ve kanalizasyon imkanları bulunmalı, okulun giriş ve çıkış kapıları trafiğin yoğun olduğu caddeye açılmamalı; bahçede öğrenci yaş gruplarının ölçülerine uygun oturma grupları yerleştirilmeli ve yaş gruplarına göre açık spor alanları düzenlenmelidir.*" . "Okulumuzun sahası bahçe duvarı ile çevrilidir" maddesine 59 okul yöneticisinin tamamı (%100) "Evet" olarak yanıtlamıştır. Ziyaret edilen okulların bu maddede standarda %100 uydukları belirtilebilir. "Okulumuzun giriş ve çıkış kapıları trafiğin yoğun olduğu caddeye açılmamaktadır" maddesine de 29 okul yöneticisi (%49,2) "Evet" olarak yanıtlarken; "Hayır" olarak yanıtlayan okul sayısı da 30'dur (%50,8). Gündüz (2011) Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmada bu maddeleri ayrı olarak incelememiştir, standardın aynı maddesinde yer alan diğer öğelerle gözlemlemiştir ve şu sonuca varmıştır: okul giriş-çıkışları genel olarak yoğun trafikli caddelere açılmamaktadır ve okullar çevre duvarı ile %100 (f=17) oranda çevrilidir. Ayrıca çoğu okulda çocuklara uygun oyun alanları oluşturulmuştur, okulların %76,5'inin oturma alanları çocuklara uygun değildir, %5,9 oranda okulun da alanın çok dardır. Bu yüzden de standarda hiçbir açıdan uyulmamıştır.

TS 9518 standardında "*Okul binasında ana giriş ve öğrenci girişi ayrı düzenlenmeli, giriş kapılarının genişliği en az 2 m olmalı, girişlerde rüzgarlık*

bulunmalı; ana girişte danışma, veli bekleme ve görüşme mahali düzenlenmelidir. ” şeklinde yer alan 1.1.6 nolu standarttan elde edilen “Okulumuzun binasında ana giriş ve öğrenci girişi ayrıdır.” maddesi frekansı en düşük maddedir, en az okul yöneticisinin “evet” olarak yanıtladığı standarttır (f=26 ve %44,1). Bu maddeyi “Hayır” olarak yanıtlayan okul yöneticisi ise de 33’tür (%55,9). Gündüz (2011), Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında bu maddeyi ayrı olarak incelememiştir, standardın aynı maddesinde yer alan diğer öğelerle birlikte gözlemlenmiştir ve şu sonuca varmıştır: okul binalarının girişlerindeki kapıların genişlikleri standarda uygundur ama standarda uygun danışma, bekleme, görüşme alanları yoktur. TS 9518 standardının 1.1.6 nolu standardı okulların %29,4’ünde (f=5) çok iyi düzeyde iken; %29,4 (5 okul) oranında yetersizdir, %11,8’inde (f=2) ise hiç yoktur.

Okul arsası-binası-sahasına ilişkin araştırmacının gözlemleri ve öğretmen anketi bulguları tablo 26’da yer almaktadır.

Tablo 26

Okul Arsası-Binası-Sahasına İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular

Maddeler	N	f	%	f	%
Beton duvar ve demir parmaklık	352	Var	330	93,8	Yok 22 6,3
	52	Var	48	92,3	Yok 4 7,7
Beton duvar	352	Var	236	67	Yok 116 33
	52	Var	33	63,5	Yok 19 36,5
Beton duvar ve tel	352	Var	190	54	Yok 162 46

Tablo 26’da yönetici anketleri verilerini destekler nitelikte olan öğretmenlerin yanıtlamış olduğu anket formundaki okul bahçesini çevreleyen donanımlarla ilgili sorudan ve araştırmacının kendi gözlemlerinden elde ettiği veriler görülebilmektedir. Okullarının bahçesinin “Beton duvar ve demir parmaklık” ile çevrili olduğunu belirten öğretmen sayısı 330’dur (f=330 ve %93,8). Araştırmacının gözlemlerine göre de 48 okulun bahçesi beton duvar ve demir parmaklık ile çevrilidir (f=48 ve %92,3). İlkokul öğretmenlerinin yanıtlarına göre; 236 öğretmenin okulunun bahçesi “beton duvar” ile çevrilidir (f=236 ve %67). Araştırmacı da ziyaret ettiği okulların 33’ünde beton duvarı gözlemlenmiştir (f=33 ve %63,5). “Beton duvar ve tel” in okul bahçelerinde var

olduğunu belirten öğretmen sayısı 190'dır (f=10 ve %54) ve araştırmacının yapmış olduğu gözlemlere göre de 52 okulun 24'ünde beton duvar ve tel görülmüştür (f=24 ve %46,2).

Okul otoparkı. “Okul bahçelerinin kullanım alanları “İlköğretim Okullarının Fiziki Yeterlilik Standartlarına (TS 9518) uygun olarak düzenlenmiş midir? ” olarak belirlenen ikinci alt problemin “Okul otoparkı” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 27’de görülmektedir.

Tablo 27

Okul Otoparkına İlişkin TS 9518 Standartları

Maddeler		f	%		f	%
18) Okulumuzun otopark zemini beton, asfalt, parke vb. ile kaplanmıştır.	Evet	44	74,6	Hayır	15	25,4
19) Okulumuzun otoparkı dersliklerden yeterince uzak mesafededir.	Evet	42	71,2	Hayır	17	28,8
20) Okulumuzda açık otopark mevcuttur.	Evet	36	61	Hayır	23	39
21) Okulumuzdaki otopark alanı duvar, çit vb. ile çevrilmiştir.	Evet	26	44,1	Hayır	33	55,9
22) Okulumuzdaki otopark alanı karlı ve buzlu hava koşullarından korunmuştur.	Evet	23	39	Hayır	36	61
23) Okulumuzdaki yaya yolları araçlardan demir engel veya korkuluklarla ayrılmıştır.	Evet	22	37,3	Hayır	37	62,7
24) Okulumuzdaki yaya yolları işaretlerle belirtilmiştir.	Evet	17	28,8	Hayır	42	71,2
25) Okulumuzun bahçesindeki yaya yollarını araçlardan ayırmak için yaya yolları otopark zemininden en az 0,15 m. yüksektir.	Evet	16	27,1	Hayır	43	72,9
26) Okulumuzda kapalı otopark mevcuttur.	Evet	0	0	Hayır	59	100

Tablo 27’den anlaşılacağı üzere ilk üç standart maddesi okulların %60’ından fazlasında görülebilmektedir. “ Okulumuzun otopark zemini beton, asfalt, parke vb. ile kaplanmıştır” maddesine 44 okul yöneticisi (f= 44 ve %74,6) , “ Okulumuzun otoparkı dersliklerden yeterince uzak mesafededir” maddesine 42 okul yöneticisi (f=42, %71,2) , “ Okulumuzda açık otopark mevcuttur” maddesine 36 okul yöneticisi (f=36 ve %61) “evet” yanıtı vermiştir. Gündüz (2011) Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında bu standartları tek bir madde halinde incelemiştir ve şu sonuçlara ulaşmıştır: 17 okulun 8’inde istenilen standartlarda otopark yoktur (%47,1), 6 okulda yer alan otopark yetersiz (%35,3), 1’indeki otopark orta düzeyde (%5,9), 1’indeki otopark iyi düzeyde (%5,9), 1’indeki otopark çok iyi düzeydedir (%5,9). Ziyaret edilen okulların hiçbirinde uyulmayan standart maddesi

de son madde olan “ Okulumuzda kapalı otopark mevcuttur” maddesidir (f=0 ve %0). Gündüz (2011), Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında bu standart maddelerini ayrı ayrı incelemeyeği için çalışmasındaki okulların otoparkları hakkında detaylı bilgiler mevcut değildir. Okul yöneticilerin en az oranda “evet” olarak yanıtladıkları diğer standart maddesi de “Okulumuzun bahçesindeki yaya yollarını araçlardan ayırmak için yaya yolları otopark zemininden en az 0,15 m. yüksektir” maddesidir (f=16 ve %27,1). Gündüz (2011) çalışmasının verilerinde bu standart için şu sonuçlara ulaşmıştır: 17 okulun 13’ünde uygun otopark yoktur (f=13 ve %76,3), 3’ünün otoparkı yetersizdir (f=3 ve %17,6), sadece 1 okulun otoparkı çok iyi düzeydedir (f=1 ve %5,9). Ayrıca okullarda bahçenin bir kısmının otopark olarak kullanıldığı ve bu alanlarda da öğrencilerin rahatlıkla gezebildiği, okul çevresinin düzensiz bir şekilde park etme alanı olarak kullanıldığı sonuçlarına varmıştır.

Okul otoparkına ilişkin araştırmacının gözlemleri ve öğretmen anketi bulguları tablo 2’den yer almaktadır.

Tablo 28

Okul Otoparkına İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular

Madde		N	f	%	f	%
Araç Park Yeri	Öğretmen Anketleri	352	Var	163	46,3	Yok 189 53,7
	Araştırmacı Gözlemi	52	Var	27	51,9	Yok 25 48,1

Tablo 28’den görülmektedir ki; 352 ilköğretim öğretmeninden 163’ü okul bahçelerinde “araç park yeri” nin var olduğunu belirtmiştir (f=163 ve %46,3), ayrıca araştırmacının gözlemlerine göre 52 okulun sadece 27’sinde araç park yeri vardır (f=27 ve %51,9). Ayrıca okullarda bulunan araç park yerleri standartta yer alan özelliklere sahip değildir. Okul bahçelerinin çoğunda araçlar bahçenin bir bölümüne düzensiz bir şekilde park edilmektedir, öğrenciler bu alanlara rahatlıkla ulaşabilmektedirler.

Okul bahçesinde engelli bireyler için yapılan düzenlemeler. “Okul bahçelerinin kullanım alanları “İlköğretim Okullarının Fiziki Yeterlilik Standartlarına (TS 9518) uygun olarak düzenlenmiş midir? ” olarak belirlenen ikinci alt problemin

“Okul bahçesinde engelli bireyler için yapılan düzenlemeler” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 29’da görülmektedir.

Tablo 29

Okul Bahçesinde Engelli Bireylere İlişkin TS 9518 Standartları

Maddeler		f	%		f	%
27) Okulumuzun bahçesi ve bahçe yolları engelli bireylerin kullanımına uygundur.	Evet	46	78	Hayır	13	22
28) Okulumuzun bahçesindeki merdivenler ve rampalar engelli bireylerin kullanımına uygundur.	Evet	45	76,3	Hayır	14	23,7
29) Okulumuzda en az 1.20 m. genişliğinde yaya yolları bulunmaktadır.	Evet	28	47,5	Hayır	31	52,5
30) Okul bahçemizde okul girişine 30 m.’den uzak olmamak üzere engelli otoparkı mevcuttur.	Evet	10	16,9	Hayır	49	83,1

Tablo 29’dan görülebildiği gibi okul bahçelerinin %47’sinden daha az oranda engelliler için var olan standartlar uygulanmaktadır. En fazla frekansa sahip olan standart maddesi “Okulumuzun bahçesi ve bahçe yolları engelli bireylerin kullanımına uygundur” (f=46 ve %78). Ziyaret edilen okullarda en az görülen engelli bireyler standardı da “Okul bahçemizde okul girişine 30 m.’den uzak olmamak üzere engelli otoparkı mevcuttur” ifadesidir (f=10 ve %16,9). Gündüz’ün (2011) Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasının bulguları, mevcut araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Okulların % 76,5’inde standartlara uygun okul otoparklarının bulunmadığını, sadece bir okulda(f=1 ve %5,9) standartlara uygun otoparkın bulunduğunu belirtmiştir. Çalışmasında ismi geçen standartları bir bütün olarak incelemiştir ve yukarıdaki verileri destekler nitelikte sonuçlar elde etmiştir. Çalışmasını tamamladığı okulların % 76,5’inde standartlara uygun okul otoparklarının bulunmadığını, sadece 1 okulda(f=1 ve %5,9) standartlara uygun otoparkın bulunduğunu belirtmiştir. Engellilere yönelik düzenlemelerin okulların %58,8 oranında (f=10) “yok” düzeyde, %23,6 oranında (f=4) “yetersiz ve orta” düzeyde, sadece okulların %17,6 yüzdesinde (f=3) engelli bireyler için yapılan düzenlemelerin standartlara uygun olduğunu belirtmiştir. Bu üç okulda da sadece girişte tekerlekli sandalye kullanan bireyler için rampa mevcuttur. Başar (2003)altı farklı ilin (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmasında, ilköğretim okullarının sadece %4,8’inde (f=14) engelli öğrencilere yönelik düzenlemelerin yapıldığını belirtmiştir.

Engelli bireylere ilişkin araştırmacının gözlemleri ve öğretmen anketi bulguları tablo 30'da yer almaktadır.

Tablo 30

Engelli Bireylere İlişkin Araştırmacının Gözlemleri ve Öğretmen Anketinden Ulaşılan Bulgular

Madde		N		f	%		f	%
Okulumuzun bahçesi engelli bireylerin kullanımına uygundur.	Öğretmen Anketleri	352	Var	166	47,2	Yok	186	52,8
	Araştırmacı Gözlemi	52	Var	35	67,3	Yok	17	32,7

Engelli bireyler için yapılan düzenlemelere ait veriler öğretmen anketlerinden ve araştırmacının kendi gözlemlerinden de elde edilmiştir. Tablo 30'da bu veriler görülmektedir. Kendi okul bahçelerinin engelli bireylere uygun olduğunu düşünen öğretmen oranı %50'den azdır (f=166 ve %47,2). Araştırmacının bizzat ziyaret ettiği 52 okulun %67,3'ünde (f=35 ve %67,3) engelli bireylere ait bazı düzenlemeler mevcuttur, örneğin; giriş-çıkış rampaları. Gündüz'ün (2011) çalışmasında belirttiği gibi rampalar haricinde farklı düzenlemeler araştırmacı tarafından okul bahçelerinde görülmemiştir.

Her okul bahçesinde gözlenmeme ihtimali bulunan durumlar. “Okul bahçelerinin kullanım alanları “İlköğretim Okullarının Fiziki Yeterlilik Standartlarına (TS 9518) uygun olarak düzenlenmiş midir? ” olarak belirlenen ikinci alt problemin “Her okul bahçesinde gözlenmeme ihtimali bulunan durumlar” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 31'de görülmektedir.

Tablo 31

Her Okulda Gözlenemeyen TS 9518 Standardı

Madde		f	%		f	%		f	%
31) Okulumuzun bahçesinde öğrenci ve personel servis araçları ile irtibatı sağlamak üzere müstakil bir büro mevcuttur.	Evet	27	45,8	Hayır	22	37,3	Uygun Değil	10	16,9

Tablo 31'den görülmektedir ki okul yöneticilerinin %45,8'i (f=27) bu standart maddesine “evet” yanıtı vererek cevaplamışlardır. Görülmektedir ki okulların bahçelerinin çoğunda servis araçları için müstakil bürolar mevcut değildir. Bunun altında yatan sebepler altında okulların ulaşımında servislerin kullanılmıyor olması

değildir, araştırmacı okullara yapmış olduğu ziyaretlerde okul yöneticileri ve öğretmenler ile yapmış olduğu sohbetlerde öğrencilerin çoğunlukla okul servislerini kullandıkları bilgisine ulaşmıştır. Net bir şekilde görülmektedir ki okulların çoğunda bu standarda uyulmamaktadır. Gündüz (2011) Uşak ilindeki ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında yine standardı bir bütün olarak ele almıştır ve şu sonuçlara ulaşmıştır: Okulların %94,1'inde (f=16) okul servis araçları kullanılmamaktadır, okul servislerinin kullanıldığı 1 okul bahçesi de (%5,9) standardı yetersiz şekilde karşılamaktadır. Okul servislerinin kullanılmamasının sebeplerini okulların yakın bölgelerde yaşayan öğrencilere hitap etmesinden dolayı servis kullanmaya gerek kalınmadığını ve diğer dört okulun da köylerde bulunmasına bağlamıştır.

İlkokul Öğretmenlerinin Okul Bahçelerinin Kullanımına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir? olarak belirlenen üçüncü alt problemin ve ona ait alt boyutların bulguları, değerlendirmeleri yer almaktadır.

Okul bahçelerini kullananlar. Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Okul Bahçelerini Kullananlar” boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 32’de görülmektedir.

Tablo 32

Okul Bahçelerini Kullananlar

Okul Bahçenizi Kimler Kullanmaktadır?		f	%		f	%		f	%
Okulumuzun ilkokul öğrencileri	Evet	352	100	Bilmiyorum	0	0	Yanıtlamayan	0	0
Okulumuzun anasınıfı öğrencileri	Evet	268	76,13	Bilmiyorum	28	7,9	Yanıtlamayan	56	15,9
Okul ders saatleri dışında okulumuzun öğrencileri	Evet	210	59,6	Bilmiyorum	54	15,3	Yanıtlamayan	88	25
Okul ders saatleri dışında başka okul öğrencileri	Evet	89	25,2	Bilmiyorum	113	32,10	Yanıtlamayan	150	42,6

Okulumuzun ortaokul öğrencileri	Evet	73	20,7	Bilmiyorum	51	14,4	Yanıtlamayan	228	64,7
Halk tarafından spor için	Evet	55	15,6	Bilmiyorum	121	34,3	Yanıtlamayan	176	50
Diğer	Evet	8	2,2	Bilmiyorum	0	0	Yanıtlamayan	344	97,7

Not: n=352

Tablo 32'den görüldüğü üzere okul bahçelerini en fazla okulların ilkokul öğrencileri (f=352 ve %100), okulların anasınıfı öğrencileri (f=268 ve %90,5) ve yine okul ders saatleri dışında okulların kendi öğrencileri (f=210 ve %79,5) kullanmaktadır. Okul bahçeleri halk tarafından spor için çok az oranda kullanılmaktadır (f=55 ve %31,3). Okulların ortaokul öğrencileri de okul bahçelerini az kullanmaktadır (f=73 ve %58,9) çünkü araştırmanın tamamlandığı okulların çoğunluğu sadece ilkokuldur ama bazı okullar sabahçı- öğleci şeklinde ikili eğitim vermektedir. Tabloda dikkat çekici başka bir veri de okul bahçesini kimlerin kullandığı sorusuna “bilmiyorum” olarak cevap veren öğretmenlerin de olmasıdır. Buradan yola çıkılarak öğretmenlerin okullarının bahçeleri ile ilgili net bilgilere sahip olmadığı yorumuna varılabilir. Anket formunda “diğer” seçeneğini işaretleyen (f=8 ve %) ve boş bırakılan alana açıklama yapan öğretmenler okul bahçelerini kullanan kişileri şu şekilde belirtmişlerdir: halk eğitim öğretmenlerinin öğrencilere yaptırdıkları halk oyunu çalışmaları, lojman sakinleri ve mahalle halkı tarafından piknik vb. amaçlı kullanımı, araba park yeri olarak kullanılması. McKendrick (2005) İskoçya'daki anaokulu, ilkokul, ortaokul, özel okullarda tamamladığı araştırmasında ilkokulların %71'inin bahçesini anaokulları ile paylaştığı sonucuna varmıştır. Başar (2003) altı farklı ilin (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmasında okulların arazilerini, bahçelerini paylaştıkları kurumları incelemiştir ve 34 okulun (%11,6) bahçesini başkalarıyla paylaştığı sonucuna varmıştır, bu okulların çoğu bahçesini ortaöğretim kurumu ile paylaşırken diğerleri de sağlık ocağı, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, öğretmenevi, resmi dairelerle paylaşmaktadır.

Okul bahçelerini kullananlara ilişkin araştırmacının gözlem bulguları tablo 33'de görülmektedir.

Tablo 33

Okul Bahçelerini Kullananlara İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları

Okul Bahçesini Kimler Kullanmaktadır?		f	%		f	%
Okulumuzun anasınıfı öğrencileri	Evet	52	100	Hayır	0	0
Okulumuzun ilkokul öğrencileri	Evet	52	100	Hayır	0	0
Okul ders saatleri dışında okulumuzun öğrencileri	Evet	38	73,1	Hayır	14	26,9
Okul ders saatleri dışında başka okul öğrencileri	Evet	21	40,4	Hayır	31	59,6
Halk tarafından spor için	Evet	8	15,4	Hayır	44	84,6
Okulumuzun ortaokul öğrencileri	Evet	7	13,5	Hayır	45	86,5
Diğer	Evet	4	7,7	Hayır	48	92,3

Tablo 33'ten görüldüğü üzere birebir ziyaret edilen 52 okulun bahçesi en çok okulun ilkokul ve anasınıfı öğrencileri tarafından kullanılmaktadır ve frekansları da eşittir (f=52 ve %100). Okullarda en az kullanılma oranı araştırmacının “diğer” olarak belirttiği seçenektir. Araştırmacı bu seçeneği işaretlediği okulların bahçelerinin okul saatleri sonrasında ücretli otopark olarak kullanıldığını (f=2 ve %50), mahallenin okul çağına gelmemiş küçük çocukları ve anneleri tarafından okul saatleri dışında okul bahçesinin oyun alanı, piknik alanı vb. olarak kullanıldığını (f=2 ve %50) gözlemlemiştir. Bu bulgulara dayanarak da okul çevresinde otopark alanı eksikliği ve çocuklar için oyun alanı, piknik alanı eksiklikleri sorunlarının var olduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca okulların bahçeleri bir de okulların ortaokul öğrencileri tarafından az kullanılmaktadır (f=7 ve %13,5) çünkü ziyaret edilen okulların çoğu sadece ilkokul niteliğindedir.

Okul bahçesinin okul saatleri dışında kullanımı. Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Okul Bahçesinin Okul Saatleri Dışında Kullanımı” boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 34’te görülmektedir.

Tablo 34

Okul Bahçesinin Okul Saatleri Dışında Kullanımı

Okul bahçeniz okul saatleri dışında kullanılıyor mu?	f	%
Evet	167	47,4
Hayır	99	28,1
Bilmiyorum	86	24,4

Tablo 34'te ders saatleri dışında okul bahçesinin kullanımı hakkında öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtlar yer almaktadır. Yanıtlara göre okul bahçeleri okul ders saatleri dışında kullanılmaktadır (f=167 ve %47,4). Okul bahçelerinin ders saatleri dışında kullanılmadığı yanıtını veren öğretmenler de vardır (f=99 ve %28,1). Bunun sebepleri arasında öğretmenlerin bahçe hakkında eksik bilgiye sahip olmaları veya okul yönetiminin okul saatleri sonrasında bahçeyi boşaltarak öğrencilerin veya bireylerin bahçeye girmelerini yasaklamaları yer almaktadır. Okul bahçelerinin okul ders saatleri dışında kullanımı hakkında bilgi sahibi olmayan öğretmenler de vardır (f=86 ve %24,4). McKendrick (2005) İskoçya'daki anaokulu, ilkokul, ortaokul, özel okullarda tamamladığı araştırmasında ilkokulların %61'inin ve anaokulların % 28'inin okul bahçesini okul saatleri dışında kullandığını ve ilkokul bahçelerinin %13'ünde de planlanmış sporların oynandığını belirtmiştir. Okul sonrasında bahçesi kullanılan okulların 2/3'ü bahçelerini gözlemleyip denetim altında tutmaktadırlar, bu oran ilkokullarda %62, anaokullarında %59'dur, okul sonrasında bahçesini en fazla gözlemleyen okul türü de ortaokullardır (%88).

Okul bahçesinin okul ders saatleri dışında kullanımına ilişkin araştırmacının gözlem bulguları tablo 35'te yer almaktadır.

Tablo 35

Okul Bahçesinin Okul Ders Saatleri Dışında Kullanımına İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları

Okul bahçesi okul saatleri dışında kullanılıyor mu?	f	%
Evet	39	75
Hayır	13	25

Tablo 35'te araştırmacının bizzat kendinin yapmış olduğu gözlemler sonucu elde ettiği bulgular yer almaktadır. Araştırmacının ziyaret ettiği okulların çoğunun bahçesi okul saatleri dışında farklı sebeplerle kullanılmaktadır (f=39 ve %75). Okul bahçesini okul saatleri dışında kullanıma kapatan okul yönetimi ve öğretmenler bunun sebeplerini şu şekilde sıralamışlardır: okul saati dışında bahçede bulunan bireylerin gözetimlerinin zor olduğu, bireylerin okula ve okul bahçesine zarar verebildikleri ve bunun sonucunda sorumlu kişinin bulunmasının çok zor olduğu, okul güvenliği açısından sakıncalı olabileceği, bahçede bulunan bireylerin su içme,

tuvalete gitme gibi ihtiyaçları doğrultusunda okul binasına girme isteklerinin bulunduğu ve sonucunda da okul binasında farklı sorunların oluşabildiği.

Okul bahçelerinin mevcut çevreleme elemanı. Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Okul Bahçelerinin Mevcut Çevreleme Elemanı” boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 36’da görülmektedir.

Tablo 36

Okul Bahçelerinin Mevcut Çevreleme Elemanı

Okul Bahçelerinin Mevcut Çevreleme Elemanı		f	%		f	%
Beton duvar ve demir parmaklık	Var	330	93,8	Yok	22	6,3
Demir parmaklıklar	Var	276	78,4	Yok	76	21,6
Beton duvar	Var	236	67	Yok	116	33
Beton duvar ve tel	Var	190	54	Yok	162	46
Ağaç ve çalılarla sınırlandırma	Var	151	42,9	Yok	201	57,1
Tel	Var	134	38,1	Yok	218	61,9
Tel çit	Var	74	21	Yok	278	79
Tuğla	Var	46	13,1	Yok	306	86,9
Ahşap çit	Var	8	2,3	Yok	344	97,7
Diğer	Var	5	1,4	Yok	347	98,6

Tablo 36’da görüldüğü üzere; okul bahçelerinde görülen en fazla çevreleme elemanları şu şekildedir: beton duvar ve demir parmaklık (f=330 ve %93,8) , demir parmaklık (f=276 ve %78,4), beton duvar (f=236 ve %67), beton duvar ve tel (f=190 ve %54). Okul bahçelerinde görülen en az çevreleme elemanı da ahşap çit (f=8 ve %2,3) ve tuğladır (f=46 ve %13,1). “Diğer” seçeneğini işaretleyerek (f=5 ve %1,4) cevap veren öğretmenler açıklama bölümünde bahçenin çevreleme elemanı ile ilgili şu açıklamalarda bulunmuşlardır: okul bahçesi istinat duvarı (f=4 ve %80) , duvar + çit + demir parmaklık ile çevrilidir (f=1 ve %20). Başbay (2012) Ankara’nın Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinde bulunan kamu ve özel anasınıfı-anaokullarında yaptığı çalışmada tüm okulların bahçelerinin en fazla oranla çit/duvar/parmaklık (%95) ile çevrelendiğini belirtmiştir. Ayrıca %25 oranla resmi okulların bahçeleri çalı/ağaç ile çevrelenmiştir. Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmada tüm ilköğretim okullarının çevreleme elemanında betonun görüldüğünü (f=10 ve %100) ve betona ek olarak da bazı okullarda tel çit, dikenli tel veya demir plağın (f=8 ve %80) kullanıldığını belirtmiştir.

Başar (2003) altı farklı ilin (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmasında ilköğretim okullarının çevre duvarı özelliklerini şu şekilde özetlemiştir: betonarme duvar (f=106 ve %36,3) , yığma taş duvar (f=90 ve %30,8) , demir parmaklık (f=60 ve %20,5) , tel örgü (f=47 ve %16,1) , briket duvar (f=41 ve %14,0) , çevre duvarı yoktur (f=27 ve %9,2) , yüksek ağaçlarla çevrili (f=25 ve %8,6) , harçsız taş duvar (f=17 ve %5,8) , bodur ağaçlarla çevrili (f=7 ve %2,4) , duvar üzeri cam kırıklarla döşenmiş duvar (f=1 ve %0,3). Ayrıca Başar çevre duvarının 227 yönetici(%68,6) ve 1685 öğretmen (%66,8) tarafından yeterli bulunduğunu çalışmasına eklemiştir.

Okul bahçelerinin mevcut çevreleme elemanına ilişkin araştırmacının gözlem bulguları tablo 37’de yer almaktadır.

Tablo 37

Okul Bahçelerinin Mevcut Çevreleme Elemanına İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları

Okul Bahçelerinin Mevcut Çevreleme Elemanı		f	%		f	%
Beton duvar ve demir parmaklık	Var	48	92,3	Yok	4	7,7
Beton duvar	Var	33	63,5	Yok	19	36,5
Demir parmaklıklar	Var	27	51,9	Yok	25	48,1
Beton duvar ve tel	Var	24	46,2	Yok	28	53,8
Tel	Var	15	28,8	Yok	37	71,2
Tel çit	Var	10	19,2	Yok	42	80,8
Ağaç ve çalılarla sınırlandırma	Var	8	15,4	Yok	44	84,6
Ahşap çit	Var	4	7,7	Yok	48	92,3
Tuğla	Var	0	0	Yok	52	100

Tablo 37’de araştırmacının okullarda gözlemlediği bahçe çevreleme elemanlarının verileri yer almaktadır. Okul bahçelerinde çevreleme elemanı olarak en çok kullanılanlar beton duvar ve demir parmaklık (f= 48 ve %92,3), beton duvar (f=33 ve %63,5), demir parmaklık (f=27 ve %51,9). Okul bahçelerinde çevreleme elemanı olarak en az görülenler de tuğla (f=0 ve %0), ahşap çit (f=4 ve %7,7), ağaç ve çalılarla sınırlandırmadır (f=8 ve %15,4).

Okul bahçelerinin sahip olması gerektiği çevreleme elemanı. Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilköğretim öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Okul

Bahçelerinin Sahip Olması Gerektiği Çevreleme Elemanı” boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 38’de görülmektedir.

Tablo 38

Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Bahçelerinin Sahip Olması Gerektiği Çevreleme Elemanı

Okul Bahçelerinin Mevcut Çevreleme Elemanı Ne Olmalı?	f	%
Ağaç ve çalılarla sınırlandırma	140	39,8
Beton duvar ve demir parmaklık	97	27,6
Ahşap çit	31	8,8
Beton duvar ve tel	24	6,8
Tel çit	23	6,5
Beton duvar	13	3,7
Demir parmaklıklar	12	3,4
Tel	9	2,6
Tuğla	2	0,6
Diğer(Açıklayınız)	1	0,3

Tablo 38’den görüldüğü üzere; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinde en çok görmek istedikleri çevreleme elemanı ağaç ve çalılarla sınırlandırmadır (f=140 ve %39,8). Öğretmenlerin en az görmek istedikleri çevreleme elemanı da “diğer” seçeneğini işaretleyip açıklama yapmış oldukları seçenektir (f=1 ve %0,3). Açıklama alanında da okul bahçesinin çalılar ve meyve ağaçları ile çevrili olabileceğini, meyve ağaçlarından öğrencilerin meyve toplayarak güzel anılar biriktirebileceklerini belirtmişlerdir. “Diğer” seçeneğinden sonra okul bahçesinde en az istenen çevreleme elemanı tuğladır (f=2 ve %0,6). Tabloda dikkat çekici unsur ağaç ve çalılarla sınırlandırmadan sonra en çok istenen çevreleme elemanı beton duvar ve demir parmaklıktır (f=97 ve %27,6). Seçenekler arasında daha estetik görünümlü öğeler yer almasına karşın beton duvar ve demir parmaklık seçimi oranının yüksek olması sebepleri arasında okullarda güvenlik sorununun var olduğu belirtilebilir. Bahçelerin sağlam öğelerle çevrili olması okul personeli tarafından tercih edilebilmektedir. Geçersiz sayılan ve bulgulara dahil edilmeyen öğretmen anketlerinde çevreleme elemanı ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Beton duvar ve telin tutsaklığı anımsattığı, özgürlüğü kısıtlayan tutum ve anlayışı çağrıştırdığı için okul bahçelerinde bu seçimlerin yanlış olduğu belirtilmiştir. Bitiktaş (2015) Isparta’nın Eğirdir ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda yapmış olduğu araştırmasında öğrencilere okul bahçelerinin çevreleme elemanının ne olmasını istediklerini sormuştur ve öğrencilerin tercih sıralaması şu şekildedir: ağaç ve çalılarla

sınırlandırma (f=204 ve %34), tel çit (f=115 ve %19,2), ahşap çit (f=114 ve %19), beton duvar ve tel (f=78 ve %13), demir parmaklık (f=52 ve %8,6), beton duvar (f=16 ve %2,6), çevreleme elemanının hiç olmaması gerektiğini düşünen öğrenci sayısı da 18'dir (%3). "Diğer" seçeneğini işaretleyen öğrenciler de cevaplarında çevreleme elemanı olarak dikenli tel ve demir plak düşünölebileceğini belirtmişlerdir. Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında eğitim paydaşlarına göre okul bahçesinin çevreleme elemanının ağaç ve çalılarla (%33,09) olması istendiğini belirtmiştir. Sonrasında da diğer tercihlerin sırasıyla beton duvar ve tel (%23,94), tel çit (%16,82), beton duvar (%10,98), ahşap çit (%5,32), hiç olmamalı olarak devam etmektedir. Çalışmanın sonuçlarında katılımcıların çevreleme elemanı olarak yapay çevreleme elemanını tercih edenlerin oranının %54,84 ve doğal çevreleme elemanını seçenlerin de %38,50 oranda olduğu anlaşılmaktadır.

Okul bahçelerinin mevcut zemini. Bu başlık altında "Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir" olarak belirlenen üçüncü alt problemin "Okul Bahçelerinin Mevcut Zemini" boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 39'da görölmektedir.

Tablo 39

Okul Bahçelerinin Mevcut Zemini

Okul Bahçelerinin Mevcut Zemini		f	%		f	%
Asfalt	Var	352	100	Yok	0	100
Beton	Var	253	71,9	Yok	99	28,1
Çim	Var	84	23,9	Yok	268	76,1
Taş	Var	56	15,9	Yok	296	84,1
Kum	Var	45	12,8	Yok	307	87,2
Yumuşak Zemin	Var	33	9,4	Yok	319	90,6
Çakıl	Var	24	6,8	Yok	328	93,2
Halı Çim	Var	17	4,8	Yok	335	95,2
Ahşap	Var	5	1,4	Yok	347	98,6

Tablo 39'dan göröldüğü üzere okul bahçelerinin hepsinde asfalt zemin yer almaktadır (f=352 ve %100). Asfalt zeminden sonra bahçe zeminlerinde en çok görölen zeminin beton (f=253 ve %71,9) olduğu ilkokul öğretmenleri tarafından

belirtilmiştir. Okul bahçelerinin zeminlerinde en az oranda görülen zemin de ahşaptır (f=5 ve %1,4). Tabloda dikkat çekici unsur okul bahçelerinde gerekliliği hissedilen yumuşak zeminin sadece 33 öğretmen tarafından var olduğunun belirtilmesidir (f=33 ve %9,4). Oysaki okul bahçelerinde görülen yaralanma oranlarının azaltılmasında yumuşak zeminlerin katkısı büyüktür. Yumuşak zeminlerin okullarda görülmemesi sebepleri arasında okulların maddi imkanlarının kısıtlı olmasının yattığı düşünülmektedir. Ayrıca çim alanların (f=84 ve %23,9) oldukça az oranda okul bahçelerinde görülmesi doğal görünüme gereken önemin verilmediğinin göstergesi olabilir. Özaktan (2014) Ankara'nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında ilkokulların bahçe zeminlerinin %44,8'inin (f=162) betonla, %32,9'unun (f=119) tartarla, %7,2'sinin (f=26) taşla, %6,1'inin (f=22) çimle, %1,7'sinin (f=6) beton ve toprakla, %0,3'ünün (f=1) toprakla kaplı olduğunu gözlemlemiştir. Başar (2003) altı farklı ilin (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmada okul bahçelerinin zemin yapılarının okul yöneticilerine göre uygun olmadığını tespit etmiştir (f=3) . Başbay (2012), Ankara'nın Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinde bulunan kamu ve özel anasınıfı-anaokullarında yaptığı çalışmada okulların sert zeminlerinde en fazla beton (f=19 ve %95), taş (f=5 ve %25), tahta ve ahşap (f=0 ve %0), yumuşak zeminlerinde ise en fazla çim (f=11 ve %55), kum (f=9 ve %45), çakıl (f=7 ve %35), halı çim (f=6 ve %30) bulunduğunu belirtmiştir. Olgan ve Kahrıman Öztürk (2011), Ankara'daki kamu ve özel anaokullarda tamamladıkları çalışmalarında Ankara'daki devlet anaokulu bahçelerinin sadece %5,9'unda yumuşak zeminli yüzeyin bulunduğunu gözlemlemiştir. Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmada ilköğretim okullarının hepsinde sert zemine rastlamıştır (f=10 ve %100) ve bu sert zeminlerin %20'sini sıkıştırılmış toprak, %10'unu kum alan oluşturmuştur. Başar (2003) altı farklı ilin (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmada ilköğretim okullarında tören alanlarının ve oyun-dinlenme ortamlarının zeminlerini ayrı ayrı incelemiştir. 234 (%80,1) ilköğretim okulunda tören alanı varken; 52 (%17,8) ilköğretim okulunda ayrı bir tören alanı yoktur. Tören alanlarında en fazla görülen zemin malzemesi: asfalt (f=74 ve %31,6), beton (f=66 ve %28,2), toprak (f=50 ve %21,4). Oyun ve dinlenme ortamları ise okulların 230'unda (%78,8) varken; 55'inde (%18,8) yoktur. Oyun ve dinlenme ortamlarının zeminlerinde ise en çok kullanılan malzemeleri şöyle

özetlemiştir: toprak (f=92 ve %40), asfalt (f=58 ve %40), beton (f=30 ve %13). McKendrick (2005) İskoçya'daki anaokulu, ilkokul, ortaokul, özel okullarda tamamladığı araştırmasında ilkokul bahçelerinin %97'sinde sert zemin var olduğunu çalışmasına eklemiştir.

Okul bahçelerinin mevcut zeminine ilişkin araştırmacının gözlem bulguları tablo 40'da yer almaktadır.

Tablo 40

Okul Bahçelerinin Mevcut Zeminine İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları

Okul Bahçelerinin Mevcut Zemini		f	%		f	%
Asfalt	Var	52	100	Yok	0	0
Beton	Var	48	92,3	Yok	4	7,7
Çim	Var	25	48,1	Yok	27	51,9
Kum	Var	11	21,2	Yok	41	78,8
Taş	Var	7	13,5	Yok	45	86,5
Yumuşak Zemin	Var	4	7,7	Yok	48	92,3
Çakıl	Var	3	5,8	Yok	49	94,2
Halı Çim	Var	1	1,9	Yok	51	98,1
Ahşap	Var	0	0	Yok	52	100

Tablo 40'da araştırmacının okul bahçelerinin zeminlerine ilişkin elde etmiş olduğu bulgular yer almaktadır. Araştırmanın tamamlandığı okulların bahçe zeminlerinde en fazla asfalt (f=52 ve %100) ve beton (f=48 ve %92,3) zeminler görülmüştür. Ahşap (f=0 ve %0), halı çim (f=1 ve %1,9), çakıl (f=3 ve %5,8) ve yumuşak zemindir (f=4 ve %7,7).

Öğretmenlerin istedikleri okul bahçesi zemini. Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Öğretmenlerin İstedikleri Okul Bahçesi Zemini” boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 41'de görülmektedir.

Tablo 41

Öğretmenlerin İstedikleri Okul Bahçesi Zemini

Okul Bahçelerinin Zemini Ne Olsun istersiniz?		f	%		f	%
Yumuşak Zemin	Olsun İsterim	272	77,3	İstemem	80	22,7
Çim	Olsun İsterim	203	57,7	İstemem	149	42,3
Halı Çim	Olsun İsterim	120	34,1	İstemem	232	65,9

Kum	Olsun İsterim	112	31,8	İstemem	240	68,2
Ahşap	Olsun İsterim	47	13,4	İstemem	305	86,6
Çakıl	Olsun İsterim	21	6	İstemem	331	94
Asfalt	Olsun İsterim	18	5,1	İstemem	334	94,9
Beton	Olsun İsterim	8	2,3	İstemem	344	97,7
Taş	Olsun İsterim	6	1,7	İstemem	346	98,3

Tablo 41'den görüldüğü üzere ilkököl öğretmenleri okullarının bahçe zeminlerinde en fazla oranda yumuşak zemin (f=272 ve %77,3) görmek istediklerini belirtmişlerdir. Yumuşak zeminden sonra çim (f=203 ve %57,7) en çok tercih edilen zemin türüdür. Okul bahçelerinde en fazla görülen asfalt zemin öğretmenlerin en az oranda istemiş oldukları zeminler arasındadır. En az oranda tercih edilen bahçe zeminleri şu şekildedir: taş (f=6 ve %1,7), beton (f=8 ve %2,3), asfalt (f=18 ve %5,1). Bitiktaş (2015) Isparta'nın Eğirdir ilçesindeki ilkököl ve ortaokullarda yapmış olduğu araştırmasında öğrenci görüşlerini alarak; öğrenci görüşlerine göre okul bahçesi zeminlerini sıralamıştır; öğrenciler tarafından öncelik sırasına göre tercih edilen zeminler: geniş çim alan (f=299 ve %49,8), yapay halı saha (f=276 ve %46), geniş beton / asfalt alandır (f=25 ve %4,2). Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında eğitim paydaşlarının okul bahçelerinin zemin türleri içinde en fazla çim zeminin (%65,43) tercih ettiğini belirtmiştir.

Okul bahçelerinin mevcut durumu. Bu başlık altında "Öğretmen görüşlerine göre; ilkököl öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir" olarak belirlenen üçüncü alt problemin "Okul Bahçelerinin Mevcut Durumu" boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 42'de görülmektedir.

Tablo 42

Okul Bahçelerinin Mevcut Durumu

Maddeler		f	%		f	%
1) Okulumuzun bahçesi farklı yaş gruplarının kullanımına uygundur.	Evet	222	63,1	Hayır	130	36,9
2) Okulumuzun bahçesi engelli bireylerin kullanımına uygundur.	Evet	166	47,2	Hayır	186	52,8
3) Okulumuzun bahçesinde ayrılmış alanlar vardır (Örneğin; oyun alanı, doğal yaşam alanı vb.) .	Evet	148	42	Hayır	204	58

Tablo 42'den görüldüğü üzere; okul bahçesinin mevcut durumuna ilişkin maddelerde en fazla oranda “evet” şeklinde yanıtlanan madde okul bahçelerinin farklı yaş grupları tarafından kullanılabilmesine ilişkin maddedir (f=222 ve %63,1). Okullarının engelli bireylerin kullanımına uygun olduğunu düşünen öğretmen sayısı ise 166'dır (%47,2). Bu bulgudan yola çıkılarak okul bahçelerinde engelli bireyler için yeterli düzenlemelerin yapılmadığı belirtilebilir. Oysa 1739 sayılı Milli Eğitim temel Kanunu'nun 4. maddesi “*Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır.*” ve 5. maddesi “*Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.*” şeklinde ifade edilmiştir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Başar (2003), çalışmasında okulların sadece 14'ünde (%4,8) engellilere yönelik düzenlemelerin olduğu sonucuna varmıştır, düzenlemelerin neler olduğu konusunda bilgi vermemiştir. Ayrıca yapılan düzenlemeleri sadece 21 (%6,3) okul yöneticisi ve 130 (%5,2) öğretmen yeterli bulmuştur.

En az “evet” cevabı verilerek işaretlenen madde de okul bahçelerinde var olan ayrılmış alanlar ile ilgilidir. Okul bahçelerindeki ayrılmış alanların var olduğunu belirten öğretmen sayısı 148'dir (%42). Bu maddeye verilen olumlu yanıt oranının azlığı okul bahçelerinde farklı amaçlar için kullanılabilecek alanların çok az olduğunu, bahçelerin düzenleme yönünden eksik olduğunu göstermektedir. Özaktan (2014) Ankara'nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında ilkokul bahçelerinde farklı yaş grupları için yeterli oyun alanlarının var olduğu sonucuna ulaşmıştır (f=126 ve %34,8).

Okul Bahçelerinin Mevcut Durumuna İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları tablo 43'ten görülebilmektedir.

Tablo 43

Okul Bahçelerinin Mevcut Durumuna İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları

Maddeler		f	%		f	%
1) Okulumuzun bahçesi engelli bireylerin kullanımına uygundur.	Evet	35	67,3	Hayır	17	32,7
2) Okulumuzun bahçesi farklı yaş gruplarının kullanımına uygundur	Evet	19	36,5	Hayır	33	63,5
3) Okulumuzun bahçesinde ayrılmış alanlar vardır. (Örneğin; oyun alanı, doğal yaşam alanı vb.)	Evet	15	28,8	Hayır	37	71,2

Tablo 43'te okul bahçelerinin mevcut durumuna ilişkin araştırmacı gözlemlerinin bulguları yer almaktadır. Birebir ziyaret edilen okullarda en fazla gözlenen madde okul bahçelerinin engelli bireylere uygun olmasıdır (f=35 ve %67,3). Bahçelerin engelli bireylere uygunluğu için bazı düzenlemeler okul bahçelerinde görülmüştür; örneğin merdivenlerde olan rampalar. Araştırmacı tarafından ziyaret edilen okullarda bahçelerde görülen düzenlemeler arasında en çok bahçenin ve binanın giriş-çıkışlarındaki merdivenlere yapılan rampalar görülmüştür. Bunun haricinde farklı düzenlemelere rastlanılmamıştır. Engellilik konusunun geniş ve çeşitli olmasına rağmen okul bahçelerinde sadece fiziksel engellilere uygun düzenlemelerin yapılması ve her okulda yeterli düzenlemelerin görülmeyişi büyük bir eksikliklerdir. Okul bahçesinin farklı yaş gruplarının kullanımına uygunluğu konusundaki madde ziyaret edilen okulların sadece %36,5'inde gözlemlenmiştir (f=19) ve okul bahçelerinin %28,8'inde oyun alanı, doğal yaşam alanı vb. gibi ayrılmış alanlar mevcuttur (f=15).

Okul bahçesi ekipmanları. Bu başlık altında "Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir? olarak belirlenen üçüncü alt problemin "Okul Bahçesi Ekipmanları" boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 44'te görülmektedir.

Tablo 44

Okul Bahçesi Ekipmanları

Hareket Alanı İçin:		f	%		f	%
1) Kaydırak	Var	86	24,4	Yok	266	75,6
2) Salıncak	Var	76	21,6	Yok	276	78,4
3) Tahterevalli	Var	75	21,3	Yok	277	78,7
4) Yaylı Oyuncaklar	Var	51	14,5	Yok	301	85,5
5) Kum havuzu/Kasası	Var	15	4,3	Yok	337	95,7
6) Oyun evi	Var	12	3,4	Yok	340	96,6
7) Dönen Oyun Aleti	Var	12	3,4	Yok	340	96,6
8) Denge çubuğu	Var	0	0	Yok	352	100
9) Yapay tepe	Var	0	0	Yok	352	100

10) Sallanma Çubukları	Var	0	0	Yok	352	100
11) Çok Yönlü Salıncak	Var	0	0	Yok	352	100
12) Paralel Barlar	Var	0	0	Yok	352	100
13) Teleferik	Var	0	0	Yok	352	100
Macera ve Hayal Alanı İçin		f	%		f	%
14) Çadır	Var	0	0	Yok	352	100
15) Mağara	Var	0	0	Yok	352	100
16) Tünel	Var	0	0	Yok	352	100
17) Araba	Var	0	0	Yok	352	100
18) Uçak	Var	0	0	Yok	352	100
19) Kayık	Var	0	0	Yok	352	100
20) Şato	Var	0	0	Yok	352	100
21) Gemi	Var	0	0	Yok	352	100
22) Bot	Var	0	0	Yok	352	100
Geleneksel Oyun Alanı için		f	%		f	%
23) Sek sek	Var	320	90,9	Yok	32	9,1
24) Köşe Kapmaca	Var	271	77	Yok	81	23
25) Geometrik Şekiller	Var	209	59,4	Yok	143	40,6
26) Dama	Var	90	25,6	Yok	262	74,4
Yapı Oluşturma ve Yıkma için		f	%		f	%
27) Lastik	Var	0	0	Yok	352	100
28) Sandık	Var	0	0	Yok	352	100
29) Tuğla	Var	0	0	Yok	352	100
30) Levha	Var	0	0	Yok	352	100
Fonksiyonel Peyzaj Elemanları		f	%		f	%
31) Çöp Kutusu	Var	329	93,5	Yok	23	6,5
32) Bank	Var	287	81,5	Yok	65	18,5
33) Oturmak için alçak duvarlar	Var	77	21,9	Yok	275	78,1
34) Gölgelek	Var	73	20,7	Yok	279	79,3
35) Piknik masaları	Var	72	20,5	Yok	280	79,5
36) Ağaç etrafında oturma birimleri	Var	62	17,6	Yok	290	82,4
37) Tuvalet	Var	44	12,5	Yok	308	87,5
38) Sandalye	Var	16	4,5	Yok	336	95,5
39) Çeşme	Var	0	0	Yok	352	100
40) Fıskiye	Var	0	0	Yok	352	100

41) Havuz	Var	0	0	Yok	352	100

Tablo 44'ten görüldüğü üzere ilkokul bahçelerinde hareket alanı için en fazla bulunan ekipmanlar genellikle geleneksel oyun alanlarında, parklarında bulunan kaydırak (f=86 ve %24,4), salıncak (f=76 ve 21,6), tahterevallidir (f=75 ve %21,3). İlkokul bahçelerinde hiç bulunmayan hareket alanı ekipmanları da denge çubuğu, yapay tepe, sallanma çubukları, çok yönlü salıncak, paralel barlar, teleferiktir (f=0 ve %0). Tablonun dikkat çeken yönlerinden biri macera-hayal alanı ve yapı oluşturmak-yıkma için gerekli olabilecek hiçbir ekipmanın okul bahçesinde bulunmamasıdır (f=0 ve %0). Çocukların yaratıcılık ve hayal güçleri için araç gereçlerin ne kadar önemli ve gerekli olduğu düşünülürse; okul bahçelerinde bu amaca yönelik ekipmanların bulunmaması bahçelerin eksiklikleri arasında yer alır.

Geleneksel oyun alanı için okul bahçelerinde en fazla bulunan ekipman sek sek oynamak için olan çizgilerdir (f=320 ve %90,9), en az bulunan ekipman ise dama alanıdır (f=90 ve %25,6). Geleneksel oyun alanı ekipmanlarının bahçelerde görülme sıklığının fazla olması nedenleri arasında ekipman maliyetlerinin daha düşük ve bu ekipmanlara sahip olmanın daha kolay olmasından dolayı olduğu belirtilebilir. Okul bahçelerinde fonksiyonel peyzaj elemanları arasında yer alabilecek çöp kutusu (f=329 ve %93,5) ve bank (f=287 ve %81,5) bahçede en fazla bulunan ekipmanlar arasındadır. Çeşme, fıskiye, havuz gibi fonksiyonel peyzaj elemanları okul bahçelerinde hiç görülmemiştir (f=0 ve %0). Özaktan (2014) Ankara'nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında ilkokullarda öğretmen görüşlerine göre çöp kutularının sayılarının %33,7 (f=122) oranıyla yetersiz, %33,4 oranda (f=121) kısmen yeterli, % 27,1 (f=98) oranıyla da yeterli bulunduğunu belirterek; çalışmada öğretmenlerin okul bahçesinde yeterli büyüklükte kum havuzunun bulunduğunu belirttiklerini tespit etmiştir (f=241 ve %66,6). Oysa ki tablo 44'ten görüldüğü üzere bu çalışmada kum havuzunun bahçede var olduğunu belirten öğretmen sayısı 15'tir (%4,3). Başbay (2012) Ankara'nın Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinde bulunan kamu ve özel anasınıfı-anaokullarında yaptığı çalışmada resmi anaokulu-sınıflarında hareket alanı içinde yer alan ekipmanlardan en fazla oranda kaydırak (f=14 ve %70) , salıncak (f=13 ve %65) , tahterevalli (f=11 ve %55) bulunduğunu gözlemlemiştir. Etkinlik alanı içinde aldığı ekipmanlar içinde de en fazla oranda kum havuzu (f=9 ve %45) ve su havuzunun (f=3 ve %15) bulunduğunu çalışmada yer vermiştir. Macera ve hayal

alanı için olan ekipman değerlendirmelerinde bulunma sıklığına göre şu sıralamayı yapmıştır: gemi (f=1 ve %5) , çadır (f=1 ve %5) , kayak, şato, mağara (f=0 ve%0). Geleneksel oyun alanı ve ekipmanları incelemelerinde sek sek ve geometrik şekillerin (f=7 ve %35) resmi anaokulu-sınıfı bahçelerinde en fazla oranda görüldükleri sonraki sıralamalarda da dama (f=5 ve %25) , köşe kapmaca (f=3 ve %15) oyunlarının görüldüğünü belirtmiştir. Okul bahçelerinde bulunan fonksiyonel peyzaj elemanları incelemesinde de okul bahçesinde bulunma sıklığına göre şu sıralamayı elde etmiştir: çöp kutusu (f=18 ve %90) , bank (f=17 ve %85) , oturma ünitesi (f=16 ve %80) , gölgelik (f=10 ve %50) , musluk (f=3 ve %15) , tuvalet (f=0 ve %0) . Olgan ve Kahriman-Öztürk (2011) Ankara'daki kamu ve özel anaokullarda tamamladıkları çalışmalarında anaokulu bahçelerinde kum havuzunun (%17,6), aktif oyun alanı elemanlarının (%17,6) oranlarında bulunduğunu belirtmişlerdir, ayrıca yapı oluşturma/ inşaat elemanlarının (lastik, plak, tuğla vb.) ve uçak, bot, araba vb. gibi macera ve hayal alanı için olan elemanların, fıskiye, havuz gibi su oyunları için olan alanın (%0) bahçelerde hiç bulunmadığını çalışmalarına eklemiştir. Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmada sadece bir (%10) ilköğretim okulunda salıncak, kaydırak vb. kapsayan oyun birimine rastlamıştır ve okulların tamamında farklı türlerde oturma ve gölgeleme birimleri (f=10 ve %100) mevcuttur. Başar (2003), altı farklı ilin (İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmada ilköğretim bahçelerinde kum havuzunun 59(%20,2), kamelya gibi oturma alanının (f=11 ve %3,8) ilköğretim okulunda bulunduğunu belirtmiştir.

Okul bahçesi ekipmanlarına ilişkin araştırmacının gözlem bulguları tablo 45'de yer almaktadır.

Tablo 45

Okul Bahçesi Ekipmanlarına İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları

Hareket Alanı İçin		f	%		f	%
1) Kaydırak	Var	16	30,8	Yok	36	69,2
2) Salıncak	Var	14	26,9	Yok	38	73,1
3) Tahterevalli	Var	10	19,2	Yok	42	80,8
4) Yaylı Oyuncaklar	Var	10	19,2	Yok	42	80,8
5) Oyun evi	Var	1	1,9	Yok	51	98,1
6) Dönen Oyun Aleti	Var	1	1,9	Yok	51	98,1

7) Denge çubuğu	Var	0	0	Yok	52	100
8) Kum havuzu/Kasası	Var	0	0	Yok	52	100
9) Yapay tepe	Var	0	0	Yok	52	100
10) Sallanma Çubukları	Var	0	0	Yok	52	100
11) Çok Yönlü Salıncak	Var	0	0	Yok	52	100
12) Teleferik	Var	0	0	Yok	52	100
13) Paralel Barlar	Var	0	0	Yok	52	100
Macera ve Hayal Alanı için		f	%		F	%
14) Kayık	Var	0	0	Yok	52	100
15) Şato	Var	0	0	Yok	52	100
16) Gemi	Var	0	0	Yok	52	100
17) Çadır	Var	0	0	Yok	52	100
18) Mağara	Var	0	0	Yok	52	100
19) Tünel	Var	0	0	Yok	52	100
20) Araba	Var	0	0	Yok	52	100
21) Uçak	Var	0	0	Yok	52	100
22) Bot	Var	0	0	Yok	52	100
Geleneksel Oyun Alanı için		f	%		F	%
23) Sek sek	Var	51	98,1	Yok	1	1,9
24) Köşe Kapmaca	Var	48	92,3	Yok	4	7,7
25) Geometrik Şekiller	Var	43	82,7	Yok	9	17,3
26) Dama	Var	20	38,5	Yok	32	61,5
Yapı Oluşturma ve Yıkma için		f	%		F	%
27) Lastik	Var	0	0	Yok	52	100
28) Sandık	Var	0	0	Yok	52	100
29) Levha	Var	0	0	Yok	52	100
30) Tuğla	Var	0	0	Yok	52	100
Fonksiyonel Peyzaj Elemanları		f	%		F	%
31) Çöp Kutusu	Var	52	100	Yok	0	0
32) Bank	Var	50	96,2	Yok	2	3,8
33) Gölge	Var	16	30,8	Yok	36	69,2
34) Piknik masaları	Var	8	15,4	Yok	44	84,6
35) Oturma için alçak duvarlar	Var	6	11,5	Yok	46	88,5
36) Ağaç etrafında oturma birimleri	Var	6	11,5	Yok	46	88,5
37) Sandalye	Var	3	5,8	Yok	49	94,2
38) Tuvalet	Var	2	3,8	Yok	50	96,2
39) Çeşme	Var	0	0	Yok	52	100
40) Havuz	Var	0	0	Yok	52	100
41) Fıskiye	Var	0	0	Yok	52	100

Tablo 45’de ziyaret edilen okulların bahçelerinde bulunan ekipmanlar yer almaktadır. Hareket alanı için kullanılabilen ekipmanlardan en fazla bulunan ekipmanlar geleneksel oyun alanlarında veya parklarda bulunan ekipmanlardır. Bunlar : kaydırak (f=16 ve %30,8), salıncak (f=14 ve %26,9), tahterevalli ve yaylı

oyuncaklar (f=10 ve %19,2). Okul bahçelerinde hiç görülmeyen hareket alanı ekipmanları da; denge çubuğu, kum havuzu / kasası, yapay tepe, sallanma çubukları, çok yönlü salıncak, teleferik, paralel barlar (f=0 ve %0). Macera ve hayal alanında bulunabilecek ayrıca yapı oluşturmak ve yıkmak için kullanılacak kayık, şato, sandık, levha vb. gibi ekipmanlardan hiçbirine okul bahçelerinde rastlanılmamıştır. Geleneksel oyunların oynanabilmesi için kullanılan ekipmanların okul bahçelerinde bulunma yüzdesi oldukça yüksektir. En fazla bulunan sek sek oyununun çizgileri (f=51 ve %98,1), en az bulunan ekipman da dama oyununun zeminidir (f=20 ve %38,5). Fonksiyonel peyzaj elemanları içinde en fazla bulunan ekipmanlar çöp kutusu (f=52 ve %100) ve banktır (f=50 ve %96,2). Çeşme, havuz ve fıskiye elemanlarından hiçbirine okul bahçelerinde rastlanılmamıştır (f=0 ve %0). Ziyaret edilen okulların sadece ikisinde öğrencilerin ihtiyaçları düşünülerek okul bahçesine tuvalet yapılmıştır (f=2 ve %3,8).

Öğretmenlerin okul bahçesi ekipmanlarını gerekli / gereksiz görme durumu.Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkökul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Öğretmenlerin Okul Bahçesi Ekipmanlarını Gerekli / Gereksiz Görme Durumu.” boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 46’da görülmektedir.

Tablo 46

Öğretmenlerin Okul Bahçesi Ekipmanlarını Gerekli / Gereksiz Görme Durumu

Hareket Alanı İçin		f	%		f	%
1) Kum havuzu/Kasası	Gerekli	300	85,2	Gereksiz	52	14,8
2) Oyun evi	Gerekli	286	81,3	Gereksiz	66	18,8
3) Denge çubuğu	Gerekli	247	70,2	Gereksiz	105	29,8
4) Kaydırak	Gerekli	213	60,5	Gereksiz	139	39,5
5) Yapay tepe	Gerekli	211	59,9	Gereksiz	141	40,1
6) Salıncak	Gerekli	205	58,2	Gereksiz	147	41,8
7) Sallanma Çubukları	Gerekli	204	58	Gereksiz	148	42
8) Tahterevalli	Gerekli	203	57,7	Gereksiz	149	42,3
9) Yaylı Oyuncaklar	Gerekli	174	49,4	Gereksiz	178	50,6
10) Çok Yönlü Salıncak	Gerekli	171	48,6	Gereksiz	181	51,4
11) Paralel Barlar	Gerekli	158	44,9	Gereksiz	194	55,1
12) Dönen Oyun Aleti	Gerekli	123	34,9	Gereksiz	229	65,1

13) Teleferik	Gerekli	81	23	Gereksiz	271	77
Macera ve Hayal Alanı İçin		f	%		f	%
14) Çadır	Gerekli	253	71,9	Gereksiz	99	28,1
15) Kayık	Gerekli	214	60,8	Gereksiz	138	39,2
16) Uçak	Gerekli	213	60,5	Gereksiz	139	39,5
17) Gemi	Gerekli	211	59,9	Gereksiz	141	40,1
18) Şato	Gerekli	205	58,2	Gereksiz	147	41,8
19) Araba	Gerekli	204	58	Gereksiz	148	42
20) Mağara	Gerekli	202	57,4	Gereksiz	150	42,6
21) Tünel	Gerekli	201	57,1	Gereksiz	151	42,9
22) Bot	Gerekli	195	55,4	Gereksiz	157	44,6
Geleneksel Oyun Alanı için		f	%		f	%
23) Sek sek	Gerekli	348	98,9	Gereksiz	4	1,1
24) Dama	Gerekli	345	98	Gereksiz	7	2
25) Köşe Kapmaca	Gerekli	341	96,9	Gereksiz	11	3,1
26) Geometrik Şekiller	Gerekli	340	96,6	Gereksiz	12	3,4
Yapı Oluşturma ve Yıkma için		f	%		f	%
27) Sandık	Gerekli	196	55,7	Gereksiz	156	44,3
28) Lastik	Gerekli	189	53,7	Gereksiz	163	46,3
29) Levha	Gerekli	188	53,4	Gereksiz	164	46,6
30) Tuğla	Gerekli	168	47,7	Gereksiz	184	52,3
Fonksiyonel Peyzaj Elemanları		f	%		f	%
31) Gölgelek	Gerekli	345	98	Gereksiz	7	2
32) Bank	Gerekli	342	97,2	Gereksiz	10	2,8
33) Çöp Kutusu	Gerekli	339	96,3	Gereksiz	13	3,7
34) Ağaç etrafında oturma birimleri	Gerekli	326	92,6	Gereksiz	26	7,4
35) Piknik masaları	Gerekli	292	83	Gereksiz	60	17
36) Oturmak için alçak duvarlar	Gerekli	278	79	Gereksiz	74	21
37) Çeşme	Gerekli	227	64,5	Gereksiz	125	35,5
38) Sandalye	Gerekli	225	63,9	Gereksiz	127	36,1
39) Tuvalet	Gerekli	204	58	Gereksiz	148	42
40) Fıskiye	Gerekli	111	31,5	Gereksiz	241	68,5
41) Havuz	Gerekli	107	30,4	Gereksiz	245	69,6

Yukarıdaki tablo 46'dan görüldüğü üzere ilkökul öğretmenleri hareket alanında bulunan ekipmanlar içinde en fazla kum havuzu / kasası (f=300 ve %85,2) ve oyun evini (f=286 ve %81,3) gerekli olarak görmüşlerdir, okul bahçelerinde bulunmasını istemişlerdir. Teleferik (f=81 ve %23) ilkökul öğretmenleri görüşlerine göre, okul bahçesinde bulunması en gereksiz olan ekipmandır. Macera ve hayal alanı ekipmanı olan çadır (f=253 ve %71,9) en gerekli görülen ekipman iken; bot (f=195 ve %55,4) en gereksiz görülen ekipmandır. Sek sek oyununun çizgileri

(f=348 ve %98,9) en gerekli görülen geleneksel oyun ekipmanı iken; geometrik şekiller (f=340 ve %96,6) en gereksiz görülen geleneksel oyun ekipmanıdır. Tabloda dikkat çeken unsur; okulların bahçelerinde dama oyunu ekipmanı en az oranda bulunurken; ilkokul öğretmenleri ise bu oyunu ikinci sırada tercih etmektedirler, okul bahçelerinde bulunmasını istemektedirler. Yapı oluşturmak ve yıkmak için kullanılacak ekipmanların gerekli görülme oranları birbirlerine yakındır: sandık (f=196 ve %55,7), lastik (f=189 ve %53,7), levha (f=188 ve %53,4), tuğla (168 ve %47,7). Görülmektedir ki ilkokul öğretmenleri yapı oluşturmak veya yıkmak için kullanılan ekipmanları genel anlamda gerekli bulmaktadırlar. Fonksiyonel peyzaj elemanları içinde en fazla gerekli görülen elemanlar sırasıyla gölgelik (f=345 ve %98), bank (f=342 ve %97,2), çöp kutusu (f=339 ve 96,3). Gereksiz görülen ekipmanlar da yine okullarda bulunma oranı çok düşük olan ekipmanlardır: tuvalet (f=204 ve %58), fıskiye (f=111 ve %31,5), havuz (f=107 ve %30,4). Bitiktaş (2015) Isparta'nın Eğirdir ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda yapmış olduğu araştırmasında öğrencilerin okul bahçesinde olması istenilen oturma birimlerini tercih önceliğine göre sıralamıştır : ağaç etrafında oturma birimleri (f=462 ve %25,7), piknik masaları (f=304 ve %16,9), bank (f=280 ve %15,5), sandalye (f=211 ve %11,7), alçak duvarlar (f=144 ve %8). Yukarıdaki tablo 45'ten görüldüğü üzere bu araştırmada öğretmen görüşlerine oturma birimlerinin sıralaması: bank (f=342 ve %97,2), ağaç etrafında oturma birimleri (f=326 ve %92,6), piknik masaları (f=292 ve %83), oturma için alçak duvarlar (f=278 ve %79), sandalye (f=225 ve %63,9). Öğrencilere sorulan sorulardan biri de zeka ve beceri gelişimi için lego benzeri maket, yapboz alanı isteğidir. Öğrencilerin %92,2'si (f=553) evet olarak soruyu yanıtlamışlardır. Akgül-Gök (2012) Isparta'nın kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmasında 2.sınıf öğrencilerinin okul bahçesinde görmek istedikleri öğeleri şu şekilde sıralandığını belirtmiştir: ağaç (f=171), çim (f=137), çocuk oyun elemanları (f=87), hayvanlar (f=80), futbol sahası (f=57), havuz (f=57), seksek (f=21), çevreleme elemanı (f=19), oturma birimi (f=18), çöp kutusu (f=17), otopark (f=15), toprak (f=14), oyun alanı (f=8), gemi (f=5), çeşme (f=4), bisiklet (f=3), uçak (f=3). Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında bahçede bulunması istenilen oyun aletlerini belirlemeye çalışmıştır ve eğitim paydaşlarından tercih sırasına göre şu cevapları almıştır: çoklu oyun aletleri (10,68), tırmanma ağı (%9,69), kum havuzu(%8,89), sallanma çubuğu (%8,62), oyun panoları (%7,71), salıncak (7,62). Bahçede bulunması istenilen

oturma birimlerinin paydaşlarca tercih edilme sırası ise şu şekildedir: ağaç etrafında oturma birimleri (%24,96), piknik masaları(%17,85), banklar (%16,88). Young (1997) New York'un Onterio eyaletinde bulunan anasınıfında başlayarak toplamda beş sınıf kademesinden oluşan Victoria Public School'da tamamladığı çalışmasında ilkokul öğrencilerinin okul bahçelerinin oyun alanlarında sevdikleri ve sevmedikleri ekipmanları, özellikleri açıklamıştır. İlkokul öğrencileri bahçelerinin sevdikleri özelliklerini ve ekipmanlarını şu sırayla belirtmişlerdir: oyun ekipmanları (%19), kum (%15), basketbol potaları (%15), gölge yapan ağaçlar, yeşillik (%11), yarış yapma/koşma odası (%11), beyzbol oynama alanı (%7), kışın kayma fırsatı sağlayan küçük tepe (%7), top sıçratmada kullanılan kaldırımlar (%7), gölgede oynanabilen sek sek oyunu (%4). Bahçelerinin sevmedikleri özelliklerini ve ekipmanlarını ise şu şekilde sıralamışlardır: sert asfalt yüzey (%28) , çimin ve ağaçlık bölgenin olmayışı (%16), yeterli ekipmanın olmayışı (%8), gölge elemanlarının bulunmayışı (%8). Young, ayrıca çocuklara hayal ettikleri oyun alanında neler olması gerektiğini de sormuştur ve şu cevapları almıştır: jimnastik ve hareket için daha fazla ekipman (%15), oyun evi (%15), farklı sporlar için alan (%15), çim (%11), sallanma çubukları (%7), oturma ve konuşmak için sakin alanlar (%7).

Okul bahçesindeki ayrılmış alanlar. Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar” boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 47’de görülmektedir.

Tablo 47

Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar

		f	%		f	%
1) Sert Zeminli Alan	Var	290	82,4	Yok	62	17,6
2) Geleneksel Oyun Alanı	Var	241	68,5	Yok	111	31,5
3) Yeşil Alan	Var	229	65,1	Yok	123	34,9
4) Spor Alanı	Var	191	54,3	Yok	161	45,7
5) Araç Park Yeri	Var	163	46,3	Yok	189	53,7
6) Bitkisel Materyaller ve Bitki Yetiştirme Alanları	Var	153	43,5	Yok	199	56,5
7) Gölge Alan	Var	142	40,3	Yok	210	59,7
8) Yürüme Alanı	Var	111	31,5	Yok	241	68,5
9) Koşma Alanı	Var	106	30,1	Yok	246	69,9

10) Boş arazi	Var	90	25,6	Yok	262	74,4
11) Oyun ve Oyun Aletleri Alanı	Var	76	21,6	Yok	276	78,4
12) Yumuşak Zeminli Alan	Var	53	15,1	Yok	299	84,9
13) Geniş, toplu oturma alanları	Var	51	14,5	Yok	301	85,5
14) Sessiz Alan	Var	38	10,8	Yok	314	89,2
15) Yaban Hayatı ve Yaban Hayatı Alanları	Var	30	8,5	Yok	322	91,5
16) Dev satranç alanı	Var	29	8,2	Yok	323	91,8
17) Tırmanma Alanı (yokuş, tepe, merdiven)	Var	25	7,1	Yok	327	92,9
18) Sanatsal Etkinlik Alanı	Var	17	4,8	Yok	335	95,2
19) Zıplama Alanı	Var	15	4,3	Yok	337	95,7
20) Yuvarlanma Alanı	Var	0	0	Yok	352	100
21) Trafik Eğitim Alanı	Var	0	0	Yok	352	100

Tablo 47'den görüldüğü üzere okul bahçelerinde en fazla görülen alanlar sırasıyla sert zeminli alan (f=290 ve %82,4), geleneksel oyun alanı (f=241 ve %68,5), yeşil alan (f=229 ve %65,1), spor alanı (f=191 ve %54,3). Okul bahçelerinde hiç bulunmayan alanlar ise trafik eğitim alanı, yuvarlanma alanı (f=0 ve %0). En az oranda bulunan ayrılmış alanlar ise zıplama alanı (f=15 ve %4,3), sanatsal etkinlik alanı (f=17 ve %4,8). Özaktan (2014) Ankara'nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında ilkokul bahçelerinde sanatsal etkinlik alanlarının (f=174 ve %48,1), bitki ve ağaç yetiştirme alanlarının (f=122 ve %33,7) ve çim-yeşil alanların (f=175 ve %48,3) bulunduğunu belirtmiştir. Başbay (2012) Ankara'nın Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinde bulunan kamu ve özel anasınıfı-anaokullarında yaptığı çalışmasında hareket alanları için topladığı bilgilerle kamu anaokulu-sınıflarında sırasıyla şu alanlar var olduğu sonucuna varmıştır: tırmanma alanı (f=8 ve %40) , koşma alanı (f=8 ve %40) , yürüme alanı (f=6 ve %30) , yuvarlanma ve zıplama alanı (f=0 ve %0) . Okulların etkinlik alanı incelemelerinde de en fazla oranda doğa köşesi adı altında sera ve bitki bakımı alanının (f=9 ve %45) , hayvan bakımı alanının (f=3 ve %15), trafik eğitim alanının (f=3 ve %15) ,sanat köşesinin (f=1 ve %5) , amfityatro alanının (f=1 ve %5) var olduğunu tespit etmiştir. Akgül-Gök (2012) Isparta'nın kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmasında ilköğretim öğrencilerine bahçelerinde en çok bulunmasını istedikleri alanı sorduğunda 2.sınıflarda bitki ve bitki yetiştirme alanı cevabını almıştır ve bu alanda da en fazla ağaç görmek istediklerini belirtmişlerdir, hatta yazılı olarak düşüncelerini şu şekilde dile getirmişlerdir: okul bahçesindeki ağaçlar altında ders işlemek ve oynadıklarını alanların ağaçlarla gölgelenmesini istediklerini belirtmişlerdir. Akgül-Gök (2012) diğer alanların bulgularını her bir alan

için ayrı ayrı değerlendirme yapmıştır. Öğrencilerin yaban hayatı alanı için olan öğelerden en fazla tercih edileni hayvanlar öğesidir; yazılı açıklamalarında kuş, kedi, tırtıl, uğur böceği vb. gibi hayvanları okul bahçesinde görmek istediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler doğa elemanı ve doğa olayları için en fazla güneşi, spor alanı tercihlerinde ise futbol sahasını, oyun aletleri ve oyunlar tercihlerinde çocuk oyun elemanlarını seçmişlerdir; çocuk oyun elemanları arasında da yazılı olarak salıncak, kaydırak, kum havuzu, top havuzu, tahterevallli gibi ekipmanları istediklerini belirtmişlerdir. Çöp kutusu, bayrak direği, oturma birimi vb. gibi öğeleri içeren yapısal eleman sıralamasında 2. sınıflar en çok bayrak direğini, havuzu, oturma birimini, çöp kutusunu okullarının bahçelerinde görmek istediklerini eklemiştir. Yazılı açıklama bölümünde de bayrağımızın dalgalanmasını istediklerini belirtmişlerdir. Sanatsal etkinlik alanı seçimlerinde öğrenciler bu alanları resim, müzik, bale yapabilmek için istedikleri açıklamasını yapmışlardır. Diğer alanlar seçeneği altında kantin/kulübe/büfe öğeleri en çok seçilen öğelerdir; öğrenciler bu alanların okul binası içinde değil de okul bahçesinde bulunmalarını hayal ettiklerini yazıyla belirtmişlerdir. Olgan ve Kahrıman-Öztürk (2011) Ankara'daki kamu ve özel anaokullarda tamamladıkları çalışmalarında Ankara'daki kamu anaokulu bahçelerinde doğal alanların (%5), geniş yumuşak zeminli alanların (%5,9), evcil hayvan besleme alanlarının (%5,9) bulunduğunu belirtmişlerdir. Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmada ilköğretim okullarının %30'unda öğrencilere yönelik oyun alanlarının, okulların %20'sinde özel dinlenme alanlarının ve ayrıca tamamında da spor sahalarının, tören alanlarının bulunduğunu belirtmiştir. İlköğretim bahçelerinin hepsinde sert zeminli alanın ve yeşil alanların bulunduğunu (f=10 ve %100) da eklemiştir. McKendrick (2005) İskoçya'daki anaokulu, ilkokul, ortaokul, özel okullarda tamamladığı araştırmasında okulların 2/3'ünde dört ortak alana rastlamıştır; bunlar: yeşillik alan, spor alanı, araba park alanı, ekili alanlar.

İlkokulların %45'i spor alanına sahip değildir ve ortaokul bahçelerinde altı çeşit spor alanı varken ilkokulların bahçelerinde üç çeşit spor alanı vardır. Okullarda bulunan yeşillik alanların %61'i de ağaçlarla kaplıdır. İlkokullarda en çok bulunan alanlar: sert zeminli oyun alanı, otopark alanı, spor için kullanılmayan yeşil alanlar, bitki alanı. Anaokullarında en fazla bulunan alanlar ise; sert zeminli oyun alanı, bitki alanı, otopark alanı, spor için kullanılmayan yeşil alandır. Başar (2003) altı farklı ilin

(İstanbul, Kırklareli, Manisa, Yozgat, Aksaray, Kars) kamu ve özel ilköğretim okullarında tamamladığı çalışmada okulların %47'sinden fazlasında voleybol ve basketbol alanı görüldüğünü belirtmiş ve diğer en fazla görülen ayrılmış alanları şu şekilde özetlemiştir: uygulama bahçesi (f=86 ve %29,4), futbol alanı (f=53 ve %18,2), araç park yeri (f=39 ve %13,4), trafik köşesi (f=7 ve %2,4), kümes (f=4 ve %1,4), arılık (f=1 ve %0,3). Ayrıca okullarda bulunan yeşil alanları özel çim alanı ve ağaç topluluğu bakımından değerlendirerek; sadece 70(%24,0) okulda özel çim alanının ve 174(%59,6) okulda da ağaç topluluklarının bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca okul bahçelerinin yeterliliklerine ilişkin okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerini de almıştır. Uygulama bahçesini 109 (%32,9) yönetici ve 736 (29,1) öğretmen; tören alanını 233 (%70,4) yönetici ve 1757 (%69,6) öğretmen; oyun alanını 193 (%58,3) yönetici ve 1316 (%52,1) öğretmen; yeşil alan ve ağaçlandırmaları 168 (%50,8) yönetici ve 921 (%36,5) öğretmen yeterli bulmuştur.

Okul bahçesindeki ayrılmış alanlara ilişkin araştırmacının gözlem bulguları tablo 48'de yer almaktadır.

Tablo 48

Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlara İlişkin Araştırmacının Gözlem Bulguları

Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar		f	%		f	%
1) Sert Zeminli Alan	Var	52	100	Yok	0	0
2) Spor Alanı	Var	47	90,4	Yok	5	9,6
3) Geleneksel Oyun Alanı	Var	42	80,8	Yok	10	19,2
4) Yeşil Alan	Var	35	67,3	Yok	17	32,7
5) Araç Park Yeri	Var	27	51,9	Yok	25	48,1
6) Gölge Alan	Var	18	34,6	Yok	34	65,4
7) Bitkisel Materyaller ve Bitki Yetiştirme Alanları	Var	17	32,7	Yok	35	67,3
8) Oyun ve Oyun Aletleri Alanı	Var	16	30,8	Yok	36	69,2
9) Boş arazi	Var	5	9,6	Yok	47	90,4
10) Sanatsal Etkinlik Alanı	Var	4	7,7	Yok	48	92,3
11) Yumuşak Zeminli Alan	Var	4	7,7	Yok	48	92,3
12) Sessiz Alan	Var	4	7,7	Yok	48	92,3
13) Geniş, toplu oturma alanları	Var	4	7,7	Yok	48	92,3
14) Yaban Hayatı ve Yaban Hayatı Alanları	Var	1	1,9	Yok	51	98,1
15) Dev satranç alanı	Var	1	1,9	Yok	51	98,1
16) Tırmanma Alanı (yokuş, tepe, merdiven)	Var	0	0	Yok	52	100
17) Zıplama Alanı	Var	0	0	Yok	52	100
18) Koşma Alanı	Var	0	0	Yok	52	100
19) Yürüme Alanı	Var	0	0	Yok	52	100
20) Yuvarlanma Alanı	Var	0	0	Yok	52	100
21) Trafik Eğitim Alanı	Var	0	0	Yok	52	100

Tablo 48'de ziyaret edilen okulların okul bahçelerinde görülen ayrılmış alanlara ilişkin bulgular yer almaktadır. Okul bahçelerinde en fazla görülen ayrılmış

alanlar sırasıyla: sert zeminli alan (f=52 ve %100), spor alanı (f=47 ve %90,4), geleneksel oyun alanı (f=42 ve %80,8) ve yeşil alan (f=35 ve 67,3). Ziyaret edilen okulların bahçelerinde hiç rastlanılmayan alanlar ise şunlardır: tırmanma alanı (yokuş, tepe, merdiven), zıplama alanı, koşma alanı, yürüme alanı, yuvarlanma alanı, trafik eğitim alanı (f=0 ve %0). En az görülen alanlar ise yaban hayatı ve yaban hayatı alanları, dev satranç alanıdır (f=1 ve %1,9).

Öğretmenlerin okul bahçesindeki ayrılmış alanları gerekli / gereksiz görme durumu. Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkökul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Öğretmenlerin Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanları Gerekli / Gereksiz Görme Durumu” boyutuna ait bulguları ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 49’da görülmektedir.

Tablo 49

Öğretmenlerin Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanları Gerekli / Gereksiz Görme Durumu

Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar		f	%		f	%
1) Yeşil Alan	Gerekli	346	98,3	Gereksiz	6	1,7
2) Gölge Alan	Gerekli	346	98,3	Gereksiz	6	1,7
3) Spor Alanı	Gerekli	344	97,7	Gereksiz	8	2,3
4) Sanatsal Etkinlik Alanı	Gerekli	342	97,2	Gereksiz	10	2,8
5) Yumuşak Zeminli Alan	Gerekli	342	97,2	Gereksiz	10	2,8
6) Geleneksel Oyun Alanı	Gerekli	339	96,3	Gereksiz	13	3,7
7) Yürüme Alanı	Gerekli	332	94,3	Gereksiz	20	5,7
8) Sessiz Alan	Gerekli	327	92,9	Gereksiz	25	7,1
9) Dev satranç alanı	Gerekli	321	91,2	Gereksiz	31	8,8
10) Geniş, toplu oturma alanları	Gerekli	307	87,2	Gereksiz	45	12,8
11) Koşma Alanı	Gerekli	306	86,9	Gereksiz	46	13,1
12) Trafik Eğitim Alanı	Gerekli	306	86,9	Gereksiz	46	13,1
13) Oyun ve Oyun Aletleri Alanı	Gerekli	292	83	Gereksiz	60	17
14) Bitkisel Materyaller ve Bitki Yetiştirme Alanları	Gerekli	282	80,1	Gereksiz	70	19,9
15) Sert Zeminli Alan	Gerekli	270	76,7	Gereksiz	82	23,3
16) Araç Park Yeri	Gerekli	243	69	Gereksiz	109	31
17) Zıplama Alanı	Gerekli	234	66,5	Gereksiz	118	33,5
18) Yuvarlanma Alanı	Gerekli	222	63,1	Gereksiz	130	36,9
19) Tırmanma Alanı (yokuş, tepe, merdiven)	Gerekli	215	61,1	Gereksiz	137	38,9
20) Boş arazi	Gerekli	168	47,7	Gereksiz	184	52,3

21) Yaban Hayatı ve Yaban Hayatı Alanları	Gerekli	163	46,3	Gereksiz	189	53,7

Tablo 49'da ilkököl öğretmenlerinin en gerekli görmüş oldukları alanların okul bahçelerinde en sık rastlanan alanlar oldukları göze çarpmaktadır. İlkökel öğretmenlerinin görüşlerine göre; okul bahçelerinde en gerekli görülen ayrılmış alanlar sırasıyla şu şekildedir : yeşil alan (f=346 ve %98,3), gölgelik alan (f=346 ve % 98,3), spor alanı (f=344 ve % 97,7), sanatsal etkinlik alanı ve yumuşak zeminli alan (f=342 ve %97,2). Okul bahçeleri için çok fazla gerekli görülmeyen ve ayrılmış alanlar içinde en gereksiz görülen alanlar sırasıyla yaban hayatı ve yaban hayatı alanları (f=163 ve %46,3), boş arazidir (f=168 ve %47,7). Bitiktaş (2015) Isparta'nın Eğirdir ilçesindeki ilkököl ve ortaokullarda yapmış olduğu araştırmasında okul bahçelerinde istenilen faaliyetlerin öncelik isteğine göre sıralamasında oyun ve spor faaliyetleri (f=162) , eğitim faaliyetleri (f=110), sosyal ve kültürel faaliyetler (f=55) ve tören ve kutlamaların (f=28) olduğunu belirtmiştir. Buradan da öğrencilerin faaliyet tercihlerinin öğretmenlerin düşüncelerini etkileyebileceği düşüncesine varılabilir. Öğrencilerin hissetmiş olduğu alan eksikliklerini öğretmenler de hissedebilmektedir. Öğrenciler alan tercihlerinde; açık yeşil çim alanları (f=441) , sessiz alanları (f=414), dev satranç alanı (f=375) ilk üç tercihlerinde belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler sert zeminli alanları en son tercihlerinde seçmişlerdir (f=156 ve %8,5). Öğrencilere sessiz ve gürültülü ayrı alan isteyip istemedikleri sorulduğunda; istediğini belirten öğrenci sayısı fazladır (f=567 ve %94,5). Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında eğitim paydaşlarına (öğrenci, öğretmen, okul aile birliği, uzman, il-ilçe mem çalışanları) okul bahçesinin kullanım amacını sorduğunda tüm paydaşlardan öncelikli olarak oyun ve spor faaliyetleri için kullanılması gerektiği cevabını almıştır (f=584 ve %100). İkinci kullanım amacında ise öğrencilerin eğitim faaliyetlerini, öğretmenlerin tören ve kutlamaları, diğer paydaşların (uzman, okul aile birliği, uzmanlar, il-ilçe mem) sosyal ve kültürel faaliyetleri seçmeleri ilginçtir. Çalışmanın tamamından çıkarılan sonuç ise okul bahçelerinin öncelikle oyun ve spor aktiviteleri sonrasında sosyal ve kültürel aktiviteler en son da tören ve kutlamalar için kullanılması tercih edilmektedir. Katılımcıların eğitim ve sosyal- kültürel alanlar içinde tercihleri sıralandığında öncelik sırasına göre şu alanlar tercih edilmiştir: eğitim bahçesi, küçük aktivite alanları, yeşil-çim alanlar, sessiz alanlar, sergi alanı, küçük amfi tiyatro. Çalışmada okul bahçelerinde bulunması istenilen oyun elemanları da paydaşlara sorulmuştur

ve oyun alanlarının tercih sıralamasında şu cevaplar görülmüştür: oyun bahçesi, oyun aletlerinin olduğu alanlar, yere çizilebilen oyunların oynandığı sert zeminler. McKendrick (2005) İskoçya'daki anaokulu, ilkokul, ortaokul, özel okullarda tamamladığı araştırmasında her on kişiden dokuzunun bahçelerinde farklı alanların olmasını istediğini belirterek; ilkokullarda (%35), anaokullarında (%46) oranda en fazla korunaklı alanların bahçelerde olmasını istenildiği sonucuna varmıştır. Genel olarak okulların çoğunda oturma alanları, açık hava alanları ve sabit oyun ekipmanları en fazla istek gören alanlardır. İlkokullarda en fazla istenen bahçe bölümleri; oturma alanı (%60), açık havada korunaklı alan (%50), sabit oyun ekipmanı (%50), piknik alanı/masaları (%47); anaokullarında ise; açık havada korunaklı alan (%40), sabit oyun ekipmanı (%39), oturma alanı (%37) en çok istenen bölümler arasındadır.

Okul bahçesi sorunları. Bu başlık altında “Öğretmen görüşlerine göre; ilkokul öğretmenlerinin okul bahçelerinin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir” olarak belirlenen üçüncü alt problemin “Okul Bahçesi Sorunları” boyutuna ait bulgular ve bulgulara ait değerlendirmeler tablo 50’de görülmektedir.

Tablo 50

Okul Bahçesi Sorunları

Öğrenciler Arasındaki Sorunlar		f	%		f	%
Diğer öğrencilerin oyunlara müdahalesi	Evet	279	79,3	Hayır	73	20,7
Öğrenciler arasındaki kavga	Evet	277	78,7	Hayır	75	21,3
Küfür	Evet	265	75,3	Hayır	87	24,7
Öğrenciler arasındaki zorbalık	Evet	225	63,9	Hayır	127	36,1
Öğrencilerin kalabalık oluşu	Evet	164	46,6	Hayır	188	53,4
Okul Bahçesinin Eksiklikleri veya Yetersizlikleri		f	%		F	%
Zeminin sert oluşu nedeniyle yaralanmalar	Evet	315	89,5	Hayır	37	10,5
Oyun aletlerinin yetersizliği	Evet	298	84,7	Hayır	54	15,3
Gölgelik birimlerin yetersizliği	Evet	296	84,1	Hayır	56	15,9
Spor alanının yeterli olmayışı	Evet	275	78,1	Hayır	77	21,9
Oturacak birimlerin yetersizliği	Evet	274	77,8	Hayır	78	22,2
Yeşil alanın yetersizliği	Evet	268	76,1	Hayır	84	23,9
Gürültü	Evet	216	61,4	Hayır	136	38,6
Öğretimdeki kullanım yetersizliği	Evet	214	60,8	Hayır	138	39,2
Kayma/ düşme tehlikesi	Evet	205	58,2	Hayır	147	41,8
Okul bahçesinde bulunan keskin köşeler	Evet	133	37,8	Hayır	219	62,2

Okul bahçesinin yeterli büyüklükte olmaması	Evet	127	36,1	Hayır	225	63,9
Yetersiz okul bahçesi bakımı	Evet	109	31	Hayır	243	69
Denetim yetersizliği	Evet	63	17,9	Hayır	289	82,1
Bahçe temizliğinin yeterli olmaması	Evet	62	17,6	Hayır	290	82,4
Bahçe duvarının yeterli olmaması/hiç olmaması	Evet	60	17	Hayır	292	83
Hırsızlık	Evet	53	15,1	Hayır	299	84,9
Diğer(açıklayınız)	Evet	24	6,8	Hayır	328	93,2

Tablo 50'den görüldüğü üzere okul bahçelerindeki sorunlar iki bölüm şeklinde incelenmiştir: öğrenciler arasındaki sorunlar ve okul bahçesinin eksiklikleri-yetersizlikleri. Okul bahçelerinde öğrenciler arasında yaşanan sorunlar arasında en sık rastlananlar; diğer öğrencilerin oyunlara müdahalesi (f=279 ve %79,3) , öğrenciler arasındaki kavga (f=277 ve %78,7) , küfür (f=265 ve %75,3) . Bu sorunların en fazla oranda görülmesi sebepleri arasında okul bahçelerinin farklı amaçlar için kullanılmak üzere düzenlenmemiş, ayrılmış alanlara sahip olmaması, bu sebeplerden dolayı diğer problemleri tetiklemesi gelmektedir. Tabloda göze çarpan veri küfür probleminin sık görülen sorunlar arasında yer almasıdır. Bu problemin Çankaya gibi eğitim düzeyi yüksek ve sosyo-ekonomik yönden iyi şartlarda olduğu bilinen bir ilçede bu kadar yoğun görülmesi beklenmemektedir. Ayrıca en az görülen okul bahçesi problemi ise; öğrencilerin kalabalık oluşudur (f=164 ve %46,6).

Araştırmacı Çankaya ilkokullarına yapmış olduğu ziyaretler esnasındaki okul yönetimi ve öğretmenlerle olan görüşmelerinde bazı bölgelerde öğrencilerin çoğunun özel okullara gittiği bilgisini edinmiştir. Bu yüzden bazı ilkokulların mevcutları diğer kamu ilkokullarına nazaran daha düşüktür. Öğrenci velilerinin özel okulları tercih etmelerinin sebeplerinin farklılaşabileceği düşünülmektedir, ama kamu okul bahçelerinin gerek dersler gerekse sosyal faaliyetler için olan yetersizliklerinin bir sebep olduğu da düşünülmektedir. Okul bahçesinin eksikliklerinden kaynaklanan sorunlar arasında en fazla görülen sorunlar zeminin sert oluşu nedeniyle oluşan yaralanmalar (f=315 ve %89,5), oyun aletlerinin yetersizliği (f=298 ve %84,7), gölgelik birimlerin yetersizliğidir (f=296 ve %84,1). Okul bahçesinde “diğer” seçeneğini işaretleyerek açıklama yapan öğretmenlerin sayısı ise en az orana sahiptir (f=24 ve %6,8). İlkokul öğretmenleri yapmış oldukları açıklamalarda bahçelerin tek parça halinde kullanıldıklarını, ayrılmış alanların bulunmayışının farklı sorunlara sebep olduklarını, teneffüslerde bahçe kontrolünün

çok zor olduğunu, doğayla öğrencilerin iç içe olmalarını sağlayacak alanların bulunmadığını, okul personeli için ayrı otoparkın bulunmadığını hatta bu konuda bazen velilerle park sorunu yaşadıklarını, okul bahçelerinin bahçeyi kullanan bireylerin fikri alınmadan düzenlendiğini, iki okulun ortak kullandığı bahçelerin yetersiz geldiğini, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının okul bahçeleri için gerekli çalışmaları yapmadıkları, okullarının bahçesini düzenlemeye uğraşan okulların Milli Eğitim Müdürlüklerinden veya belediyelerden destek alamadıkları bilgilerini vermişlerdir. Hırsızlık okul bahçelerinde görülen en az sıklıktaki sorundur (f=53 ve %15,1). Sonrasında sırasıyla bahçe duvarının yeterli olmaması / hiç olmaması (f=60 ve %17), bahçe temizliğinin yeterli olmaması (f=62 ve %17,6) gibi sorunlar yer almaktadır. Bitiktaş (2015) Isparta'nın Eğirdir ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda yapmış olduğu araştırmasında en fazla görülen sorunları şu şekilde sıralamıştır: zeminin sert olmasında kaynaklanan yaralanmalar (f=418 ve %23,3), yeterli yeşil alanın bulunmaması (f=404 ve %22,4), yeterli oyun aletlerinin de olmamasıdır (f=241 ve %13,4). Okul bahçelerinde az görülen sorunların sıralaması da bahçe duvarının olmaması/ hiç olmaması (f=66 ve %3,6), yeterli gölgeleme öğelerinin olmaması (f=177 ve %9,8), alanın yeterli büyüklükte olmaması (f=220 ve %12,3). Özaktan (2014) Ankara'nın merkez dokuz ilçesinde kamu ilkokullarında yapmış olduğu araştırmasında ilkokul öğretmenlerinin okul bahçesinin yeterli büyüklükte olma konusunda kararsız kaldıklarını ve birbirlerine yakın cevaplar verdiklerini belirtmiştir.

Okul bahçesinin yeterli büyüklükte olduğunu düşünen ilkokul öğretmenleri oranı %26 (f=94), kararsız kalanlar (f=74 ve %20,4), kesinlikle katılmadıklarını belirtenlerin sayısı 73'tür (%20,2). Algan (2008) Adana il merkezindeki kamu ilköğretim okullarında yapmış olduğu çalışmasında ilköğretim bahçelerinde görülen okul bahçesi sorunlarını eğitim paydaşlarına göre incelemiştir ve en fazla görülen sorunları sıralamıştır: yeterli yeşil alanın bulunmayışı (%26,22), zeminin sert olması nedeniyle oluşan yaralanmalar (%20,64), yeterli oyun aletlerinin bulunmayışı (%19,96) , alanın yeterli büyüklükte olmaması (%12,88). McKendrick (2005) İskoçya'daki anaokulu, ilkokul, ortaokul, özel okullarda tamamladığı araştırmasında ilkokulların %35'inde spor alanlarının eksikliği veya alanların nitelik yönünden düşük olmasının okullarda problem olduğu sonucuna varmıştır. İlkokullarda bahçe için yapılan çalışmaların %15'inin odak noktası spor alanları içindir. Bahçe kullanımı

hava şartlarından dolayı da kısıtlanmaktadır (%97). İlkokulların %27'sinde bahçenin darlığı, alan yönünden eksik olması sorun olarak görülmüştür. Anaokulların %21'i okullarının bahçesinde sorun yaşadıklarını belirtmiştir, sorunların %40'ının yıkıcılık (vandalizm) olduğunu eklemiştir. İlkokullarda görülen yıkıcılık oranı ise %40'tır. Okulların genelinde (%71) park etme sorunu görülmektedir. Çalışmada park etme sorunu öğrencilerin güvenlik probleminden daha ön plana çıkarak daha önemli görülmüştür. İlkokullarda fazla alan isteme özellikle de bahçe alanının fazlasını isteyenlerin oranı % 97 iken, bu oran anaokullarında % 90'dır. İlkokullarda bahçede en sık görülen sorunlar; yıkıcılık, donanım, zemin çeşitliliğinin azlığı, spor alanlarının nitelik yönünden düşük olması, yer darlığı iken anaokullarında da en sık görülen sorunlar yıkıcılık, donanım eksikliği, zemin çeşitliliğinin azlığı, yer darlığıdır.

Okul bahçesinde görülen denetim eksikliği %8 ilkokulda sorun olarak görülürken; önemli bir oranda anaokulda bu sorun olarak görülmemiştir. Park etme sorunu ilkokulların %64'ünde görülürken; bu oran ilkokullarda %88'dir. Young (1997) New York'un Onterio eyaletinde bulunan anasınıfında başlayarak toplamda beş sınıf kademesinden oluşan Victoria Public School'da tamamladığı çalışmasında okul bahçelerinde en sık görülen problemleri başkalarının müdahalesi, okulun kalabalık oluşu, amaçsızlık olarak özetlemiştir. Görülen diğer problemleri de küfür etme, kavga etme, zorbalık, barbarlık – yıkıcılık olarak belirtmiştir. Çalışmasında okul personeli bahçede görülen fiziksel ve oyun problemlerini şu şekilde belirtmişlerdir : alanların sınırlarının belli olmayışından dolayı spor aktiviteleri esnasındaki sorunlar (yuvarlanan ve uçan top vb.), okulun mevcudunun fazla olmasına rağmen bahçenin küçük olmasından kaynaklanan sorunlar, sert ve asfalt zemin kaplamasının neden olduğu sorunlar (yaralanma, sıyrık vb.), oyun alanı çevreleme elemanının çok alçak olması sonucu oluşan sorunlar, binanın arkasında bulunan küçük çardakların sayısının yeterli olmaması, arka bahçe ve ön bahçeyi ayıran basamaklarda bulunan korkulukların hapisane atmosferini andırması, kış mevsiminde bahçede farklı aktivitelerin yapılmayışı ve karların arka bahçede yığılmasıyla oluşan küçük tepe, okul girişi alanındaki alan darlığından kaynaklanan kalabalıklık, oyun alanı bölgesinin küçüklüğü, gölgelik alanın yeterli olmayışı, çocukların sakin sessiz bir şekilde oturma yerlerinin bulunmayışı, anaokulu ve ilkokul öğrencilerini ayıran bölgenin bulunmayışı. Yine aynı çalışmada ilkokul öğrencileri de okul bahçelerinde görülen sorunları yetersiz oyun ekipmanları,

gölgeleme elemanlarının bulunmayışı, kavga, kalabalıklık, taş atmalar, kışın aktivite kısıtlılığı, çamur, çitin arkasında kaçan topraklar olarak belirtmişlerdir.

Araştırmacı birebir ziyaret ettiği 52 ilkokulun okul yöneticileri ve öğretmenleri ile ziyaretler esnasında konu ile ilgili konuşma ve görüşlerinden yararlanma fırsatı bulmuştur. Bu konuşmalarda araştırmacı, ziyaret edilen okulun okul bahçesini değiştirmek için uğraşların olup olmadığını, olduysa neler yapılmaya çalışıldığını ve sonuç olarak nelerin değiştiğini, uğraşlar esnasında kimlerden veya hangi kuruluşlardan destek istendiğini ve ne gibi destekler aldıklarını vb. gibi bilgileri içeren soruları okul yönetimine ve okulun öğretmenlerine sormuştur. Bazı okullarda okul yönetimi ellerinden geleni yapmaya çalıştıklarını belirtse de okulun öğretmenleri bu fikre katılmadıklarını belirtmişlerdir. Okulun diğer problemleri yüzünden okul bahçesinin düzenlenme ve güzelleştirme çabalarının hep ikinci plana atıldığını belirtmişlerdir. Örneğin bir okulun zemininin toprak olmasından dolayı okul bahçesinin belediye tarafından asfaltlama çalışmaları sırasında okulun bahçesinde bulunan bazı ağaçlar dikkatsizlik ve özensizlik sonucunda zarar görmüştür ve kurummuştur. Okulun öğretmenleri düzenleme esnasında fikirlerini paylaşmış olmalarına rağmen okul yönetimi ve belediye çalışanları bu fikirleri uygulama yoluna gitmeyip, en basit çözüm olan her yeri tek tip zeminle kaplamayı uygun görmüşlerdir. Bazı okullarda da okul yönetimi okul bahçesinin düzenlenmesi konusunda birebir çok çaba sarf ederken öğretmenlerinden yeterli desteği alamadıklarını belirtmişlerdir örneğin; bir okulun bahçe duvarının çoğu kısmının olmaması sorununa okul yönetimi belediye, kaymakamlık ile işbirliği içinde olarak sorunun çoğunu çözmüştür, okul bahçesini yeşillendirme, ağaçlandırma yoluna gitmiştir ama öğretmenlerden bazıları “ Ben bahçıvan değilim ” bakış açısıyla çalışmalara katılmamıştır. Ayrıca yine aynı okulun mahalle sakinlerinden biri arabasını özellikle getirip okul bahçesine ısrarla park etmektedir. Sorun öncelikle ilgili makamlara iletilmiş olmasına rağmen; çözüme ulaşılmadığı için Kaymakamlığa iletilmiştir ama okul yönetiminin lehine hiçbir gelişme yaşanmamıştır. Bazı okullarda ise okul yönetimi ve öğretmenler işbirliği içinde çalışıp okul bahçesinin düzenlenmesi için uğraşmışlardır ve bazı güzel sonuçlar elde etmişlerdir. Çankaya ilçesinin ismi duyulan okullarının birinde belediye, milletvekilleri aracılığı ile okul bahçesi bir nebze de olsa yeşillendirilmiş, okul bahçesine yıl sonu gösteri vb. yapılabileceği amfi tiyatro

benzeri bir alan inşa ettirilmiştir, ama yine aynı okulun okul bahçesinin sınırları içinde bir yaya üst geçidi mevcuttur ve bu konuda okul lehine olan bir gelişme olmamıştır.

Okul yönetimlerinin ve öğretmenlerin uğraşları, sohbetleri, araştırmacının gözlemleri sonucunda anlaşılmaktadır ki okul bahçelerinin güzelleştirilmesi, düzenlenmesi konusu gerek Milli Eğitim Müdürlüğü gerekse Belediye tarafından ikinci planda tutulmaktadır. Bunun sebepleri arasında okullarda bahçeden öncelikli sorunların da var olmasıdır veya okul bahçelerinin öneminin tam olarak anlaşılmış olmamasıdır.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgulara yönelik sonuçlara ve bu sonuçlardan yola çıkarak geliştirilen araştırmaya dönük ve uygulamaya dönük önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu başlık altında araştırma verilerinden yola çıkılarak elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

Okul yöneticilerinin görüşlerine göre ilkokul bahçelerinin mevzuata uygunluğuna ilişkin sonuçlar. 1. Okul bahçelerinde öğrenci başına düşmesi gereken alan veya okul bahçelerinin sahip olması gereken alanlarına ilişkin detaylı ve kapsamlı mevzuat olmamasına rağmen, alan yazın taramasındaki araştırmalarla ve mevcut mevzuatla karşılaştırıldığında çoğu okulda öğrenci başına düşen alanın az olduğu ve yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Bahçe alanlarının dar, Çankaya ilçesi ilkokullarının okul mevcutlarının fazla olmasından dolayı öğrenci başına düşen açık alan miktarının az olduğu fark edilmiştir. Araştırma yapılan okullarda öğrenci başına düşen bahçe alanının en fazla 54 m², en az ise 1m², olduğu tespit edilmiştir. Veriler sonucunda okul bahçelerinin alanlarının yeterli büyüklükte olmadığı ve okulların fiziki yeterliklerine, özellikle de bahçe alanına göre okulun öğrenci mevcudunun ayarlanmaya çalışılmadığı sonucuna varılmıştır.

2. Okul bahçelerinin ortamı için gerekli önlemlerin biri haricinde diğer önlemlerin çoğunun okullarda önlem olarak alındığı tespit edilmiştir. Hiçbir okulun bahçesinde yeşil alanlar dışındaki zemin kauçuk malzeme ile kaplı değildir. Bunun

sebepleri arasında kauçuk malzeme gibi yumuşak zemin maddelerinin pahalı olmasının olabileceği düşünülmektedir. Okul yöneticilerinin olumlu düşüncelerine rağmen bazı okulların bahçelerinde kademeli bölümlerin var olduğu, açık oyun alanlarında yaralanmaları önleyecek önlemlerin alınmadığı araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Ayrıca okul yöneticileri ile yapılan fikir paylaşımlarında bazı okul bahçelerinin böceklerle karşı düzenli olarak ilaçlanmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Çoğu okul bahçesinin farklı etkinliklerin birbirini etkilemeden gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik düzenlenmediği gözlemlenmiştir.

3. Okul bahçelerinde yer alan donanımlar için önlemler alınmaktadır ama çoğu okulda bahçe donanımları içinde yer alan paratöner (yıldırımsavar) yoktur. Bu donanımın okullarda bulunmaması tehlike arz etmektedir. Ayrıca araştırmacının gözlemleri ile desteklenen okul yöneticisi görüşleriyle her okulda acil durumlar için ikinci bir kapının bulunmadığı gözlemlenmiştir ve bu önlemin o okullarda uygulanmadığı sonucuna varılmıştır. Acil durumlara ikinci bir bahçe kapısının bulunmamasının sorunlara sebep olduğu düşünülmektedir.

4. Çoğu okulda araçların giriş-çıkış ve park yerleri için önlemler alınmaktadır ama birçok okulda veliler ile öğrencilerin okula giriş-çıkışları farklı kapılardan yapılmamaktadır. Bu durumun sonucunda da öğrencilerin giriş-çıkış saatlerinde yaşanan yoğunluktan dolayı öğrencilerin yere düşmesi, velilerini bulamaması gibi olumsuzluklar yaşanabilmektedir. Ayrıca araştırmacının gözlemleri esnasında bazı okulların çıkış kapılarının trafiğin yoğun olduğu caddeye açıldığını ve bazılarında da bu durum için hiçbir önlem alınmadığı gözlemlenmiştir. Bahçe kapısının mecburen caddeye açıldığı durumlarda önlemlerin alınması hayati önem taşıyabilmektedir ama bazı okullarda bu konunun ikinci plana atıldığı belirlenmiştir.

5. Okul bahçelerinde yer alan altyapı tesisatı (su, telefon, kanalizasyon) önlemleri birçok okulda alınmaktadır ve altyapı sorunlarına ilişkin önlemlerin alınarak; bu konulara okullarda öncelik verildiği sonucu çıkarılmaktadır.

6. Her okul bahçesinin fiziki durumuna ve özelliklerine uymayan önlem maddelerine okul yöneticilerinin vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde; hiçbir okulda havuz olmadığı için bu konuyla ilgili önlemlerin alınmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca çoğu okulda kuyu tesisatı da bulunmadığı için önlemler alınmamaktadır. Okul bahçelerinde kuyu tesisatı bulunan okulların inşa edilmiş tarihinin eski olduğu ve bu

okullarda da kuyu tesisatının güvenlik açısında kapatıldığı bilgisine okul yöneticilerinden ulaşılmıştır. Ayrıca her okul bahçesinde otomatik hareket eden kapıların, rüzgarlı havalarda hareketlenebilecek cisimlerin bulunmaması sebebiyle bu okullarda önlemler alınmamaktadır.

7. Okul yöneticilerinin görüşleri verileriyle okul bahçelerine ilişkin TS 9518 standartlarının biri hariç çoğunun okullarda uygulandığı sonucuna varılmıştır. Hiçbir okulda uygulanmayan standart ise; okul bahçelerinin hiçbirinde içme suyu çeşmesinin olmamasıdır. Ayrıca okul yöneticilerinin çoğu okul bahçelerine ilişkin standartların bahçelerde uygulandığını belirtmiş olsa da araştırmacı gözlemlerinde öğrenci yaş gruplarının ölçüsüne uygun oturma yerlerinin yeterli sayıda olmadığı, okulların dışarıdan gelen gürültüye uzak olmadığı, okul bahçesinde yaş gruplarına uygun açık spor alanlarının bulunmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan gözlemler sonucunda okulların ilçe merkezinde yerleşim yerlerinin ortasında kalarak gürültüye maruz kaldığı ve bahçedeki oturma yeri ve açık spor alanı düzenlemelerinin yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır.

8. Okul yöneticilerinin görüşleri verileriyle okulların arsa-bina ve sahasına ilişkin TS 9518 standartlarının çoğu okulda uygulandığı sonucuna varılmış olsa da araştırmacının gözlem verileri ile çoğu okulun toprak yapısının bitki yetiştirmeye uygun olmadığı hatta çoğu okulda toprak görülebilecek alanların çok az olduğu, okulların çoğunun yoğun taşıt trafiğinin olduğu yerlerde bulunduğu, öğrenci giriş-çıkışlarının trafiğin yoğun olduğu caddelere açılabilirdiği ve okul binaların ana giriş ve öğrenci girişinin ayrı olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmacının okul ziyaretleri sonrasında verilerle okullarda okul arsa-bina ve sahasına ilişkin standartların yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

9. Okul yöneticilerinin görüşleri verileriyle okullarda bulunan araç otoparklarına ilişkin TS 9518 standartlarının birinin okullarda uygulanmadığı tespit edilmiştir: Okullarda kapalı otopark bulunması gerekmesine rağmen hiçbir okulda kapalı otopark mevcut değildir. Araştırmacının gözlemlerinde; öğretmenlerin çoğu okulda araçlarını okul bahçesine, öğrencilerin oyun oynayabilecekleri alanlara veya bahçenin araçlar için ayrılmış olan alanlara park ettiği fark edilmiştir. Park edilen alanlarda detaylı otopark düzenlemeleri görülmemiştir. Çoğu okulda araç park edilen alanlar çit vb. ile çevrilmemiştir, karlı ve buzlu hava koşullarından korunmamıştır, alanda ayrı yaya yolları yoktur ve okullarda kapalı otoparklar yoktur.

Ayrıca bazı okullarda da okul personeli araçlarını yer olmadığından dolayı okul bahçesi dışına park etmektedir. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre standartlar okul bahçelerinde uygulanıyor olsa da araştırmacı gözlemlerine göre; okul bahçelerinde otopark olarak nitelendirilebilecek otopark özelliklerine uygun alanların bulunmadığı belirlenmiştir.

10. Okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda, okullarda engelli bireylere ait düzenlemelere ilişkin TS 9518 standartlarının çoğu okulda uygulandığı tespit edilmiştir ama engelli bireyler için olan en az 1.20 m. genişliğindeki yaya yolları ve okul girişine 30 m.'den uzak olmayan engelli otoparkı standardının çoğu okulda uygulanmadığı sonucuna varılmıştır.

11. Her okulda gözlenemeyen servis araçlarına ilişkin TS 9518 standardının okul yöneticilerinin çoğu tarafından uygulandığı sonucuna varılmaktadır ama birçok okulda öğrenci-personel servislerinin kullanımı görülmesine rağmen yaklaşık olarak okulların yarısının bahçesinde servislerle irtibatı sağlayan müstakil bir büro mevcut değildir. Bu duruma ilişkin TS 9518 standartlarının da okullarda uygulanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İlkokul öğretmenlerinin görüşlerine göre okul bahçelerinin kullanımına ilişkin sonuçlar. 1. Okul bahçelerinin en çok ilkokul, anasınıfı ve okul ders saatleri dışında o okulun öğrencileri tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir. Çoğu okulun bahçesinin okul ders saatleri dışında başka okul öğrencileri ve halk tarafından kullanılmadığı bulgusuyla okul bahçelerinin günümüzde de hayat boyu öğrenmenin sağlandığı alanlar haline getirilemediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca birçok okulun bahçesinin okul saatleri dışında kullanıldığı tespit edilmesine rağmen son zamanlarda okul sonrasında okulunun bahçesini farklı sebeplerden dolayı kullanıma kapattığını belirten okul yöneticilerinin olduğu tespit edilmiştir. Okul bahçelerinin okul ders saatleri dışında kullanılıp kullanılmadığı konusunda fikri olmayan öğretmenlerin de var olduğu tespit edilerek; öğretmenlerin kendi okul bahçeleri hakkında çok fazla bilgi sahip olmadıkları sonucuna varılmıştır.

2. Okul bahçelerinin çevreleme elemanı olarak en fazla görülenlerin “beton duvar ve demir parmaklık”, “demir parmaklık”, “beton duvar”, “ beton duvar ve tel” gibi yapay elemanların olduğu tespit edilmiştir. Daha doğal çevreleme elemanı olan “ağaç ve çalılarla sınırlandırma” nın çok az sayıda okulda kullanıldığı sonucuna

varılmıştır. Okul bahçelerinde çevreleme elemanı olarak beton, demir parmaklık gibi yapay elemanların kullanılmasının okul bahçelerinin dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunmaya çalışıldığı veya öğrencilerin kontrolsüz bir şekilde okuldan ayrılmalarının önlenmesine çalışıldığı sonucuna varılabilir.

3. Öğretmen görüşlerine sunulan çevreleme elemanları içinde en çok tercih edilen “ağaç ve çalılarla sınırlandırma” olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları arasında ilginç olan sonuç şudur ki; “beton duvar ve demir parmaklık” öğretmenlerin tercihlerinde ikinci sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin okullarda güvenlik sorunu yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

4. Okul bahçelerinin hepsinde asfalt zeminin yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca “beton” zemin de asfalt zeminden sonra en çok karşılaşılan zemin çeşididir. Okul bahçeleri zeminlerinde ilgili makamlar tarafından sert zeminlerin tercih edildiği sonucuna varılmıştır. Öğrenci yaralanmalarını önlemede önemli rolü olan yumuşak zeminlerin çoğu okulda var olmadığı tespit edilmiştir.

5. Öğretmenlerin okul bahçelerinde zemin olarak en çok yumuşak zemin, çim, halı çim ve kum gibi yumuşak zemin maddelerini tercih ettikleri, gerekli gördükleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca asfalt, beton gibi sert zeminlerin de okul bahçelerinde az da olsa tercih edildiği tespit edilmiştir.

6. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda okul bahçelerinin mevcut durumlarının farklı yaş gruplarına uygun olduğu, engelli bireylerin kullanımına uygun olduğu ve bahçelerde ayrılmış alanların var olduğu sonuçlarına varılmıştır, ama araştırmacının okullara olan ziyaretleri esnasında yaptığı gözlemler sonucunda bahçelerin farklı yaş gruplarına uygun olarak düzenlenmediği, farklı etkinliklerin gerçekleştirilebileceği ortamların bulunmadığı fark edilmiştir. Engelli bireyler için genellikle sadece merdivenlere rampa yaparak düzenlemeler yapıldığı gözlemlenmiştir ve fiziksel engelli bireyler haricinde diğer engellilerin ön planda tutulmadığı sonucuna varılmıştır.

7. Okul bahçelerinde hareket alanı için olan ekipmanlar arasında en fazla kaydırak, salıncak, tahterevalli, yaylı oyuncaklar gibi geleneksel oyun alanlarında bulunan ekipmanların var olduğu tespit edilmiştir. Denge çubuğu, yapay tepe, sallanma çubukları gibi farklı donanımlar okul bahçelerinde yoktur. Öğrencilerin hayal güçlerini kullanabilecekleri ve macera dolu anlar yaşayabilecekleri

donanımların (çadır, mağara, tünel vb.),yapı oluşturma ve yıkma donanımlarının (lastik, sandık, tuğla vb.) okul bahçelerinde bulunmadığı tespit edilmiştir. Geleneksel oyun alanları içinde en çok sek sek oyununun bulunduğu, fonksiyonel peyzaj elemanları içinde de en çok çöp kutusu ve bankların okul bahçelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Tüm bulgular değerlendirildiğinde okul bahçelerinde maliyeti ucuz ve kurulumu kolay ekipmanların okul bahçelerinde bulunduğu sonucuna varılmıştır. Okul bahçelerinde bulunan ekipmanlar öğrencilerin gelişimlerini farklı yönlerden destekler nitelikte değildir.

8. Öğretmen görüşlerine göre; hareket alanları için en gerekli görülen donanımların kum havuzu, oyun evi, denge çubuğu gibi okul bahçelerinde bulunmayan ekipmanlar olduğu, macera ve hayal alanı için başta çadır olmak üzere tüm donanımların, yapı oluşturmak ve yıkmak için başta sandık olmak üzere tüm donanımların okul bahçelerinde gerekli görüldüğü tespit edilmiştir. Geleneksel oyun alanında en başta sek sek oyununun ve fonksiyonel peyzaj elemanlarından da gölgelik başta olmak üzere tüm fonksiyonel peyzaj elemanlarının öğretmenler tarafından gerekli görüldüğü tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerin hayal güçlerini kullanabilecekleri, bilişsel düşünme becerilerini kullanabilecekleri, bahçede daha verimli anların geçirilebileceği ekipmanları tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Okul bahçelerinde öğretmenlerin en gereksiz ekipman olarak teleferik, havuz ve fiskiyeyi gördükleri tespit edilmiştir. Bu ekipmanların gereksiz görülmesinin sebepleri arasında bu ekipmanlara ilişkin tehlike veya risklerin olmasından dolayı farklı problemlerin oluşabileceğini düşünmeleri yer alabilir.

9. Okul bahçelerinde ayrılmış alan çeşitleri içinde en fazla sert zeminli alanların, geleneksel oyun alanlarının, yeşil alanların olduğu tespit edilmiştir. Diğer alanların (spor alanı, araç park yeri vb.) okul bahçelerinde yaygın olarak görülmediği, yuvarlanma ve trafik eğitim alanının okul bahçelerinde hiç görülmediği, okul bahçelerinin çoğunda yaygın görülen alanların (geleneksel oyun alanı, yeşil alan vb.) bahçede yer aldığı gözlemlenmiştir. Okul bahçelerinde yeterli gölgelik alanların bulunmadığı ve bunun sonucunda da güneşli havalarda bahçe kullanımının ve etkinliklerinin sınırlandırıldığı sonucuna varılmıştır. Farklı alanların okul bahçelerinde bulunmayışı sebebiyle öğrencilerin farklı yönlerden gelişimleri için desteklenmedikleri ve farklı sorunlarla karşılaşabildikleri sonucuna varılmıştır.

10. Öğrencileri arasında okul bahçelerinde en sık karşılaşılan sorunların diğer öğrencilerin oyunlara müdahalesi, öğrenciler arasındaki kavga olduğu tespit edilmiştir. Okul bahçelerinde ayrılmış alanların bulunmayışından dolayı bu sorunların ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır. Okul bahçelerinde görülen ve bahçenin eksikliği, yetersizliği sebebiyle ortaya çıkan sorunlar arasında en çok zeminin sert oluşu nedeniyle oluşan yaralanmaların olduğu tespit edilmiştir. En az görülen sorunlar ise; hırsızlık, bahçe duvarının yeterli olmamasıdır. Okul bahçelerinin duvarlarında, temizliğine ve denetimlerinde sorunların yaygın olmamasından dolayı bu konulara ilişkin sorunlar çoğu okulda görülmemektedir. Okul bahçelerinde donanım veya ayrılmış alanların eksikliklerinin bahçede farklı sorunlara sebep olduğu sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Araştırma sonuçlarından yola çıkarak geliştirilen, araştırmacılara yol göstermesi açısından önemli olarak görülen araştırmaya dönük öneriler ve uygulamaya dönük öneriler iki başlık halinde sunulmaktadır.

Araştırmaya dönük öneriler. 1. Bu araştırma Ankara ili Çankaya sınırları içindeki ilkokullarda tamamlanmıştır. Araştırmanın sınırları genişletilerek Ankara genelinde veya farklı illerdeki okul bahçeleri araştırılabilir ve karşılaştırmalar yapılabilir.

2. Bu araştırma kamu ilkokullarında tamamlanmıştır. Özel ilkokullarda yapılacak olan araştırma sonuçları ile kamu ilkokullarında tamamlanan bu çalışmanın sonuçları karşılaştırılabilir, farklı genellemelere varılabilir.

3. Okul bahçesinin fiziki şartları iyi ve donanım yönünden zengin olan örnek gösterilebilecek okullar ile okul bahçesi donanım yönünden eksik olan okullar karşılaştırılabilir.

4. Belirli bir okulun okul bahçesi incelenerek durum çalışması yapılabilir.

5. Öğretmenlerin okul bahçelerinin çevreleme elemanı tercihlerinde “ağaç ve çalılarla sınırlandırma” seçeneğinden sonra niçin “beton duvar ve demir parmaklık” gibi yapay elamanları tercih ettikleri detaylı bir şekilde araştırılabilir.

6. Yapılan gözlemler sonucunda ilkokullarda bulunan anasınıflarının okul bahçelerini ilkokul öğrencileri kadar fazla ve etkin kullanmadıkları fark edilmiştir, bu durumun sebepleri ve uygulamaya dönük önerileri araştırılabilir.

7. Uluslararası alanda okul bahçelerine ilişkin yürürlükteki mevzuat ile ulusal alandaki mevzuat karşılaştırılarak; farklılıklar, benzerlikler veya eksiklikler üzerine kapsamlı bir çalışma yapılabilir.

8. Okul bahçesini kullanan öğrenci fikirleri alınarak; çocukların hayal ettikleri ve zaman geçirmek istedikleri okul bahçelerinin özellikleri ve uygulamaya dönük önerileri araştırılabilir.

9. Öğretmenlerin bazı bahçe ekipmanlarını gereksiz görme sebepleri üzerine detaylı araştırma yapılabilir.

Uygulamaya dönük öneriler. 1. Okul bahçelerinin düzenlenmesinde TS 9518 standartlarına uyularak ve İş Sağlığı ve Güvenliği önlemleri alınarak; düzenlemenin öğrenciler üzerindeki farklı etkileri araştırılabilir.

2. Öğrenci görüşleri alınarak farklı okul bahçeleri düzenlenerek, bu bahçelerin öğrenciler üzerindeki etkileri gözlemlenebilir.

3. Okul bahçelerinde farklı yaş gruplarına hitap eden, öğrencileri çeşitli yönlerle destekleyen donanımların ve ekipmanların bulunması sağlanabilir, okul bahçeleri farklı şekillerde düzenlenebilir.

4. Okul bahçelerinden sıcak ve güneşli havalarda daha verimli bir şekilde yararlanmak amacıyla gölgelik alanların çoğaltılmasının sağlanması önerilmektedir. Bu amaç için ağaç dikimi veya yapay gölgelik donanımlarının okul bahçesine monte edilmesi öneriler arasındadır.

5. Araştırma sürecindeki literatür taramalarında okul bahçelerine ilişkin ulusal mevzuatın farklı düzenlemelerde yer aldığı ve bunların bütüncül bir niteliğe sahip olmadığı belirlenmiştir. Okul bahçelerine ilişkin bütüncül ve derli toplu bir mevzuatın hazırlanması araştırmacılar ve uygulamacılar için pratik açıdan değerli olabilir.

6. Okullarda tasarruf yapabilmek amacıyla bazı uygulamaların ve düzenlemelerin okul bahçelerinde uygulanmadığı fark edilmiştir ama eğitimde tasarrufun ön plana çıkmaması gerektiği düşüncesiyle okul bahçeleri düzenlemeleri için ayrı bir bütçenin ayrılması, düzenlenmesi önerilebilir.

7. MEB veya MEM'ler tarafından okullara ayrılan bütçeden öğrenci ve okul personeli güvenliğine yönelik harcamaların daha planlı ve detaylı bir şekilde yapılabileceği önerilmektedir.

8. Öğretmenlerin bahçe kullanımlarını teşvik edici ve arttırıcı bahçe düzenlemelerinin yaygınlaştırılmasına yönelik uygulamaların okullarda yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Adams, E. (1993). *Learning through landscapes*. In Hale, M. (Eds.), *Ecology in Education* (pp. 122-131). Cambridge: Cambridge University Press.
- Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları (Tarih:31 Aralık 2016). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden erişilmiştir.
- Akgül-Gök, Z. (2012). *İlköğretim okul bahçelerinin öğrencilerin tercihleri ve doğa bilinci gelişimini destekleyici yaklaşımlar doğrultusunda tasarımı: Isparta kenti örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Aksoy, Y. (2011). *Çocuk oyun alanları üzerine bir araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon İlleri Örneği*. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/319347> adresinden erişilmiştir.
- Algan, H. (2008). *İlköğretim okul bahçelerinin tasarlanmasına paydaş katılımı: Adana Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Altınbaşak, E. (2012). *İlköğretim okul bahçelerinin çocuklardaki fiziksel aktivite eğilimi üzerindeki etkisinin katılımcı tasarım yöntemi ile belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kadir Has Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- American Public Health Association Committee on the Hygiene of Housing. (1948). *Planning the neighborhood; standards for healthful housing* (Vol. 1). Public Administration Service.
- Americans with Disabilities Act (ADA) Standards for Accessible Design. https://www.ada.gov/2010ADASTandards_index.htm adresinden erişilmiştir.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), 1-25.
- Arslan Muhacir, E. S. ve Yavuz Özalp, A. (2011). Artvin kenti ilköğretim okul bahçelerinin nitelik ve niceliksel durumunun coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak belirlenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 12(2), 172-184.

- Aslan, Ö. M. (2013). *Anaokuluna devam eden çocukların oyun davranışları ve oyunlarında ortaya çıkan zorbalık davranışları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- AS/NZS 4486.1 Standardı'na https://infostore.saiglobal.com/en-gb/Standards/AS-NZS-4486-1-1997-116233_SAIG_AS_AS_242946/ adresinden erişilmiştir.
- Ata, S. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin dış mekanda oyun uygulamaları ve çocukların dış mekanda oyun oynamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Bacanlı, H. (2003). *Gelişim ve öğrenme* (6. B.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bağcıoğlu, Ü. (2013). Gelişimle ilgili temel kavramlar, gelişimin temel ilkeleri ve gelişimi etkileyen etmenler. Ulusoy, A. (Ed.) içinde, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (ss. 1-16). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (12. B.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başar, M. A. (2003). *İlköğretim kurumlarının olanakları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başbay, A. M. (2012). *Ankara ili sınırları içindeki özel ve resmi anasınıfı ve anaokulu bahçelerinin kullanım yönünden incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bitiktaş, G. (2015). *İlkokul ve ortaokul bahçelerinin peyzaj tasarım ilkeleri açısından mevcut durumun belirlenmesi: Eğirdir ilçesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Brynjegard, S. (2001). *School Gardens: Raising Environmental Awareness in Children*. <https://eric.ed.gov/?id=ED452085> adresinden erişilmiştir.
- Building Quality Standards Handbook. (2018). State of Victoria Department of Education and Training. <https://www.education.vic.gov.au/Documents/school/principals/infrastructure/BuildingQualStandHdbk%202018.pdf> adresinden erişilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri (20. B.)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Child Friendly Schools Infrastructure Standards and Guidelines: Primary and Tronc Commun Schools. (2009). Rwanda Ministry of Education. https://www.preventionweb.net/files/15377_rwandachildfriendlyschoolsinfrastru.pdf adresinden erişilmiştir.

Çiftçi, G. (2016). *Okul çağı çocuklarına yönelik yaygın din eğitimi etkinlikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.

Çocuk Hakları Sözleşmesi (1998, 27 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 22184). <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf> adresinden erişilmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye https://www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf adresinden erişilmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun (1994, 11 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 22138). <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22138.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22138.pdf> adresinden erişilmiştir.

Declaration on the Importance of Play, (2014). <http://ipaworld.org/childs-right-to-play/the-childs-right-to-play/> adresinden erişilmiştir.

Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile Bağlı Okul ve Kurumlarda İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönerge'ye http://kayapinar.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_11/03101332_iynerge.pdf adresinden erişilmiştir.

Education Development Center, (2000). *Schoolyard Learning: The Impact of School Grounds*. Newton, Massachusetts: ERIC Clearinghouse.

Egemen, A., Yılmaz, Ö. ve Akil, İ. (2004). Oyun, oyuncak ve çocuk. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 2004; 5(2) : 39 – 42.

Engelliler Hakkında Kanun (Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun), (2005, 07 Temmuz) (Sayı:5378). *Resmi Gazete* (Sayı:25868). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050707-2.htm> adresinden erişilmiştir.

“Engellilere ait düzenlemeler” konulu genelge (Sayı:68520429-2831 ve tarih:01/08/2013).

<http://webdosya.csb.gov.tr/db/yapiisleri/webmenu/webmenu10983.pdf>

adresinden erişilmiştir.

Engellilik türlerine <http://www.engelsizbilgi.com/engellilik-turleri.html> adresinden erişilmiştir.

Erden, M. ve Akman, Y. (2005). *Gelişim ve öğrenme* (14. B.). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erkuş, A. (2017). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci* (5. B.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Frost, J. L. , Wortham, S. C. & Reifel, S. (2005). *Play and child development* (2. B.). New Jersey: Pearson.

George, L. (1996). *Landscapes for learners: School Ground Guidelines*. <https://eric.ed.gov/?id=ED468620> adresinden erişilmiştir.

Guidelines for School Playgrounds. (2012). State of Victoria Department of Education and Early Childhood. <https://www.education.vic.gov.au/Documents/school/principals/infrastructure/schoolplaygroundguide.pdf> adresinden erişilmiştir.

Gülay, E. (2013). *İlk ve orta okullarda kaynakların etkili kullanımı* (Düzce ili örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Gündüz, İ. (2011). *İlköğretim okullarının fiziki yeterlilik standartlarına (TSE 9518) göre 2000 yılından sonra yapılan okulların yetersizlik düzeyleri (Uşak ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Uşak.

- Güngör-Aytar, A. (2013). Ahlaki (Törel) gelişim. Ulusoy, A. (Ed.) içinde *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (ss. 69-94). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Huz, Ç. (2015). *Eko-okullar etiketi bulunan ve eko-okullar etiketi bulunmayan anaokullarının bahçe özellikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Işıkoğlu, Y. E. (2007). *Hakkari ilinde bulunan Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Olanakları ve Sorunları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961, 05 Ocak) (Sayı:222). *Resmi Gazete* (Sayı : 10705). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf> adresinden erişilmiştir.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012, 30 Mart) (Sayı:6287). *Resmi Gazete* (Sayı: 28261). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> adresinden erişilmiştir.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (2012, 30 Haziran) (Sayı:6331). *Resmi Gazete* (Sayı : 28339). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm> adresinden erişilmiştir.
- İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik (2013, 17 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 28710). [https://kms.kaysis.gov.tr/\(X\(1\)S\(qf1de430aay3wnuablo1srgh\)\)/Home/Goster/42469](https://kms.kaysis.gov.tr/(X(1)S(qf1de430aay3wnuablo1srgh))/Home/Goster/42469) adresinden erişilmiştir.
- Karadağ, A. A., Mutlu, S. ve Sayın, Ş. (2012). Okul bahçelerinin oyun alanı olarak değeri: Düzce kenti örneği. *Ormancılık Dergisi*, 8 (2), 45-56.
- Karayolları Trafik Kanunu (1983, 18 Ekim) (Sayı:2918). *Resmi Gazete* (Sayı:18195). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2918-20140206.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kılıç, M. A. (2014). *Göz ardı edilen çocuk ve doğal-yapılı çevre ilişkisini permakültür yoluyla tasarlanan okul bahçesi üzerinden kurma –İZMİR* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir Teknoloji Üniversitesi/Mühendislik ve Fen Fakültesi, İzmir.

- Kılıç, Z. (2013). *Anasınıfına devam eden çocukların okul bahçesinde görmek istedikleri ortam özelliklerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuş, C. (2001). *Ankara kenti Yenimahalle İlçesi'nde okul bahçeleri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Malkoç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi/İlköğretim Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Martin, D., Lucas, B., Titman, W., & Hayward, S. (1996). *The Challenge of the Urban School Site*. Toronto, Canada. <https://eric.ed.gov/?id=ED439582> adresinden erişilmiştir.
- McKendrick, J. (2005). *School grounds in Scotland research report*. Scottish Poverty Information Unit. http://www.playscotland.org/wp-content/uploads/assets/Documents/SchoolGroundsResearchReport.pdf_0 adresinden erişilmiştir.
- MEB Bayrak Törenleri Yönergesi'ne <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/536.pdf> adresinden erişilmiştir.
- MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2013, 07 Eylül). Resmi Gazete (Sayı : 28758). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogr kurumyon_1/ortaogr kurumyon_1.html adresinden erişilmiştir.
- MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014, 26 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı : 29072). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ilkveokuloncyon_0/ilkveokuloncyon_0.html adresinden erişilmiştir.
- MEB Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi'ne <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1561.pdf> adresinden erişilmiştir.
- MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği (2013, 07 Eylül). Resmi Gazete (Sayı:28758).

https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/06162448_Yzel_YYre_tim_kurumlarY_yYnetmeliYi.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB Çocuk Trafik Eğitim Parkları Yönetmeliği (1998, 24 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 23503). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/23503_0.html adresinden erişilmiştir.

MEB 2015-2019 Stratejik Plan'a http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp1_7.15imzasz.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB 12 yıl zorunlu eğitim sorular ve cevaplar (2012). http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12yil_soru_cevaplar.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB 2016-2017 yılı Eğitim İstatistiklerine <http://ankara.meb.gov.tr/www/egitim-istatistikleri/icerik/24> adresinden erişilmiştir.

Metin, P. (2003). *The effects of traditional playground equipment design in children's developmental needs* (Yayımlanmamış yüksek Lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü, Ankara.

Miller, M. A. (2005). *An exploration of children's gardens: reported benefits, recommended elements, and preferred visitor autonomy* (Yayımlanmamış doktora Tezi). Ohayo Devlet Üniversitesi, Ohayo.

Milletler Arası Sözleşme (1995). *Resmi Gazete* (Sayı: 22184). <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf> adresinden erişilmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanunu (1973, 24 Haziran). Resmi Gazete (Sayı: 14574). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden erişilmiştir.

"Okul Bahçeleri" konulu resmi yazı (Sayı:69543144/755/11821130 ve tarih:18/11/2015).

https://bodrum.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_01/05022650_okulbahel_eri.pdf adresinden erişilmiştir.

"Okul Bahçelerinin Kullanımı Hakkında" resmi yazı (Sayı:38473911-756.99-E.11634245 sayılı ve tarih:19/10/2016)

<https://www.memurlar.net/haber/620228/meb-den-okul-bahcelerinin->

[kullanilmasi-](#)

http://besiri.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/28103132_okul_bahcelerinin_kullanimi_hk_.pdf adresinden erişilmiştir.

“Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması” konulu genelgeye (Sayı:24301423-918.99-E.8310247 sayı ve tarih:26.04.2018).
<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1935.pdf> adresinden erişilmiştir.

Okul / kurum Bina ve Eklentilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatına Uygun Hale Getirilmesi Çalışmaları”na
http://muradiye.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_03/27101718_okullarda_isg.pdf adresinden erişilmiştir.

Okullar Hayat Olsun Projesi, (2011).
http://okullarhayatolsun.meb.gov.tr/?islem=bilgi_detay&id=31#.XH04WNQzblU adresinden erişilmiştir.

Olgan, R., ve Kahrıman-Öztürk, D. (2011). Ankara’daki devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının açık oyun alanlarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(161), 85-97.

Onuncu Kalkınma Planı (2013, 02 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 28699 (Mükerrer). https://pbk.tbmm.gov.tr/dokumanlar/10-kalkinma_plani.pdf adresinden ve www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130706m1-1-1.doc adresinden erişilmiştir.

Öğretir, A. D. (2008). Oyun ve oyun terapisi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 94-100.

Özaktan, Ö. (2014). *İlkokul öğretmenlerinin okul bina ve bahçelerinin çocukların haklarına uygunluğuna ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, A. (2011). Okul bahçesi peyzaj tasarım anlayışındaki değişim ve bu değişimin uygulamaya yansımalarının Bartın kenti örneğinde irdelenmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 11(19), 41-51.

Özdemir, A. ve Yılmaz, O. (2009) İlköğretim okulları bahçelerinin çocuk gelişimi ve sağlıklı yaşam üzerine etkilerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (181), 121-130.

- Öztürk, H. (2016). *Mimari özellikleri farklı ilk ve ortaokullarda öğrenci ve öğretmenlerin okullarının bina ve bahçe hakkındaki görüşlerinin incelenmesi İstanbul* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyaba, M. (1998). *İlköğretim okulları açık alan tasarım ilkeleri ve standartlarının tespiti* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Papalia, D. E. , Olds, S. W., & Feldman, R. D. (2002). *A child's World: infancy through adolescence* (9. B.). Boston: Mcgraw-Hill College.
- Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği (2017, 03 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 30113). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170703-8.htm> adresinden erişilmiştir.
- Pourshah Badinzadeh, N. (2012). *School ground as a playscape and socioscape* (Degree Project), İsveç Üniversitesi, Alnarp.
- Public Playground Safety Handbook. (2015). US Consumer Product Safety Commission. <https://www.cpsc.gov/s3fs-public/325.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Schaefer, R. S. (2003). Defining success in schoolyard design in Tucson, Arizona; evaluating schoolyards utilizing assessment, staff perceptions, and achievement test scores. Arizona Üniversitesi, Tucson.
- Skelly, S. M., & Bradley, J. C. (2000). The importance of school gardens as perceived by Florida elementary school teachers. *Hort Technology*, 10(1), 229-231.
- Şekil 3'e (Melbourne'daki St. Kilda macera oyun alanından bir görünüm) <https://www.google.com.tr/search?q=St.+Kilda+Adventure+Playground,+Melbourne&sa=X&tbm=isch&tbo=u&source=univ&ved=0ahUKEwit5N7ix8HYAhWJFiwKHUwKDwsQsAQIWA&biw=1366&bih=613#imgrc=q4gIbHQHkeZqBM>: adresinden erişilmiştir.
- Şekil 4'e (Melbourne'daki St. Kilda macera oyun alanından bir görünüm) <http://www.free-things-to-do-melbourne.com/st-kilda-adventure-playground.html> adresinden erişilmiştir.

Şekil 5'e (Çağdaş bir oyun alanı görünümü)

https://www.google.com.tr/search?q=contemporary+playground&tbm=isch&tbs=rimq:CUFAVUrMS_1bJlJhFF9zC1i7YjJEFiLSI-ikr77zayB9pVvINbDVaX93DESK33B7D4pgrJa-1tP3YzhSe13jj3khlxyoSCUUX3MLWLtiMEXjHE0AshkWvKhIJkQWltj6KSsRkkbPHZ82mV8qEgnvvNrlH2IW8hG_1AHhq_1pvnSoSCQ1sNVpf3cMREU7gD3i_1fcgxKhIJlrfcHsPimCsRZwKCT3LkPgUqEgklr7W0_1djOFBGqLLo9N1hQVCoSCZ7XeOPeSEjHEVWwTXDRLIn5&tbo=u&sa=X&ved=0ahUKEwicrubWysHYAhVH16QKHTfGD8UQ9C8IHw&biw=1366&bih=613&dpr=1#imgsrc=4Hdwlfldoh3BVM: adresinden erişilmiştir.

Şekil 6'ya (Çağdaş bir oyun alanı "Sidney-The Blaxland Riverside Park" by JMD Design-Avustralya) <https://www.trendhunter.com/trends/blaxland-riverside-park-by-jmd-design> adresinden erişilmiştir.

Tandoğan, O. (2016). Çocuklar için daha yaşanılır okul bahçeleri. *Megaron, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi e-Dergisi*, 11(4), 629-637.

TC. Anayasası (1982) 'ye https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf adresinden erişilmiştir.

TDK. (2019). Mevzuat tanımına http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5c82ecb907d1d9.65941928 adresinden erişilmiştir.

Tekkaya, E. (2001). Tasarlanmış çocuk hakları: Ankara çocuk oyun alanları. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.

Toran, M. (2011). *Montessori yönteminin çocukların kavram edinimi, sosyal uyumları ve küçük kas motor becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TS 9518 "İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar" a (2000) TSE'den bizzat ulaşılmıştır.

Ulutaşdemir, N. (2007). Engelli çocuklarda iletişim ve oyunun önemi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(5), 36-51.

UNICEF görevlerine <https://www.unicefturk.org/yazi/ne-yapiyoruz> adresinden erişilmiştir.

UNICEF tarihçesine <https://www.unicefturk.org/yazi/tarihce> adresinden erişilmiştir.

Ürey, M. (2013). *Serbest etkinlik çalışmaları dersine yönelik fen temelli ve disiplinlerarası okul bahçesi programının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Vicente, O. (2013). *The outdoor environments of elementary schools: a study of schoolyards and playgrounds in Windsor and Essex County* (Yayımlanmamış doktora Tezi). Windsor Üniversitesi, Windsor.

Volkan-Aksu, Ö. ve Demirel, Ö. (2011). Trabzon kenti ilköğretim okul bahçelerinde tasarım ve alan kullanımları. *Isparta SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 12, 40-46.

Vural, H. (2016). *Erzurum kenti okul bahçelerinin fiziki yeterlilikleri ve peyzaj tasarım sonrası eğitime katkılarının analizi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi/Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Erzurum.

Yates, K. A. (2013). *A multi-case study of school gardens in Southwest Montana* (Yayımlanmamış doktora tezi). Montana Devlet Üniversitesi, Bozeman.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. B.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A. (2012). İlköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(28), 77-107.

Yılmaz, S. (2011). *Çocukların bilişsel ve dini gelişiminde ölüm olgusu* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ondokuzmayıs Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun. .

Yılmaz, Ş. (2010). *Çocuk oyun alanlarının ilköğretim çağındaki kullanıcılarca değerlendirilmesi ve tasarım ilkelerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Young, S. D. (1997). *Children's behaviours in a school play environment: a case study at Victoria Public School* (Yayımlanmamış doktora tezi). Guelph Üniversitesi, Guelph.
- Zengin, F. (2001). *İlköğretim okullarında açık alan performansının değerlendirilmesi ve okul oyun alanları için tasarım kriterleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Willis, T. L. (2001). *Using school grounds for nature studies: an exploratory study of elementary teachers' experiences* (Yayımlanmamış doktora tezi). ProQuest Dissertations and Theses veri tabanından erişilmiştir. (UMI No. 3039998).
- Wong, S. (2014). *Child's play designing play spaces that support healthy cognitive development in children* (Yayımlanmamış yüksek Lisans tezi). ProQuest Dissertations and Theses veri tabanından erişilmiştir. (UMI Number: 1568888).

EK-A: Okul Yöneticileri Anket Formunun Geliştirilmesi

Aşağıda, maddelerin “ Ankara MEM Ek Bina ve Eklentilerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kurum Bahçesi Kontrol Listesi” nde yer aldığı şekli ve düzenlendikten sonraki halleri vardır. Bazı maddelerde birden fazla özellik yer aldığı için bazı maddeler bölünerek farklı maddeler oluşturulmuştur.

Okul Bahçemizde, Bahçe Zemininde ve Donanımında Alınan Önlemler	
Uzman Görüşü Öncesinde	Uzman Görüşü Sonrasında (Ana Uygulamadaki Hali)
1) Okul Bahçesi her türlü kademeli kısımlardan arındırılmış mı?	Okulumuzun bahçesi düzdür(Kademeli bölümler ve seviye farklılıkları yoktur).
2) Okul Bahçesi değişik amaçlı sivri metaryelden temizlenmiş mi?	Okulumuzun bahçesinde sivri uçlu materyaller yoktur.
3) Rüzgarlı hava ortamlarında hareketlenebilecek cisimler sabitlenmiş mi?	Okulumuzun bahçesinde rüzgarlı hava ortamlarında hareketlenebilecek cisimler sabitlenmiştir.
4) Ağac döküntülerinin veya diğer kuruyabilen organik atıkların tutaşabilecekleri ortam var mı?	Okulumuzun bahçesinde ağac döküntülerinin veya diğer kuruyabilen organik atıkların tutaşabilecekleri ortam yoktur.
5) Özellikle kış mevsimlerinde donmuş sarkıklar için önlem alınmış mı?	Okulumuzun bahçesinde özellikle kış mevsimlerinde donmuş sarkıklar için önlem alınmaktadır.
6) Okul bahçesinde bulunan direk v.b. çürümeye devrilmeye karşı emniyetli mi?	Okulumuzun bahçesinde bulunan direk v.b. çürümeye, devrilmeye karşı güvenlidir.
7) Pencere altlarında yukarıdan kontrolsuz olarak düşebilecek cisimler için önlemler alınmış mı? (Pencere altları emniyetli mi?)	Okulumuzun bahçesinde pencere altlarında yukarıdan kontrolsuz olarak düşebilecek cisimler için önlemler alınmaktadır. (Pencere altları emniyetlidir).

8) <i>Açık oyun alanlarında oynayanlar için bireysel önlemler alınmış mı?</i>	Okulumuzun bahçesinde açık oyun alanlarında oynayanlar için bireysel önlemler alınmaktadır(Uzman görüşü sonrasında anket formundan çıkartıldı).
9) <i>Açık oyun alanlarında çarpmalara ve yaralanmalara maruz kalınmaması için önlem alınmış mı?</i>	Okulumuzun bahçesinde açık oyun alanlarında çarpmalara ve yaralanmalara maruz kalınmaması için önlemler alınmaktadır.
10) <i>Okul bahçesi yeşil alanlar dışındaki kullanım alanları kauçuk malzeme ile mi kaplı?</i>	Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar dışındaki kullanım alanları kauçuk malzeme ile kaplıdır.
11) <i>Okul bahçesi aydınlatması yeterli mi?</i>	Okulumuzun bahçe aydınlatması yeterlidir.
12) <i>Okul yönetimi belirli noktalardan okul bahçesini gözlemleyebiliyor mu?</i>	Okul yönetimi belirli noktalardan okul bahçesini gözlemleyebilmektedir.
13) <i>Bahçe ihata duvarı ve ekleri yıkılma, yırtma, kesme gibi riskleri taşıyor mu?</i>	Okulumuzun bahçe ihata duvarı ve ekleri yıkılma, yırtma, kesme gibi riskleri taşımamaktadır.
14) <i>Bahçe dışından okulu tehdit eden unsurlar için tedbirler alınmış mı?</i>	Okulumuzun bahçesinde bahçe dışından okulu tehdit eden unsurlar için tedbirler alınmaktadır.
15) <i>Yeşil alanlar böcek, haşere gibi olumsuzluklar için ilaçlanmış mı?</i>	Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar böcek, haşere gibi olumsuzluklar için ilaçlanmıştır.
16) <i>Okul bahçesinde yapılan etkinliklerin diğerlerini etkilememesi için önlem alınmış mı?</i>	Okulumuzun bahçesinde yapılan etkinliklerin diğerlerini etkilememesi için önlem alınmaktadır.

17) Okul bahçesindeki çöpler zamanında toplanıyor mu?	Okulumuzun bahçesindeki çöpler zamanında toplanmaktadır.
18) Bahçeye gerekli uyarı işaretleri konulmuş mu?	Okulumuzun bahçesine uyarı gerektiren durumlar için işaretler konulmuştur.
19) Bahçe kapısı devrilmelere karşı emniyetli mi?	Okulumuzun bahçe kapısı devrilmelere karşı güvenlidir.
20) Bahçe kapısı büyüklüğü öğrencilerin tahliyesi için yeterli mi?	Okulumuzun bahçe kapısı büyüklüğü öğrencilerin tahliyesi için yeterlidir.
21) Okul bahçesinde acil durumlar için ikinci bir kapı var mı?	Okulumuzun bahçesinde acil durumlar için ikinci bir kapı vardır.
22) Okul bahçesinde yıldırım çekebilecek unsurlar için önlem alınmış mı? (Trafo gibi)	Okulumuzun bahçesinde yıldırım çekebilecek unsurlar için önlem alınmaktadır(Trafo gibi)
23) Okul bahçesi öğrencilerin görülmesini engelleyecek kör noktalardan arındırılmış mı?	Okulumuzun bahçesi öğrencilerin görülmesini engelleyecek kör noktalardan arındırılmıştır.
24) Varsa inşaat işleri için gerekli önlemler alınmış mı?	Okulumuzun bahçesinde inşaat işleri olduğunda gerekli önlemler alınmaktadır
Okul Bahçemizin Giriş-Çıkış ve Araç Park Yeri Önlemleri	
25) Okul bahçesi ve girişleri kaygan zeminden arındırılmış mı?	Okulumuzun bahçesi ve girişleri kaygan zeminden arındırılmıştır.
26) Araç Park yerleri ile öğrenciler arasında emniyetli mesafe var mı?	Okulumuzun bahçesinde araç park yerleri ile öğrenciler arasında güvenli mesafe vardır.

27) Okul bahçesinden çıkışlar direk güvenli alanlara mı yapılıyor?	Okulumuzun bahçesinden çıkışlar doğrudan güvenli alanlara yapılır.
28) Okul bahçesinde yayaların ve araçların ayrı ayrı kullandığı yollar güvenli mi?	Okulumuzun bahçesinde yayaların ve araçların kullandığı yollar ayrıdır ve güvenlidir.
Okul Bahçemizde Altyapı Tesisatı Güvenliği	
29) Okul bahçesinde bulunan rogar, foseptik, telefon, su, kanalizasyon, kuyu, tesisat geçit yerlerindeki muhafazalar emniyetli mi? (Tercihen kilitli mi?)	Okulumuzun bahçesinde bulunan rögar tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.) Okulumuzun bahçesinde bulunan foseptik tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.) Okulumuzun bahçesinde bulunan telefon tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.). Okulumuzun bahçesinde bulunan su tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.) Okulumuzun bahçesinde bulunan kanalizasyon tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.) Okulumuzun bahçesinde bulunan kuyu tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.)
30) Belirlenen noktaların dışında okula girilebilecek yerler varsa tedbir alınmış mı?	Okulumuzun bahçesinde belirlenen noktaların dışında okula girilebilecek yerler varsa tedbir alınmıştır.

31) <i>Havuz varsa gerekli emniyet tedbirleri alınmış mı?</i>	Okulumuzun bahçesindeki havuz için gerekli önlemler alınmıştır.
32) <i>Bahçede varsa elektrik bağlantıları için muhafaza yapılmış mı?</i>	Okulumuzun bahçesinde varsa elektrik bağlantıları için muhafaza yapılmıştır.
33) <i>Otomatik hareket kabiliyeti olan kapılarda sensörlü durdurma sistemi mevcut mu?</i>	Okulumuzun bahçesinde otomatik hareket kabiliyeti olan kapılarda sensörlü durdurma sistemi mevcuttur.

Aşağıda, maddelerin TSE'nin "TS 9518 İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar" standardında yer aldığı şekli ve düzenlendikten sonraki halleri vardır. Her maddede birden fazla özellik yer aldığı için standartta yer alan maddeler bölünerek farklı maddeler oluşturulmuştur.

Genel Yerleşime Ait Kurallar	
Uzman Görüşü Sonrasında (Ana Uygulamadaki Hali)	Uzman Görüşü Sonrasında (Ana Uygulamadaki Hali)
1.1.1 <i>Okul arsasının yeri, yerleşme bölgesinin nüfus hareketleri, sosyal, ekonomik ve sağlık kriterleri de dikkate alınarak, yoğun taşıt trafiğinden uzakta olmalı, hapishane, meyhane, kahvehane, bar vb. çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek yerlere en az 200 m uzaklıkta yapılmalıdır.</i>	-Okulumuzun arsası yoğun taşıt trafiğinden uzaktır. -Okulumuzun arsası hapishane, meyhane, kahvehane, bar vb. gibi çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek yerlere en az 200 m. uzaklıktadır.
1.1.2 <i>Okul arsasının büyüklüğü öğrenci başına ilk kırk öğrenci için 20-25 m², ikinci kırk öğrenci için 15 m², üçüncü kırk öğrenci için 10 m² ve 4.5.6. 40 öğrenci için 5 m² esas alınarak belirlenmeli, toprak yapısı bitki, ağaç vb. yetiştirilmesine ve uygulama bahçesi düzenlenmesine uygun yapıda ve en çok %5 meyilde olmalıdır.</i>	-Okulumuzun arsası en çok % 5 meyildedir. -Okulumuzun arsasının toprak yapısı bitki, ağaç vb. yetiştirilmesine ve uygulama bahçesi düzenlenmesine uygun yapıdadır.

1.1.6 Okul binasında ana giriş ve öğrenci girişi ayrı düzenlenmeli, giriş kapılarının genişliği en az 2 m olmalı, girişlerde rüzgarlık bulunmalı; ana girişte danışma, veli bekleme ve görüşme mahali düzenlenmelidir.	-Okulumuzun binasında ana giriş ve öğrenci girişi ayrıdır.
1.1.9 Okul sahası bahçe duvarı ile çevrili olmalı, su elektrik ve kanalizasyon imkanları bulunmalı, okulun giriş ve çıkış kapıları trafiğin yoğun olduğu caddeye açılmamalı; bahçede öğrenci yaş gruplarının ölçülerine uygun oturma grupları yerleştirilmeli ve yaş gruplarına göre açık spor alanları düzenlenmelidir.	-Okulumuzun sahası bahçe duvarı ile çevrilidir. -Okulumuzun sahasında su, elektrik ve kanalizasyon altyapısı vardır(Uzman görüşü sonrasında anket formundan çıkartıldı). -Okulumuzun giriş ve çıkış kapıları trafiğin yoğun olduğu caddeye açılmamaktadır. -Okulumuzun bahçesinde öğrenci yaş gruplarının ölçüsüne uygun oturma grupları vardır.
1.1.10 Okulun bahçesinde açık tören alanı düzenlenmeli, burada Atatürk anıtı veya büstü olmalı, bu anıt veya büst aydınlatılmalı, ses düzeni bulunmalıdır.	-Okulumuzun bahçesinde açık tören alanı vardır. -Okulumuzun bahçesinde Atatürk anıtı veya büstü vardır. -Okulumuzun bahçesindeki Atatürk büstü veya anıtı aydınlatılmıştır. -Okulumuzun bahçesinde ses düzeni vardır.
1.1.11 İçme suyu tesisatı TS 828'e, kullanma suyu TS 266'ya uygun olmalı ve teneffüshane ve oyun bahçesinde musluklar düzenlenmelidir.	-Okulumuzda içme suyu tesisatı TS 828'e uygundur (Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzda kullanma suyu tesisatı TS 266'ya uygundur(Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzda teneffüshanede ve oyun bahçesinde musluklar vardır(Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı).
1.1.13 Okulda TS 10551'de belirtilen özellikte otopark bulunmalıdır.	-Okulumuzdaki otopark alanı kar ve buz gibi hava koşullarından korunmuştur. -Okulumuzdaki otopark alanı duvar, çit vb. ile çevrilmiştir. -Okulumuzun bahçesindeki araçların yaya yollarını kullanmamaları için; yaya yolları otopark zemininden en az 0,15 m. yüksektir.

	-Okul bahçemizde okul girişine 30 m.'den uzak olmamak üzere engelli otoparkı mevcuttur
1.1.14 Bedensel özürlü öğrencilerin kullandığı ve faydalandığı bahçe, bahçe yolları, merdivenler, WC ve lavabo, giriş-çıkışlar, elektrik anahtarları, derslikteki sıra, masa ve sandalyeler, soyunma dolabı vb'lerin düzenlenmesi ve ölçüleri TS 9111'e uygun olmalıdır.	-Bedensel engelli öğrencilerin kullandığı veya faydalandığı bahçe ve bahçe yolları TS 9111'e uygundur(Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Bedensel engelli öğrencilerin kullandığı veya faydalandığı merdivenler TS 9111'e uygundur(Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzda en az 1.20 m. genişliğinde yaya yolları bulunmaktadır. -Okulumuzdaki yaya yolları işaretlerle belirtilmiştir. -Okulumuzdaki yaya yolları araçlardan demir engel veya korkuluklarla ayrılmıştır. -Okulumuzun bahçesi ve bahçe yolları fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygundur. -Okulumuzun bahçesindeki merdivenler ve rampalar fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygundur.
<u>Yardımcı Hizmet Birimlerine Ait Kurallar</u>	
1.4.11 Oto Park; dersanelerden yeterince uzak mesafede olmalı, okulun hizmet vereceği semtin nüfusu 50.000 ile 200.000 arasında ise 600 m ² brüt okul inşaat alanı için en az 250 m ² , nüfusun 200.000'den fazla olması durumunda en az 500 m ² otopark yeri ayrılmalı, zemin çamur olmayacak ve su toplamayacak şekilde, beton, asfalt, beton parke vb. ile kaplanmalı ve imkan dahilinde kapalı yapılmalıdır.	-Okulumuzun otoparkı en az 250 m²dir (Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzun otoparkı en az 500 m²dir (Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzun otoparkı dersanelerden yeterince uzak mesafededir. -Okulumuzda kapalı otopark mevcuttur. -Okulumuzda açık otopark mevcuttur. -Okulumuzda hem açık hem de kapalı otopark vardır (Uzman görüşü sonrasında madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzun otopark zemini beton, asfalt, parke vb. ile kaplanmıştır

1.4.13 Bahçe; gürültü, duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzak, bitki ve ağaç yetiştirilmesine uygun toprak yapısında olmalı, çevre duvarı bulunmalı, bahçenin uygun bir köşesinde içme suyu çeşmeleri, oturma köşeleri ve açık spor alanları düzenlenmeli, yeter sayıda çöp kutuları yerleştirilmelidir.	-Okulumuzun bahçesinde yaş gruplarına göre açık spor alanları vardır. -Okulumuzun bahçesinde içme suyu çeşmesi vardır. -Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen gürültü, duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzaktır. -Okulumuzun bahçesinde yeterli sayıda çöp kutuları vardır.
<u>Destek Hizmet Birimlerine Ait Kurallar</u>	
1.5.4 Servis Araçları, Okulda öğrenci servis hizmetlerinin bulunması halinde TS 12257'de belirtilen özelliklerde servis araçları, park yeri ve servis şoförleri için bekleme odası bulunmalıdır.	-Okulumuzda TS 12257'ye uygun servis şoförleri için bekleme odası vardır (Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzda servis araçları park yeri TS 12257'ye uygundur (Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzda öğrenci servis hizmetleri kullanılmaktadır (Daha sonraki süreçlerde, uzman görüşü öncesinde madde havuzundan çıkartıldı). -Okulumuzun bahçesinde öğrenci ve personel servis araçları ile irtibatı sağlamak üzere müstakil bir büro mevcuttur.

EK-B: Okul Yöneticileri Anket Formunda Uzman Görüşü Sonrası Yapılan Değişiklikler

Aşağıda anket maddelerinin uzman görüşü öncesi halleri ve uzman görüşü sonrasında düzenlenmiş halleri yer almaktadır:

Uzman Görüşü Öncesi	Uzman Görüşü Sonrası
Anketin giriş bölümünde yer alan “Değerli Okul Müdürü” ifadesi	“ <i>Değerli Okul Yöneticisi</i> ” olarak değiştirilmiştir.
	Anket formunun birinci bölümü olan “Kişisel Bilgiler” bölümüne katılımcılar ile ilgili daha fazla bilgi edinebilmek amacıyla “Yaşınız”, • “Öğrenim Durumunuz”,• “Okul yöneticisi olarak kıdem yılınız”,• “Bu okuldaki görev süreniz”,• “Okulunuzun arsa büyüklüğü:m²”, “Okulunuzun okul bahçesi büyüklüğü:m ² ” maddeleri eklenmiştir.
“Okul Bahçelerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na Uygunluğu”	
	“Okulumuzun bahçesinde açık oyun alanlarında çarpmalara ve yaralanmalara maruz kalınmaması için önlemler alınmaktadır.” maddesi ve “Okulumuzun bahçesinde bahçe dışından okulu tehdit eden unsurlar için tedbirler alınmaktadır. ” ifadesini içeren madde anket formundan çıkartılmıştır.
“Okul Bahçemizde, Bahçe Zemininde ve Donanımında Alınan Önlemler” olan alt başlık	“Okul Bahçesinin Ortamı ile İlgili Önlemler” ve “Okul Bahçesinin Donanımı ile İlgili Önlemler” olarak iki alt başlık haline getirilmiştir.
“Okul Bahçemizin Giriş-Çıkış ve Araç Park Yeri Önlemleri” başlığı	Okul Bahçesinin Giriş-Çıkış ve Araç Park Yeri Önlemleri” olarak değiştirilmiştir.

“Okul Bahçemizde Altyapı Tesisatı Güvenliği” başlığı	“Okul Bahçesinde Altyapı Tesisatı ile İlgili Önlemler” olarak değiştirilmiştir.
İkinci bölümün son maddelerini ilgilendiren “Aşağıdaki soruları okulunuzda bu donanımlar/olanaklar varsa yanıtlayınız.” soru yönergesi	“Aşağıdaki maddeleri okulunuzda gözlemlenebiliyorsa yanıtlayınız. Eğer okulunuzda bu maddeler gözlemlenemiyorsa “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz.” şeklinde tekrar düzenlenmiştir.
“Okulumuzun bahçesi düzdür(Kademeli bölümler ve seviye farklılıkları yoktur).”	“Okulumuzun bahçesi düzdür, kademeli bölümler ve seviye farklılıkları yoktur.”
“Okulumuzun bahçesinde ağaç döküntülerinin veya diğer kuruyabilen organik atıkların <u>tutuşabilecekleri</u> ortam yoktur.”	“tutuşabilecekleri” ifadesi yerine “ alev alabileceği ” ifadesi kullanılarak değişiklik yapılmıştır.
“Okulumuzun bahçesinde pencere altlarında yukarıdan kontrolsuz olarak düşebilecek cisimler için önlemler alınmaktadır. (<u>Pencere altları emniyetlidir.</u>)”	“Okulumuzun bahçesinde pencere altlarında yukarıdan kontrolsuz olarak düşebilecek cisimler için önlemler alınmaktadır.”
Okul yönetimi belirli noktalardan okul bahçesini gözlemleyebilmektedir.”	“Okul bahçesi okul yöneticileri tarafından gözlemlenebilir durumdadır.”
“Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar böcek, haşere gibi olumsuzluklar için ilaçlanmıştır.”	“ilaçlanmıştır” ifadesi “ düzenli olarak ilaçlanmaktadır” şeklinde değiştirilmiştir.
“Okulumuzun bahçesinde yapılan etkinliklerin diğerlerini etkilememesi için önlem alınmaktadır.”	“Okulumuzun bahçesi farklı etkinliklerin birbirlerini etkilemeden gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik olarak düzenlenmiştir.”

“Okulumuzun bahçesinde sivri uçlu materyaller yoktur.” Şeklinde ifade edilen 13. maddenin “sivri uçlu materyaller”	“sivri uçlu veya kesici, delici materyaller”
“Okulumuzun bahçesinde bulunan direk v.b. çürümeye, devrilmeye karşı güvenlidir.”	“Okulumuzun bahçesinde bulunan direk(<u>kale direği, basketbol potası direği vb.</u>) vb.’nin çürümmesine, devrilmesine karşı önlemler alınmaktadır.”
“Okulumuzun bahçesinde yıldırım çekebilecek unsurlar için önlem alınmaktadır. (Trafo gibi)”	“Okulumuzun bahçesinde paratöner(yıldırımsavar) bulunmaktadır.”
“Okulumuzun bahçesine uyarı gerektiren durumlar için işaretler konulmuştur.”	“işaretler” ifadesi “ levha ve işaretler ” şeklinde değiştirilmiştir.
“Okulumuzun bahçesi ve girişleri kaygan zeminden arındırılmıştır.”	“Okulumuzun bahçesi ve girişleri kaygan zeminli değildir.”
“Okulumuzun bahçesinde araç park yerleri ile öğrenciler arasında güvenli mesafe vardır.”	“araç park yerleri ile öğrenciler arasında” ifadesi “ araç park yerleri ile öğrenci kullanım alanları arasında ”
“Okulumuzun bahçesinde yayaların ve araçların kullandığı yollar ayırıcı ve güvenlidir.”	“Okulumuzun bahçesinde araç girişi ile öğrenci girişi farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir.”
“Okulumuzun bahçesinde bulunan rögar tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilittlidir.)”	“Okulumuzun bahçesinde bulunan rögar tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.” olarak ve diğer maddelerde de geçen “geçit” kelimesi “ geçiş ” kelimesi ile değiştirilmiştir.
Okulumuzun bahçesinde bulunan fosseptik tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilittlidir.)”	“Okulumuzun bahçesinde bulunan fosseptik tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.”

“Okulumuzun bahçesinde bulunan telefon tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.)”	“Okulumuzun bahçesinde bulunan telefon tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.”
“Okulumuzun bahçesinde bulunan su tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.)”	“Okulumuzun bahçesinde bulunan su tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.”
“Okulumuzun bahçesinde bulunan kanalizasyon tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.)”	“Okulumuzun bahçesinde bulunan kanalizasyon tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.”
Okulumuzun bahçesinde bulunan kuyu tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir. (Tercihen kilitlidir.)”	“Okulumuzun bahçesinde bulunan kuyu tesisatı geçit yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.”
“Okulumuzun bahçesinde belirlenen noktaların dışında okula girilebilecek yerler varsa tedbir alınmıştır.”	“Okulumuzun bahçesinde belirlenen noktaların dışında okula girilebilecek yerler için gerekli önlemler alınmaktadır.”
“Okulumuzun bahçesinde otomatik hareket kabiliyeti olan kapılarda sensörlü durdurma sistemi mevcuttur.”	“Okulumuzun bahçesinde otomatik hareket eden kapılarda sıkışmaları önleyici sensörlü durdurma sistemi mevcuttur.”
“Okulumuzun bahçesinde özellikle kış mevsimlerinde donmuş sarkıtlar için önlem alınmaktadır.”	“kış mevsimlerinde” ifadesi “ kış aylarında ” olarak değiştirilmiştir.
“Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar dışındaki kullanım alanları kauçuk malzeme ile kaplıdır.”	“Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar dışındaki zemin kauçuk malzeme ile kaplıdır.”
Okul Bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü’ne Uygunluğu	

Okul Bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü'ne Uygunluğu" olan üçüncü bölümün başlığı	"Okul Bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü'nün Standartlarına Uygunluğu" olarak değiştirilmiştir.
	"Okulumuzun sahasında su, elektrik ve kanalizasyon altyapısı vardır." ve "Okulumuzda hem açık hem de kapalı otopark vardır." maddeleri anket formundan çıkartılmıştır.
"Okulumuzun bahçesinde öğrenci yaş gruplarının ölçüsüne uygun oturma grupları vardır."	"oturma grupları" ifadesi " oturma yerleri " şeklinde değiştirilmiştir.
"Okulumuzun bahçesinde yaş gruplarına göre açık spor alanları vardır."	" yaş gruplarına uygun olarak " şeklinde değiştirilmiştir.
"Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen gürültü, duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzaktır."	"Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen gürültü gibi zararlı unsurlardan uzaktır." ve "Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzaktır." şeklinde iki farklı madde haline getirilmiştir.
"Okulumuzun bahçesinde yeterli sayıda çöp kutuları vardır."	"çöp kutuları" ifadesi " çöp kutusu " şeklinde değiştirilmiştir.
"Okulumuzdaki otopark alanı kar ve buz gibi hava koşullarından korunmuştur." Şeklinde yer alan 25. maddenin "kar ve buz gibi hava koşullarından" ifadesi	" karlı ve buzlu hava koşullarından" şeklinde değiştirilmiştir.
"Okulumuzun bahçesindeki araçların yaya yollarını kullanmamaları için; yaya yolları otopark zemininden en az 0,15 m. yüksektir."	"Okulumuzun bahçesinde yayaların kullanmaları için yerden en az 0,15 m. yükseklikte kaldırım vardır."

“Okulumuzun bahçesi ve bahçe yolları fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygundur.” Şeklinde yer alan 29. maddenin “fiziksel engelli bireylerin” ifadesi	“engelli bireylerin” şeklinde değiştirilmiştir.
“Okulumuzun bahçesindeki merdivenler ve rampalar fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygundur.”	“fiziksel engelli bireylerin” ifadesi “engelli bireylerin” şeklinde değiştirilmiştir.

EK-C: İlkokul Öğretmenleri Anket Formunda Uzman Görüşü Sonrası Yapılan Değişiklikler

Uzman Görüşü Öncesi	Uzman Görüşü Sonrası
“Değerli Katılımcı”	Değerli Meslektaşım”
	Anket formunun ilk bölümü olan “Kişisel Bilgiler” bölümüne • “Yaşınız” ,• “ Bu okuldaki görev süreniz” değişkenleri eklenmiştir.
Anket formunun ikinci bölüm başlığı olan “Okul Bahçenizin Mevcut Durumu” ,	“Okul Bahçesinin Fiziksel Koşullarına ve Kullanımına İlişkin Mevcut Durumu” olarak değiştirilmiştir.
İkinci bölümün 1. sorusunun yönergesi “Okul bahçenizi kimler kullanmaktadır, lütfen işaretleyiniz.” iken,	aynı soru yönergesine “Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” ifadesi eklenmiştir.
İkinci bölümün 1. sorusunda bulunan “Okul sonrasındaki kulüp öğrencileri” seçeneği	“Okul ders saatleri dışında okulumuzun öğrencileri” ve “Okul ders saatleri dışında başka okul öğrencileri” olarak değiştirildi.
İkinci Bölümün 3. sorusu olan “Okul bahçenizin mevcut çevreleme elemanını değerlendiriniz ve sizce okul bahçenizin çevreleme elemanı ne olmalı?” değiştirilerek;	-“Okul bahçenizin mevcut çevreleme elemanlarını (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” ve “Sizce okul bahçenizin çevreleme elemanı ne olmalı? Seçeneklerden sadece birini (X) işareti kullanarak belirtiniz.” şeklinde iki ayrı soru olarak düzenlendi. -Okul bahçesinin çevreleme elemanını belirtmek için “Var, Yok” seçenekleri “Okul bahçenizin mevcut çevreleme elemanlarını (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” sorusuna eklendi. -Ayrıca çevreleme elemanı sorusunun seçeneklerinde bulunan “Hiç olmamalı” seçeneği “Sizce okul bahçenizin çevreleme elemanı ne olmalı? Seçeneklerden sadece birini (X) işareti kullanarak belirtiniz.” sorusuna eklendi.

İkinci Bölümün 4. sorusu olan “Okul bahçenizin zeminini değerlendiriniz ve var olmasını istediğiniz zemini belirtiniz.” değiştirilerek;	-“Okul bahçenizin zeminini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” ve “Okul bahçenizin zemininde olmayan, ama var olmasını istediğiniz zemini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” olarak iki farklı soru olarak düzenlendi. -Ayrıca var olmasını istedikleri bahçe zeminini belirtmede kullanacakları “olmasını isterdim” ifadesi “olsun isterim” şeklinde değiştirildi ve “Okul bahçenizin zemininde olmayan, ama var olmasını istediğiniz zemini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” sorusuna eklendi. -Okul bahçesinin mevcut zeminini belirtmek için “Var, yok” seçenekleri “Okul bahçenizin zeminini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” Sorusuna eklendi.
İkinci bölümün 5. sorusunun ilkinde yer alan “Okulumuzun bahçesi farklı yaş gruplarına hitap edebilmektedir.” ifadesi	“Okulumuzun bahçesi farklı yaş gruplarının kullanımına uygundur.” olarak değiştirildi.
Ayrıca İkinci bölümün 5. Sorusunun ikinci ifadesi olan “Okulumuzun bahçesi engelli bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.” ifadesi	“Okulumuzun bahçesi engelli bireylerin kullanımına uygundur.” olarak değiştirildi.
5. Soruda yer alan üç farklı sorunun “Evet, Hayır, Kısmen(Açıklayınız)” şeklinde olan seçenekleri	“Evet, Hayır” şeklinde değiştirilmiştir ve “Kısmen” seçeneği çıkartılmıştır. Katılımcının isterse açıklama yapabilmesi için gerekli boş alan bırakıldı.
Anket formunun “Okul Bahçesi Ekipmanları” başlıklı üçüncü bölümünün soru yönergesi “Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek cevaplayınız.” şeklindeyken Ayrıca “Var, Yok, Olmasını İsterdim” şeklinde olan seçenekler	-“Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek (X) işareti kullanarak cevaplayınız: Şu an okul bahçenizde var olan ve olmayan, okul bahçenizde var olmasını istediğiniz ve istemediğiniz okul bahçesi ekipmanlarını işaretleyiniz.” olarak değiştirildi. -“Var, Yok, Olusun İsterim(Gerekli), Olmasını İstemem(Gereksiz)” olarak değiştirilmiştir.
Anket formunun “Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar” başlıklı dördüncü bölümünün soru yönergesi ve “Var, Yok, Olmasını İsterdim” şeklinde olan seçenekler	-“Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek cevaplayınız.” Şeklindeyken “Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek (X) işareti kullanarak cevaplayınız: Şu an okul bahçenizde var olan ve olmayan, okul bahçenizde var olmasını istediğiniz ve istemediğiniz ayrılmış alanları işaretleyiniz.” Olarak değiştirilmiştir

	-“Var, Yok, Olsun İsterim(Gerekli), Olmasını İstemem(Gereksiz)” olarak değiştirildi.

EK-Ç: Okul Yöneticileri Anketi Ön Uygulama Formu

OKUL YÖNETİCİLERİNİN İLKOKUL BAHÇELERİNİN MEVZUATA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ANKETİ

Değerli Okul Yöneticisi;

Bu anket, “İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğu ve Eğitim Paydaşlarının Okul Bahçesinin Kullanımına İlişkin Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezime veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Anket üç bölümden oluşmaktadır: kişisel bilgiler, okul bahçelerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na uygunluğu, okul bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü Standartları’na uygunluğu.

Aşağıda 6331 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” ile Türk Standartları Enstitüsü’nün (TS 9518) “İlköğretim okullarının fiziki yerleşimi” ni düzenleyen mevzuatta yer alan maddelere dayalı ifadeler yer almaktadır. Sizden beklenen, okul bahçenizin durumunu dikkate alarak; uygun seçeneği (X) işareti kullanarak işaretlemenizdir. Lütfen her soruyu yanıtladığınızdan emin olunuz. Araştırmanın gerçekleşmesine yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Hamiyet
Erözeren

Hacettepe Ün. Eğitim Yönetimi A.B.D

Yüksek Lisans Öğrencisi

e-mail: hamiyetaykon@gmail.com

Bölüm I: Kişisel Bilgiler

- 1) Göreviniz: Okul Müdürü
 Okul Müdür Yard.
- 2) Cinsiyet: Kadın Erkek
- 3) Yaşınız:
- 4) Okul yöneticisi olarak kıdem yılınız:yıl
- 5) Bu okuldaki görev süreniz:yıl
- 6) Okulunuzdaki öğrenci sayısı:

7) Okulunuzdaki öğretmen sayısı:

8) Okulunuzun arsa büyüklüğü:m²

9) Okulunuzun okul bahçesi büyüklüğü:m²

10) İlçe: Altındağ Etimesgut Keçiören
Pursaklar
 Çankaya Gölbaşı Mamak Sincan
 Yenimahalle

Bölüm II: Okul Bahçelerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Uygunluğu

Okul bahçenizin mevcut durumunu aşağıdaki maddeler çerçevesinde (X) işareti kullanarak değerlendiriniz.			
Madde No	Okul Bahçesinin Ortamı ile İlgili Önlemler	Evet	Hayır
1	Okulumuzun bahçesi düzdür, kademeli bölümler ve seviye farklılıkları yoktur.		
2	Okulumuzun bahçesinde ağaç döküntülerinin veya diğer kuruyabilen organik atıkların alev alabileceği ortam yoktur.		
3	Okulumuzun bahçesinde pencere altlarında yukarıdan kontrolsüz olarak düşebilecek cisimler için önlemler alınmaktadır.		
4	Okulumuzun bahçesinde açık oyun alanlarında çarpmalara ve yaralanmalara maruz kalınmaması için önlemler alınmaktadır.		
5	Okulumuzun bahçe aydınlatması yeterlidir.		
6	Okul bahçesi okul yöneticileri tarafından gözlemlenebilir durumdadır.		
7	Okulumuzun bahçe ihata duvarı ve ekleri yıkılma, yırtma, kesme gibi riskleri taşımamaktadır.		
8	Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar böcek, haşere gibi olumsuzluklar için düzenli olarak ilaçlanmaktadır.		
9	Okulumuzun bahçesi farklı etkinliklerin birbirlerini etkilemeden gerçekleştirilmesi amacına yönelik olarak düzenlenmiştir.		
10	Okulumuzun bahçesindeki çöpler zamanında toplanmaktadır.		
11	Okulumuzun bahçesi öğrencilerin görülmesini engelleyecek kör noktalardan arındırılmıştır.		
12	Okulumuzun bahçesinde inşaat işleri olduğunda gerekli önlemler alınmaktadır.		

Madde No	Okul Bahçesinin Donanımı ile İlgili Önlemler	Evet	Hayır	
13	Okulumuzun bahçesinde sivri uçlu veya kesici, delici materyaller yoktur.			
14	Okulumuzun bahçesinde bulunan direk(kale direği, basketbol potası direği vb.) vb.'nin çürümesine, devrilmesine karşı önlemler alınmaktadır.			
15	Okulumuzun bahçe kapısı devrilmelere karşı güvenlidir.			
16	Okulumuzun bahçe kapısı büyüklüğü öğrencilerin tahliyesi için yeterlidir.			
17	Okulumuzun bahçesinde acil durumlar için ikinci bir kapı vardır.			
18	Okulumuzun bahçesinde paratöner(yıldırımsavar) bulunmaktadır.			
Madde No	Okul Bahçesinin Donanımı ile İlgili Önlemler(Devamı)	Evet	Hayır	
19	Okulumuzun bahçesine uyarı gerektiren durumlar için levha ve işaretler konulmuştur.			
Madde No	Okul Bahçesinin Giriş-Çıkış ve Araç Park Yeri Önlemleri	Evet	Hayır	
20	Okulumuzun bahçesi ve girişleri kaygan zeminli değildir.			
21	Okulumuzun bahçesinde araç park yerleri ile öğrenci kullanım alanları arasında güvenli mesafe vardır.			
22	Okulumuzun bahçesinden çıkışlar doğrudan güvenli alanlara yapılır.			
23	Okulumuzun bahçesinde araç girişi ile öğrenci girişi farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir.			
Madde No	Okul Bahçesinde Altyapı Tesisatı ile İlgili Önlemler	Evet	Hayır	
24	Okulumuzun bahçesinde bulunan rögar tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.			
25	Okulumuzun bahçesinde bulunan foseptik tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.			
26	Okulumuzun bahçesinde bulunan telefon tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.			
27	Okulumuzun bahçesinde bulunan su tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.			
28	Okulumuzun bahçesinde bulunan kanalizasyon tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.			
Madde No	Aşağıdaki maddeleri <u>okulunuzda gözlemlenebiliyorsa</u> yanıtlayınız. Eğer okulunuzda bu maddeler <u>gözlemlenemiyorsa</u> “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz.	Evet	Hayır	Uygun Değil

29	Okulumuzun bahçesinde belirlenen noktaların dışında okula girilebilecek yerler için gerekli önlemler alınmaktadır.			
Madde No	Aşağıdaki maddeleri <u>okulumuzda gözlemlenebiliyorsa</u> yanıtlayınız. Eğer okulumuzda bu maddeler <u>gözlemlenemiyorsa</u> “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz. (Devamı)	Evet	Hayır	Uygun Değil
30	Okulumuzun bahçesindeki havuz için gerekli önlemler alınmıştır.			
31	Okulumuzun bahçesinde varsa elektrik bağlantıları için muhafaza yapılmıştır.			
32	Okulumuzun bahçesinde otomatik hareket eden kapılarda sıkışmaları önleyici sensörlü durdurma sistemi mevcuttur.			
33	Okulumuzun bahçesinde bulunan kuyu tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.			
34	Okulumuzun bahçesinde rüzgarlı hava ortamlarında hareketlenebilecek cisimler sabitlenmiştir.			
35	Okulumuzun bahçesinde özellikle kış aylarında donmuş sarkıtlar için önlem alınmaktadır.			
36	Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar dışındaki zemin kauçuk malzeme ile kaplıdır.			

Bölüm III: Okul Bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü’nün Standartlarına Uygunluğu

Okul bahçenizin mevcut durumunu aşağıdaki maddeler çerçevesinde (X) işareti kullanarak değerlendiriniz.			
Madde No	Okul Bahçesi	Evet	Hayır
1	Okulumuzun bahçesinde öğrenci yaş gruplarının ölçüsüne uygun oturma yerleri vardır.		
2	Okulumuzun bahçesinde yaş gruplarına uygun olarak açık spor alanları vardır.		
3	Okulumuzun bahçesinde açık tören alanı vardır.		
4	Okulumuzun bahçesinde Atatürk anıtı veya büstü vardır.		
5	Okulumuzun bahçesindeki Atatürk büstü veya anıtı aydınlatılmıştır.		
6	Okulumuzun bahçesinde ses düzeni vardır.		
7	Okulumuzun bahçesinde içme suyu çeşmesi vardır.		
8	Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen gürültü gibi zararlı unsurlardan uzaktır.		

9	Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzaktır.			
10	Okulumuzun bahçesinde yeterli sayıda çöp kutusu vardır.			
11	Okulumuzda en az 1.20 m. genişliğinde yaya yolları bulunmaktadır.			
Madde No	Okul Bahçesi (devamı)	Evet	Hayır	
12	Okulumuzdaki yaya yolları işaretlerle belirtilmiştir.			
13	Okulumuzdaki yaya yolları araçlardan demir engel veya korkuluklarla ayrılmıştır.			
Madde No	Okul Arsası-Binası-Sahası	Evet	Hayır	
14	Okulumuzun arsası yoğun taşıt trafiğinden uzaktır.			
15	Okulumuzun arsası hapishane, meyhane, kahvehane, bar vb. gibi çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek yerlere en az 200 m. uzaklıktadır.			
16	Okulumuzun arsasının toprak yapısı bitki, ağaç vb. yetiştirilmesine ve uygulama bahçesi düzenlenmesine uygun yapıdadır.			
17	Okulumuzun arsası en çok % 5 meyildedir.			
18	Okulumuzun binasında ana giriş ve öğrenci girişi ayrıdır.			
19	Okulumuzun sahası bahçe duvarı ile çevrilidir.			
20	Okulumuzun giriş ve çıkış kapıları trafiğin yoğun olduğu caddeye açılmamaktadır.			
Madde No	Okul Otoparkı	Evet	Hayır	
21	Okulumuzda kapalı otopark mevcuttur.			
22	Okulumuzda açık otopark mevcuttur.			
23	Okulumuzun otoparkı dersliklerden yeterince uzak mesafededir.			
24	Okulumuzun otopark zemini beton, asfalt, parke vb. ile kaplanmıştır.			
25	Okulumuzdaki otopark alanı karlı ve buzlu hava koşullarından korunmuştur.			
26	Okulumuzdaki otopark alanı duvar, çit vb. ile çevrilmiştir.			
27	Okulumuzun bahçesinde yayaların kullanmaları için yerden en az 0,15 m. yükseklikte kaldırım vardır.			
Madde No	Okul Bahçesinde Engelli Bireyler için Yapılan Düzenlemeler	Evet	Hayır	
28	Okul bahçemizde okul girişine 30 m.'den uzak olmamak üzere engelli otoparkı mevcuttur.			
29	Okulumuzun bahçesi ve bahçe yolları engelli bireylerin kullanımına uygundur.			
30	Okulumuzun bahçesindeki merdivenler ve rampalar engelli bireylerin kullanımına uygundur.			
Madde No	Aşağıdaki madde <u>okulunuzda gözlemlenebiliyorsa</u> yanıtlayınız. Eğer okulunuzda bu madde	Evet	Hayır	Uygun Değil

	<u>gözlemlenemiyorsa</u> “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz.			
31	Okulumuzun bahçesinde öğrenci ve personel servis araçları ile irtibatı sağlamak üzere müstakil bir büro mevcuttur.			

EK-D: Okul Yöneticileri Anket Formunda Ön Uygulama Sonrası Yapılan Değişiklikler

Ön Uygulama Öncesi	Ön Uygulama Sonrası
	. Anket formunun ilk bölümü olan “Kişisel Bilgiler” bölümüne • “Öğrenim Durumunuz” maddesi eklendi.
	Sayı yazılacak şekilde olan “Yaşınız” değişkeni belirli yaş aralıkları belirlenerek, sadece işaretleme yapılacak şekle dönüştürüldü.
“Okulunuzdaki öğrenci sayısı” olarak yazılan değişken	“ Okulunuzdaki toplam öğrenci sayısı ” olarak değiştirildi.
Ön uygulama sırasında okul yöneticilerinin vermiş oldukları bilgilere göre; “Okulunuzun arsa büyüklüğü” ve “Okulunuzun okul bahçesi büyüklüğü:m ² ” maddeleri;	“Okulunuzun Mebbis bilgilerine göre; • Okulunuzun kurum toplam alanı:m²• b) Okulunuzun kurum açık alanı:m² olarak değiştirilmiştir.
Okul Bahçelerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na Uygunluğu	
29-35. maddeler için “Aşağıdaki maddeleri okulunuzda gözlemlenebiliyorsa yanıtlayınız. Eğer okulunuzda bu maddeler gözlemlenemiyorsa “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz..” olan soru yönergesi.	“Aşağıdaki maddeleri okulunuzda gözlemlenebiliyorsa “Evet/ Hayır” seçeneklerini işaretleyerek yanıtlayınız. Eğer okulunuzda bu maddeler gözlemlenemiyorsa “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz.” olarak değiştirildi
	Bir okul yöneticisinin önerisi üzerine anket formuna 25. Madde olarak “Okulumuzun bahçesinde veliler ile öğrenci giriş- çıkışı farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir. ” maddesi eklendi.

	“Kanalizasyon tesisatı” ifadesi “rögar ve fosseptik” terimlerini de kapsadığından dolayı “Okulumuzun bahçesinde bulunan rögar tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.” ve “Okulumuzun bahçesinde bulunan fosseptik tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.” maddeleri anket formundan çıkartılmıştır.
Anket formunun 15. maddesi olan “Okulumuzun bahçesinde bulunan direk(kale direği, basketbol potası direği vb.) vb.’nin çürümesine, devrilmesine karşın önlemler alınmaktadır.” ifade	“Okulumuzun bahçesinde bulunan kale direği ve basketbol potası gibi donanımların çürümesine ve devrilmesine karşın önlemler alınmaktadır.” olarak değiştirilmiştir.
Okul Bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü’nün Standartlarına Uygunluğu	
Anket formunda 24. madde olan “Okulumuzun bahçesinde yayaların kullanmaları için yerden en az 0,15 m. yükseklikte kaldırım vardır.” ifadesi	“Okulumuzun bahçesindeki yaya yollarını araçlardan ayırmak için yaya yolları otopark zemininden en az 0,15 m. yüksektir.” olarak değiştirilmiştir.

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN OKUL BAHÇELERİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ANKETİ

Değerli Meslektaşım;

Bu anket, “İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğu ve Eğitim Paydaşlarının Okul Bahçesinin Kullanımına İlişkin Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezime veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Anket beş bölümden oluşmaktadır: kişisel bilgiler, okul bahçesinin fiziksel koşullarına ve kullanımına ilişkin mevcut durumu, okul bahçesi ekipmanları, okul bahçesindeki ayrılmış alanlar, okul bahçesi sorunları. Sizden beklenen, okul bahçenizin durumunu dikkate alarak; doğru seçeneği/seçenekleri (X) işareti kullanarak işaretlemenizdir. Lütfen her soruyu yanıtladığınızdan emin olunuz. Araştırmanın gerçekleşmesine yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Hamiyet Erözeren

Hacettepe Ün. Eğitim Yönetimi A.B.D

Yüksek Lisans Öğrencisi

e-mail: hamiyetaykon@gmail.com

Bölüm I: Kişisel Bilgiler

1) Cinsiyet:	☐	Kadın	☐	Erkek						
2) Yaşınız:										
3) Kıdem yılınız:yıl										
4) Bu okuldaki görev süreniz:yıl										
5) Okulunuzdaki öğrenci sayısı:										
6) Okulunuzdaki öğretmen sayısı:										
7) İlçe:	☐	Altındağ	☐	Etimesgut	☐	Keçiören	☐	Pursaklar		
	☐	Çankaya	☐	Gölbaşı	☐	Mamak	☐	Sincan	☐	Yenimahalle

Bölüm II: Okul Bahçesinin Fiziksel Koşullarına ve Kullanımına İlişkin Mevcut Durumu

Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek cevaplayınız.

1) Okul bahçenizi kim/ler kullanmaktadır, (X) işareti kullanarak lütfen işaretleyiniz. Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

Okulumuzun anasınıfı öğrencileri	
Okulumuzun ilkokul öğrencileri	
Okulumuzun ortaokul öğrencileri	
Okul ders saatleri dışında okulumuzun öğrencileri	
Okul ders saatleri dışında başka okul öğrencileri	
Halk tarafından spor için	
Diğer(Açıklayınız).....	

2) Okul bahçeniz okul saatleri dışında kullanılıyor mu?

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

3) Okul bahçenizin mevcut çevreleme elemanlarını (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

	MEVCUT DURUM	
	VAR	YOK
Ahşap çit		
Demir parmaklıklar		
Beton duvar ve tel		
Beton duvar		
Tel çit		
Ağaç ve çalılarla sınırlandırma		
Diğer (Açıklayınız)..... ...		

4) Sizce okul bahçenizin çevreleme elemanı ne olmalı? Seçeneklerden sadece birini (X) işareti kullanarak belirtiniz.

	Ne Olmalı? (Lütfen yalnızca bir tanesini seçiniz.)
Ahşap çit	
Demir parmaklıklar	
Beton duvar ve tel	
Beton duvar	
Tel çit	
Ağaç ve çalılarla sınırlandırma	
Hiç olmamalı	

Diğer
(Açıklayınız).....

5)Okul bahçenizin zeminini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

	MEVCUT DURUM	
	VAR	YOK
Beton		
Taş		
Tahta		
Ahşap		
Yumuşak Zemin		
Kum		
Çakıl		
Çim		
Halı Çim		

6)Okul bahçenizin zemininde olmayan, ama var olmasını istediğiniz zemini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

	Olsun İsterim
Beton	
Taş	
Tahta	
Ahşap	
Yumuşak Zemin	
Kum	
Çakıl	
Çim	
Halı Çim	

7) Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek ve (X) işareti kullanarak belirtiniz.

Okul Bahçesinin Mevcut Durumu	Evet	Hayır
1. Okulumuzun bahçesi farklı yaş gruplarının kullanımına uygundur.		
2. Okulumuzun bahçesi engelli bireylerin kullanımına uygundur.		
3. Okulumuzun bahçesinde ayrılmış alanlar vardır. (Örneğin; oyun alanı, doğal yaşam alanı vb.)		

Yukarıdaki ifadeler dışında okul bahçenizle ilgili belirtmek istediğiniz hususları lütfen açıklayınız.

Bölüm III: Okul Bahçesi Ekipmanları

8) Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek (X) işareti kullanarak cevaplayınız: Şu an okul bahçenizde var olan ve olmayan, okul bahçenizde var olmasını istediğiniz ve istemediğiniz okul bahçesi ekipmanlarını işaretleyiniz.

Okul Bahçesinde Varolan ve Olması İstenen Ekipmanlar					
Hareket Alanı İçin:		Var	Yok	Olsun İsterim (Gerekli)	Olmasını İstemem (Gereksiz)
1	Tırmanma Alanı (yokuş, tepe, merdiven)				
2	Zıplama Alanı				
3	Koşma Alanı				
4	Yürüme Alanı				
5	Yuvarlanma Alanı				
6	Salıncak				
7	Kaydırak				
8	Tahterevalli				
9	Denge çubuğu				
10	Kum havuzu/Kasası				
11	Oyun evi				
12	Yapay tepe				
13	Çoklu Oyun Aletleri				
14	Yaylı Oyuncaklar				
15	Oyun Panoları				
16	Sallanma Çubukları				
17	Çok Yönlü Salıncak				
18	Teleferik				
19	Barfiks Demiri				
20	Paralel Barlar				
21	Dönen Oyun Aleti				
Macera ve Hayal Alanı İçin:					
22	Kayık				
23	Şato				
24	Gemi				
25	Çadır				
26	Mağara				
27	Tünel				
28	Araba				
29	Uçak				

30	Bot				
Geleneksel Oyun Alanı için:					
31	Sek sek				
32	Dama				
33	Köşe Kapmaca				
34	Geometrik Şekiller				
Yapı oluşturma ve yıkmak için:					
35	Lastik				
36	Sandık				
37	Levha				
38	Tuğla				
Fonksiyonel Peyzaj Elemanları:					
39	Gölgelik				
40	Bank				
41	Tuvalet				
42	Çöp Kutusu				
43	Çeşme				
44	Havuz				
45	Fıskıye				
46	Banklar				
47	Piknik masaları				
48	Sandalye				
49	Oturmak için alçak duvarlar				
50	Ağaç etrafında oturma birimleri				

Bölüm IV: Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar

9) Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek (X) işareti kullanarak cevaplayınız: Şu an okul bahçenizde var olan ve olmayan, okul bahçenizde var olmasını istediğiniz ve istemediğiniz ayrılmış alanları işaretleyiniz.

Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar		Var	Yok	Olsun İsterim (Gerekli)	Olmasını İstemem (Gereksiz)
1	Oyun ve Oyun Aletleri Alanı				
2	Sanatsal Etkinlik Alanı				
3	Geleneksel Oyun Alanı				
4	Yeşil Alan				
5	Gölgelik Alan				
6	Spor Alanı				
7	Yumuşak Zeminli Alan				
8	Sert Zeminli Alan				
9	Ekoloji Bahçesi				
10	Araç Park Yeri				
11	Bitkisel Materyaller ve Bitki Yetiştirme Alanları				

12	Yaban Hayatı ve Yaban Hayatı Alanları				
13	Trafik Eğitim Alanı				
14	Sessiz Alan				
15	Dev satranç alanı				
16	Boş arazi				
17	Geniş, toplu oturma alanları				

Bölüm V: Okul Bahçesinin Sorunları

10) Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizdeki mevcut sorunları düşünerek (X) işareti kullanarak belirtiniz.

Okul Bahçesinin Sorunları		Evet	Hayır
	Öğrenciler Arasındaki Sorunlar		
1	Öğrenciler arasındaki zorbalık		
2	Öğrenciler arasındaki kavga		
3	Öğrencilerin kalabalık oluşu		
4	Başkalarının oyunlara müdahalesi		
5	Küfür		
	Okul Bahçesinin Eksiklikleri veya Yetersizlikleri		
6	Zeminin sert oluşu nedeniyle yaralanmalar		
7	Bahçe duvarının yeterli olmaması/hiç olmaması		
	Okul Bahçesinin Eksiklikleri veya Yetersizlikleri (Devamı)	Evet	Hayır
8	Yeşil alanın yetersizliği		
9	Oyun aletlerinin yetersizliği		
10	Gölgelik birimlerin yetersizliği		
11	Oturacak birimlerin yetersizliği		
12	Spor alanının yeterli olmayışı		
13	Okul bahçesinin yeterli büyüklükte olmaması		
14	Bahçe temizliğinin yeterli olmaması		
15	Okul bahçesinde bulunan keskin köşeler		
16	Kayma/ düşme tehlikesi		
17	Öğretimdeki kullanım yetersizliği		
18	Yetersiz okul bahçesi bakımı		
19	Gürültü		
20	Denetim yetersizliği		
21	Hırsızlık		
22	Diğer(açıklayınız).....		

EK-F: İlkokul Öğretmenleri Anket Formunda Ön Uygulama Sonrası Yapılan Değişiklikler

Ön Uygulama Öncesi Hali	Ön Uygulama Sonrası Hali
	Anket formunun ilk bölümü olan “Kişisel Bilgiler” bölümüne “Öğrenim Durumunuz” değişkeni eklendi
	Sayı yazılacak şekilde olan “Yaşınız” değişkeni belirli yaş aralıkları belirlenerek, sadece işaretleme yapılacak şekilde dönüştürüldü.
.. “Okulunuzdaki öğrenci sayısı” maddesi	Okulunuzdaki toplam öğrenci sayısı” olarak değiştirildi
	“Çalışmanın ilk başta Ankara’nın merkez dokuz ilçesinde yapılması planlanmıştı ama daha sonra sadece Çankaya ilçesi okullarında tamamlanmasına karar verildiği için “Çalışılan ilçe” değişkeni anket formundan çıkartılmıştır.
	Okul Bahçesinin Fiziksel Koşullarına ve Kullanımına İlişkin Mevcut Durumu” başlıklı ikinci bölümün ilk sorusunun cevaplama seçeneklerine “evet, bilmiyorum” seçenekleri eklendi.
	“İkinci bölümün üçüncü sorusu olan “Okul bahçenizin mevcut çevreleme elemanlarını (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” Sorusunun seçeneklerine “Beton duvar ve demir parmaklık”, “Tel”, “Tuğla” seçenekleri eklenmiştir.
	Ayrıca yine aynı seçenekler “Sizce okul bahçenizin çevreleme elemanı ne olmalı? Seçeneklerden sadece birini (X) işareti kullanarak belirtiniz.” şeklinde yer alan dördüncü soruya da eklenmiştir.

	“Okul bahçenizin zeminini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” Şeklinde yer alan beşinci sorunun seçeneklerinden “Tahta” silinmiştir ve “Asfalt” maddesi eklenmiştir. Beşinci soruda yapılan değişiklikler “Okul bahçenizin zemininde olmayan, ama var olmasını istediğiniz zemini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.” Şeklinde yer alan 6. Soruda da yapılmıştır.
-Anket formunun üçüncü bölümü olan “Okul Bahçesi Ekipmanları” bölümünün soru yönergesi olan “Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek (X) işareti kullanarak cevaplayınız: Şu an okul bahçenizde var olan ve olmayan, okul bahçenizde var olmasını istediğiniz ve istemediğiniz okul bahçesi ekipmanlarını işaretleyiniz.” ifadesinin sonuna	“Her ekipmanın gerekli olup olmadığını da belirtiniz. ” ifadesi eklenmiştir.
	Ekipmanlar arasında yer alan “Tırmanma Alanı (yokuş, tepe, merdiven), Zıplama Alanı, Koşma Alanı, Yürüme Alanı, Yuvarlanma Alanı” anket formunun dördüncü bölümü olan “Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar” bölümüne eklenmiştir, yerleri değiştirilmiştir.
	Ayrıca ekipmanlar arasında yer alan “Çoklu Oyun Aletleri” , “Oyun Panoları” , “Barfiks Demiri” maddelerinin içerikleri bölümün diğer maddelerinde de yer aldığı için ismi geçen maddeler bölümden çıkartılmıştır.
Anket formunun dördüncü bölümü olan “Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar” bölümünün soru yönergesi olan “Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek (X) işaretini kullanarak cevaplayınız: şu an okul bahçenizde var olan ve olmayan, okul bahçenizde var olmasını ve var olmamasını istediğiniz ayrılmış alanları işaretleyiniz. ”ifadesinin sonuna	Her ekipmanın gerekli olup olmadığını da belirtiniz. ” ifadesi eklenmiştir.

	“Ayrıca ayrılmış alanlar içinde “Bitkisel Materyaller ve Bitki Yetiştirme Alanları” maddesi yer aldığı için “Ekoloji Bahçesi” maddesi formdan çıkartılmıştır.
	Anket formunun beşinci bölümü olan “Okul Bahçesinin Sorunları” bölümünde yer alan 4. madde olan “Başkalarının oyunlara müdahalesi” maddesi “Diğer öğrencilerin oyunlara müdahalesi” olarak değiştirilmiştir.

EK-G: Okul Yöneticileri Anket Formu (Ana Uygulama Formu)

OKUL YÖNETİCİLERİNİN İLKOKUL BAHÇELERİNİN MEVZUATA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ANKETİ

Değerli Okul Yöneticisi;

Bu anket, “İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğu ve Eğitim Paydaşlarının Okul Bahçesinin Kullanımına İlişkin Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezime veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Anket üç bölümden oluşmaktadır: kişisel bilgiler, okul bahçelerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na uygunluğu, okul bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü Standartları’na uygunluğu.

Aşağıda 6331 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” ile Türk Standartları Enstitüsü’nün (TS 9518) “İlköğretim okullarının fiziki yerleşimi” ni düzenleyen mevzuatta yer alan maddelere dayalı ifadeler yer almaktadır. Sizden beklenen, okul bahçenizin durumunu dikkate alarak; uygun seçeneği (X) işareti kullanarak işaretlemenizdir. Lütfen her soruyu yanıtladığınızdan emin olunuz. Araştırmanın gerçekleşmesine yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Hamiyet
Erözeren

Hacettepe Ün. Eğitim Yönetimi A.B.D

Yüksek Lisans Öğrencisi

e-mail: hamiyetaykon@gmail.com

Bölüm I: Kişisel Bilgiler

1) Göreviniz:	☐	Okul Müdürü	☐	Okul Müdür Yard.	
2) Cinsiyet:	☐	Kadın	☐	Erkek	
3) Yaşınız:	☐	☐	☐	☐	☐
	25-30	31-36	37-42	43-47	47 ve üstü
4) Öğrenim durumunuz:	☐	☐	☐		
	Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora		
5) Okul yöneticisi olarak kıdem yılınız:	yıl				
6) <u>Bu okuldaki</u> görev süreniz:	yıl				
7) Okulunuzdaki toplam öğrenci sayısı:					

8) Okulunuzdaki öğretmen sayısı:

9) Okulunuzun Mebbis bilgilerine göre:

a) Okulunuzun kurum **toplam alanı** :m²

b) Okulunuzun kurum **açık alanı** :m²

Bölüm II: Okul Bahçelerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Uygunluğu

Okul bahçenizin mevcut durumunu aşağıdaki maddeler çerçevesinde (X) işareti kullanarak değerlendiriniz.

Madde No	Okul Bahçesinin Ortamı ile İlgili Önlemler	Evet	Hayır
1	Okulumuzun bahçesi düzdür, kademeli bölümler ve seviye farklılıkları yoktur.		
2	Okulumuzun bahçesinde ağaç döküntülerinin veya diğer kuruyabilen organik atıkların alev alabileceği ortam yoktur.		
3	Okulumuzun bahçesinde pencere altlarında yukarıdan kontrolsüz olarak düşebilecek cisimler için önlemler alınmaktadır.		
4	Okulumuzun bahçesinde açık oyun alanlarında çarpmalara ve yaralanmalara maruz kalınmaması için önlemler alınmaktadır.		
5	Okulumuzun bahçe aydınlatması yeterlidir.		
6	Okul bahçesi okul yöneticileri tarafından gözlemlenebilir durumdadır.		
7	Okulumuzun bahçe ihata duvarı ve ekleri yıkılma, yırtma, kesme gibi riskleri taşımamaktadır.		
8	Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar böcek, haşere gibi olumsuzluklar için düzenli olarak ilaçlanmaktadır.		
9	Okulumuzun bahçesi farklı etkinliklerin birbirlerini etkilemeden gerçekleştirilmesi amacıyla yönelik olarak düzenlenmiştir.		
10	Okulumuzun bahçesindeki çöpler zamanında toplanmaktadır.		
11	Okulumuzun bahçesi öğrencilerin görülmesini engelleyecek kör noktalardan arındırılmıştır.		
12	Okulumuzun bahçesinde inşaat işleri olduğunda gerekli önlemler alınmaktadır.		
13	Okulumuzun bahçesinde yeşil alanlar dışındaki zemin kauçuk malzeme ile kaplıdır.		
Madde No	Okul Bahçesinin Donanımı ile İlgili Önlemler	Evet	Hayır
14	Okulumuzun bahçesinde sivri uçlu veya kesici, delici materyaller yoktur.		

15	Okulumuzun bahçesinde bulunan kale direği ve basketbol potası gibi donanımların çürümesine ve devrilmesine karşı önlemler alınmaktadır.		
16	Okulumuzun bahçe kapısı devrilmelere karşı güvenlidir.		
17	Okulumuzun bahçe kapısı büyüklüğü öğrencilerin tahliyesi için yeterlidir.		
18	Okulumuzun bahçesinde acil durumlar için ikinci bir kapı vardır.		
19	Okulumuzun bahçesinde paratöner(yıldırımsavar) bulunmaktadır.		
20	Okulumuzun bahçesine uyarı gerektiren durumlar için levha ve işaretler konulmuştur.		
Madde No	Okul Bahçesinin Giriş-Çıkış ve Araç Park Yeri Önlemleri	Evet	Hayır
21	Okulumuzun bahçesi ve girişleri kaygan zeminli değildir.		
22	Okulumuzun bahçesinde araç park yerleri ile öğrenci kullanım alanları arasında güvenli mesafe vardır.		
23	Okulumuzun bahçesinden çıkışlar doğrudan güvenli alanlara yapılır.		
24	Okulumuzun bahçesinde araç girişi ile öğrenci giriş-çıkışı farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir.		
25	Okulumuzun bahçesinde veliler ile öğrenci giriş- çıkışı farklı kapılardan güvenli bir şekilde işlemektedir.		
Madde No	Okul Bahçesinde Altyapı Tesisatı ile İlgili Önlemler	Evet	Hayır
26	Okulumuzun bahçesinde bulunan telefon tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.		
27	Okulumuzun bahçesinde bulunan su tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.		
28	Okulumuzun bahçesinde bulunan kanalizasyon tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.		
	Aşağıdaki maddeleri okulunuzda <u>gözlemlenebiliyorsa</u> “Evet/ Hayır” seçeneklerini işaretleyerek yanıtlayınız. Eğer okulunuzda bu maddeler <u>gözlemlenemiyorsa</u> “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz.	Hayır	Uygun Değil
29	Okulumuzun bahçesinde belirlenen noktaların dışında okula girilebilecek yerler için gerekli önlemler alınmaktadır.		
30	Okulumuzun bahçesinde elektrik bağlantıları için muhafaza yapılmıştır.		
31	Okulumuzun bahçesinde otomatik hareket eden kapılarda sıkışmaları önleyici sensörlü durdurma sistemi mevcuttur.		
	Aşağıdaki maddeleri okulunuzda <u>gözlemlenebiliyorsa</u> “Evet/ Hayır” seçeneklerini işaretleyerek yanıtlayınız. Eğer okulunuzda bu maddeler <u>gözlemlenemiyorsa</u> “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz. (Devamı)	Hayır	Uygun Değil
32	Okulumuzun bahçesinde bulunan kuyu tesisatı geçiş yerlerindeki muhafazalar güvenlidir.		

33	Okulumuzun bahçesinde rüzgarlı hava ortamlarında hareketlenebilecek cisimler sabitlenmiştir.			
34	Okulumuzun bahçesinde özellikle kış aylarında donmuş sarkıtlar için önlem alınmaktadır.			
35	Okulumuzun bahçesindeki havuz için gerekli önlemler alınmıştır.			

Bölüm III: Okul Bahçelerinin Türk Standartları Enstitüsü'nün Standartlarına Uygunluğu

Okul bahçenizin mevcut durumunu aşağıdaki maddeler çerçevesinde (X) işareti kullanarak değerlendiriniz.			
Madde No	Okul Bahçesi	Evet	Hayır
1	Okulumuzun bahçesinde öğrenci yaş gruplarının ölçüsüne uygun oturma yerleri vardır.		
2	Okulumuzun bahçesinde yaş gruplarına uygun olarak açık spor alanları vardır.		
3	Okulumuzun bahçesinde açık tören alanı vardır.		
4	Okulumuzun bahçesinde Atatürk büstü veya anıtı vardır.		
5	Okulumuzun bahçesindeki Atatürk büstü veya anıtı aydınlatılmıştır.		
6	Okulumuzun bahçesinde ses düzeni vardır.		
7	Okulumuzun bahçesinde içme suyu çeşmesi vardır.		
8	Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen gürültü gibi zararlı unsurlardan uzaktır.		
9	Okulumuzun bahçesi okul dışından gelen duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzaktır.		
10	Okulumuzun bahçesinde yeterli sayıda çöp kutusu vardır.		
Madde No	Okul Arsası-Binası-Sahası	Evet	Hayır
11	Okulumuzun arsası yoğun taşıt trafiğinden uzaktır.		
12	Okulumuzun arsası hapishane, meyhane, kahvehane, bar vb. gibi çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek yerlere en az 200 m. Uzaktadır		
13	Okulumuzun arsasının toprak yapısı bitki, ağaç vb. yetiştirilmesine ve uygulama bahçesi düzenlenmesine uygun yapıdadır.		
14	Okulumuzun arsası en çok % 5 meyildedir.		
15	Okulumuzun <u>binasında ana giriş ve öğrenci girişi</u> ayrıdır.		
16	Okulumuzun sahası bahçe duvarı ile çevrilidir.		
17	Okulumuzun giriş ve çıkış kapıları trafiğin yoğun olduğu caddeye açılmamaktadır.		

Madde No	Okul Otoparkı	Evet	Hayır	
18	Okulumuzda kapalı otopark mevcuttur.			
19	Okulumuzda açık otopark mevcuttur.			
20	Okulumuzun otoparkı dersliklerden yeterince uzak mesafededir.			
21	Okulumuzun otopark zemini beton, asfalt, parke vb. ile kaplanmıştır.			
22	Okulumuzdaki otopark alanı karlı ve buzlu hava koşullarından korunmuştur.			
23	Okulumuzdaki otopark alanı duvar, çit vb. ile çevrilmiştir.			
24	Okulumuzun bahçesindeki yaya yollarını araçlardan ayırmak için yaya yolları otopark zemininden en az 0,15 m. yüksektir.			
25	Okulumuzdaki yaya yolları işaretlerle belirtilmiştir.			
26	Okulumuzdaki yaya yolları araçlardan demir engel veya korkuluklarla ayrılmıştır.			
Madde No	Okul Bahçesinde Engelli Bireyler için Yapılan Düzenlemeler	Evet	Hayır	
27	Okul bahçemizde okul girişine 30 m.'den uzak olmamak üzere engelli otoparkı mevcuttur.			
28	Okulumuzun bahçesi ve bahçe yolları engelli bireylerin kullanımına uygundur.			
29	Okulumuzun bahçesindeki merdivenler ve rampalar engelli bireylerin kullanımına uygundur.			
30	Okulumuzda en az 1.20 m. genişliğinde yaya yolları bulunmaktadır.			
Madde No	Aşağıdaki maddeleri okulunuzda gözlemlenebiliyorsa “Evet/ Hayır” seçeneklerini işaretleyerek yanıtlayınız. Eğer okulunuzda bu maddeler gözlemlenemiyorsa “Uygun Değil” seçeneğini işaretleyiniz.	Evet	Hayır	Uygun Değil
31	Okulumuzun bahçesinde öğrenci ve personel servis araçları ile irtibatı sağlamak üzere müstakil bir büro mevcuttur.			

EK-H: İlkokul Öğretmenleri Anket Formu (Ana Uygulama Formu)

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN OKUL BAHÇELERİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ANKETİ

Değerli Meslektaşım;

Bu anket, “İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğu ve Eğitim Paydaşlarının Okul Bahçesinin Kullanımına İlişkin Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezime veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Anket beş bölümden oluşmaktadır: kişisel bilgiler, okul bahçesinin fiziksel koşullarına ve kullanımına ilişkin mevcut durumu, okul bahçesi ekipmanları, okul bahçesindeki ayrılmış alanlar, okul bahçesi sorunları. Sizden beklenen, okul bahçenizin durumunu dikkate alarak; doğru seçeneği/seçenekleri (X) işareti kullanarak işaretlemenizdir. Lütfen her soruyu yanıtladığınızdan emin olunuz. Araştırmanın gerçekleşmesine yapacağımız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Hamiyet Erözeren

Hacettepe Ün. Eğitim Yönetimi A.B.D

Yüksek Lisans Öğrencisi

e-mail: hamiyetaykon@gmail.com

Bölüm I: Kişisel Bilgiler

- 1) Cinsiyet: Kadın Erkek
- 2) Yaşınız:
25-30 31-36 37-42 43-47 47 ve üstü
- 3) Öğrenim durumunuz:
Üniversite Yüksek Lisans Doktora
- 4) Kıdem yılınız:yıl
- 5) Bu okuldaki görev süreniz:yıl
- 6) Okulunuzdaki **toplam** öğrenci sayısı:
- 7) Okulunuzdaki öğretmen sayısı:

Bölüm II: Okul Bahçesinin Fiziksel Koşullarına ve Kullanımına İlişkin Mevcut Durumu

Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek cevaplayınız.

1) Okul bahçenizi kim/ler kullanmaktadır, (X) işareti kullanarak lütfen işaretleyiniz. Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

	EVET	BİLMİYORUM
Okulumuzun anasınıfı öğrencileri		
Okulumuzun ilkokul öğrencileri		
Okulumuzun ortaokul öğrencileri		
Okul ders saatleri dışında okulumuzun öğrencileri		
Okul ders saatleri dışında başka okul öğrencileri		
Halk tarafından spor için		
Diğer(Açıklayınız).....		

2) Okul bahçeniz okul saatleri dışında kullanılıyor mu?

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

3) Okul bahçenizin mevcut çevreleme elemanlarını (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

	MEVCUT DURUM	
	VAR	YOK
Ağaç ve çalılarla sınırlandırma		
Beton duvar ve demir parmaklık		
Demir parmaklıklar		
Beton duvar ve tel		
Beton duvar		
Tel		
Tuğla		
Tel çit		
Ahşap çit		
Diğer(Açıklayınız).....		

4) Sizce okul bahçenizin çevreleme elemanı ne olmalı? Seçeneklerden **sadece birini** (X) işareti kullanarak belirtiniz.

	Ne Olmalı? (Lütfen yalnızca bir tanesini seçiniz.)
Ağaç ve çalılarla sınırlandırma	
Beton duvar ve demir parmaklık	
Demir parmaklıklar	
Beton duvar ve tel	
Beton duvar	
Tel	
Tuğla	
Tel çit	
Ahşap çit	
Diğer(Açıklayınız).....	

5)Okul bahçenizin zeminini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

	MEVCUT DURUM	
	VAR	YOK
Beton		
Taş		
Ahşap		
Yumuşak Zemin		
Kum		
Çakıl		
Çim		
Halı Çim		
Asfalt		

6)Okul bahçenizin zemininde olmayan, ama var olmasını istediğiniz zemini (X) işareti kullanarak belirtiniz, birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

	Olsun İsterim
Beton	
Taş	
Ahşap	
Yumuşak Zemin	
Kum	
Çakıl	
Çim	
Halı Çim	
Asfalt	

7) Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek ve (X) işareti kullanarak belirtiniz.

Okul Bahçesinin Mevcut Durumu		Evet	Hayır
7.1.	Okulumuzun bahçesi farklı yaş gruplarının kullanımına uygundur.		
7.2.	Okulumuzun bahçesi engelli bireylerin kullanımına uygundur.		
7.3.	Okulumuzun bahçesinde ayrılmış alanlar vardır. (Örneğin; oyun alanı, doğal yaşam alanı vb.)		
Yukarıdaki ifadeler dışında okul bahçenizle ilgili belirtmek istediğiniz hususları lütfen açıklayınız.			

Bölüm III: Okul Bahçesi Ekipmanları

8) Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek (X) işareti kullanarak cevaplayınız: Şu an okul bahçenizde **var olan ve olmayan, ayrıca okul bahçenizde var olmasını istediğiniz ve istemediğiniz** okul bahçesi ekipmanlarını işaretleyiniz (Her ekipmanın gerekli olup olmadığını da belirtiniz).

Okul Bahçesinde Var olan ve Olması İstenen Ekipmanlar					
	Hareket Alanı İçin:	Var	Yok	Olsun İsterim (Gerekli)	Olmasını İstemem (Gereksiz)
1	Salıncak				
2	Kaydırak				
3	Tahterevalli				
4	Denge çubuğu				
5	Kum havuzu/Kasası				
6	Oyun evi				
7	Yapay tepe				
8	Yaylı Oyuncaklar				
9	Sallanma Çubukları				
10	Çok Yönlü Salıncak				
11	Teleferik				
12	Paralel Barlar				
13	Dönen Oyun Aleti				
Macera ve Hayal Alanı İçin:					
14	Kayık				
15	Şato				
16	Gemi				
17	Çadır				

18	Mağara				
19	Tünel				
20	Araba				
21	Uçak				
22	Bot				
Geleneksel Oyun Alanı için:		Var	Yok	Olsun İsterim (Gerekli)	Olmasını İstemem (Gereksiz)
23	Sek sek				
24	Dama				
25	Köşe Kapmaca				
26	Geometrik Şekiller				
Yapı oluşturma ve yıkmak için:					
27	Lastik				
28	Sandık				
29	Levha				
30	Tuğla				
Fonksiyonel Peyzaj Elemanları:					
31	Gölgelik				
32	Bank				
33	Tuvalet				
34	Çöp Kutusu				
35	Çeşme				
36	Havuz				
37	Fıskiye				
38	Piknik masaları				
39	Sandalye				
40	Oturmak için alçak duvarlar				
41	Ağaç etrafında oturma birimleri				

Bölüm IV: Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar

9) Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizin mevcut durumunu düşünerek (X) işareti kullanarak cevaplayınız: Şu an okul bahçenizde **var olan ve olmayan, ayrıca okul bahçenizde var olmasını istediğiniz ve istemediğiniz** ayrılmış alanları işaretleyiniz(Her maddenin gerekli olup olmadığını da belirtiniz).

Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar	Var	Yok	Olsun İsterim (Gerekli)	Olmasını İstemem (Gereksiz)
1 Tırmanma Alanı (yokuş, tepe, merdiven)				
2 Zıplama Alanı				
3 Koşma Alanı				
4 Yürüme Alanı				

5	Yuvarlanma Alanı				
6	Oyun ve Oyun Aletleri Alanı				
7	Sanatsal Etkinlik Alanı				
8	Geleneksel Oyun Alanı				
9	Yeşil Alan				
10	Gölgelik Alan				
11	Spor Alanı				
12	Yumuşak Zeminli Alan				
13	Sert Zeminli Alan				
14	Araç Park Yeri				
	Okul Bahçesindeki Ayrılmış Alanlar (Devamı)	Var	Yok	Olsun İsterim (Gerekli)	Olmasını İstemem (Gereksiz)
15	Bitkisel Materyaller ve Bitki Yetiştirme Alanları				
16	Yaban Hayatı ve Yaban Hayatı Alanları				
17	Trafik Eğitim Alanı				
18	Sessiz Alan				
19	Dev satranç alanı				
20	Boş arazi				
21	Geniş, toplu oturma alanları				

Bölüm V: Okul Bahçesinin Sorunları

10) Aşağıdaki maddeleri okul bahçenizdeki mevcut sorunları düşünerek (X) işareti kullanarak belirtiniz.

Okul Bahçesinin Sorunları			
Öğrenciler Arasındaki Sorunlar		Evet	Hayır
1	Öğrenciler arasındaki zorbalık		
2	Öğrenciler arasındaki kavga		
3	Öğrencilerin kalabalık oluşu		
4	Diğer öğrencilerin oyunlara müdahalesi		
5	Küfür		
Okul Bahçesinin Eksiklikleri veya Yetersizlikleri		Evet	Hayır
6	Zeminin sert oluşu nedeniyle yaralanmalar		
7	Bahçe duvarının yeterli olmaması/hiç olmaması		
8	Yeşil alanın yetersizliği		
9	Oyun aletlerinin yetersizliği		
10	Gölgelik birimlerin yetersizliği		
11	Oturacak birimlerin yetersizliği		
12	Spor alanının yeterli olmayışı		

13	Okul bahçesinin yeterli büyüklükte olmaması		
14	Bahçe temizliğinin yeterli olmaması		
15	Okul bahçesinde bulunan keskin köşeler		
16	Kayma/ düşme tehlikesi		
17	Öğretimdeki kullanım yetersizliği		
18	Yetersiz okul bahçesi bakımı		
19	Gürültü		
20	Denetim yetersizliği		
21	Hırsızlık		
22	Diğer(açıklayınız).....		

EK-I: Çankaya İlkokulları Listesi

ÇANKAYA İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ	
2016-2017 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI	
OKUL LİSTESİ	
SIRA	İLKOKULLAR
1	Ahmet Andiçen İlkokulu
2	Ahmet Barındırır İlkokulu
3	Ahmet Haşim İlkokulu
4	Ahmet Vefik Paşa İlkokulu
5	Akgül Ulusoy İlkokulu
6	Akşemsettin İlkokulu
7	Arjantin İlkokulu
8	Avni Akyol İlkokulu
9	Ayten-Şaban Diri İlkokulu
10	Bahçelievler Nebahat Keskin İlkokulu
11	Beytepe İlkokulu
12	Şehit Bülent Albayrak İlkokulu (Boztepe İlkokulu)
13	Cebesoy İlkokulu
14	Çankaya İlkokulu
15	Dedeman İlkokulu
16	Dr.Reşit Galip İlkokulu
17	DSİ İlkokulu
18	Erdoğan Şahinoğlu İlkokulu
19	Fatma-Yaşar Önen İlkokulu
20	Fevzi Özbey İlkokulu
21	Gökçe Karataş İlkokulu
22	Göktürk İlkokulu
23	Gülten Kösemen İlkokulu
24	Hamdullah Suphi İlkokulu
25	Hürriyet İlkokulu
26	İltekin İlkokulu
27	İzzet Latif Aras İlkokulu
28	Karataş İlkokulu
29	Kemal Atatürk İlkokulu
30	Kılıçalı Paşa İlkokulu
31	Kırkkonaklar İffet Güneşoğlu İlkokulu
32	Kıymet Necip Tesal İlkokulu
33	Konutkent Sabiha-Reşit Turgut İlkokulu
34	Köy Hizmetleri İlkokulu
35	Kurtuluş İlkokulu
36	Şehit Sümer Deniz İlkokulu (Kütükçü Alibey İlkokulu)
37	Mehmet Hikmet Ayberk İlkokulu
38	Mesa Kuru Sitesi İlkokulu
39	Milli Eğitim Vakfı İlkokulu
40	Millî Eğitim Vakfı Gökkuşluğu İlkokulu
41	Mimar Kemal İlkokulu
42	Mithatpaşa İlkokulu
43	Mohaç İlkokulu
44	Muazzez Karaçay İlkokulu
45	Mustafa Kemal İlkokulu

Muharrem ÇIRAKOĞLU
Bölüm Şefi

EK-I: Çankaya İlkokulları Listesi (devamı)

46	Nenehatun İlkokulu
47	Nurçin Sayan İlkokulu
48	Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik İlkokulu
49	Özbirlik İlkokulu
50	Özyurt İlkokulu
51	Rauf Orbay İlkokulu
52	Reşatbey İlkokulu
53	Sarar İlkokulu
54	Seyranbağları İlkokulu
55	Sokullu Mehmet Paşa İlkokulu
56	Süheyla-Sıtkı Alp İlkokulu
57	Süleyman Uyar İlkokulu
58	Şahinbey İlkokulu
59	Şehit Battal İlgün İlkokulu (Atasülün İlkokulu)
60	Şehit Mustafa Karasakal İlkokulu (Bilgi İlkokulu)
61	Şehit Yusuf Elitaş İlkokulu
62	Teğmen Kalmaz İlkokulu
63	TSK Mehmetcik Vakfı Hafize İhsan Payaza İlkokulu
64	Turhan Dökmeci İlkokulu
65	Turhan Feyzioğlu İlkokulu
66	Türkan Yamantürk İlkokulu
67	Türk-İş Blokları İlkokulu
68	Türkiye Noterler Birliği İlkokulu
69	Türkkonut İlkokulu
70	Ulubatlı Hasan İlkokulu
71	Yenilik İlkokulu
72	Yeşilkent İlkokulu
73	Yüce-tepe İlkokulu
	toplam 73

K-İ: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

22 Ocak 2018

Sayı : 35853172/ 433_328

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 04.01.2018 tarih ve 20 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimi Yönetimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Hamiyet ERÖZEREN**'in **Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU** danışmanlığında yürüttüğü "**İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğu ve Eğitim Paydaşlarının Okul Bahçesinin Kullanımına İlişkin Görüşleri**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **16 Ocak 2018** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-J: Ankara İl MEM'den Alınan İzin

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.4099836
Konu : Araştırma İzni

26.02.2018

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi: -a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) 13/02/2018 Tarihli ve 51944218-010.99/383 sayılı yazınız.

Enstitünüz, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Hamiyet ERÖZEREN'nin "**İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğu ve Eğitim Paydaşlarının Okul Bahçesinin Kullanımına İlişkin Görüşleri**" konulu tez çalışması kapsamında uygulama talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Görüşme formunun (11 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (1) Şubesine gönderilmesini rica ederim.

Vefa BARDAKCI
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aşılı İle Ayrılır.

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Beşevler ANKARA
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için
Tel: (0 312) 221 02 17/135-134

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden Of1c-1681-3f51-b05c-b664 kodu ile teyit edilebilir.

EK-K: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

24.06.2019

 (İmza)
Hamiyet ERÖZEREN

EK-L: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

05/07/2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: İlkokul Bahçelerinin Mevzuata Uygunluğu Ve Eğitim Paydaşlarının Okul Bahçesinin Kullanımına İlişkin Görüşleri

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
05/07/2019	158	295957	24/06/2019	%7	1149369552

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Hamiyet ERÖZEREN

Öğrenci No.: N14223069

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Programı: Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
(Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU)

EK-M: Thesis Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Educational Sciences

Thesis Title: Primary Schoolyards' Appropriateness to the Legislation and Stakeholders' Opinions Concerning Schoolyards' Usage

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
05/07/2019	158	295957	24/06/2019	%7	1149369552

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Hamiyet ERÖZEREN
Student No.: N14223069
Department: Department of Educational Sciences
Program: Educational Administration, Supervision, Planning and Economy
Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU)

EK-N: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma izni Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren... ay ertelenmiştir.⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.⁽³⁾

24.06.2019

 (imza)

Hamiyet ERÖZEREN

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullandığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç, imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarıları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

